

§ I

Revisionens grundläggande granskning 2020

20KS300

Grundläggande granskning 2020

Piteå kommun

Nämnd:

Namn: Kommunstyrelsen 2020-11-23

Information

Revisorerna ska enligt kommunallagen och god revisionssed årligen granska all verksamhet.

I den grundläggande granskningen ingår att bedöma centrala styrning- och ledningsfrågor avseende verksamhet, ekonomi och internkontroll. Likaså är nämndens och styrelsens omvärldsanalys och riskbedömningar av stort intresse för revisorerna. Bifogade frågor är tänkt att utgöra underlag i denna granskning. Frågorna är också tänkt att utgöra underlag inför revisorernas träffar med nämnder och styrelse.

Presentationen och svaren ska kunna härledas till revisionsbevis som styrker svaret, d.v.s. verifieras genom dokument, protokoll mm.

Revisionen önskar svar/handlingar från respektive nämnd senast:

Samhällsbyggnadsnämnden, 26 november 2020

Kultur- och fritidsnämnden, 25 augusti 2020

Miljö- och tillsynsnämnden, 11 november 2020

Överförmyndarnämnden, 26 november 2020

Fastighets- och Servicenämnden, 25 augusti 2020

Socialnämnden, 11 november 2020

Barn- och utbildningsnämnden, 11 november 2020

Kost- och servicenämnden, 20 oktober 2020

Kommunstyrelsen träffar revisorerna januari 2021. Återkommer med datum.

Svaren/handlingarna skickas senast enligt ovan datum till camilla.stromback@kpmg.se

/Camilla Strömbäck, sakkunnigt biträde från KPMG

Om ni har frågor är ni välkommen att ringa Camilla Strömbäck på 076-318 00 29 eller maila camilla.stromback@kpmg.se

Målstyrning

I vilken utsträckning bedömer nämnden/styrelsen sin följsamhet till lagkravet avseende mål som KF fastställt (KL 6 kap. 6 §) samt åtaganden enligt kommunens reglemente och styrande dokument.

1	Mål och måluppfyllelse Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de bestämmelser i lagar och författningar som verksamheten omfattas av.	Ja	Nej	Delvis	Kommentarer
1.1	Har KF riktat nämnd-/styrelsespecifika mål till nämnden/styrelsen? I så fall, ange i kommentarsfältet vilka?	☐	☒	☐	
1.1.1	Utöver mål fastställda av KF, har nämnden/styrelsen fastställt egna nämnd-/styrelsespecifika mål?	☐	☒	☐	
1.2	Har nämnden/styrelsen formulerat målen så att de är mätbara?	☐	☐	☐	- De övergripande målen som är riktade till
1.3	Följer nämnden/styrelsen upp hur målen utvecklas under året?	☐	☐	☐	Kommunstyrelsen följer vi upp -
1.4	Har nämnden/styrelsen beslutat om åtgärder vid brister i måluppfyllelsen?	☐	☐	☐	-

Ekonomistyrning

I vilken utsträckning bedömer nämnden/styrelsen sin följsamhet till lagkravet (KL 11 kap. 5 §) samt åtaganden enligt kommunens reglemente och styrande dokument.

2	Ekonomistyrning Kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.	Ja	Nej	Del- vis	Kommentarer
2.1	Har nämnden/styrelsen anpassat verksamheten utifrån de förutsättningar som anges i tilldelad budget?	☒	☐	☐	
2.2	Får nämnden/styrelsen tillräckliga underlag avseende ekonomi och verksamhetens utveckling för att kunna göra de prioriteringar och vidta de åtgärder som krävs för att nå en ekonomi i balans?	☒	☐	☐	
2.3	Om nämnden/styrelsen prognostiserar underskott - har nämnden under året tagit aktiva beslut om åtgärder för att nå en ekonomi i balans? Exemplifiera i kommentarsfältet.	☐	☐	☐	-
2.4	Har nämnden/styrelsen under verksamhetsåret redovisat en konsekvensanalys till KF i de fall budget inte anses stå i relation till uppdraget?	☐	☐	☐	-

Intern kontroll

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till lagkravet avseende intern kontroll (KL 6 kap. 6 §) samt åtaganden enligt kommunens reglemente och styrande dokument.

3	Intern kontroll	Ja	Nej	Delvis	Kommentarer
	Nämnden/styrelsen ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.				
3.1	Har nämnden/styrelsen fastställt internkontrollplan för år 2020?	☒	☐	☐	
	Har nämnden/styrelsen fastställt riskanalys som ligger till grund för internkontrollplanen 2020?	☒	☐	☐	
3.2	Har nämnden/styrelsen fått utbildning kopplat mot internkontrollområdet?	☐	☒	☐	Ingen särskild utbildning är genomförd men kompetensutveckling sker i samband med att planen går upp till behandling och beslut.
3.3	Har nämnden/styrelsen varit aktiva i genomförandet av en riskanalys, inkl. värdering i hantering av riskerna? Ge exempel i kommentarsfältet på vilka risker nämnden/styrelsen identifierade i arbetet med riskanalysen?	☒	☐	☐	
3.4	Har nämnden/styrelsen erhållit och godkänt uppföljning av internkontrollplanen?	☒	☐	☐	
3.5	Fattar nämnden/styrelsen beslut/ges direktiv vid konstaterade avvikelser/brister i den interna kontrollen? Ge exempel i kommentarsfältet på avvikelser/brister i den interna kontrollen som nämnden/styrelsen beslutat om?	☒	☐	☐	
3.6.1	<i>Nämndspecifik fråga som besvaras av respektive nämnd.</i> Har nämnden tillsett att kommunstyrelsen tagit del av nämndens uppföljning av internkontrollplanen?	☐	☐	☐	-
3.6.2	<i>Frågan avser och besvaras endast av KS.</i> Har kommunstyrelsen utvärderat kommunens samlade redovisning för intern kontroll?	☒	☐	☐	

Nämnd-/styrelsespecifika frågor

Nedan följer ett antal nämnds-/styrelsespecifika frågor. Ni svarar enbart på de frågor som är kopplade till den egna nämnden/styrelsen.

- **Gråfärgad text** är frågor och svar från 2019 års grundläggande granskning och ska ej besvaras.
- Frågor som ska besvaras för år 2020 är markerade med **fet svart text**.

Revisionen kan i ett senare skede komma med ytterligare nämnds-/styrelsespecifika frågor.

KOMMUNSTYRELSEN (KS)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Internkontroll	2019	Nämnden bedömer, enligt yttrande på år 2018 års granskning (GG 2018) att det idag utövas en god internkontroll. En särskild internkontrollplan antas också för verksamhetsåret med tillhörande riskanalys. Utveckla hur denna goda internkontroll utövas? Hur långt har det utvecklingsarbete som ni i yttrande GG 2018 sagt pågår och som syftar till en mer likformad intern kontroll inom kommunen kommit? <i>Svar: KLF har utvecklat ett nytt system för uppföljning av internkontroll som tas i drift av alla förvaltningar 2020. KS har använt systemet för redovisning av internkontrollplanen för 2019.</i>
	2020	Utifrån KS uppsiktsplikt, tar KS del av samtliga nämnders internkontrollplaner samt dess uppföljning? Finns rutin för hur samtliga nämnders internkontrollplan ska komma upp till kommunstyrelsen?
Uppsiktsplikten	2019	<i>Hur utövar/säkerställer KS uppsiktsplikten vad gäller internkontroll?</i> <i>Svar: Genom månads- och delårsrapporter, årsredovisning samt det nya systemet för internkontroll inom vilket alla nämnders återredovisningar kommer att delges KS.</i>
IT-säkerhet	2019	<i>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</i> <i>Svar: KS har god organisation och rutiner för arbetet. Gällande Informationssäkerhetspolicy och underliggande styrdokument ses över och tillämpningsföreskrifter tas fram.</i>
	2020	Finns fastställd informationssäkerhetspolicy, underliggande styrdokument och tillämpningsföreskrifter nu på plats?
Måluppfyllelse	2020	Kommunstyrelsen har inte fastställt några egna styrelsespecifika mål, arbete ske efter de av kommunfullmäktige beslutade mål. Revisionen rekommenderade KS vid GG 2019 att fastslå "egna" nämndspecifika mål. Har KS fastställt "egna" styrelsespecifika mål?
Delegationsordning (DO)	2020	I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat att det saknades uppföljning av delegationsbeslut samt att det stödjande dokumentet <i>Anvisning för ärendeprocessen, Ärendehandbok</i> inte efterlevdes.

		Har styrelsen vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?
BARN- OCH UTBNILDNINGSNÄMNDEN (BUN)		
Område	År	Kommentar och frågeställning
Internkontroll	2019	Nämnden uppger i yttrandet på grundläggande granskning 2018 (GG 2018) att det delvis finns ett systematiskt arbete med intern kontroll avseende såväl verksamheten som redovisning inom barn- och utbildningsnämnden. <i>Vilka delar saknas i det systematiska arbetet med internkontroll? Pågår det ett arbete att säkerställa att alla delar i internkontrollarbetet finns på plats?</i> <i>Svar: Det fanns ingen checklista och systematisk uppföljning. Båda är upprättade för 2019.</i> Av GG 2018 yttrande framgår att det finns en årlig plan för uppföljning och internkontrollplan men det har inte skett någon uppföljning av internkontrollplanen för 2017 under 2018. <i>Har uppföljning skett för verksamhetsåret 2018 och i så fall har några åtgärder vidtagits med anledning av denna uppföljning? Om uppföljning skett önskar revisionen ta del av denna uppföljning?</i> <i>Svar: Uppföljningen har skett via internkontrollplanen och checklistan som upprättats.</i>
Kompetensförsörjning	2019	Nämnden instämmer i revisorernas riskbedömning gällande kompetensförsörjning (yttrandet avseende grundläggande granskning år 2018, GG 2018). Nämnden planerar enligt GG 2018 strategiska åtgärder i syfte att trygga kompetensförsörjningen. <i>Vilka strategiska åtgärder har nämnden vidtagit för att säkra kompetensförsörjningen?</i> <i>Svar: Framgår av Strategisk kompetensförsörjningsplan 2019–2021 vilken reviderats under 2019.</i>
Uppföljning, internkontroll	2019	Barn och utbildningsnämnden fastställer i yttrande GG 2018 att de tagit del av revisorernas årliga granskning och bedömer att tillräckliga åtgärder har vidtagits för att bättre säkerställa uppföljningen av den interna kontrollen framöver. <i>Vilka åtgärder har vidtagits för att bättre säkerställa uppföljningen av den interna kontrollen?</i> <i>Svar: Upprättande av checklista, tydlig ansvarsfördelning och deadline.</i>
IT-säkerhet	2019	<i>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</i> <i>Svar: En kartläggning har genomförts för utredning av förutsättningar. Arbete kvarstår inom området, bland annat på grund av avsaknad av kommunövergripande riktlinjer eller anvisningar. Med Utbildningsförvaltningens nya organisation finns bättre förutsättningar att möta kraven.</i>
	2020	Hur ligger nämnden till i arbetet med IT-säkerhet?

Handläggning av ärenden	2020	Vid GG 2019 uppgavs att det fanns brister i handläggning av ärenden. Ärendesystemet (Platina) upplevdes svårhanterat. Rutiner hos handläggarna brister/slarvas med. Förslag hur dessa brister ska åtgärdas hade lagts fram samt att förvaltningen arbetade med kulturen. Var ligger nämnden i detta arbete idag?
Dans i skolan	2020	Piteå kommun avsätter ca 300 tkr/år till stiftelsen Dans i skolan. Tros detta finns det enligt uppgift inget större samarbete/verksamhet mellan utbildningsförvaltningen och Dans i skolan. Revisorerna anser att för de medel som avsätts årligen bör Piteå kommun få ta del av verksamhet/samarbete med Dans i skolan på ett tydligare och bättre sätt. Hur/på vilket sätt samarbetar förvaltningen med Dans i skolan?
Delegationsordning (DO)	2020	I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat att det saknades uppföljning av delegationsbeslut och att det saknades utsedda ersättare till samtliga ordinarie delegater. Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?

MILJÖ- OCH TILLSYNSNÄMNDEN (MTN)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Nämnds protokoll	2019	<p>Av yttrande på grundläggande granskning 2018 (GG 2018) framgår att information om ekonomi och måluppfyllelse och avvikelser kring dessa bör återspeglas i beslut kring åtgärder på ett tydligt sätt i protokoll. Det är i protokollen som politikerna visar sin styrförmåga.</p> <p><i>Har ni utvecklat protokollen ytterligare med anledning av revisorernas påpekande?</i></p> <p><i>Svar: Nämnden tar del av ex. månadsrapporten och kommenterar om åtgärder behövs dvs. om rapporten föranleder några åtgärder. Detta framgår även av tillsynsplanen.</i></p>
Måluppfyllelse	2019	<p>Vidare framgår av GG 2018 att i det fall beslutade målsättningar inte bedöms uppnås bör det finnas en tydlig handlingsplan för hur målen uppnås.</p> <p><i>Har handlingsplaner upprättats när/om mål inte uppnås/bedöms uppnås?</i></p> <p><i>Svar: 2019 blir tillsynsplanen mer exakt dvs. mindre översiktlig.</i></p>
	2020	<p>Nämnden har inte fastställt några egna nämndspecifika mål, arbete ske efter de av kommunfullmäktige beslutade mål. Revisionen rekommenderade MTN vid GG 2019 att fastslå "egna" nämndspecifika mål.</p> <p>Har MTN fastställt några "egna" nämndspecifika mål?</p>
Kompetensförsörjning	2019	<p><i>Hur hanterar nämnden kompetensförsörjningen? Finns det en bra balans mellan behov och resurser?</i></p> <p><i>Svar: Det är ett långsiktigt arbete ex. ny teknik ute på inspektioner. Projektinriktade kontroller ex. branschvis. Utbildning. Nämnden uppgav att det inte var en bra balans mellan behov och resurser eftersom de inte får äska mer medel. Dock beskrivs konsekvenserna till KF:</i></p>
IT-säkerhet	2019	<p><i>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</i></p> <p><i>Svar: Förvaltningen har en IT-strategi. Genomgång, KLASSA, av verksamhetssystemen är klar. IT-säkerheten bedöms av nämnden vara lägre i förhållande till andra nämnder. Utveckling av nya system pågår.</i></p>
Tillsyn	2020	<p>Vid GG 2019 uppgav nämnden att det fanns en oro över att tillsynen inom vissa verksamhetsområden skjuts upp eftersom det saknas personella resurser och medel, befintlig personalstab inte hinner genomföra tillsynerna. Tillsynsärenden läggs därmed på hög.</p> <p>Hur ser det ut med tillsynsärendena idag?</p>

Delegationsordning (DO)	2020	<p>I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat att det saknades uppföljning av delegationsbeslut och att det saknades utsedda ersättare till samtliga ordinarie delegater. Vidare framgick det att det saknades under-tecknade av delegationsbeslut.</p> <p>Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?</p>
--------------------------------	-------------	---

KULTUR- OCH FRITIDSNÄMNDEN (KFN)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Risk- och väsentlighetsanalys	2019	Enligt grundläggande granskning 2018 saknades det en dokumenterad risk- och väsentlighetsanalys. <i>Finns detta för år 2019? Om ja, kan revisionen få ta del av denna?</i> <i>Svar: Det finns och revisionen har fått ta del av denna.</i>
IT-säkerhet	2019	<i>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</i> <i>Svar: När GDPR infördes riggades strukturerna inom nämndens verksamhetsområde. Dock anser nämnden att det idag saknas kompetenser inom IT-säkerhetsområdet på förvaltningen. De saknade exempelvis en IT-strateg vilket de stora förvaltningarna har. Nämnden anser att det är de stora förvaltningarna som måste gå före i arbetet med IT-säkerhet. De mindre förvaltningarna kan därefter lära av de större.</i>
Intern kontroll	2020	Vid genomgång av kommunens avtalstrohet uppgavs vid 2019 års grundläggande granskning samtliga nämnde/förvaltningar inte hanterade avtal enligt fastställda regler. Kultur- och fritidsförvaltningen har därför arbetat med frågan exempelvis genom att förbättra sökbarheten av avtal, att det måste finnas rekvisitioner till köpen, förhindra små inköp etc. Hur långt har ni kommit med detta arbete? Har ni gjort någon utvärdering om förbättring avseende avtalstrohet/inköp?
Delegationsordning (DO)	2020	I ingressen av KFN's delegationsordning fastslås det att det är lämpligt att utse ersättare för en delegat, dock är det endast i ett fåtal ärenden/punkter fastslaget <i>vem</i> som har rätt att ersätta den ordinarie delegaten. Enligt fastslagen anvisning <i>Anvisningarna för ärendeprocessen</i> , <i>Ärendehandbok</i> ska ett delegationsärende innehålla bland annat beslutsunderlag och underskrift av delegationsbeslut. I granskningen framkom det att det saknades beslutsunderlag, följaktligen saknas även underskrift och hänvisning till delegationspunkt/ärende i delegationsbeslutet. Nämnden ska enligt fastslagen delegationsordning anmäla beslut som fattas på delegation till nämndens nästkommande sammanträde. Av stickprovskontrollerna som tog framgick att så ej skett. Då det finns en uppenbar risk att delegationsbeslut inte anmäls till nämnd och därmed då inte är giltiga rekommenderades nämnden att genomföra uppföljning av delegationsbeslut. Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?

SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN (SBN)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Nämndens protokoll	2019	<p>Av yttrandet på grundläggande granskning år 2018 framgår att information om ekonomi och måluppfyllelse och avvikelser kring dessa bör återspeglas i beslut kring åtgärder på ett tydligt sätt i protokoll. Det är i protokollen som politikerna visar sin styrförmåga. <i>Har ni utvecklat protokollen ytterligare med anledning av revisorernas påpekande?</i> <i>Svar: Nämnden godkänner och kommenterar månads- och delårsrapporter istället för att "ta del av rapporterna".</i></p>
IT-säkerhet	2019	<p>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit? <i>Svar: Har en IT-strateg som fått delegation på inköp för att säkerställa system/utrustning. IT-säkerhet ska lyftas in i internkontrollplanen. Arbetar systematiskt med SKR:s system.</i></p>
	2020	<p>Ingår IT-säkerhet som ett kontrollområde i internkontrollplanen idag?</p>
Måluppfyllelse	2019	<p>Nämnden uppger i yttrandet på grundläggande granskning 2018 (GG 2018) att i det fall beslutade målsättningar inte bedöms uppnås bör det finnas en tydlig handlingsplan för hur målen uppnås. <i>Har handlingsplaner upprättats när/om mål inte uppnås/bedöms uppnås?</i> <i>Svar: Ja, exempelvis utifrån skolinspektionens granskning där brister påvisades i det systematiska kvalitetsarbetet för vuxenutbildning.</i></p> <p>Vidare framgår av GG 2018 att för de mål som bedömts ha låg måluppfyllelse arbetar nämndens verksamheter kontinuerligt med att långsiktigt skapa förutsättningar för befolkningsutveckling och en samhällsgemenskap med mångfald som grund, genom bland annat översiktsplanarbete, bostadsförsörjning, ett brett utbildningsutbud och olika satsningar för utrikesfödda. Gällande kommentar kring svårighet att göra bedömning av måluppfyllelse så pågår arbete med att utveckla en modell för att ytterligare konkretisera mål på nämnds- och förvaltningsnivå. <i>Hur har arbetet med att utveckla modellen för mål utvecklats?</i> <i>Svar: Arbetet pågår.</i></p>
	2020	<p>Av GG 2019 framgår att nämnden inte fastställt några "egna" nämndspecifika mål. Av yttrande nämnden lämnat framgår att nämnden tar del av revisorernas synpunkter och beaktar dessa i nämndens fortsatta arbete. Har nämnden fastställt "egna" nämndspecifika mål? Vidare framgick av GG 2019 att det påbörjats ett arbete med att utveckla en modell avseende mål och måluppfyllelse. Var i denna process befinner ni er idag?</p>

Skogsförvaltning/skogsinnehav.	2019	<i>Vem sköter om/hanterat/har kunskap att se till att kommunens skog hanteras/avverkas etc. på ett korrekt sätt? Svar: Mark och skog vilken organisatoriskt ligger under Plan, bygg och markavdelningen, Fysisk planering.</i>
	2020	Det finns flera ansvariga nämnder/avdelningar som ansvar för skog, mark, parker etc. Vem gör vad/vem ansvarar för vad skulle tydliggöras vid den en temanämnden gällande skog och mark. Har nämnden genomfört temanämnden och har ansvarsfördelningen tydliggjorts?
Ny organisation	2020	Vid GG 2019 framhölls farhågor inför att den nya organisationen skulle säsättas. Nya arbetssätt skulle implementeras skapade oro i verksamheterna. Hur fungerar den nya organisationen idag?
Digitalisering	2020	Vid GG 2019 uppgavs att nämnden arbetade med digitalisering, bland annat skulle plan- och bygglovsprocessen digitaliseras. Hur långt har ni kommit i arbetet med digitalisering?
Delegationsordning (DO)	2020	I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat att det saknades uppföljning av delegationsbeslut och att det saknades utsedda ersättare till samtliga ordinarie delegater. Vidare framgick det att Flyktingsamordningen inte anmälde fattade delegationsbeslut till nämnden. Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN (ÖFN)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Internkontroll, risk- och väsentlighetsanalys	2019	<p>Av revisorernas synpunkter i grundläggande granskning 2018 framkommer att överförmyndarnämnden behöver starka arbetet med den interna kontrollen vilket överförmyndarnämnden håller med om. Överförmyndarnämnden har enligt yttrande av grundläggande granskning 2018 (GG 2018) påbörjat arbetet med att fastställa egna specifika mål och i det arbetet kommer internkontrollplan och uppföljning av denna att vara ett eget mål.</p> <p><i>Hur har arbetet med att fastställa specifika mål utvecklats?</i></p> <p><i>Har mätbara mål fastställts? Revisionen önskar i så fall ta del av de fastställda målen?</i></p> <p><i>Svar: Nämnden har arbetat med att fastställa nämndspecifika mätbara mål kopplat mot både Älvsbyn och Piteå kommun. Nämnden har antagit mål för tjänstepersoner samt för nämnden. Det upplevdes svårt att skapa nämndspecifika mål eftersom nämndens uppdrag i princip bara är lagstadgade.</i></p> <p>Överförmyndarnämnden har även enligt yttrandet av GG 2018 påbörjat arbetet med att genomföra en risk- och väsentlighetsanalys inför kommande översyn av internkontrollplanen.</p> <p><i>Hur har arbetet med att genomföra en risk- och väsentlighetsanalys utvecklats? Revisionen önskar ta del av risk- och väsentlighetsanalysen?</i></p> <p><i>Svar: Arbete pågår. Det saknas en risk- och väsentlighetsanalys som ligger till grund för internkontrollplanen. Det finns en internkontrollplan som enligt uppgift inte är korrekt utformad.</i></p>
	2020	<p>I den grundläggande granskningen 2019 rekommenderades nämnden att skyndsamt arbeta fram en risk- och väsentlighetsanalys som ligger till grund för internkontrollplanen.</p> <p>Finns det idag en adekvat fastslagen risk- och väsentlighetsanalys?</p> <p>Vidare framgick det i GG 2019 att det fanns en internkontrollplan, dock var denna inte korrekt utformad. Finns det nu en internkontrollplan som är korrekt utformad?</p>
IT-säkerhet	2019	<p><i>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</i></p> <p><i>Svar: Arbete pågår. Det finns ingen "egen" IT-strateg eller någon som arbetar med IT frågor inom överförmyndarverksamhetsområde.</i></p>

Delegationsordning (DO)	2020	I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat; att det saknades uppföljning av delegationsbeslut. Vidare var det inte tydligt fastslaget hur delegationsbeslut ska anmälas till nämnden vilket KL stipulerar ska göras samt att det stödjande dokumentet <i>Anvisning för ärendeprocessen, Ärendehandbok</i> inte efterlevdes. Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?
--------------------------------	-------------	---

SOCIALNÄMNDEN (SOC)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Ekonomisk uppföljning/ekonomi i balans	2019	<p>Enligt yttrande på grundläggande granskning år 2018 arbetar socialnämnden målmedvetet med den ekonomiska uppföljningen och kommer under hösten 2019 att upprätta en ekonomisk handlingsplan med stöd av en arbetsgrupp, bestående av ekonomer från socialförvaltningen, ekonomikontoret samt konsultföretaget HRM. Handlingsplanen kommer enligt yttrandet att innehålla ekonomiska mål för avdelningarna samt en ny resursfördelningsmodell.</p> <p><i>Hur har arbetet med handlingsplan samt framtagande av resursfördelningsmodell framskridit? Om handlingsplanen finns på plats önskar revisionen ta del av denna?</i></p> <p><i>Svar: Socialtjänstens ekonomteam har påbörjat arbetet med en ekonomisk handlingsplan som går under namnet ”Ekonomiska processer Socialtjänsten”. De avsnitt som ingår är bland annat internbudgetprocessen, bemanningsekonomi, analysarbete, utbildning av chefer och aktiviteter för budget i balans samt resursfördelning. I dagsläget är både handlingsplanen och resursfördelningsmodellen påbörjade men inte färdigställda, dokumenten ska vara klara vid årsskiftet 2020.</i></p> <p><i>Hur hanterar nämnden det ekonomiska prognostiserade underskottet (april 2019–52,8 mkr)? Vilka är de viktigaste åtgärderna för att minska underskottet?</i></p> <p><i>Svar: På uppdrag av Socialnämnden har det skapats ett dokument för att sammanställa genomförda och planerade åtgärder som förvaltningen har och kommer att arbeta med under 2019 och framåt för att nå en budget i balans. Redovisning av aktiviteter för att åtgärda den negativa budgetavvikelsen samt samtidigt stärka kvalitén i verksamheten kommer att återrapporteras vid varje Socialnämndssammanträde. Målet med uppdraget är att på ett tydligt sätt redovisa för Socialnämnden alla genomförda och planerade åtgärder som förvaltningen arbetar med, samt att kvalitetssäkra informationen med bilagor som innehåller bakgrund till åtgärd, beräkningar, konsekvenser, uppföljning och/eller resultat. Exempel på åtgärder som är upptagna i dokumentet är översyn av pågående placeringsärenden, djupgranskning av kostnadsläget inom försörjningsstöd, utveckla hemmaplanslösningar, genomlysning av personalkostnaderna på hemtjänstproduktionen samt sammanställning av verksamheternas mest resurskrävande ärenden.</i></p>
	2020	<p>Per februari prognostiserar nämnden ett underskott på 62,9 mnkr för år 2020.</p> <p>Hur arbetar ni med att komma ner i en ekonomi i balans, vilka åtgärder har ni vidtagit?</p> <p>När bedömer nämnden att nämnden kommer kunna uppvisa en ekonomi i balans?</p>
Kompetensförsörjning	2019	<p><i>Har nämnden vidtagit några strategiska åtgärder för att säkra kompetensförsörjningen?</i></p> <p><i>Svar: En arbetsgrupp har jobbat med att kartlägga sjuksköterskornas arbetssituation och villkor i syfte att attrahera ny personal samt bibehålla befintliga medarbetare. Utbildningssatsningar som syftar till att både vikarier och redan befintligt anställda med titeln vårdbiträde ska bli undersköterskor pågår. En strukturerad arbetsprocess rörande anställningsförfarande gällande vikarier</i></p>

		är framtagen och i drift. Samarbete med Vård och omsorgscollege på gymnasieskolan Strömbacka, där avgångselever med godkända betyg och praktik erbjuds tillsvidareanställning i socialtjänsten direkt efter avslutad skolgång. Strukturerad arbetsprocess för placering av praktikanter har arbetats fram i syfte att på bästa sätt ta hand om framtida medarbetare. Lönetrappa för socionomer är framtagen för att bibehålla och attrahera personal. En ny bemanningsstrategi är beslutad.
IT-säkerhet	2019	<p>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</p> <p>Svar: Det finns en IT-strateg som arbetar med säkerhetsfrågor på förvaltningen. Förvaltningen har idag ett drygt åttiotal olika system eller digitala lösningar som kan kopplas till informationsteknik. Det finns en kontinuerlig dialog mellan förvaltningen och IT-avdelningen för att teknik och säkerhet ska uppfylla de behov och krav som socialtjänsten har. När det kommer till förvaltningsspecifika lösningar som inkluderar informationsteknik arbetas det med att se över den teknik som nyttjas redan idag. Detta sker genom dels säkerhetsklassningar via KLASSA och riskanalyser men även på en mer direkt och praktiskt nivå där det bland annat arbetas med backuplösningar för de mest verksamhetskritiska funktioner som finns, där redan idag nyttjar teknik. Allt eftersom och där det är möjligt går förvaltningen över till nya, säkrare lösningar, där ny teknik finns tillgänglig. Exempel på detta är de e-tjänsterna som förvaltningen för närvarande arbetar med att införa (Orosanmälan, Beställning av behörigheter, Digital signatur). När det gäller införande av ny teknik i verksamheten arbetas det med startkort för att säkerställa att inget viktigt missas vid införande samt med förvaltning för att sätta roller och ansvar. Vid större projekt där känslig persondata ingår genomförs alltid en KLASSA och ska ny teknik upphandlas, skapas från säkerhetsklassningen en uppsättning krav som ingår i upphandlingsunderlaget (blir då säkerhetskrav vi ställer på leverantören och lösningen). Förvaltningen har idag ett utbildningsmaterial gällande GDPR som samtlig personal ska ta del av. Sammanfattningsvis kan man säga att i arbetet runt informationsteknik och säkerhet arbetar förvaltningen idag i två riktningar. Dels jobbas det med att säkra upp befintlig teknik, allteftersom, för att möta nya krav där lösningar finns att tillgå. Dels arbetas det för att systematisera införandet av helt ny teknik för att se till att ingen viktig del missas och att säkerheten i tekniken ligger på rätt nivå kopplat till vad den ska användas till. Eftersom informationstekniken utvecklas och krav på säkerhet kontinuerligt ändras är detta ett arbete som aldrig kommer att bli klart.</p>
Mål	2020	<p>Av GG 2019 framgår att nämnden inte fastställt några "egna" nämndspecifika mål. Dock uppgav nämnden att målområdena behöver utvecklas och att det finns en brist i målen då de anser att kommunfullmäktiges mål är otydliga. Nämnden anser att kopplingen mellan fullmäktiges mål och nämndens mål inte är optimal.</p> <p>Har nämnden fastställt några "egna" nämndspecifika mål?</p>
Delegationsordning (DO)	2020	<p>I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat; att det saknades uppföljning av delegationsbeslut. Vidare var det inte tydligt fastslaget hur delegationsbeslut ska anmälas till nämnden vilket KL stipulerar samt att det inte gick att "spåra" delegationsbesluten.</p> <p>Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?</p>

FASTIGHETS- OCH SERVICENÄMNDEN (FSN)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Protokoll	2019	<p>Nämnden avser, enligt yttrande på grundläggande granskning 2018 (GG 2018), att mer nogsamt protokollföra beslut om åtgärder som syftar till ökad måluppfyllelse.</p> <p><i>Har ni följt upp att protokollen är mer nogsamma nu än tidigare?</i></p> <p><i>Svar: Fastighets- och servicenämnden uppdrog under våren 2019 till kostchefen att återkomma med en handlingsplan utifrån resultatet i undersökningen "Personligt 2018". Kostchefen återrapporterade uppdraget vid sammanträdet i april.</i></p> <p><i>Fastighets- och serviceförvaltningen fick av ordförande i nämnden i uppdrag att utreda renodling av fastigheter inom kommunkoncernen i enlighet med kommunrevisionens och KPMG AB:s rekommendation. Fastighets- och serviceförvaltningen presenterade därefter ett förslag på renodling.</i></p>
Avvikelsesystem	2019	<p>Enligt yttrandet av GG 2018 framgår att nämnden gett avdelningen måltidsservice i uppdrag att ta fram ett avvikelsesystem för förskola och skolan.</p> <p><i>Hur långt har denna process framskridit?</i></p> <p><i>Finns avvikelsesystemet på plats och i så fall vilka effekter har ni kunnat skönja?</i></p> <p><i>Svar: Avvikelsesystemet är under utveckling, förvaltningen för dialog med IT-avdelningen. Planerar att genomföra detta vid årsskiftet 2019/2020.</i></p>
	2020	<p>Finns avvikelsesystem på plats idag? Om så är fallet, vilka effekter har ni kunnat skönja av avvikelserapporteringen?</p>
Investering, Ängsgården	2019	<p><i>Är byggnationen av Äldreboendet Ängsgården klar? I så fall, har byggnationen gått enligt plan?</i></p> <p><i>Svar: Nybyggnationen är klar, slutbesked har erhållits och verksamheten har flyttat in enligt plan. Huset slutbesiktades enligt plan. Utemiljön slutbesiktades något senare än planerat pga. otydligheter i bygghandlingar. I övrigt har byggnationerna gått enligt plan.</i></p>
IT-säkerhet	2019	<p><i>Hur långt har arbetet med IT-säkerhet kommit?</i></p> <p><i>Svar: Under våren 2019 fick samtliga systemansvariga uppdatera och/eller säkerställa att informationen om sina respektive system hade korrekt informationsklassning, i systemet KLASSA. Resultatet av informationsklassningen är ett underlag som kan användas för konsekvensbedömning och handlingsplan. Arbetsgången utgår från skyddsprofil, lagkrav, upphandlingskrav, nulägesanalys, bedömning av befintliga skyddsåtgärder samt handlingsplan. Under hösten ska samtliga medarbetare byta lösenord enligt en ny lösenordspolicy. Uppföljning av att lösenordsbyten genomförs följs upp inom förvaltningen.</i></p>

Mål	2020	Av GG 2019 framgår att nämnden inte fastställt några ”egna” nämndspecifika mål. Har nämnden fastställt ”egna” nämndspecifika mål?
Servicetjänster	2020	Utifrån den kritik som framkom i den fördjupade granskning av servicetjänster som genomförts pågår det enligt nämnden ett arbete med vaktmästeritjänster (kopplat till barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde). De parametrar vilka granskades var bland annat kundnöjdhet, utförande, administration samt dialogen mellan beställare och utförare. Fastighets- och servicenämnden avsåg att se över två processer; 1. Processflödet samt fakturahantering och tjänsteutbud. Syftet med uppdraget är att förenkla och effektivisera administrationen kring verksamhetsvaktmästeriet, både för beställare och utförare. Att skapa en bättre dialog mellan beställare och utförare samt klargöra gränsdragningar för verksamhetsvaktmästeri. 2. Flytt av vaktmästartjänsterna från fastighet- och serviceförvaltningen till barn- och utbildningsförvaltningen. Var ligger detta arbete idag?
Gränsdragning	2020	Vid GG 2019 framkom att nämnden brottades en del med gränsdragningen mellan fastighet- och servicenämnden och den gemensamma kost- och servicenämnden. Frågor som upplevs svåra att hantera är ex. hur ska en eventuell taxehöjning hanteras, ska kommunfullmäktige besluta om taxehöjningen eller den gemensamma nämnden. Hur hanteras gränsdragningsproblematiken idag?
Delegationsordning (DO)	2020	I granskning av delegationsordning som genomfördes under våren 2020 framgick det bland annat att det saknades uppföljning av delegationsbeslut och att det saknades utsedda ersättare till samtliga ordinarie delegater. Har nämnden vidtagit några åtgärder med anledning av den genomförda granskningen?

KOST- OCH SERVICENÄMNDEN

(gemensam nämnde med Luleå kommun)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Mål	2020	Av GG 2019 framgår att nämnden inte fastställt några "egna" nämndspecifika mål. Har nämnden fastställt "egna" nämndspecifika mål?
Gränsdragning	2020	Vid GG 2019 framkom att nämnden brottades en del med gränsdragningen mellan fastighet- och servicenämnden och den gemensamma kost- och servicenämnden. Frågor som upplevs svåra att hantera är ex. hur ska en eventuell taxehöjning hanteras, ska kommunfullmäktige besluta om taxehöjningen eller den gemensamma nämnden. Hur hanteras gränsdragningsproblematiken idag?

SERVICENÄMND
(gemensam nämnde med Älvsbyns kommun)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Internkontroll	2020	<p>Av GG 2019 framgår att nämnden inte antagit någon internkontrollplan. Revisionen uppmanade nämnden att genomföra en risk- och väsentlighetsanalys som skulle ligga till grund för fastställd internkontrollplan.</p> <p>Har nämnden genomfört risk- och väsentlighetsanalys?</p> <p>Har nämnden fastslagit internkontrollplan?</p>
Kunder/kommuner	2020	<p>Vid GG 2019 uppgav nämnden att de var redo att ta emot fler kunder (kommuner).</p> <p>Har nämnden arbetat med att ta emot fler kunder (kommuner)?</p>
Samordning	2020	<p>I GG 2019 var revisionens sammanfattande bedömning att servicenämnden saknade samordning och att nämnden inte hanteras på ett tillfredsställande sätt. Revisionen rekommenderade nämnden att strukturera och styra upp nämndens verksamhet på ett tydligare sätt.</p> <p>Har nämnden vidtagit några åtgärder utifrån revisionens rekommendation?</p>

E-nämnd

(gemensam nämnde med samtliga Norrbottens 14 kommuner)

Område	År	Kommentar och frågeställning
Internkontroll	2020	Av GG 2019 framgår att nämnden inte antagit någon internkontrollplan. Revisionen uppmanade nämnden att genomföra en risk- och väsentlighetsanalys som skulle ligga till grund för fastställd internkontrollplan. Har nämnden genomfört risk- och väsentlighetsanalys? Har nämnden fastslagit internkontrollplan? Följs internkontrollplanen upp?

Svar från Kommunstyrelsen

Internkontroll

Svar/Kommentar: Ja, i enlighet med Policy för intern kontroll och styrning har styrelsen 2020-03-02 § 53 tagit del av och godkänt nämndernas uppföljning av internkontrollplan 2019 och deras internkontrollplan 2020.

Rutin för att samla in och redovisa dessa finns hos kommunledningsförvaltningen.

IT-säkerhet

Svar/kommentar: Det finns fastställd informationssäkerhetspolicy, underliggande styrdokument och tillämpningsföreskrifter på plats. Utifrån ett ständigt pågående förbättringsarbete kommer dessa att kompletteras utifrån uppkommande behov.

InfosäkerhetsPolicy finns

Infosäk och IT-säk finns med i säkerhetsskyddsplan

Informations- och cybersäkerhet nämns i riktlinjer för säkerhetsarbetet

Instruktion för informationssäkerhet finns

2 Anvisningar om säkerhetskydd – där finns infosäk-detalj

Anvisning för hantering och lagring av digital information är den senaste tillämpningen

Måluppfyllelse

Svar/kommentar: Kommunfullmäktige har fastställt verksamhetsplan för åren 2020-2022 vilket följer kommunens styr- och ledningssystem. Det innefattar prioriterade mål som riktar sig till alla nämnder och bolag samt riktade övergripande mål till kommunstyrelsen i det här fallet. Varje nämnd och därmed även kommunstyrelsen kan besluta om egna specifika mål. Kommunstyrelsen har valt att även detta år inte definiera egna styrelsespecifika mål då de riktade målen bedöms vara tillräckliga för att uppnå en god styrning av styrelsens uppdrag.

Delegationsordning (DO)

Svar/kommentar: Uppföljning av delegationsbeslut kommer att beaktas i kommunstyrelsens Internkontrollplan 2021. Kommunikation och utbildningar runt ärendeprocessen och ärende handboken sker kontinuerligt med både nämndsekreterare och handläggare.

§2

Alkoholservering vid catering

20KS562

Piteå kommun
Kommunstyrelsen

Alkoholserving vid catering

Förslag till beslut

Miljö och tillsynsnämnden avger följande yttrande med stöd av alkohollagen (SFS 2010:1622)

Att kommunstyrelsen beslutar att intentionerna om ”microcatering” ej går att utföra förenligt med gällande alkohollagstiftning.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen i Piteå kommun har gett Miljö- och tillsynsnämnden i uppdrag att utreda möjligheterna för alkoholserving vid catering, med förslag till beslut.

Utredning

Att låta gäster/kunder köpa med sig alkoholhaltiga drycker så som starköl, vin, spritdrycker och andra jästa alkoholdrycker från serveringsstället är olagligt då det utgör detaljhandel, något som Systembolaget har monopol på (5 kap. 2 § alkohollagen).

I dagsläget har några kommuner, bland annat Växjö och Malmö, fattat beslut om att tillåta verksamheter med serveringstillstånd att vid hemkörning av mat också erbjuda hemkörning av alkoholhaltiga drycker. Detta benämns ”microcatering”, vilket är ett begrepp som fortsatt används i detta tjänsteutlåtande.

Värt att nämna är att dessa beslut om ”microcatering” inte står oemotsagda, utan är på gång att prövas i domstol. Växjös beslut om att tillåta hemkörning av alkohol har endast utnyttjats av en verksamhet, som sedan tidigare innehar ett cateringstillstånd. Nämnden för Arbetet och Välfärdens beslut i Växjö, att inte meddela tillståndshavaren en varning, enligt alkoholhandläggarnas förslag, har överklagats. Malmös beslut att tillåta ”microcatering” har även det överklagats.

Centralt i bedömningen av om ”microcatering” uppfyller alkohollagens krav är begreppet serveringstid (8 kap. 18 § alkohollagen).

Förespråkare för ”microcatering” anser att serveringstid kan ses som tillfället då den alkoholhaltiga drycken hälls upp, och att serveringsansvarig efter att ha hållt upp drycken sedan kan avlägsna sig.

Vi återkommer till begreppet serveringstid nedan.

Folkhälsoperspektivet

Alkohollagen är en skyddslagstiftning som ska förhindra alkoholens negativa medicinska och sociala konsekvenser och skadeverkningar. En utgångspunkt i den svenska alkoholpolitiken är att skyddet för människors hälsa bör gå före näringspolitiska och företagsekonomiska intressen (prop. 1994/95:89 s. 62).

Alla beslut baserade på alkohollagen ska därför vara restriktiva och ha som mål att motverka skadligt dryckesbeteende och bidra till en minskad total alkoholkonsumtion.

En av anledningarna till restriktiviteten i alkohollagstiftningen är att ge barn och

unga det skydd de behöver.

Begreppet serveringstid

Centralt i bedömningen om "microcatering" uppfyller alkohollagens krav är begreppet serveringstid (8 kap. 18 § alkohollagen). Begreppet servering i alkohollagen har ett vidare innehåll än definitionen av ordet servering i svenska språket. Lagen, förarbeten och praxis ska därför läsas utifrån en medvetenhet om att när ordet servering används så avser det begreppet servering enligt alkohollagen.

Förespråkare för "microcatering" anser att begreppet serveringstid kan ses som tillfället då den alkoholhaltiga drycken hälls upp, och att serveringsansvarig efter att ha hållt upp drycken sedan kan avlägsna sig. Lagen säger att serveringsansvarig person ska ha tillsyn över serveringen och vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden (8 kap. 18 § alkohollagen). Vid servering av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat ska ansvarig personal se till att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning eller onykterhet undviks (8 kap. 20 § alkohollagen). Kraven om serveringsansvariges tillsyn och närvaro gäller alltså vid fler tidpunkter än endast vid överlämnandet av alkoholen. Enbart en överlämning av alkoholdryck eller alkoholdrycksliknande preparat utgör ingen laglig servering enligt alkohollagen.

Servering av alkohol mot betalning konstaterades i avsnittet kring gällande rätt utgöra en tjänst (SOU 2009:22 s. 145), och kan inte reduceras till överlämning av alkoholdryck eller alkoholdrycksliknande preparat, utan omfattar flera tvingande moment för den som utövar tjänsten.

Servering av alkohol som tjänst och begrepp kan endast utföras under förutsättningarna att bestämmelserna om serveringsställe, serveringstid och serveringsansvarig uppfylls samtidigt. Serveringstiden kan då inte kortas ned till ett överlämnande eftersom den tjänst som serveringen innebär inte har genomförts.

Förutsättningar för catering

Vid cateringverksamhet gäller samma regler som vid annan alkoholserving i fråga om tillståndshavarens skyldigheter. Det ska finnas en serveringsansvarig på plats under den ansökta serveringstiden precis som vid alkoholserving på andra serveringsställen. Kommunen bör noga beakta alkohollagens krav beträffande tillståndshavarens ansvar vid servering samt vad som avses med servering och serveringstid. I det fall kunden serveras alkohol och serveringsansvarig inte är med vid hela serveringstillfället rör det sig om en brist i serveringen enligt 8 kap. 18 § alkohollagen. Om serveringen inte uppfyller de krav som ställs förväntas kommunen genom sin tillsyn vidta åtgärder enligt alkohollagen.

Vad som gäller för bedrivande av catering enligt alkohollagen framgår av Folkhälsomyndighetens yttrande (se bilaga 1).

Tillstånd för catering

Krögare kan ansöka om serveringstillstånd för att bedriva cateringserving till slutna sällskap och regleringen finns i 8 kap. 4 § alkohollagen. Lämplighetskravet är detsamma som vid andra typer av ansökan om serveringstillstånd och sökanden ska ha ett eget kök för tillredning av mat. Enligt gällande taxa 2020 kostar denna ansökan 9309kr.

Krav på att anmäla lokal för catering i förväg

Ett grundläggande krav (8 kap. 4 § alkohollagen) är att lokalen där servering ska äga rum anmäls i förväg till tillsynsmyndigheten. Enligt gällande taxa 2020 kostar denna anmälan 350kr. Vad som ska finnas med i anmälan framgår av 2 och 3 §§ i Folkhälsomyndighetens

föreskrift, FoHMFS 2014:8 (se bilaga 3). När det handlar om privatbostäder eller annan privat lokal behöver anmälan inte innehålla uppgift om lokalens brandsäkerhet och någon egentlig prövning av olika förutsättningar utöver att lokalen ligger i kommunen och att det handlar om ett slutet sällskap behöver inte göras.

Begreppet ”slutet sällskap”

Serveringstillstånd för catering avser alkoholservering till ett ”slutet sällskap” (8 kap. 2 och 4 §§ alkohollagen). Praxis anger att i ett slutet sällskap krävs det att medlemskretsen är känd före det aktuella arrangemanget. Vidare krävs att det finns ett gemensamt intresse eller annat innehållsmässigt samband mellan medlemmarna – själva arrangemanget kan inte vara det gemensamma intresset. Bedömningen är att servering till slutna sällskap, för att fullt ut uppfylla lagens mening enligt ovan, endast kan komma i fråga för tillställningar med ett annat uttalat syfte än att äta god mat och dricka något gott till. Det kan till exempel handla om att fira något (ex. en födelsedagsfest) eller att bedriva något gemensamt intresse (en bokklubb, en syjunta, en filmklubb), men det bör inte räcka att en familj eller några vänner samlas.

Krav som kan ställas på serveringslokalen

Enligt 8 kap. 16 § alkohollagen ska serveringslokaler vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt. Enligt förarbetena till lagen (prop. 2009/10:125, s. 97) kan dock cateringverksamhet som sker i lokaler som inte är avsedda för allmänheten, till exempel i enskilda hem, undantas för dessa krav.

Kontroll av ålderskrav och berusning

Alkohol får inte serveras till den som är under 18 år (3 kap. 7 § alkohollagen), och heller inte till den som är märkbart påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel (3 kap. 8 § alkohollagen). Detta innebär att den som serverar alkoholhaltiga drycker måste bedöma åldern på samtliga närvarande och be om legitimation om detta är nödvändigt. Hen måste också bedöma graden av berusning hos samtliga som ska serveras, under hela tiden som förtäring sker. (se texten som behandlar begreppet serveringstid ovan).

Slutsats

Corona-pandemin har drabbat samhället hårt och restaurangbranschen är särskilt utsatt. Detta är naturligtvis beklagligt och det är förståeligt att söka nya inkomstmöjligheter.

Att erbjuda konsumenter att beställa mat- och alkoholdryckespaket för hemleverans med matuppläggning och dryckesupphållning utgör inte servering i enlighet med alkohollagens bestämmelser.

Folkhälsomyndigheten skriver i sin ”rättsutredning om alkohollagens bestämmelser om försäljning av alkohol till konsumenter samt tillhörande fråga om utförd försäljning genom s.k. Microcatering strider mot lagens bestämmelser” (bilaga 4), att försäljning av alkohol till konsumenter genom s.k. ”microcatering” inte uppfyller alkohollagens bestämmelser om servering och är att anse som olaglig detaljhandel.

Detaljhandel med alkohol och olovlig alkoholförsäljning är en fråga för polis och åklagare. Länsstyrelsen bedömer att om microcatering som företeelse visar sig vara olaglig riskerar den verksamhetsutövare som använt sig av möjligheten till detta en åtalsanmälan för otillåten försäljning av alkohol. Straffet för detta brott är enligt alkohollagen (11 kap. 3 §) böter eller fängelse i två år. Enskilda tillståndshavare har personligt straffansvar och även om kommunens politiker godkänner något som inte är i enlighet med rådande lagstiftning, har polisen inga möjligheter att bortse från lagen.

Tillståndshavarna riskerar alltså mycket mer än att få sitt serveringstillstånd återkallat. Då "microcatering" inte är ett klart juridiskt begrepp som avhandlas i alkohollagen får det avgöras i det enskilda fallet vad som avses i en ansökan eller anmälan (om tillståndshavaren innehar ett cateringtillstånd). Kommunen kan inte fatta ett generellt beslut om att bevilja en viss typ av servering, utan man måste göra en prövning av varje enskild ansökan/anmälan. Efter att Växjö kommun beslutat att tillåta hemkörning av alkohol har Länsstyrelsen i Kronobergs län riktat stark kritik mot kommunen (se bilaga 2). Folkhälsomyndigheten har, på uppdrag av Länsstyrelsen i Kronobergs län, yttrat sig i frågan (se Folkhälsomyndighetens rättsutredning, bilaga 4). För övrigt har landshövdingen i nämnda län uppvakttat regeringen i frågan och vunnit gehör för detta. Ett kommunalt beslut i en fråga som rör serveringstillstånd är i sig självt inte tillräckligt för att förändra lagen eller tillämpningen av den. Det krävs en revidering av lagen via regering och riksdag, eller att sakfrågan prövas och blir rättslig praxis.

Socialminister Lena Hallengren svarar på frågan om "microcatering".

Socialminister Lena Hallengren (S) har den 9 december 2020 svarat på frågor gällande "microcatering", (bilaga 5).

Bilagor:

Bilaga 1: Folkhälsomyndighetens yttrande om servering vid cateringverksamhet enligt alkohollagen (2010:1622).

Bilaga 2: Tillsyn gällande tillämpning av alkohollagen (SFS 2010:1622) i Växjö kommun, nämnden för Arbete och Velfärd.

Bilaga 3: Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning (FoHMFS 2914:8)

Bilaga 4: Folkhälsomyndighetens rättsutredning om alkohollagens bestämmelser om försäljning av alkohol till konsumenter samt tillhörande fråga om utförd försäljning genom s.k. Microcatering strider mot lagens bestämmelser,

Bilaga 5: Socialminister Lena Hallengrens svar på frågor gällande "microcatering"

Beslutande

Stig Sjölund

För Miljö- och tillsynsnämnden i Piteå kommun

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare

Pia Rönn Johansson
Länsstyrelsen i Kronobergs län
351 68 VÄXJÖ
pia.g.johansson@lansstyrelsen.se

Handläggare

Margitta Fröberg

Datum

2020-07-14

Vårt ärendenummer

01786-2020

Ert ärendenummer

705-2479-2020

Folkhälsomyndighetens yttrande om servering vid cateringverksamhet enligt alkohollagen (2010:1622)

Sammanfattning

Den som har meddelats ett stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet har rätt att servera färdiglagad mat och alkoholdrycker till slutna sällskap som sker antingen i en för tillfället hyrd lokal eller i ett enskilt hem. Givet att serveringen sker i enlighet med tillämpliga bestämmelser i alkohollagen.

Detta innebär att utrymmet där catering ska ske är lämpligt ur brandsäkerhetssynpunkt, att tillståndshavaren har ett eget kök för tillredning av mat, att mat tillhandahålls under cateringens samt att tillståndshavaren inför varje cateringtillfälle anmäler den lokal som ska användas för servering. Detta för att kommunen ska kunna godkänna lokalen och utöva tillsyn under cateringens i den för tillfället hyrda lokalen.

Vad gäller catering i någons hem kan det av naturliga skäl inte krävas att lokalen ska vara lämplig ur brandsäkerhetssynpunkt och kommunen har inte heller möjlighet att utöva tillsyn i enskilda hem. (Prop. 2009/10:125 s. 170 och s. 101).

Därtill krävs det att tillståndshavaren eller serveringsansvarig person har tillsyn över serveringen och är närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden så att serveringspersonalen ska kunna kontrollera vilka gäster som får tillgång till alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat och kunna se om olägenheter uppstår (8 kap. 14 §, prop. 1994/95:89 s. 64 och prop. 2009/10:125 s.101 f.) Detta gäller även vid catering oavsett om serveringen sker i en för tillfället hyrd lokal eller i ett enskilt hem.

Bakgrund

Länsstyrelsen i Kronobergs län har den 17 april 2020 kommit in med en begäran om ett yttrande från Folkhälsomyndigheten avseende begreppen servering och serveringstid i samband med cateringverksamhet i enlighet med 8 kap. 4 § alkohollagen (2010:1622). Den 21 april 2020 kompletterade Länsstyrelsen sin begäran med önskemål om vägledning i ett enskilt tillsynsärende avseende tillämpningen av alkohollagen rörande servering vid cateringverksamhet. Frågan i ärendet gäller om kravet på att serveringsansvarig ska vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden även gäller vid catering i någons hem.

Kommentar

Folkhälsomyndigheten vill först tydliggöra att myndigheten inte lämnar yttranden som rör enskilda ärenden. Myndighetens yttrande avser därför Länsstyrelsens ursprungliga begäran avseende förtydligande av begreppen servering och serveringstid i samband med cateringverksamhet samt övriga tillämpliga bestämmelser i alkohollagen med särskilt understrykande av vad som gäller för catering i hemmiljö.

Laglig grund för cateringverksamhet

Allmänt

Enligt alkohollagens förarbeten avses med begreppet catering servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap som sker antingen i en för tillfället hyrd lokal eller i hemmet (prop. 2009/10:125 s. 100). Med få undantag så gäller de bestämmelser som finns i 3, 8 och 9 kap. också vid catering.

Nedan följer en genomgång av tillämpliga bestämmelser samt de undantag som gäller vid cateringverksamhet.

Alkohollagen (2010:1622)

3 kap. 5 § - Ansvarsfull försäljning/servering

Ett huvudmål för alkoholpolitiken är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar (prop. 2009/10:125 s. 56). Kravet på ordning och nykterhet har också en framskjuten plats i lagstiftningen.

Bestämmelsen riktar sig till all typ av försäljning (detaljhandel, servering och partihandel, 1 kap. 11 § 2 st.) och innebär att både den som bedriver försäljning och den personal som medverkar vid försäljningen har ansvar för att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället (3 kap. 5 §). Onyktra kunder/gäster får inte ges tillträde till försäljningsstället eller vistas där utan ska avvisas. Vid försäljning för intag på stället (servering) exempelvis på en restaurang får inte gästerna

serveras alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat i sådan omfattning att de blir störande eller onyktra (8 kap. 20 §). Serveringen ska ske på ett ansvarsfullt sätt.

Detta gäller vid all typ av servering dvs. även vid servering till slutna sällskap vid cateringverksamhet i ett enskilt hem.

3 kap. 7 § - Åldersgräns

Av bestämmelsen i framgår att alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat inte får serveras till den som inte fyllt 18 år. Detta hindrar dock inte att en restaurang tar emot underåriga gäster. Tillståndshavare är dock skyldiga att se till att dessa inte serveras alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. (3 kap. 7§).

Bestämmelsen gäller vid all typ av servering dvs. även vid cateringverksamhet.

3 kap. 8 § - Ansvarsfull hantering

Bestämmelsen i 3 kap. 8 § kompletterar 3 kap. 7 § och 8 kap. 20 §.

Den som *lämnar ut* alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat exempelvis en servitör, får enligt paragrafen inte lämna ut drycker eller preparat till den som är märkbart påverkad av alkohol eller alkoholdrycksliknande preparat eller andra berusningsmedel.

Alkoholdrycker och alkoholdrycker får inte heller lämnas ut om det finns särskild anledning att anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon. Det vill säga någon som är märkbart påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel eller någon som inte fyllt 18 år (se 3 kap. 8 § 1 och 3 st.).

Den som lämnar ut alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat, servitören i detta fall, är även skyldig att förvissa sig om att mottagaren fyllt 18 år (3 kap. 7 §).

8 kap. 2 § - Serveringstillstånd

Av bestämmelsen i 8 kap. 2 § framgår att serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillståndet kan gälla för servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod exempelvis under en sommarsäsong (stadigvarande serveringstillstånd) eller vid en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle (tillfälligt serveringstillstånd). Serveringstillstånd kan gälla för spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat.

Av serveringstillståndet framgår således om serveringen får ske till allmänheten eller till ett slutet sällskap, om det är ett stadigvarande tillstånd eller om det endast gäller för viss tidsperiod exempelvis under ett arrangemang typ festival. Serveringstillståndet anger även vilka alkoholdrycker som får serveras och om servering av alkoholdrycksliknande preparat omfattas av tillståndet.

Utöver detta ska tillståndet även visa mellan vilka klockslag som servering får ske, var servering får äga rum och om servering exempelvis får ske genom cateringverksamhet (8 kap. 19 §, 9 kap. 7 § samt prop. 2009/10:125 s. 101-102).

8 kap. 4 § - Stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet

Första stycket

Enligt första stycket i 8 kap. 4 § har den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap möjlighet att få ett stadigvarande serveringstillstånd utan att det finns någon fast serveringslokal kopplat till serveringstillståndet.

Av 8 kap. 14 § första stycket följer annars att ett serveringstillstånd ska omfatta ett visst avgränsat utrymme som disponeras av tillståndshavaren. Detta är vanligtvis det serveringsställe där servering i enlighet med tillståndet får ske dvs. restaurangen.

När det gäller en för tillfället hyrd lokal kan den som har stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet visa sin dispositionsrätt på samma sätt som för en fast serveringslokal dvs. genom ett för tillfället gällande hyreskontrakt eller liknande. Vid catering i hemmet torde beställningen av catering vara tillräcklig för att visa att tillståndshavaren disponerar den del i hemmet där servering ska ske. Någon dispositionsrätt i egentlig mening kan det av naturliga skäl inte vara fråga om vid servering i någons hem.

Bestämmelsens syfte är att förenkla för cateringföretag genom att möjliggöra för den som bedriver cateringverksamhet att söka ett stadigvarande tillstånd för verksamheten. Tidigare var detta inte möjligt utan cateringföretagaren var tvungen att söka serveringstillstånd för varje enskilt tillfälle. Detta var både dyrt och omständligt. Lagstiftaren har beskrivit problemen med att bedriva catering utifrån tillfälliga serveringstillstånd på följande sätt.

”Reglerna om tillfälliga serveringstillstånd är närmast utformade med tanke på festivalarrangemang och andra evenemang som inte typiskt sett återkommer vid upprepade tillfällen under en kort tid och passar därför inte för cateringbranschen där servering av alkohol sker med täta mellanrum till en rad olika slutna sällskap och där serveringslokalen vanligtvis skiftar från gång till annan.”
(Prop.2009/10:125 s. 100).

Tillståndshavaren av ett stadigvarande serveringstillstånd för catering är enligt bestämmelsen skyldig att inför varje serveringstillfälle anmäla till kommunen den lokal där servering ska äga rum. Detta för att kommunen dels ska ha kännedom om var och när servering sker för att kunna utöva tillsyn över serveringen och dels för att bestämmelsen kräver att kommunen ska godkänna lokalen där catering ska ske. I godkännandet ingår det att visa att tillståndshavaren har rätt att disponera lokalen samt att lokalen är lämplig ur brandsäkerhetssynpunkt (8 kap. 14 och 16 §§).
Rutiner för hur ett sådant godkännande ska gå till avgörs lämpligen av kommunen själv (prop. 2009/10:125, s. 100). Se 8 kap. 14 § nedan. Anmälningsskyldigheten

innebär att kommunen får kännedom om var och när catering ska ske och om lokalen som hyrts för serveringen uppfyller lagens krav. Kommunen ges därmed också möjlighet att utöva den tillsyn som anses befogad (prop. 2009/10:125 s. 100, 101). Se även 9 kap. 2 § nedan.

Lokaler som används för servering till slutna sällskap av den som har ett stadigvarande serveringstillstånd ska vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt (se 8 kap. 16 § nedan). Detta innebär att det är tillståndshavarens ansvar att visa den lokal som tillfälligtvis ska användas för catering också ska vara lämplig för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt. Det ligger dock i sakens natur att servering i någons hem inte omfattas av kravet i bestämmelsen (prop. 2009/10:125 s. 170).

Serveringstillståndet gäller inom den kommun som har meddelat tillståndet (prop. 2009/10:125, s. 100). Cateringföretagaren har dock möjlighet att söka stadigvarande serveringstillstånd för flera kommuner än en (prop. 2009/10:125 s. 166). Det innebär exempelvis att ett cateringföretag som erhållit ett cateringstillstånd i Stockholms kommun men som även önskar bedriva cateringverksamhet med motsvarande tillstånd i Solna kommun, måste även ansöka om tillstånd där. Enligt regeringen skulle det vara orimligt att kräva att ett cateringföretag måste ha sitt säte och sitt kök i den kommun där verksamheten bedrivs, se andra stycket som följer. (Prop. 209/10:125 s. 100).

Andra stycket

Av bestämmelsens andra stycke framgår att det krävs att den som bedriver cateringverksamhet ska ha ett eget kök för tillredning av mat. Köket behöver däremot inte ligga i den kommun som meddelat serveringstillståndet. Beträffande kravet på köket framgår det av lagens kommentarer att det inte är tillräckligt med ett vanligt lägenhets- eller villakök (prop. 2009/10:125 s. 166). Vad gäller krav på tillhandahållande av mat se 8 kap. 15 § 3 st. nedan.

8 kap. 14 § - Serveringsställe/serveringslokal/serveringsutrymme

Av lagtexten i 8 kap. 14 § framgår att serveringstillstånd ska omfatta ett visst avgränsat utrymme som disponeras av tillståndshavaren.

I förarbetena finns förklaring av olika begrepp i alkohollagen, såsom serveringsställe, serveringslokal och serveringsutrymme. Med serveringsställe avses alla lokaler som används för rörelsen medan begreppen serveringslokal eller serveringsutrymme avser den del av serveringsstället där servering är tillåten. Vanligtvis matsal. Serveringslokaler/utrymmen ska anges i tillståndsbeviset. I serveringstillståndet anges var alkoholdrycker får serveras och inom vilka serveringstider. (Prop. 1994/95:89 s. 65).

Att tillståndshavaren disponerar den lokal där servering ska ske är således ett grundläggande krav för meddelande av serveringstillstånd (8 kap. 14 §). Ett annat krav är att serveringslokaler/utrymmen är lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt.

Detta gäller för servering till allmänheten eller stadigvarande servering till slutna sällskap. (8 kap. 16 §).

Högsta förvaltningsdomstolen understryker i en dom från 2016 att det inte räcker med ett hyresavtal för att styrka sökandens dispositionsrätt till serveringsstället. Det krävs även att det ska framgå av avtalet att hyresvärden uttryckligen tillåter alkoholservering på serveringsstället för att bestämmelsen i 8 kap. 14 § om krav på dispositionsrätt ska vara uppfyllt (Högsta förvaltningsdomstolen, mål nr 145-15 se även Kammarrätten i Stockholm, mål nr 1369-16).

Av detta följer att tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet också ska kunna visa att han eller hon har rätt att servera alkoholdrycker i den lokal som tillfälligtvis hyrs för catering. Detta kan företrädesvis ske vid anmälan av lokal till kommunen (se 8 kap. 4 § ovan). Det här gäller inte vid catering i någons hem (se prop. 2009/10:125 s. 170).

8 kap. 15 § - Krav på kök och mat

Enligt bestämmelsen i 8 kap. 15 § krävs det ett eget kök i anslutning till serveringslokalen för att ett stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten ska kunna meddelas. Serveringsstället ska dessutom vara utrustat med lämpligt antal sittplatser för matsservering. Därtill ska lagad eller tillredd mat tillhandahållas fram till kl. 23.00. Därefter får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Av bestämmelsens tredje stycke framgår att när det gäller tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten krävs det att serveringsstället tillhandahåller tillredd mat. Detsamma gäller för servering i slutet sällskap.

För cateringverksamhet till slutna sällskap krävs det att tillståndshavaren har ett eget kök för tillredning av mat (se 8 kap. 4 § 2 st.). Det ställs därmed högre krav på den som bedriver stadigvarande cateringverksamhet för slutna sällskap än för den som bedriver servering för slutna sällskap som inte innefattar catering.

Kravet på tillhandahållande av tillredd mat är däremot detsamma för både cateringverksamhet och servering till slutna sällskap (8 kap. 15 § 3 st.).

8 kap. 16 § - Brandsäkerhet

I 8 kap. 16 § föreskrivs att serveringslokaler som används för stadigvarande bruk ska vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt. Här handlar det om att säkerställa att restauranger är lämpliga utifrån att lokalen är brandsäker. Regeringen menar att det är särskilt viktigt att lokaler med serveringstillstånd alltid har ett väl fungerande brandskydd eftersom människor som druckit alkohol kan bete sig irrationellt och ha svårare att uppfatta eventuell brandfara (prop. 2009/10:125 s. 97).

Bestämmelsen gäller såväl servering till allmänheten som till slutna sällskap.

Bestämmelsen innebär vid catering till slutna sällskap att den lokal som tillfälligtvis används för servering ska vara lämplig ur brandsäkerhetssynpunkt.

Dock omfattas inte catering i någons hem av bestämmelsen. (Prop. 2009/10:125 s. 170).

8 kap. 17 § - Alkoholpolitiska olägenheter

Kommunen kan vägra att bevilja serveringstillstånd även om kriterierna för tillstånd i alkohollagen är uppfyllda (8 kap. 12 och 14 – 16 §§). Detta kan enligt bestämmelsen ske om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa (8 kap. 17 §).

När det gäller kommunens skyldighet att godkänna den lokal där catering ska ske i enlighet med 8 kap. 4 § kan bestämmelsen i 8 kap. 17 § inte kan ligga till grund för att kommunen ska kunna underkänna lokalen. Detta då bestämmelsen riktar sig till den tillståndsprövning som föregås ett beslut om serveringstillstånd.

När det gäller serveringstillstånd för stadigvarande cateringverksamhet för slutna sällskap sker alkoholservering till en rad olika slutna sällskap och där serveringslokalen vanligtvis skiftar från gång till annan. Detta innebär att den bedömning som kommunen ska göra i samband med tillståndsprövningen inte är möjlig att tillämpa när det gäller ansökan om cateringtillstånd, då lokal eller enskilda hem där servering ska ske växlar.

Företagsidéen med catering är att serveringen av mat och alkoholdrycker kommer till gästen istället för tvärtom och det innebär att ställena där catering sker varierar (prop. 2009/10:125 s. 100.. En ansökan om cateringtillstånd saknar således ett fast serveringsställe för catering och kommunen kan därför inte göra en bedömning enligt bestämmelsen i 8 kap. 17 §.

8 kap. 18 § - Ansvar över serveringen

En innehavare av serveringstillstånd är alltid ytterst ansvarig för dels att själva serveringen bedrivs på ett författningsenligt sätt, dels att övriga regler i lagen och anslutande föreskrifter efterlevs.

Enligt bestämmelsens första stycke (8 kap. 18 §) ska tillståndshavaren eller av honom utsedd person vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden. Den som tillståndshavaren utser till serveringsansvarig ska ha fyllt 20 år och vara lämplig för uppgiften (8 kap. 18 §).

I cateringsammanhang innebär detta att det alltid ska finnas en ansvarig person på plats under hela den tid som catering/serveringen pågår. Detta för att tillståndshavaren ska ha kontroll på att lagens regler följs. Till exempel att servering endast sker till personer som fyllt 18 år (3 kap. 7,8 §§) eller att servering av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat sker måttfullt och att störningar på grund av oordning eller onykterhet undviks ((8 kap. 20 §).

Av detta följer att en serveringsansvarig inte får lämna serveringsstället – lokalen eller det enskilda hemmet – förrän serveringen har avslutats. Tillståndshavaren ska som sagt finnas på plats så länge servering av alkoholdrycker eller

alkoholdrycksliknande preparat pågår (för att kunna ha kontroll på verksamheten (8 kap. 18 §).

8 kap. 19 § - Serveringstider

Lagstiftarens syfte med regleringen av serveringstider är att motverka olägenheter som oordning och onykterhet vilket är en väsentlig del av den svenska alkoholpolitiken. Kommunerna har fått befogenhet att i varje enskilt fall bedöma riskerna för olägenheter och utifrån detta besluta om de tider under vilka alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får serveras (prop. 1994/95:89 s. 98).

Av bestämmelsen om serveringstider framgår att kommunen beslutar om vilka tider som alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får serveras. Om kommunen inte beslutat om serveringstid – vilket framgår av serveringstillståndet – får servering av de i tillståndet angivna dryckerna och preparaten ske mellan kl. 11.00 – 01.00. Serveringsstället ska vara utrymt 30 minuter efter serveringstidens slut. (8 kap. 19 §).

Beträffande servering vid catering gäller även här kommunens beslut om serveringstid. Har kommunen beslutat att servering får ske mellan kl. 11.00 – 01.00 gäller detta även för cateringverksamhet som sker i någons hem. Serveringstiden utgör med andra ord den yttre ramen för när tillståndshavaren kan erbjuda catering i såväl hyrd lokal som i hemmiljö. Lokalen eller hemmet ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång. Detta medför att om den beslutade serveringstiden är mellan kl. 11.00 – 01.00 ska lokalen eller hemmet där catering äger rum utrymmas senast kl. 01.30. När det gäller utrymning vid catering i ett hem avser detta av naturliga skäl den tidpunkt som personalen som har medverkat under serveringen, senast ska lämna bostaden.

8 kap. 20 § - Ansvarsfull alkoholserving

Alkohollagen är en social skyddslagstiftning och regleringen av serveringsverksamheten är ett medel för att nå målet att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Alkohollagens anda regleras i 3 kap. 5 § där det framgår att försäljning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat ska skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras. Den som tar befattning av med försäljning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat ska därför se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.

Bestämmelsen i 8 kap. 20 § understryker nämnda alkoholpolitiska ändamål och regeringens uppfattning om att alkoholserving är en socialt ansvarsfull uppgift.

9 kap. 2 § – Tillsyn

Bestämmelsen i 9 kap. 2 § föreskriver att kommunen och Polismyndigheten tillsammans ansvarar för den omedelbara tillsynen i kommunen.

Myndigheternas roll är främst att kontrollera att serveringen sker i enlighet med serveringstillståndet. I tillsynen ingår även kontroll av att servering inte sker till underåriga, serveringen sker med måttfullhet och att det är ordning och nykterhet på serveringsstället. Kontroll av exempelvis matutbud, att serveringsansvarig finns på plats samt att serveringstider följs ingår också i tillsynen.

Beträffande tillsyn vid cateringverksamhet gäller bestämmelsen fullt i den lokal som för tillfället hyrts för cateringverksamheten. När catering sker i enskilda hem kan tillsyn enligt bestämmelsen inte bedrivas. (Prop. 2009/10:125 s. 101).

Folkhälsomyndighetens bedömning

Alkohollagen är en social skyddslagstiftning och regleringen av serveringsverksamheten är ett medel för att nå detta ändamål (prop. 1994/95:89 s. 57-58 och 2009/10:125 s. 56). En bestämmelse som gör det möjligt för kommuner att ha kontroll på att lagen efterlevs är 9 kap. 2 §. Där framgår att det är kommunen och Polismyndigheten som ansvarar för den omedelbara tillsynen i kommunen

För att stadigvarande serveringstillstånd vid catering ska kunna meddelas krävs att sökanden uppfyller de grundläggande kraven (8 kap. 4 och 12 §§ och 14 – 16 §§). Efter att tillstånd meddelats ska cateringverksamhet till slutna sällskap ske i enlighet med övriga tillämpliga bestämmelser. Av förarbetena till alkohollagen framgår att med catering menas servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap som sker antingen i för tillfället förhyrd lokal eller i hemmet (prop. 2009/19:123 s. 100). När det gäller catering som sker i en för tillfället hyrd lokal ska tillståndshavaren inför varje tillfälle anmäla lokalen till kommunen för godkännande (8 kap. 4 §.) Detta dels för att kommunen ska kunna bedöma om lokalen uppfyller alkohollagens krav på brandsäkerhet, att tillståndshavaren har dispositionsrätt till lokalen och dels för att ge kommunen vetskap om var och när servering ska ske för att på så sätt möjliggöra tillsyn över serveringen.

När det gäller catering i någons hem kan det enligt förarbetena av naturliga skäl inte krävas att lokalen ska vara lämplig ur brandsäkerhetssynpunkt och kommunen kan inte heller utöva tillsyn i enskilda hem. (Prop. 2009/10:125 s. 170 och s. 101). Den bestämmelse som är särskilt viktig när det gäller framförallt servering i någons hem är 8 kap. 18 §. Där föreskrivs att tillståndshavaren eller serveringsansvarig person är skyldig att ha tillsyn över serveringen och vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden. Detta gäller även vid

cateringverksamhet i ett enskilt hem. Cateringverksamheten får bedrivas inom den serveringstid som kommunen har meddelat exempelvis mellan kl. 11.00 – 01.00.

Den serveringsansvarige ska både ha kontroll över vilka gäster som får tillgång till alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat och över att serveringen sker med måttfullhet och att störningar på grund av oordning och onykterhet undviks (3 kap. 7,8 §§ och 8 kap. 20 §). Den serveringsansvarige blir på sätt en garant för serveringen sker i enlighet med lagen.

Det är Folkhälsomyndighetens uppfattning att det är särskilt angeläget att en serveringsansvarig person är på plats under hela den tid som catering pågår i någons hem. Detta eftersom kommunen inte har möjlighet att utöva tillsyn i ett hem.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av tillförordnade avdelningschefen Marie Risbeck och utredaren Margitta Fröberg har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Margitta Fröberg

Kontaktperson
Enheten för Social hållbarhet
Pia Rönn Johansson
010-223 74 26

Växjö kommun
Alkoholhandläggare
Arbete och Valfärd
Växjö

TILLSYN GÄLLANDE TILLÄMPNING AV ALKOHOLLAGEN (SFS 2010:1622) I VÄXJÖ KOMMUN, NÄMNDEN FÖR ARBETE OCH VÄLFÄRD

BESLUT

Länsstyrelsen riktar *allvarlig kritik* för följande brist:

- Nämnden för Arbete och Valfärd har tillåtit servering till slutet sällskap genom catering trots att serveringen inte uppfyllt alkohollagens krav enligt 8 kap. 18 § om att serveringsansvarig ska finnas på plats under hela serveringstiden.

Kunskap om alkohollagens krav i 8 kap. 18 § finns hos Växjö kommun, nämnden har trots detta valt att tillåta att serveringen skett på ett sätt som saknar stöd i lagstiftningen.

Länsstyrelsen påtalar följande brist:

- Den rutin som finns för anmälan av serveringslokal via tillståndshavarens bokningssystem har inneburit att servering skett i en lokal som i efterhand inte godkänts av förvaltningen för Arbete och Valfärd.

Nämnden ska senast den 20 november 2020 återrapportera de åtgärder som vidtagits i enlighet med instruktionen på sidorna 11 och 12.

Detta beslut har fattats av enhetschef Kasia Musial-Lilja med strateg social hållbarhet, tillsyn Pia Rönn Johansson som föredragande.

Kasia Musial-Lilja

Pia Rönn Johansson

Detta beslut har bekräftats digitalt och har därför ingen namnunderskrift.

Beslutsexpediering: Växjö kommun, Tillståndsenheten

LÄNSSTYRELSENS TILLSYN

Med stöd i 9 kap. 1§ alkohollagen (AL) har Länsstyrelsen på eget initiativ inlett ett tillsynsärende gällande handläggningen av ett serveringstillståndsärende i Växjö kommun.

Utifrån artiklar i olika medier i april månad 2020 upptäcktes att nämnden för Arbete och Velfärd (nämnden) beviljat tillstånd för servering till slutet sällskap, catering, på ett sätt som kan antas strida mot alkohollagens bestämmelser. Länsstyrelsen har inhämtat beslut och utredning kring tillståndet, begärt in ett yttrande över handläggningen av ärendet från nämnden efterfrågat kompletterande uppgifter från tillståndsenheten. Länsstyrelsen har även granskat två beslut där förvaltningen för Arbete och Velfärd (förvaltningen) inte godkänt anmälan av serveringslokal för aktuell tillståndshavare.

Vidare har Länsstyrelsen tagit del av artiklar och radiointervjuer med nämndens ordförande, ledamöter och tillståndshavaren i fråga. Länsstyrelsen har också granskat tillståndshavarens hemsida.

Slutligen har Länsstyrelsen inhämtat yttrande från Folkhälsomyndigheten, i syfte att klargöra begreppen servering och serveringstid i samband med tillstånd för servering genom catering.

DET UPPMÄRKSAMMADE ÄRENDET

Den 3 april 2020 publicerades en artikel i Växjö lokaltidning Smålandsposten gällande beviljat cateringtillstånd för restaurang Winenine. I artikeln framgick att serveringen, som benämndes 'Microcatering', innebar leverans av mat och vin till privata hushåll och att serveringen godkänns av Växjö kommun. Artikeln beskriver att kommunen arbetar för att *"bitta nya vägar för en modern restaurangnäring inom en omodern alkohollagstiftning. Att detta nu blir möjligt just här är ett resultat av finurliga företagare och en uthållig inställning hos kommunen att bitta lösningar och tolkningar inom lagstiftningen."*

Enligt utredning och beslut om tillstånd, beslutsdatum 25 mars 2020, Växjö kommuns diarienummer 2020-00100, har Winenine AB, org.nr 559153-2998, beviljats stadigvarande serveringstillstånd till slutet sällskap, så kallat cateringtillstånd. Tillståndshavaren hade sedan innan ett stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten. Tillståndet har beviljats av alkoholhandläggare, i enlighet med gällande delegationsordning. I utredningen prövas sökandens personliga och ekonomiska lämplighet samt övriga tillämpliga delar av alkohollagen. I ansökan och i kommunens beslut beskrivs att tillståndshavaren, med anledning av pågående Covid-19-kris avser att erbjuda leverans av vin och mat till tidigare gästers hem. I beslutet påtalas också tillståndshavarens skyldighet att för varje enskilt cateringtillfälle anmäla cateringlokal då lokalen ska godkännas av kommunen.

Nämndens yttrande

Den 3 april begärde Länsstyrelsen ett yttrande från nämnden. I yttrandet önskade Länsstyrelsen få svar på med vilket lagstöd nämnden beviljat leverans av vin till privata hushåll, på vilket sätt lagstiftningen omfattar leverans av vin till privata

hushåll och hur förfarandet sker inom ramen för lagstiftning för servering av alkohol vid catering. I yttrande från nämnden, daterat 17 april 2020, beskrivs på vilket sätt lagstiftningen medger catering till enskilda personers hem och att serveringslokal ska anmälas till och godkännas av kommunen för varje enskilt serveringstillfälle. Vidare påtalar nämnden att beslutet inte avser leverans av vin, utan servering av färdiglagade rätter och alkoholdryck enligt gällande lagstiftning.

Beskrivning av serveringen i media

Länkar till de elektroniska media som granskats i denna utredning finns angivna i bilaga 1.

Artikeln i Smålandsposten den 3 april anger att serveringen avser leverans av mat och vin till privata hushåll och att vinet kommer serveras i glas alternativt öppnad flaska.

Artiklar och intervjuer om ärendet har därefter publicerats i olika medier.

I radiointervju i programmet P1 morgon den 14 april 2020 beskriver representant för tillståndshavaren att serveringen sker hos gästen. *"Vi kommer med mat och vin, serverar vinet i glaset och dukar upp maten på bordet innan vi lämnar. Det är ett cateringuppdrag vi har."* I inslaget intervjuas även nämndens ordförande, som på frågan om det här är catering svarar *"ja, man använder sitt cateringtillstånd"*. Samma serveringsförfarande beskrivs av tillståndshavare i radiointervju i P4 Kronoberg den 24 augusti.

I artikel i nättidningen Beernews den 15 april 2020 påtalar en kommunal handläggare att catering kan innebära servering av alkohol, men då ska en anställd från restaurangen finnas med under hela kvällen. På detta svarar nämndens ordförande att *"det är avgörande att det sker en servering. Exakt hur länge de stannar är inte lika viktigt"*.

I debattartikel i Smålandsposten den 6 augusti 2020 skriver ordförande samt ett antal representanter för nämnden följande: *"Vår tolkning är att den tjänst Winenine erbjuder inryms i den vanliga cateringlagstiftningen. Alla med cateringtillstånd kan därför servera alkohol till bostad såsom Winenine gör. Förändringen handlar om att vi hanterar anmälan om serveringsplats för catering på ett mer serviceorienterat sätt."*

Beskrivning av serveringen på tillståndshavarens hemsida

På tillståndshavarens hemsida beskrivs serveringen enligt följande (uppgifterna har inhämtats den 13 augusti):

Det finns sex olika menyföreslag att välja på, från en till tre rätter samt ett dessertalternativ. Förslagen innehåller mellan ett och tre glas vin, beroende av menyens storlek. I två av de menyval som erbjuds framgår att kunden själv får värma en av menyens rätter i mikrovågsugn i den skål rätten levereras i. Därefter ska den champagne som ingår i rätten, och som levereras i separat behållare, tillsättas av kunden.

Av bokningssidan framgår att samtliga menyföreslag har en timmes cateringtid angiven.

Beslut

Datum
2020-09-14

Ärendenummer
705-2212-2020

Catering går att boka under flera dagar i veckan, och för varje bokningsbar veckodag finns fyra tider att välja på för catering: 17-18, 18-19, 19-20, 20-21.

För varje valbar tid och meny anges att det finns 8 platser. Totalt finns 24 platser tillgängliga för varje bokningsbar timme. I bokningen anges vald meny, serveringstid samt adress- och personuppgifter.

Beslut om att inte godkänna serveringslokal

Länsstyrelsen har tagit del av två ärenden där förvaltningen inte godkänt den serveringslokal tillståndshavaren anmält.

Ärende med diariernr 2020-00004, daterat 29 april 2020, rör anmälan av nio serveringslokaler i samband med digital vinprovning.

Enligt utredningen startar vinprovningen den 30 april 2020 kl 18:00.

I de anmälningar av serveringslokal som gjorts anges serveringstiden till 16:00-17:00 eller till 17:00-18:00, vilket innebär att all servering av alkoholdryck och mat till vinprovningen skulle ha skett innan själva vinprovningen ägt rum. Av varje anmälan framgår att serveringen gäller catering till den digitala vinprovningen. Förvaltningens bedömning är att det inte är möjligt för kommunen att godkänna en lokal för catering för tid utöver det som i anmälan angetts som serveringstid och godkänner därför inte de nio serveringslokaler som tillståndshavaren anmält. I ärendet framhåller förvaltningen att enligt 8 kap. 18 § alkohollagen ska tillståndshavaren eller av denne utsedd serveringsansvarig person ha tillsyn över serveringen och vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden.

Ärende med Växjö kommuns diariernr 2020-00004, daterat 5 juni 2020, rör anmälan av serveringslokal på hotell. Enligt utredningen inkommer anmälan den 7 maj 2020 och avser servering samma dag. I tillståndsbeslut den 25 mars 2020 framgår att anmälan av cateringlokal ska ske på separat blankett. I ärende 2020-00004 beskrivs att förvaltningen den 31 mars 2020 godkände att tillståndshavaren under rådande omständigheter i samhället på grund av covid-19, tillfälligt får anmäla lokal för catering i enskildas hem via tillståndshavarens bokningssystem, med kort framförhållning.

Enligt utredningen har tillståndshavaren ansett att hotellrum är att likställa med enskilt hem och att anmälningsförfarandet därför var korrekt. Förvaltningen gör bedömningen att ett hotellrum inte är att jämföras med ett enskilt hem. Anmälan skulle därför inte ha gjorts via tillståndshavarens bokningssystem, utan på ordinarie blankett med längre framförhållning så förvaltningen hade haft möjlighet att säkerställa lokalens lämplighet ur brandsäkerhetssynpunkt, i enlighet med 8 kap. 16 § alkohollagen. Därför godkänns inte anmäld cateringlokal.

Kompletterande uppgifter

Länsstyrelsen har i utredningen begärt att få ta del av det beslut förvaltningen fattade den 31 mars 2020 rörande anmälan av cateringlokal samt uppgift om hur många serveringsansvariga tillståndshavaren anmält till förvaltningens tillstånds-enhet.

Av svaret framgår att:

- Det inte finns ett skriftligt beslut. Förvaltningen har den 31 mars 2020 muntligen godkänt att tillståndshavaren har rätt att anmäla lokal för catering utifrån sitt bokningssystem. Den digitala anmälan innehåller samma information som kommunens blankett om anmälan av lokal för catering. Enligt alkohollagen behöver kommunen inte kontrollera lokalen ur brandsäkerhetssynpunkt när det gäller catering till enskilda hem. Då serveringsstället får bokningar med kort framförhållning har förvaltningen godkänt att tillståndshavaren tillfälligt får anmäla lokal för catering digitalt. Tillståndshavaren får samtidigt ett digitalt godkännande av lokalen från tillståndsenheten. Hur kommunen ska hantera anmälan av lokal för catering är inte reglerat i alkohollagen, vilket ger möjlighet för kommunen att vara flexibel.
- Tillståndshavaren har fem personer anmälda som serveringsansvariga.

GÄLLANDE RÄTT

Länsstyrelsen har begärt yttrande från Folkhälsomyndigheten i syfte att få ett förtydligande av begreppen servering och serveringstid i samband med servering genom catering samt övriga tillämpliga bestämmelser i alkohollagen med särskilt understrykande av vad som gäller för catering i hemmiljö. Länsstyrelsen har använt delar av yttrandet i beskrivningen av gällande rätt.

Yttrande framgår i sin helhet i bilaga 2.

Servering

Alkohollagens bestämmelser om försäljning av alkohol till konsument genom servering är ett undantag från kontrollverktyget detaljhandelsmonopol. Lagstiftaren har konstruerat det på så sätt att all försäljning av alkohol till konsument som inte är servering är detaljhandel (1 kap. 11 § alkohollagen och prop. 2011/12:61 s. 14). Försäljning av alkohol till konsument får därmed också ske genom tjänsten servering (SOU 2009:22 s. 145). Bestämmelserna för denna försäljning finns i 8 kap. alkohollagen (SOU 2000:59 s.197).

En grundläggande princip gällande servering är att samhället och inte marknaden ska avgöra behovet av alkoholservering (prop. 1994/95:89 s. 57). Vid tillståndsprövningar som innebär att alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska bör därför den alkoholpolitiska hänsynen ha företräde (1994/95:89 s. 62). Bestämmelserna för servering ska därmed tolkas utifrån målet att verka för kontroll över tillgången till alkohol i samhället och inte låta vinstintresse påverka konsumentens köpbeteende.

Begreppet servering i alkohollagen har ett vidare innehåll än definitionen av ordet servering i svenska språket. Lagen, förarbeten och praxis ska därför läsas utifrån en medvetenhet om att när ordet servering används så avser det begreppet servering enligt alkohollagen. Tolkningen av bestämmelser ska vidare sättas in i den lagtekniska systematik som finns (SOU 2010:98 s. 86).

Servering av alkohol mot betalning utgör, vilket nämndes tidigare, en tjänst (SOU 2009:22 s. 145). Serveringen är alltså inte endast en penningtransaktion och överlämning av en produkt utan omfattar flera tvingande moment för den som utövar tjänsten.

För att detta undantag, försäljning av alkohol genom *tjänsten* servering, ska kunna tillämpas så behöver bestämmelserna i 8 kap. alkohollagen uppfyllas. För att få utföra tjänsten krävs ett beviljat serveringstillstånd (SOU 2009:22 s. 145). Undantag till alkohollagens bestämmelser måste finnas uttryckta i en egen bestämmelse i lagen. Det finns alltså inga undantag som inte är föreskrivna i lagen.

Servering av alkoholdryck och alkoholdrycksliknande preparat som tjänst och begrepp kan endast utföras under förutsättningarna att kraven i 8 kap. AL är uppfyllda. Kraven beskrivs mer utförligt i kommande avsnitt i utredningen, men sammanfattningsvis kan konstateras att bestämmelserna om serveringsställe, serveringstid och serveringsansvarig inte kan uppfyllas om de särskiljs utan är beroende av varandra för att serveringen ska kunna genomföras. Försäljningen av alkohol genom servering utförs alltså på ett försäljningsställe som är öppet under en sammantagen beviljad serveringstid i en för servering lämplig lokal (serveringsställe).

Enligt alkohollagens förarbeten avses med begreppet catering servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap som sker antingen i en för tillfället hyrd lokal eller i hemmet (prop. 2009/10:125 s.100). Med få undantag gäller de bestämmelser som finns i 3, 8 och 9 kap. alkohollagen också vid catering.

Den som har meddelats ett stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet i enlighet med 8 kap. 4 § AL har rätt att servera färdiglagad mat och alkoholdrycker till slutna sällskap som sker antingen i en för tillfället hyrd lokal eller i ett enskilt hem, givet att serveringen sker i enlighet med tillämpliga bestämmelser i alkohollagen.

Serveringstid och serveringsställe

Serveringen under ett arrangemang eller på en restaurang ska omfatta en ansökt tidsperiod (serveringstid) och regleras i 8 kap. 19 § AL.

Även servering genom catering omfattas av dessa bestämmelser. Av lagen framgår att kommunen beslutar om vilka tider som alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får serveras. Om kommunen inte beslutat om serveringstid – vilket framgår av serveringstillståndet – får servering av de i tillståndet angivna alkoholdryckerna och alkoholdrycksliknande preparaten ske mellan kl. 11.00 – 01.00. Detta gäller även för servering i någons hem. Serveringstiden utgör med andra ord den yttre ramen för när tillståndshavaren kan erbjuda catering i såväl hyrd lokal som i hemmiljö. Serveringsstället ska vara utrymt 30 minuter efter serveringstidens slut. När det gäller utrymning vid catering i ett hem avser detta av naturliga skäl den tidpunkt som personalen som har medverkat under serveringen senast ska lämna bostaden.

Propositionen anger att med catering förstås servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap (kunden) i hyrd lokal eller i hemmet (prop. 2009/10:125 s. 100).

Av 8 kap. 4 § AL framgår att för att en sökande ska beviljas stadigvarande serveringstillstånd för catering ska anmälan av serveringslokal ske till kommunen och kommunen ska godkänna lokalen. Anmälan och godkännande av lokal är en förutsättning för att kommunen ska ha möjlighet att utöva tillsyn över serveringen i avsedd lokal. Kommunen avgör själv vilka rutiner för godkännande av cateringlokal som ska användas, i syfte att undvika onödig byråkrati och hitta en smidig lösning för samarbetsparterna (Prop. 2009/10:125 s. 100).

Det utrymme där servering genom catering ska ske måste vara lämpligt ur brandsäkerhetssynpunkt (8 kap. 16 § AL), men vad gäller servering i någons hem kan det av naturliga skäl inte krävas att lokalen ska vara lämplig ur brandsäkerhetssynpunkt enligt alkohollagen. Kommunen har inte heller möjlighet att utöva tillsyn i enskilda hem (Prop. 2009/10:125 s. 170 och s. 101).

Ansvar vid försäljning av alkohol

Ett huvudmål för alkoholpolitiken är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar (prop. 2009/10:125 s. 56). Kravet på ordning och nykterhet har också en framskjuten plats i lagstiftningen.

Alkohollagens 1 kap. 11 § 2 st. riktar sig till all typ av försäljning (detaljhandel, servering och partihandel) och innebär att både den som bedriver försäljning och den personal som medverkar vid försäljningen har ansvar för att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället (3 kap. 5 § AL). Onyktra kunder/gäster får inte ges tillträde till försäljningsstället eller vistas där utan ska avvisas. Vid försäljning för intag på stället (servering) exempelvis på en restaurang får inte gästerna serveras alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat i sådan omfattning att de blir störande eller onyktra (8 kap. 20 § AL). Serveringen ska ske på ett ansvarsfullt sätt.

Av alkohollagen framgår vidare att alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat inte får serveras till den som inte fyllt 18 år. Detta hindrar dock inte att en restaurang tar emot underåriga gäster. Tillståndshavare är dock skyldiga att se till att dessa inte serveras alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. (3 kap. 7 § AL).

Bestämmelserna kring ansvarsfull försäljning/servering och ålderskontroll gäller vid all typ av servering, det vill säga även vid catering.

Det finns också ett övergripande krav om ansvarsfull hantering i alkohollagen, 3 kap. 8 §, vilket kompletterar bestämmelserna 3 kap. 7 § och 8 kap. 20 §.

Den som *lämnar ut* alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat, exempelvis en servitör, får enligt 3 kap. 8 § AL inte lämna ut drycker eller preparat till den som är märkbart påverkad av alkohol eller alkoholdrycksliknande preparat eller andra berusningsmedel.

Alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får inte heller lämnas ut om det finns särskild anledning att anta att varan är avsedd att olovligen

tillhandahållas någon. Det vill säga någon som är märkbart påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel eller någon som inte fyllt 18 år (se 3 kap. 8 § 1 och 3 st. AL).

Den som lämnar ut alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat, servitören i detta fall, är även skyldig att förvissa sig om att mottagaren fyllt 18 år (3 kap. 7 §).

Ansvar vid servering av alkohol

En innehavare av serveringstillstånd är alltid ytterst ansvarig för dels att själva serveringen bedrivs på ett författningsenligt sätt, dels att övriga regler i lagen och anslutande föreskrifter efterlevs.

Servering av alkohol och alkoholdrycksliknande preparat ska alltid genomföras med social kontroll, vilket innebär att serveringen ska bevakas av ansvarig person på serveringsstället. Ansvarig för bevakningen är tillståndshavaren eller dennes serveringsansviga (SOU 1993:50 s. 122 och SOU 2009:22 s. 156). Bevakningen av serveringen avser att säkerställa att ordning och nykterhet vidhålls under hela tiden servering är tillåten på serveringsstället. Bevakningen ska därmed upprätthållas under hela den tidsperiod (serveringstiden) som lokalen används för servering av gäster (SOU 2009:22 s.191).

Kraven om serveringsansvariga specificeras i 8 kap. 18 § AL. Den som tillståndshavaren utser till serveringsansvarig ska ha fyllt 20 år och vara lämplig för uppgiften.

Vid servering genom catering innebär detta att det alltid ska finnas en ansvarig person på plats under hela den tid som serveringen pågår. Detta för att tillståndshavaren ska ha kontroll på att lagens regler följs. Till exempel att servering endast sker till personer som fyllt 18 år (3 kap. 7,8 §§ AL) eller att servering av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat sker måttfullt och att störningar på grund av oordning eller onykterhet undviks (8 kap. 20 § AL).

Av detta följer att en serveringsansvarig inte får lämna serveringsstället – lokalen eller det enskilda hemmet – förrän serveringen har avslutats. Tillståndshavaren ska finnas på plats så länge servering av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat pågår för att kunna ha kontroll på verksamheten (8 kap. 18 § AL).

Folkhälsomyndigheten anger i yttrandet att den bestämmelse som är särskilt viktig när det gäller framförallt servering i någons hem och i samband med catering är kravet om serveringsansvarig enligt 8 kap. 18 § AL eftersom kommunen inte har möjlighet att utöva tillsyn i ett hem.

Tillsyn

9 kap. 2 § AL föreskriver att kommunen och Polismyndigheten tillsammans ansvarar för den omedelbara tillsynen i kommunen.

Myndigheternas roll är främst att kontrollera att serveringen sker i enlighet med serveringstillståndet. I tillsynen ingår även kontroll av att servering inte sker till

underåriga, serveringen sker med måttfullhet och att det är ordning och nykterhet på serveringsstället. Kontroll av exempelvis matutbud, att serveringsansvarig finns på plats samt att serveringstider följs ingår också i tillsynen.

Beträffande tillsyn av servering vid catering gäller bestämmelsen fullt i den lokal som anmälts till och godkänts av kommunen. När catering sker i enskilda hem kan tillsyn av kommunen eller polisen enligt alkohollagen inte bedrivas. (Prop. 2009/10:125 s. 101).

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

BEVILJAT TILLSTÅND

Länsstyrelsen konstaterar att beslutet om beviljande av serveringstillstånd till slutna sällskap, så kallat cateringtillstånd, uppfyller de lagkrav som är aktuella för tillståndet i fråga. Beslutet är fattat i enlighet med gällande delegationsordning. I ärendet sker prövning av de lagrum som omfattar cateringtillstånd. Handläggningen har skett i enlighet med bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900).

RUTIN FÖR GODKÄNNANDE AV SERVERINGSLOKAL

Förvaltningen har redogjort för hur tillståndshavaren ska anmäla cateringlokal vid servering. Utgångsläget är att lokal anmäls på för ändamålet avsedd blankett, för godkännande av kommunen. Förvaltningen har även muntligen tillfälligt godkänt ett elektroniskt förfarande via tillståndshavarens bokningssystem vid catering till enskilda hem.

Länsstyrelsen har inga invändningar mot att Växjö kommun arbetat fram ett digitalt anmälnings- och godkännandeförfarande. Kommunen har stöd i alkohollagens förarbeten för att utforma anmälningsprocessen på det sätt som är mest lämpligt (Prop. 2009/10:125 s. 100). Länsstyrelsen ser positivt på digital handläggning av serveringsärenden. Dock ska processen säkerställa att de serveringslokaler som med kort varsel godkänns via den elektroniska anmälan uppfyller alkohollagens krav. I annat fall måste det finnas utrymme för att kontrollera och därefter godkänna lokalen innan servering äger rum.

Det beslut som förvaltningen fattat den 5 juni 2020 om att inte godkänna serveringslokal, diariernr 2020-00004, visar att förvaltningen anser att den lokal som anmälts digitalt skulle ha kontrollerats ur brandsäkerhetssynpunkt (8 kap. 16 §) innan servering påbörjades. Anmälan av lokal och servering sker samma dag. Alkoholhandläggare får kontakt med tillståndshavaren dagen efter den aktuella serveringen. Beslut om att inte godkänna lokal fattas en månad senare. Eftersom förvaltningen inte godkänt serveringslokalen har tillståndshavaren inte tillstånd att servera i lokalen.

Ärendet visar att den tillfälliga digitala anmälningsprocess som tillståndshavaren fått tillåtelse att använda vid servering till enskilda hem genom catering inte är

tillräckligt säker i sin utformning för att säkerställa att tillståndshavaren inte anmäler någon annan lokal än ett enskilt hem via processen. Eftersom tidsramen mellan anmälan och servering är kort föreligger risk att servering sker utan att serveringslokalen är godkänd av lokalen och uppfyller lagens krav. Anmälningprocessen utgör därför en brist.

ANSVAR VID SERVERING

Alkohollagen riktar sig till all typ av försäljning och formulerar krav om både ansvarsfull hantering och servering av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. Enligt 3 kap. 8 § AL får inte den som *lämnar ut* alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat, exempelvis en servitör, lämna ut drycker till den som inte har fyllt 18 år eller är märkbart påverkad av alkohol eller andra substanser. Alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får inte heller lämnas ut om det finns särskild anledning att anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Det är dock inte tillräckligt att kraven om ansvarsfull hantering i 3 kap. 8 § AL uppfylls för att tillståndshavaren kan anses ha fullgjort ansvaret för serveringsansvariges tillsyn och närvaro vid servering. Enbart en överlämning av alkoholdryck eller alkoholdrycksliknande preparat utgör ingen servering. Servering av alkohol mot betalning konstaterades i avsnittet kring gällande rätt utgöra en tjänst (SOU 2009:22 s. 145) och kan inte reduceras till överlämning av alkoholdryck eller alkoholdrycksliknande preparat utan omfattar flera tvingande moment för den som utövar tjänsten.

Servering sker under den period där en individ är i en serveringslokal, köper och sedan under kontroll konsumerar den köpta drycken under arrangemanget eller besöket. Försäljningen av alkoholdryck genom servering utförs på ett försäljningsställe som är öppet under en sammantagen beviljad serveringstid i en för servering lämplig lokal (serveringsställe). Servering av alkohol som tjänst och begrepp kan endast utföras under förutsättningarna att bestämmelserna om serveringsställe, serveringstid och serveringsansvarig uppfylls samtidigt. Serveringstiden kan då inte kortas ned till ett överlämnande eftersom den tjänst som serveringen innebär inte har genomförts.

Den kontroll som ska ske vid servering all servering omfattar kraven kring ansvarsfull hantering med tillägget att servering av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat ska ske måttfullt och att störningar på grund av oordning eller onykterhet undvikas (8 kap. 20 § AL).

Kontrollen formuleras genom kravet i 8 kap. 18 § AL om att tillståndshavaren eller av denne utsedd serveringsansvarig person är skyldig att ha tillsyn över serveringen och vara närvarande på serveringsstället under hela serveringstiden. Kraven om serveringsansvariges tillsyn och närvaro gäller alltså vid fler tidpunkter än endast vid överlämnandet av alkoholen. Den serveringsansvarige ska både ha kontroll över vilka gäster som får tillgång till alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat och över att serveringen sker med måttfullhet och att störningar på grund av oordning och onykterhet undviks.

Den granskningen av tillståndshavarens servering genom catering som gjorts via media, tillståndshavarens hemsida och förvaltningens beslut om att inte godkänna cateringlokaler visar att serveringen inte uppfyller alkohollagens krav om serveringsansvariges närvaro under hela serveringstiden.

LÄNSSTYRELSENS KRITIK AV NÄMNDEN FÖR ARBETE OCH VÄLFÄRD

Nämnden skriver i yttrande till Länsstyrelsen att tillståndshavarens servering genom catering innebär servering av mat och alkoholdryck till enskilda hem och att den sker enligt gällande lagstiftning. Nämndens inställning framgår av de artiklar och intervjuer som beskrivits i utredningen. Artiklarna visar också att nämnden är medveten om att serveringsansvarig lämnar serveringslokalen efter att ha dukat fram den mat och dryck som ingår i catering. I en av artiklarna kommenterar nämndens ordförande kravet om att ha serveringsansvarig på plats under hela serveringstiden med att det är själva serveringen som är avgörande, inte under hur lång tid serveringsansvarige närvarar.

Alkohollagen är tydlig i kraven om serveringsansvariges närvaro under hela serveringstiden. Även förvaltningen påtalar kravet om serveringsansvariges närvaro under hela serveringstiden i ett av besluten om att inte godkänna serveringslokal. Utredningen visar att servering av alkoholdryck och alkoholdrycksliknande preparat som tjänst och begrepp inte kan utföras om serveringstiden enbart kortas ned till ett överlämnande eftersom den tjänst som serveringen innebär inte har genomförts.

Enligt Länsstyrelsens granskning uppfyller tillståndshavarens servering till slutna sällskap genom catering inte kraven i 8 kap. 18 § AL. Nämnden har varit medveten om hur serveringen skett och ansett att den har stöd i lagen. Nämnden kritiserar för att den tillåtit servering på ett sätt som inte uppfyller alkohollagens krav. Kritiken är allvarlig då det är uppenbart att kunskap om alkohollagens krav om serveringsansvariges närvaro under hela serveringstiden finns hos Växjö kommun och att nämnden trots detta tillåtit servering på ett sätt som saknar stöd i lagstiftning, förarbeten och praxis.

Alkohollagen är en skyddslagstiftning, med ett uttalat mål att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Nämndens tolkning av lagen innebär att skyddslagstiftningens intentioner får stå tillbaka till förmån för andra intressen.

Vidare uttrycker nämnden i media att alkohollagen är omodern. Den tolkning som nämnden gör av alkohollagen i detta ärende kan ses som ett försök att utmana och förändra lagstiftningen. Ett kommunalt beslut i en fråga som rör serveringstillstånd är dock i sig självt inte tillräckligt för att förändra lagen eller tillämpningen av den. Det krävs en revidering av lagen via regering och riksdag, eller att sakfrågan prövas och blir rättslig praxis.

KRAV PÅ ÅTGÄRDER OCH ÅTERRAPPORTERING

Nämnden ska informera tillståndshavaren om gällande regler och säkerställa att tillståndshavaren fortsatt har serveringsansvarig på plats under hela den tid som servering genom catering pågår.

Om servering, efter att nämnden informerat om gällande regler, ändå bedrivs av tillståndshavaren på ett sätt som inte uppfyller lagens krav ankommer det på nämnden att besluta om lämplig sanktion och ytterst att återkalla tillståndet.

Nämnden ska också säkerställa att rutinerna för anmälan av cateringlokal utformas på ett sätt som säkerställer att tillståndshavaren serverar i en lokal som i efterhand inte godkänns av förvaltningen.

Nämnden ska senast den 20 november skicka en redogörelse till Länsstyrelsen över hur den hanterat ärendet och vad resultatet av insatsen blev.

Folkhälsomyndigheten

FoHMFS 2014:8

**Folkhälsomyndighetens föreskrifter
och allmänna råd om anmälan av lokal för
cateringverksamhet, kryddning av
spritdryck för servering som snaps och
provsmakning**

I Folkhälsomyndighetens författningssamling (FoHMFS) publiceras myndighetens föreskrifter och allmänna råd.

- Föreskrifter är bindande regler.
- Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen.

Folkhälsomyndigheten ger årligen ut en förteckning över gällande föreskrifter och allmänna råd.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning¹;

beslutade den 2 januari 2014.

Folkhälsomyndigheten föreskriver följande med stöd av 4 § första stycket 1 alkoholförordningen (2010:1636) och beslutar följande allmänna råd.

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser om de uppgifter som en tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd ska lämna till kommunen vid anmälan av lokal för cateringverksamhet som avses i 8 kap. 4 § första stycket alkohollagen (2010:1622), kryddning av spritdryck för servering som snaps som avses i lagens 8 kap. 3 § eller provsmakning som avses i lagens 8 kap. 6 § första stycket 1 och 8 kap. 7 § första stycket.

Anmälan

2 § Anmälan ska innehålla

1. tillståndshavarens namn,
2. organisationsnummer eller, i fråga om enskild firma, personnummer, och
3. uppgift om anmälan avser lokal för cateringverksamhet, kryddning eller provsmakning.

Cateringverksamhet för slutna sällskap

3 § Anmälan ska innehålla följande uppgifter om serveringsstället och arrangemanget

1. adress,
2. dag och tid för arrangemanget,
3. antal personer i det slutna sällskapet, och
4. lämplighet från brandsäkerhetssynpunkt.

---

¹ Tidigare bestämmelser i ämnet, se Statens folkhälsoinstituts föreskrifter (FHIFS 2010:8) och allmänna råd om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning.

Vid servering i en privat lokal behöver endast uppgifterna i första stycket 1, 2 och 3 lämnas.

Kryddning av spritdryck som ska serveras som snaps

4 § Kryddningen ska ske på serveringsstället eller, när det gäller cateringverksamhet, på tillredningsstället.

5 § Anmälan ska förutom vad som anges i 2 § innehålla följande uppgifter

1. serveringsställets namn eller tillredningsställets adress,
2. vilken spritdryck som ska användas,
3. vilka kryddor som ska användas, och
4. vilken mängd spritdryck som årligen ska kryddas och serveras som snaps.

Allmänna råd

Kryddning av spritdryck som ska serveras som snaps

Framställning av snaps på serverings- eller tillredningsstället ger tillståndshavaren möjlighet att erbjuda egna produkter. Det är avsett för framställning i en liten skala, i förhållande till serverings- eller tillredningsställets omsättning. Rätten att framställa snaps är ett undantag från huvudregeln. Det är inte tillåtet för en tillståndshavare att tillverka, omförpacka eller buteljera andra alkoholdrycker än den egna snapsen. Servering av snaps som är kryddad på serverings- eller tillredningsstället är främst att se som tillbehör till julbord eller liknande arrangemang.

Provsmakning

6 § Anmälan ska förutom vad som anges i 2 § innehålla uppgift om vilka alkoholdrycker som ska ingå i provsmakningen.

7 § För provsmakning riktad till allmänheten som avses i 8 kap. 6 § första stycket 1 alkohollagen ska tillståndshavaren vid anmälan uppge

1. serveringsställe,
2. namn på de partihandlare som ska delta som utställare,
3. hur ordning och nykterhet ska säkerställas,
4. hur betalning ska gå till, och
5. dag och tid för arrangemanget.

Dispens

8 § Folkhälsomyndigheten kan besluta om dispens från bestämmelserna i dessa föreskrifter.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 3 januari 2014.

Folkhälsomyndigheten

JOHAN CARLSON

Anne-Lie Magnusson
(Avdelningen för kunskapsstöd)

Folkhälsomyndigheten

Solna Nobels väg 18, SE-171 82 Solna **Östersund** Forskarens väg 3, SE-831 40 Östersund.
www.folkhalsomyndigheten.se

Folkhälsomyndigheten

Rättsutredning om alkohollagens bestämmelser om försäljning av alkohol till konsumenter samt tillhörande fråga om utförd försäljning genom s.k. Microcatering strider mot lagens bestämmelser.

Introduktion till alkohollagen och servering av alkohol

Alkoholpolitiken och alkohollagen

Från mitten av 1970-talet och framåt har förarbetena till alkohollagen beskrivit att målet för den svenska alkoholpolitiken är att begränsa eller minska alkoholens skadeverkningar. Målet har kopplats till olika åtgärder där en framträdande grundtanke är att det mest effektiva sättet att minska den skadliga konsumtionen är att minska totalkonsumtionen i befolkningen. För att påverka alkoholkonsumtionen har tillgänglighetsbegränsande åtgärder därför lyfts fram som en röd tråd där detaljhandelsmonopolet tillsammans med alkoholskatten är de främsta verktygen (prop. 1994/95:89 s. 39 och 57f, prop. 2003/04:161 s. 162, prop. 2009/10:125 s.56f, prop. 2013/14:56 s. 17 och prop. 2018/19:59 s. 53).

Ett viktigt instrument för att verka för den alkoholpolitiska inriktningen är en restriktiv lagstiftning i vilken skyddsintresset ska ha ett starkt genomslag (SOU 1993:50 s. 77, prop. 1994/95:89 s. 58 och prop. 2009/10:125 s. 56). Alkohollagen är en tvingande skyddslagstiftning som ska tolkas restriktivt och i ljuset av den politik som Sverige har. Undantag från tvingande bestämmelser ska vara föreskrivna i lag. Finns inga undantag i lag kvarstår därmed lagens bestämmelser och dess krav för att få genomföra försäljning av alkohol.

Alkohollagens utveckling

Alkoholagstiftningen har sedan 1970-talet genomgått en del förändringar i form och omfattning. Lagen har både genomgått förenklingar och skärpningar. Genomgående har lagstiftaren vidhållit att lagen ska tillämpas för att minska alkoholkonsumtionen samt skydda individer från alkoholens skadeverkningar. Att skyddet vidhålls, och i vissa fall även skärps, trots förenklingar framgår bland annat av prop. 1994/95:89 s. 57 och prop.

2009/10:125 s. 64. Alkohollagen är därmed fortsatt en tvingande skyddslagstiftning som ska tolkas restriktivt.

Bestämmelser om försäljning av alkohol till konsumenter

Detaljhandelsmonopolet är som ovan konstaterats ett av de viktigaste instrumenten över allmänhetens tillgång till alkohol (prop. 1994/95:89 s. 41 och prop. 2009/10:125 s. 59). Regeringen har på s. 40 i prop. 1994/95:89 uttryckt att *”Alkoholmonopolet ska utgöra en garant för att marknadsföring och försäljning av alkoholdrycker till allmänheten sker återhållsamt och att lagar och bestämmelser på alkoholområdet efterlevs. Desintresseringsprincipen, dvs. begränsningen av det privata vinstintresset i syfte att hålla nere alkoholkonsumtionen, är alkoholmonopolets huvudsakliga motivering.”*

Alkohollagens bestämmelser om försäljning av alkohol till konsument genom servering är ett undantag från kontrollverktyget detaljhandelsmonopol. Lagstiftaren har konstruerat det på så sätt att all försäljning av alkohol till konsument som inte är servering är detaljhandel (1 kap. 11 § alkohollagen och prop. 2011/12:61 s. 14). Försäljning av alkohol till konsument får därmed också ske genom tjänsten servering (SOU 2009:22 s. 145). Bestämmelserna för denna försäljning finns i 8 kap. alkohollagen (SOU 2000:59 s.197). En grundläggande princip gällande servering är att samhället och inte marknaden ska avgöra behovet av alkoholservering (prop. 1994/95:89 s. 57). Vid tillståndsprövningar som innebär att alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska bör därför den alkoholpolitiska hänsynen ha företräde (1994/95:89 s. 62). Bestämmelserna för servering ska därmed tolkas utifrån målet att verka för kontroll över tillgången till alkohol i samhället och inte låta vinstintresse påverka konsumentens köpbeteende.

Eftersom bestämmelserna om servering är ett undantag från detaljhandelsmonopolet måste tolkning av bestämmelserna göras på sådant sätt att monopolets effekt upprätthålls. Detta har redogjorts för i förarbetena genom att regeringen där angett att servering med tillstånd inte får utverkas på sådant sätt att det skapar möjligheter för partihandlare att sälja sina produkter direkt till konsumenten (prop. 2002/03:87 s. 8f). Bestämmelsen i 8 kap. 13 § alkohollagen hänvisar därför tillståndshavaren till detaljhandelsbolaget för inköp av de drycker som ska serveras till slutna sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka period. Bestämmelsen och förarbetets motivering klargör med detta att det finns en gränsdragning mot detaljhandelsmonopolet som behöver beaktas vid tolkningen av serveringsbestämmelserna (a.a.).

Försäljning av alkohol till konsumenter kan alltså göras på två sätt: antingen genom detaljhandelsmonopolet eller genom de i 8 kap. angivna

förutsättningarna för servering av alkohol. Bestämmelserna om servering ska tolkas restriktivt eftersom det är tvingande skyddslagstiftning och i förhållande till detaljhandelsmonopolet.

Servering enligt alkohollagen

Inledning

Begreppet servering i alkohollagen har ett vidare innehåll än definitionen av ordet servering i svenska språket. Som ovan beskrivits så är servering av alkohol det undantag som finns till detaljhandelsmonopolet. För att detta undantag, försäljning av alkohol genom tjänsten servering, ska kunna tillämpas så behöver bestämmelserna i 8 kap. alkohollagen uppfyllas. Endast uttryckta undantag i lagen medger att servering kan ske utanför lagens bestämmelser.

Lagen, förarbeten och praxis läses därmed utifrån en medvetenhet om att när ordet servering används så avser det begreppet servering enligt alkohollagen. Tolkningen av bestämmelser ska vidare sättas in i den lagtekniska systematik som finns (SOU 2010:98 s. 86).

Begreppet servering enligt alkohollagen

Servering av alkohol mot betalning utgör en tjänst (SOU 2009:22 s. 145). Serveringen är alltså inte endast en penningtransaktion och överlämning av en produkt utan omfattar flera tvingande moment för den som utövar tjänsten. För att få utföra tjänsten krävs ett beviljat serveringstillstånd (a.a.).

Alkohollagens bestämmelser om servering av alkohol har sin utgångspunkt i att försäljning och konsumtion av alkohol endast ska ske i restaurangmiljö och att den ska ske övervakat. Serveringen ska övervakas av tillståndshavaren eller i hans ställe minst en serveringsansvarig (prop. 1994/95:89 s. 42 och prop. 2009/10:125 s. 107).

Servering innebär därmed ett aktivt ansvar för att minska riskerna för överkonsumtion och skador genom att konsumtionen sker under insyn och social kontroll på ett serveringsställe. I SOU 1993:50 på s. 77 anges ”...restaurangserveringen av alkoholdrycker skall ske återhållsamt, under kontrollerade former och med socialt ansvar.”

För att praktiskt kunna genomföra en servering av alkohol krävs därmed att vissa grundläggande faktiska förutsättningar finns och ska vara uppfyllda för all servering oavsett slag av tillstånd.

Dessa finns i 8 kap. alkohollagen och är:

- Serveringen ska utföras på ett serveringsställe med tillstånd (1 § första stycket) på en lämplig, avgränsad och disponerad yta (14 §

och prop. 1994/95:89 s. 64). Serveringsstället ska alltså vara lämpligt utifrån möjligheten att bevaka försäljningen och konsumtionen av alkoholen (SOU 1993:50 s. 85 och SOU 2009:22 s. 179).

- Serveringen ska utföras under en av kommunen beviljad serveringstid (19 §)
- Servering ska innebära kontroll och övervakning av att förtäring och förvaringsförbudet upprätthålls (23 och 24 §§)
- Servering ska utföras genom övervakning under hela serveringstiden av tillståndshavaren eller serveringsansvarig (18 § första stycket)
- Servering ska ske med måttfullhet samt vidhålla ordning och nykterhet (20 §)
- Prissättning ska vara över inköpspris (20 §)
- Lättdrycker ska finnas tillgängligt (22 §)

Övervakning av serveringen gäller även servering som uttryckligen är undantagen krav på serveringstillstånd, jmf. 8 kap 1 b § alkohollagen. I förarbeten anges att serveringen dels ska bevakas samt att den ska utföras på ett ansvarsfullt sätt och med iakttagande av de allmänna bestämmelserna om ordning och nykterhet som gäller för alkoholservering (prop. 2011/12:61 s. 23f).

Serveringsställe, serveringsansvarig och serveringstid

Utgångspunkten i alkohollagen är att serveringstillstånd är knutet till ett serveringsställe enligt 8 kap. 1 § alkohollagen. Av 8 kap. 14 § alkohollagen framgår att ett serveringstillstånd ska omfatta ett visst avgränsat utrymme (serveringsytan) som disponeras av tillståndshavaren.

Grunden för att få ett serveringstillstånd är, som ovan konstaterats, att servering ska ske i restaurangliknande miljö (SOU 1993:50 s. 85 och SOU 2009:22 s. 179). Grunden är därmed att servering av alkohol ska och kommer att utföras i en lokal lämpad för restaurangverksamhet. Vid bedömning av om en lokal är lämplig för servering ska utgångspunkten vara de bestämmelser som gäller för restauranger. Ett serveringsställe kan därmed inte avvika i sådan grad att minimikraven för servering i lokal helt frångås. De avvikelser som kan godtas har undantagits genom lagstöd. Ett exempel gällande bestämmelse är att serveringsytan ska vara överblickbar (prop. 2009/10:125 s.101f och a.a.). Vidare ska till exempel 8 kap. 23 och 24 §§ alkohollagen alltid gälla, se tidigare angivna krav.

Servering av alkohol ska alltid genomföras med social kontroll vilket innebär att serveringen ska bevakas av ansvarig person på serveringsstället. Ansvarig för bevakningen är tillståndshavaren eller dennes serveringsansvariga (SOU 1993:50 s. 122 och SOU 2009:22 s. 156). Bevakningen av serveringen avser att säkerställa att ordning och nykterhet vidhålls under hela tiden servering är tillåten på serveringsstället. Bevakningen ska därmed upprätthållas under hela den tidsperiod (serveringstiden) som lokalen används för servering av gäster (SOU 2009:22 s.191).

Serveringen under ett arrangemang eller på en restaurang ska omfatta en ansökt tidsperiod (serveringstid). Serveringen sker under den period där en individ är i lokalen, köper och sedan under kontroll konsumerar den köpta drycken under arrangemanget eller besöket. Serveringstiden är därmed en sammanhållen tidsperiod för hela arrangemanget dit gästen anländer, under tiden som gästen köper och förtär drycken fram tills gästen lämnar serveringsstället och arrangemanget är över.

Servering av alkohol som tjänst och begrepp kan endast utföras under förutsättningarna att ovan är uppfyllda. Bestämmelserna om serveringsställe, serveringstid och serveringsansvarig kan inte uppfyllas om de särskiljs. Bestämmelserna är beroende av varandra för att serveringen ska kunna genomföras. Försäljningen av alkohol genom servering utförs alltså på ett försäljningsställe som är öppet under en sammantagen beviljad serveringstid i en för servering lämplig lokal (serveringsställe).

Dessa bestämmelser gäller vid fler tidpunkter än endast vid överlämnandet av alkoholen. Serveringstiden kan därmed inte kortas ned till överlämnandet eftersom serveringen (tjänsten) då inte har genomförts.

Stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet till slutna sällskap – s.k. Cateringtillstånd

S.k. cateringtillstånd regleras i 8 kap. 4 § första stycket alkohollagen. Bestämmelsen anger att den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen.

Det är alltså ett stadigvarande serveringstillstånd för slutna sällskap som kan beviljas. Kravet för att bevilja sådant tillstånd är att lokalen som servering ska ske i 1) anmäls för varje tillfälle och 2) godkänns av kommunen vid varje tillfälle.

Att lagstiftaren avsett ett stadigvarande tillstånd till slutna sällskap framgår vidare av regeringens uttalande om att innehavare av s.k. cateringtillstånd

kan inhandla alkoholdrycker hos partihandlare (prop. 2009/10:125 s.101). Bestämmelsen som medger sådan partihandel är 13 § där det anges att de som innehar stadigvarande serveringstillstånd till antingen allmänheten eller slutna sällskap. S.k. cateringstillstånd omfattas där i det sista angivna tillståndet (prop. 2009/10:125 s.166 och s.169).

Bestämmelsens tillkomst – en regelförenkling

Vid beredningen av nuvarande alkohollag utreddes frågan om det fanns en möjlighet att förenkla ansökningsprocessen för cateringföretag som ansöker om tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap (prop. 2009/2010:125 s. 100). En viss lättnad ifrån ordningen om stadigvarande och tillfälliga serveringstillstånd kunde medges (SOU 2009:22 s. 155).

Frågan har uppmärksammats i och med att flera aktörer skrivit om att cateringföretagen har en särskild situation eftersom de arbetar med många olika kunder, arrangemang och lokaler där tillstånd behöver sökas för varje tillfälle. Detta innebär många ansökningar per år med tillhörande kostnader och ofta med långa handlägningsprocesser. Detta ansågs vara ineffektivt och kostsamt (prop. 2009/2010:125 s. 100 och SOU 2009:22 s. 156).

SHR presenterade ett förslag som innebar att cateringföretagen prövades för vandel och kök så som för stadigvarande serveringstillstånd samt att de vid varje tillfälle som de avsåg att servera alkohol på uppdrag av kunden gavs möjlighet att anmäla lokalen för servering. Förslaget innebar en förenkling av ansökningsförfarandet utan att frågå de krav som finns för tillfälliga serveringstillstånd för slutna sällskap (a.a.).

Utredaren och regeringen konstaterade att förslaget innebär en administrativ förenkling men att lokalen för servering behöver bedömas innan servering får ske. Regeringen anger att förslaget inte innebär någon skillnad i ansvar och tillsyn mot vad som gällt för tidigare tillstånd (a.a.).

Lagstiftaren skapade därmed en möjlighet att regelbundet söka om tillfälliga tillstånd till slutna sällskap utan en prövning av lämplighet vid varje ansökan. Prövning av lämplighet kan göras likt stadigvarande tillstånd till slutna sällskap men utan lokalprövning. Därefter ges möjlighet att anmäla lokal för varje tillfällig servering till ett slutet sällskap. Om lokalen inte är känd för tillståndsenheten behöver en kontroll utföras. Därmed krävs att det vidtas en bedömning från kommunen vid varje anmälan av lokal. Bedömningen ska avse lika bedömning som vid ansökan om tillfälligt tillstånd till slutna sällskap (a.a.).

Vad innebär ett tillstånd för servering enligt 8 kap. 4 § alkohollagen

Det tillstånd som cateringföretag meddelas genom bestämmelsen är i praktiken ett stadigvarande serveringstillstånd till slutet sällskap där rätten att servera aktualiseras vid endast varje tillfälle de utför ett uppdrag som uppfyller kraven för servering i 8 kapitlet i alkohollagen. Försäljning av alkohol genom servering till slutna sällskap vid ett tillfälligt tillfälle är därmed endast möjlig om nedan beskrivna bestämmelser är uppfyllda.

Slutet sällskap

För att en grupp människor ska anses omfattas av begreppet slutet sällskap krävs att det finns ett gemensamt intresse eller annat innehållsmässigt samband mellan personerna i sällskapet. Sällskapet ska ha ett verkligt innehåll, inte endast ett syfte att köpa alkohol. Alkoholserveringen ska endast vara ett komplement till den verkliga verksamheten (SOU 1993:50 s.101f). Slutet sällskap är en förening, intresseklubb, en grupp av företagsanställda, en kulturgrupp eller liknande grupperat sällskap (a.a.).

Ett slutet sällskap kan också bestå av ett antal personligt inbjudna gäster till exempelvis ett bröllop, jubileumsfirande, födelsedagsfirande eller annan tillfällig tillställning. För att dessa ska omfattas av begreppet så krävs att det verkliga innehållet är knutet till något som binder dem samman till ett enstaka tillfälle, se nedan utredning om tillfälligt tillfälle.

Underlag som till exempel kan användas för att styrka det verkliga sammanhanget är föreningsstadgar, verksamhetsberättelser, medlemsförteckning och dokumenterade inträdeskrav för att bli medlem (SOU 1993:50 s. 102). För bröllop, jubileum eller andra liknande arrangemang kan arrangören till exempel inkomma med inbjudan samt gästlista.

Fingerade slutna sällskap

Att fingera slutna sällskap för att kringgå alkohollagens bestämmelser om försäljning av alkohol har behandlats i flera förarbeten. Sådana företeelser kan se olika ut. Servering till ett fingerat sällskap skapar en kanal för försäljning från tillverkare och partihandlare direkt till konsumenter (SOU 1993:50 s. 102 och 104, prop. 2000/01:97 s. 42 och prop. 2002/03:87 s. 8f). Vid en sådan situation undergrävs detaljhandelsmonopolet. För att råda bot på försäljning genom servering till fingerade slutna sällskap infördes under tidigt 2000-tal ett förtydligande i lagen om att alkohol ska inköpas genom detaljhandeln vid sådana tillstånd (prop. 2000/01:97 s. 43).

Prövning av om ett sällskap är fingerat eller inte måste därmed utgå från en jämförelse mot att sällskapet är konstruerat för att kringgå alkohollagens bestämmelse om att detaljhandel endast ska ske från detaljhandelsbolaget. Sådan prövning ska göras med samma restriktivitet som övrig tillämpning av lagen. Om prövningen visar att resultatet av beviljad servering motsvarar

en kanal för försäljning från tillverkare och partihandlare direkt till konsument så är det inte ett slutet sällskap enligt lagstiftarens mening.

Tillfällig servering (till slutna sällskap)

Tillfällig servering är servering för ett enstaka tillfälle eller tidsperiod, det vill säga evenemang och arrangemang ska vara av tillfällig art (SOU 2000:59 s.188). Dessa tillfällen ska inte företas med regelbundenhet. Dessa tillfällen kan vara jubileum, bröllop, årsmiddagar och liknande sällan förekommande tillfällen (prop. 2000/01:97 s. 44).

I dom från Göta Hovrätt, 2013-B 543, behandlas frågan om vad som kan anses utgöra ett enstaka tillfälle. Domstolen anger att *”Utifrån lagstiftarens exempel på tillfällen som kan avses som ”enstaka” nämns händelser som sker en gång per år eller ibland en gång i livet. Lagstiftaren ger enligt hovrättens mening uttryck för att begreppet ”ett enstaka tillfälle” i detta sammanhang är att anse som en speciell händelse och att denna inte kan utgöra en del av en serie likadana tillfällen.”*

Ett tillfälligt tillfälle till slutna sällskap ska därmed vara ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod. Bedömningen utgår från det arrangemang som tillfället eller perioden avser. För att middagsbjudningar ska kunna omfattas av begreppet enstaka tillfälle krävs att de knyts till enstaka livshändelse så som ett jubileum, bröllop eller likande.

Lokal

Serveringstillstånd ska vara knutet till en lokal, det finns inget undantag för servering i hemmet i alkohollagen. I 8 kap. 14 § första stycket anger att serveringstillstånd ska omfatta visst avgränsat utrymme. Bestämmelsen ligger under rubriken *Lokal och utrustning*. Av förarbetena framgår att bestämmelsen är oförändrad till sitt innehåll från tidigare bestämmelse i ÄAL (prop. 2009/10:125 s. 169). Den tidigare bestämmelsen är identisk med bestämmelsen i LHD och understryker att tillståndet hänförs till ett serveringsställe (prop. 1994/95:89 s. 106). Bestämmelsen i 7 kap. 10 § ÄAL anger att serveringstillstånd skall avse viss lokal eller annat avgränsat utrymme. Bestämmelsen är identiskt med 36 § LHD. I förarbetena till LHD anges att annat avgränsat utrymme avser att servering av alkoholdrycker kan tillåtas även utomhus (prop. 2009/2010:125 s. 101 och prop. 1976/77:108 s. 75). Serveringstillstånd ska alltså vara knutet till en lokal eller avgränsat utrymme utomhus, t.ex. en uteservering.

Lokal är sådana byggnader eller byggnadsdelar som inte är bostäder. I 12 kap. 1 § tredje stycket jordabalken anges att med lokal avses annan lägenhet

än bostadslägenhet. Det är fastighetsjuridiken och byggbestämmelserna som definierar och styr begreppets innebörd. Bostad eller, så som uttryckt i förarbetena till nuvarande alkohollag, hemmet är alltså en motsats till lokal.

Begreppet serveringsställe är ett vedertaget begrepp inom juridiken och har definierats i prop. 2003/04:65 s. 28. Där anges följande:

” Med serveringsställen avses ställen där det förekommer servering av mat eller dryck och där förhållandena medger förtäring på stället. Detta gäller även lokaler av mer tillfälligt slag, exempelvis tält och liknande utrymmen med väggar och tak. Det saknar således betydelse om installationen är fast eller provisorisk.

Till restauranger och andra serveringsställen räknas barer, pubar, diskotek, kaféer, konditorier, kantiner m.m. Det krävs med andra ord inte att ett serveringsställe skall ha beviljats ett serveringstillstånd...”

Begreppet serveringstillfälle avser alltså, enligt den beskrivna vedertagna definitionen, en lokal. Lokalen kan vara både provisorisk eller fast. Bostäder eller hem kan alltså inte vara ett serveringsställe.

Alkohollagens bestämmelser anger därmed att serveringstillstånd ska omfatta en lokal där servering kan ske. De bestämmelser som finns i lagen utgår också ifrån att servering endast kan ske i lokal. De undantag som finns för servering på serveringsställe (lokal med eventuell annan avgränsat utrymme) finns på hotellrum (8 kap. 5 §). Det undantaget efterföljs av undantag av vissa andra bestämmelser som rör servering på serveringsställe (8 kap. 23 och 24 §§).

Av 8 kap. 4 § framgår att förutsättningen för stadigvarande serveringstillstånd är att det ska anmälas en lokal samt att lokalen ska godkännas för att serveringstillståndet ska medge försäljning av alkohol genom servering. Det finns inga undantagsbestämmelser för detta slag av tillstånd avseende serveringsställe eller lokal.

Propositionen anger att med catering förstås servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap (kunden) i hyrd lokal eller i hemmet (prop. 2009/10:125 s. 100). Regeringen meddelar här vilket slag av verksamhet som kan ansöka om stadigvarande serveringstillstånd utan fast lokal. Regeringen definierar alltså att de verksamheterna är s.k. cateringverksamhet och att dessa komma ifråga för ett sådant tillstånd.

Den definition av catering som regeringen tar fram visar att verksamheten saknar fast lokal. Beskrivningen av avsaknad av fast lokal anges genom att klargöra att verksamheten har utförts i hyrd lokal eller hemmet.

Det kan upplevas som otydligt om intentionen med cateringtillstånd varit att frångå krav på lokal särskilt eftersom utredningen har angett att servering i cateringverksamheter kan ske i hem och därmed undantas vissa bestämmelser i alkohollagen (SOU 2009:22 s. 155f och s. 186f).

Det kan också verka som att definitionen av verksamheten som kan söka tillståndet ska tolkas vara samma som vad bestämmelsen ska omfatta. Bestämmelsen anger dock inte att servering i hemmet är möjlig, den anger krav på lokal.

Regeringen för heller inga resonemang om att servering ska få företas i hem, även om de mycket kort bemött förfrågan om tillsyn kan bedrivas i enskilda hem (prop. 2009/10:125 s. 101). Frågan besvaras i kontexten att inga skillnader i ansvar eller tillsyn är avsedda med den nya bestämmelsen. Bestämmelsen anger, i motsats till utredningens diskussioner, att det är servering i lokal som avses för att stadigvarande servering ska vara möjligt för cateringverksamheterna. Regeringen har därmed inte angett att det ska vara möjligt med försäljning av alkohol genom servering i hemmet.

Sammanfattning

Utifrån ovan redogjorda otydligheter, genomgången av alkohollagen samtliga serveringsbestämmelser avseende serveringsställe och tillika lokal, avsaknad av uttryckt undantag för serveringsställe eller lokal i bestämmelsen, övrig lagstiftning gällande lokaler och bostäder samt i ljuset av den restriktiva tolkning som skyddslagstiftningen kräver, tolkar vi bestämmelsen som att serveringen måste ske i en lokal och att detta utesluter möjligheten att servera i hem.

Alkohollagens bestämmelser anger därmed inga möjligheter att försälja alkohol genom servering i bostäder (hem) med anledning av bestämmelsen att cateringverksamhet kan söka stadigvarande serveringstillstånd för slutna sällskap. Kravet för ett sådant tillstånd är att lokalen meddelas till samt godkännas av kommunen var gång servering ska utföras.

Bedömning

Serveringstillstånd genom s.k. cateringtillstånd innebär att ett cateringföretag ska följa samma bestämmelser som vid tillfällig servering till slutet sällskap. Serveringen får endast genomföras vid enstaka tillfällen eller under enstaka tidsperioder trots att serveringstillståndet är stadigvarande. Serveringen ska utföras i en lokal. Det finns inga undantag som medger servering på annat sätt eller någon annanstans än i lokal.

Begäran om yttrande: Är tjänsten ”Microcatering” servering av alkohol och i så fall kan det genomföras med ett s.k. cateringtillstånd?

Bakgrund

Länsstyrelsen i Kronobergs län har begärt yttrande i ärende med diarie nr. 705-2212-2020. I ärendet redogörs för att en tillståndshavare med cateringtillstånd i Växjö kommun har startat försäljning av alkohol och mat med leverans i hemmet. Tjänsten är ett mat- och alkoholdryckspaket som beställs genom en restaurangs hemsida och beställaren anger en hemadress för leveransen. Adressen anmäls till kommunen genom en automatisk tjänst som kommunen tillhandahåller. Kommunen gör ingen prövning av serveringsstället utan tar bara emot informationen. Vid leverans i hemmet ställer tillståndshavarens personal eller transportleverantör fram maten och håller upp drycken, sedan lämnar denne hemmet. Denna tjänst har av tillståndshavaren och kommunen beskrivits som servering vid ett catering-uppdrag och benämns med begreppet Microcatering.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har begärt ett yttrande om detta slag av verksamhet utförs i enlighet med lagstiftningens bestämmelser om servering med s.k. cateringtillstånd.

Folkhälsomyndigheten kan inte uttala sig i enskilda fall. Myndigheten kan yttra sig om vad som ett s.k. cateringtillstånd medger för servering samt om den beskrivna tjänsten faller inom sådant tillstånd.

För att besvara frågan måste vissa andra frågor besvaras. Dessa redogörs för i utredningen.

Utredningen

Kan servering ske i hemmet enligt alkohollagen?

Av alkohollagen framgår att det ska anmälas en lokal samt att lokalen ska godkännas för att serveringstillståndet ska medge försäljning av alkohol genom servering. Det finns inget undantag i lagen som medger servering i hemmet för cateringföretag.

Är uppläggning av mat och upphällning av dryck att anse som servering enligt alkohollagen?

Som ovan beskrivits är försäljning av alkohol genom servering ett mer omfattande begrepp än ordet servering. Servering enligt alkohollagen omfattar krav på serveringsstället, serveringstiden och serveringsansvariga. Att överlämna mat och dryck genom att ställa fram mat och hålla upp dryck, utan att i övrigt uppfylla alkohollagens bestämmelser, är inte servering av alkohol.

Är allehanda restauranggäster att anse som olika slutna sällskap med anledning av att de är hemma?

Slutna sällskap uppstår inte endast av att personerna vistas i ett hem som inte är tillgängligt för allmänheten. Ett slutet sällskap uppkommer när deras sammankomst beror på ett verkligt och reellt innehåll. Det är syftet med sällskapet som ska bedömas, inte om allmänheten rent fysiskt har tillgång till den plats där sällskapet befinner sig.

Personer som vill köpa levererad mat och alkohol till en middag, utan anknytning till ett enstaka unikt tillfälle, har inte ett verkligt innehåll för sällskapets sammankomst så som slutna sällskap måste ha.

Inte heller är slutna sällskap definierade av familjeband eller vänskapsband. Dessa band utesluter visserligen andra, allmänheten, från att delta i det eventuella aktiviteter som dessa gör, men det är inte det verkliga innehållet som lagstiftaren kräver för att uppfylla definitionen.

Allmänheten är allt som inte är slutna sällskap. Om gruppen av människor inte är ett slutet sällskap så är det allmänheten enligt alkohollagens bestämmelser.

Ett antal personer i ett hem som vill köpa middag med ett glas vin är ett fingerat slutet sällskap. Personerna är att likställa med allmänheten.

Vilka sätt finns att köpa alkohol för förtäring i hemmet tillsammans med beställd mat?

Köp av alkohol som ska drickas i hemmet till en måltid eller middagsbjudning kan ske genom de möjligheter som varje individ har att tillgå. Dels finns undantaget i 8 kap. 1a § i alkohollagen som medger servering utan tillstånd och dels kan köp ske hos detaljhandelsbolaget.

Cateringföretag kan ställa fram mat och hålla upp dryck i hemmet så länge cateringföretaget inte utför försäljningen av alkohol i samband med det. Sådan cateringtjänst är då utan försäljning av den alkohol som hålls upp i

hemmet. Det är försäljningen av alkohol till konsument som regleras av alkohollagen, inte servicetjänster som att ställa fram levererad mat och hålla upp hemmets egna inköpta alkohol.

Personer över 20 år kan köpa hem alkohol från detaljhandelsbolaget till måltid som köpts av t.ex. ett cateringföretag, från restaurang med hemleverans eller egen tillagad mat. Alkohol kan köpas av detaljhandelsbolaget även genom hemleverans.

Bedömning

S.k. Cateringtillstånd, enligt 8 kap. 4 § alkohollagen, omfattar inga möjligheter att utföra servering på annat sätt än under de i lagen angivna förutsättningarna.

Att erbjuda konsumenter att beställa mat- och alkoholdryckespaket för hemleverans med matuppläggning och dryckesupphällning är inte servering i enlighet med alkohollagens bestämmelser.

Den tjänst som erbjuds genom s.k. Microcatering uppfyller inte bestämmelserna om

- slutet sällskap,
- tillfälligt arrangemang,
- godkänd lokal,
- serveringstid eller
- servering.

Alkoholdrycker till hemmamåltider hos allmänheten kan inte köpas genom servering enligt alkohollagen. Försäljning av alkohol till konsumenter kan endast ske på två sätt: genom detaljhandelsbolaget, eller om konsumenten inte vill handla där, genom servering i enlighet med alkohollagens bestämmelser. Frångås bestämmelserna för servering är försäljningen detaljhandel. Sådan försäljning är endast tillåten för detaljhandelsbolaget.

Försäljning av alkohol till konsumenter genom s.k. Microcatering uppfyller inte alkohollagens bestämmelser om servering och är att anse som olaglig detaljhandel.

Utredningen är utförd av utredare och juris kandidat Anna-Karin Falkenstrand,
Enheten för alkoholprevention, Stockholm den 3 juni 2020.

**Svar på fråga 2020/21:742 av Alexandra Anstrell (M)
Regler som slår mot microcatering och fråga 2020/21:764 av
Malin Höglund (M) Microcatering**

Alexandra Anstrell har frågat mig om jag avser att driva igenom förslaget som skulle ge länsstyrelserna mer makt att säga nej till kommuner som vill ha mer generösa regler för krogar som levererar hem alkohol i samband med matleveranser och därmed försvåra för kommunerna att ge restaurangerna tillstånd för microcatering.

Malin Höglund har frågat mig om jag kommer att möjliggöra för kommunerna att ge restaurangerna tillstånd för microcatering som en möjlighet för branschens överlevnad.

Den svenska alkohollagen är avsedd att vara en skyddslagstiftning och är utformad för att begränsa de medicinska och sociala skador som alkohol kan orsaka. En utgångspunkt i den svenska alkoholpolitiken är att skyddet för människors hälsa bör gå före företagsekonomiska och näringspolitiska intressen. Detta ska kommuner och övriga myndigheter beakta i sin tillämpning av lagen. Alkohol är inte som andra varor.

Det finns idag möjlighet att servera alkohol och mat genom catering för slutna sällskap i enskilda hem. En förutsättning är dock att alkohollagens regler följs, exempelvis ska ansvarig serveringspersonal närvara under hela serveringstiden för att försäkra sig om att ansvarsfull alkoholservering sker.

Regeringen förutsätter att alla kommuner som tillämpar alkohollagen gör det i enlighet med gällande lag och praxis. Att medvetet välja att avvika från lag, praxis eller tillsynsmyndigheters beslut är inte i enlighet med svensk

rättsordning, oaktat om tillsynsmyndigheten har möjlighet att sanktionera eller överpröva beslutet.

För de företag som drabbats av den ekonomiska kris som orsakats av pandemin finns det möjlighet att ta del av de olika ekonomiska krisstöd som regeringen har beslutat om.

Stockholm den 9 december 2020

Lena Hallengren

§3

Anställning av kommunchef

20KS608

Minnesanteckningar för rekrytering av kommunchef

Deltagare i rekryteringsgruppen: för arbetsgivaren, Helena Stenberg KSO, Anders Lundkvist v KSO, Håkan Johansson (M) oppositionen och Ewa Degerman personalchef.

Arbetstagarorganisation: Sten Andersson Vision, Åsa Wilén Akademikeralliansen och Sara Lagesen Kommunal.

Rekryteringspartner: Student Consulting AB

Rekryteringsprocessen

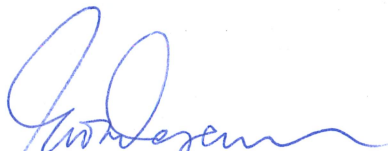
Rekryteringsgruppen utarbetade kravspecifikation och annons tillsammans med Student Consulting. Annonsen publicerades både i papperstidning och digitalt.

30 ansökningar inkommer varav 13 bedöms fylla kvalifikationskraven. 6 kandidater väljer att återta sin ansökan under processen.

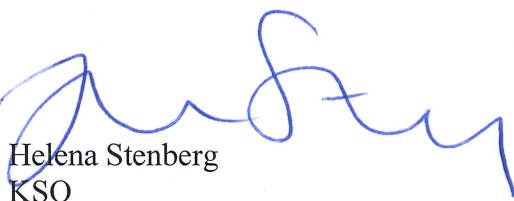
Samtliga fackliga representanter och delar av arbetsgivargruppen bedömde att 1-2 kandidater borde rekryteringsgruppen gå vidare med. Men då rekryteringsgruppen inte kan enas om att gå vidare med någon kandidat beslutar arbetsgivaren att avbryta processen.

Samtliga fackrepresentanter reserverar sig mot beslutet.

Rekryteringsarbetet avbryts, samtliga kandidater meddelas och samarbetet med Student Consulting avslutas.

Ewa Degerman

Helena Stenberg
KSO

Sten Andersson
Vision

Åsa Wilén
Akademikeralliansen

Sara Lagesen
Kommunal

§4

**Begäran om medel ur
Centrala potten -
Exploatering för ökad
befolkning
Strömnäsbacken**

20KS563

Exploatering för ökad befolkning - Strömnäsbacken

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden godkänner begäran om investeringsmedel på 800 000 kr till investeringsprojekt Strömnäsbacken. Medel lyfts från ”Exploatering för ökad befolkning”.

Samhällsbyggnadsnämnden lämnar över ärendet till Kommunstyrelsen för beslut.

Ärendebeskrivning

Ett av Piteå kommuns övergripande mål är att till 2020 bli 43 000 invånare och till 2030, 46 000 invånare. Ett av Piteå kommuns prioriterade mål är att Piteå ska vara en attraktiv ort för näringsliv och företagande. Båda dessa mål ovan ställer krav på kommunen kan erbjuda attraktiva boendemiljöer. Det är ett högt tryck på kommunala villatomter. Piteå kommun har byggt infrastruktur (gator mm) för två stycken nya kommunala bostadsområden – Strömnäsbacken och Ljungheden under 2018 och 2019.

På Strömnäsbacken är alla, 25 tomter, sålda och flertalet fastigheter är bebyggda under 2020. Beläggningen (asfalteringen) på nya villakvarter utförs normalt efter att de flesta fastigheter är bebyggda för att gatan inte ska köras sönder.

Under 2021 kvarstår att utföra beläggning av villagatan (650 meter) samt matjord och grässådd av vägdiken. Arbetena utförs av Piteå kommuns ramavtalspart. Efter beläggningen avslutas projektet.

Beslutsunderlag

Karta Strömnäsbacken
Kalkyl Strömnäsbacken

Delegationspunkt

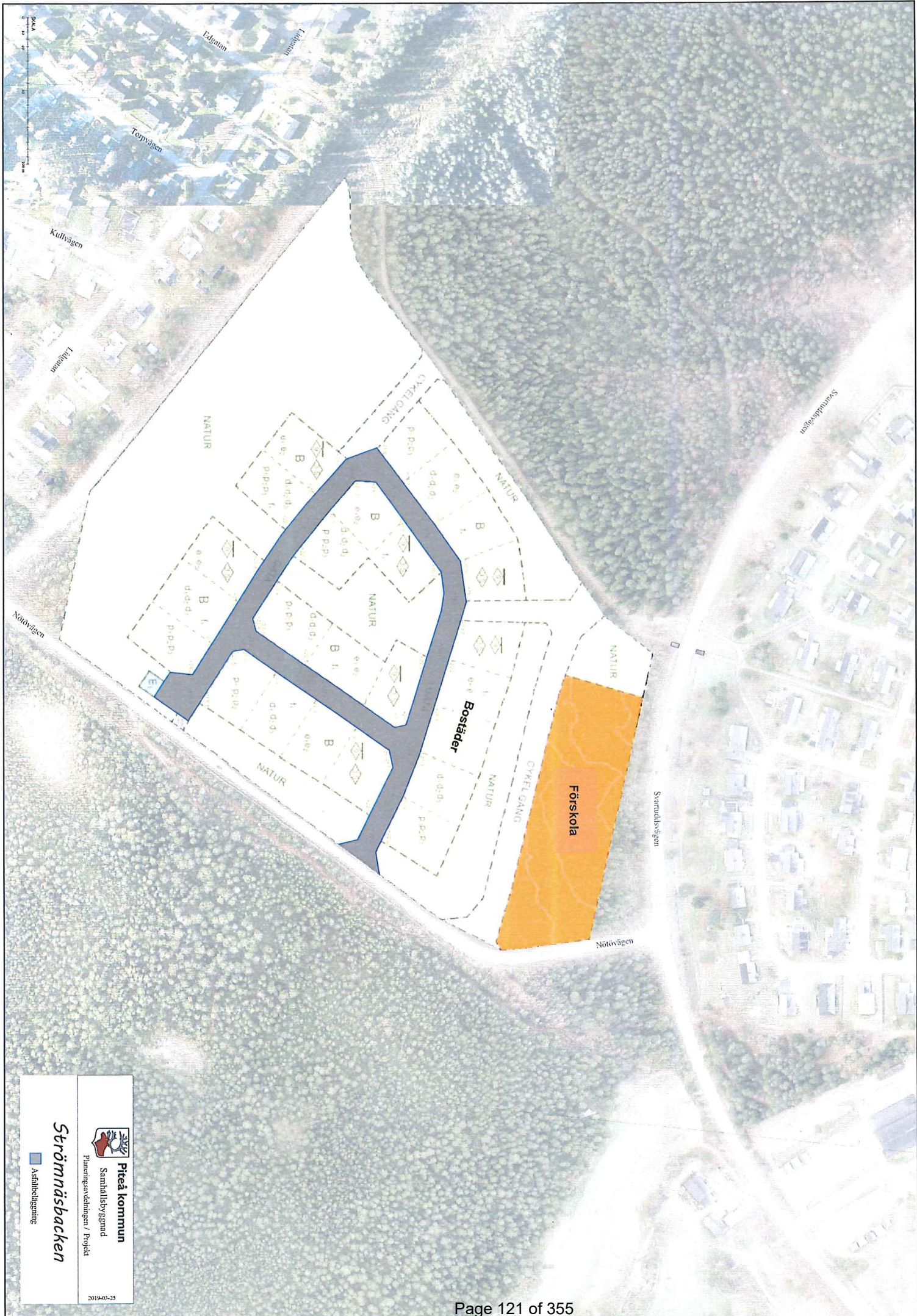
Beslutet fattas med stöd av delegationspunkt 1.4 (”Besluta om att begära investeringsmedel från kommunstyrelsen avseende medel som kommunfullmäktige avsatt till riktade insatser” i delagationsbestämmelserna för Samhällsbyggnadsnämnden.

Beslutande

_____
Brith Fäldt, ordförande
För Samhällsbyggnadsnämnden i Piteå kommun

Strömnäsbacken				
Nytt kommunalt bostadsområde med 25 tomter och 1 förskola				2020-11-13
				2021
Åtgärd	Antal	Enhet	a-pris	Kostnad Gata
UTFÖRANDE				
Projektledartid	30	h	805	24 150
Beläggning villagata	650	m	825	536 250
Matjord/sådd	650	m	300	195 000
Summa				755 400
SUMMA utförande				755 400
Osäkerhet 5 %				37 770
Total summa				793 170
Summa som äskas				800 000
Kommentar: Arbetena 2021 utförs av ramavtalspart i juni				

Piteå kommun
 Samhällsbyggnad
 Planeringsavdelningen / Projekt

Strömståsbacken
 Asfaltbeleggnings

2019-03-25

§5

**Medborgardialog i
samband med
sociotopkartering av
centrala Piteå**

20KS227

Medborgardialog

Grön-, blå och vitstrukturer kring Nördfjärden

Anna Stamblewski
2020-11-09

Piteå kommun

Innehåll

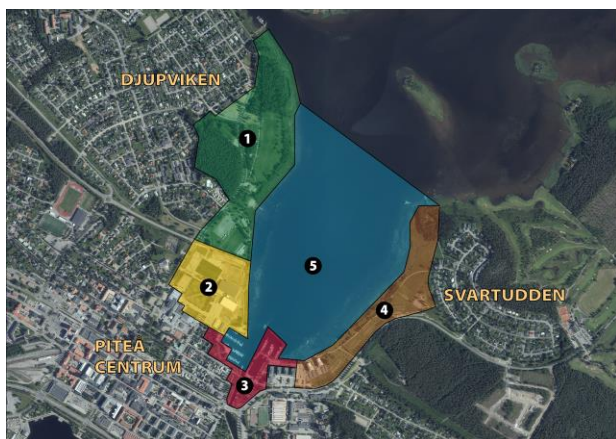
Sammanfattning	1
Medborgardialog	1
Webbaserad enkätundersökning	1
Fokusgruppdialoger	1
Analys och slutsatser	2
Bakgrund	3
Uppdrag	3
Målgrupper	3
Geografisk avgränsning	3
Metod	3
Hantering av data och felkällor	4
Resultat från enkätundersökningen	4
Respondenter	4
Vistelse i de fem områdena	5
Viktiga områden	5
Aktiviteter	7
Bäst	7
Besök	8
Transport	9
Trygghet och tillgänglighet	10
Framtid och utveckling	12
Nya flerbostadshus	14
Resultat från fokusgrupper/grönvandringar	17
Barnens perspektiv	18
Integrationsperspektiv	18
Nya tider - Grönområden och parker spelar en central roll i pandemin	20
Analys ur ett generations-, jämställdhets och integrationsperspektiv	21
Generationsperspektiv	21
Jämställdhetsperspektiv	22
Integrationsperspektiv	23
Reflekterande slutsatser	24
Bilaga 1- Webbaserad enkät om områdena runt Nördfjärden	25

Sammanfattning

Medborgardialog

En medborgardialog kring användning och framtida utveckling av grönområdet kring Nördfjärden har genomförts. Syftet var att få fram ett bra underlag inför framtagande av ett planprogram för området. Målgrupperna för dialogen var främst brukare av friytorna inom det avgränsade området. De dialogmetoder som användes var dels en webbaserad enkät riktad till allmänheten samt fokusgruppdialoger. Fokusgrupperna bestod av förskolebarn, nyanlända samt personer med funktionsnedsättningar. Fokusgruppdialogerna genomfördes utomhus genom samtal och vandringar i området.

Avgränsningen av området delades in i fem mindre områden för att lättare kunna kommunicera om områdena utifrån deras olika karaktär; 1) Norrstrand, 2) Nolia, 3) Norra hamn-Tages bro, 4) Strömbacka strand-Svartudden och 5) Fjärden/viken

Karta 1: Geografisk avgränsning för grönområdena kring Nördfjärden och som använts i medborgardialogerna.

Webbaserad enkätundersökning

Totalt deltog 847 personer i enkätundersökningen, varav 60 procent kvinnor. De flesta respondenter bodde i centrala Piteå och bodde inom 15 minuters promenadavstånd till grönområdena runt viken.

Alla fem områden besöktes i hög omfattning och respondenterna värderade områdena mycket högt. Områdena besöktes minst varje vecka under alla fyra årstider. Flitigaste besökarna av området var barn under 13 år och äldre personer.

Vanligaste aktiviteterna som kvinnor och män utövade var att promenera/jogga/springa, skidor/skridskor/sparka, cykla, bada och sola samt avkoppling. Vanligaste aktiviteterna i området i de yngre åldrarna var bada och sola,

skateboard/BMX/kickbike/parkour, vara med kompisar, cykla och promenera/jogga/springa. Bland äldre var det vanligast att promenera/jogga/springa, cykla och avkoppling.

”Nära vatten” och ”grön och lummig oas” var det bästa med områdena tyckte både kvinnor och män. För barn och unga var det bästa med områdena ”nära vatten”, ”bra plats för barn att leka på”, ”nära min bostad” samt ”liv och rörelse – man ser och träffar människor”.

De flesta kvinnor och män känner sig trygga i områdena och tycker att områdena är tillgängliga. Kvinnor och barn och unga var de som kände sig minst trygga.

Totalt sett var det tre utvecklingsområden som var populärast bland respondenterna. Dessa var; fler sittplatser, café/servering samt bättre belysning. Barn och unga tyckte det var mest angeläget för framtiden med fler sittplatser, café/servering samt bättre belysning, mer lekutrustning och regnskydd.

Totalt svarade 53 procent att man inte vill att det byggs hus med lägenheter inom området. Bland barn och unga var det 46 procent som svarade att de inte vill att det byggs och bland äldre var det 69 procent. Om det ska byggas så tyckte respondenterna att det passar bäst att det byggs hus med lägenheter i område 4 (Strömbacka strand).

Anledningarna till att man inte vill att det byggs i området är i första hand, bland båda könen, ”Viktigt grönområde där grönskan ska bevaras”.

Många har i fritext beskrivit att man absolut inte vill att det byggs mer i områdena och att de fina grönområdena inte ska förstöras med byggnader. Respondenterna önskar ha kvar området som den centrala oas det är. De uttrycker också att attraktiviteten i staden skulle försämrats om byggnader skulle uppföras och att det är viktigt att platser i Piteå som denna får vara ”allas” på gemensamma ytor – inte bara för dem med mycket pengar.

Fokusgruppdialoger

Totalt deltog 19 förskolebarn från tre förskolor i fokusgruppdialogerna. Förskolorna brukade flitigt besöka områdena, minst en gång i veckan. Många barn berättade att de brukar besöka området med sina familjer på fritiden.

Snöborgen var ett populärt utflyktsmål vintertid. Även skridsko- och sparkåkning är aktiviteter de brukar göra på vintern. På sommaren brukar de vara i utegymmet, bada, spela fotboll, leka i skogen och

cykla i skateparken. Skogen är en del av verksamheten och används väldigt mycket, i princip dagligen. Många av barnen önskar att det fanns en lekpark i området. Majoriteten av barnen tycker absolut inte att bostäder ska byggas i området.

Även elva elever som studerar svenska för invandrare deltog i en fokusgruppdiallog. Eleverna, deras anhöriga och vänner, använder området mycket både sommar- och vintertid. De aktiviteter som de ägnar sig åt är många, bland annat picknick med familj och vänner, motion och aktiviteter med barnen. Favoritplatserna är trädäcken vid Tages bro, skateparken och badplatsen. Förbättringar i området föreslås kunna vara fler sittbänkar, café eller restaurang och toaletter. Något de önskar hett är att det ska finnas sociala ytor att träffas på över åldersgränser och göra saker tillsammans. Alla tycker att området är fantastiskt som det är. Att det är ett viktigt område för rekreation som ska få finnas kvar som grönområde. De var negativt inställda till att det ska byggas någonstans i området.

Åtta personer från funktionsrättsorganisationer deltog i en fokusgruppdiallog med fokus på tillgänglighet. Alla brukade vistas i området regelbundet, både sommar och vinter. Det man gör när man vistas i området är att bada, sparka, spela boule, promenera och grilla. De ansåg att området är ett mycket viktigt fritidsområde, särskilt för personer med funktionsnedsättning. De förslag till åtgärder som kom fram utifrån tillgänglighet var att sätta räcke på badbrygga och trädäck vid Tages bro, möjlighet till förbokning av sparkar samt förbättringar kring toaletter. Andra förslag för utveckling av området var att inrätta tak- och vindskydd, aktiviteter för de allra yngsta barnen samt att göra det trevligare vid vattnet i Noliaområdet. Gruppen var negativt inställda till ytterligare bebyggelse som alstrar trafik och parkeringsytor till området. Området anses vara ett mycket viktigt rekreationsområde som ger motvikt till stadens intensitet. Friytorna anses komma att behövas för de 800 elever som ska gå i skola i området.

Analys och slutsatser

Genom medborgardialogen har det framkommit att grönområdet kring Nördfjärden är ett bra komplement till staden och för att staden som helhet ska upplevas som attraktiv. Grönområdet ska vara till för alla och ses som en viktig friyta för motion, rekreation, avkoppling och som social mötesplats.

För att främja en jämlik folkhälsa och vardagsnära utevistelse visar forskning att 300 meter är en gräns för hur långt man är beredd att gå till ett grönområde för att göra det ofta. Detta är särskilt viktigt för grupper som barn, äldre och funktionshindrade som har svårare att ta sig ut eller förflytta sig längre sträckor¹.

Inför att ett planprogram för området ska tas fram är det viktigt att omdömesfullt avväga områdets användning och framtid. Det som bestäms i ett planprogram kommer sannolikt att påverka livet i området, staden och hela kommunen under väldigt lång tid framöver. En långsiktig hållbar utveckling av området är därför eftersträvansvärd. Här är det viktigt att ta tillvara olika målgruppers perspektiv såsom barn och unga, äldre, kvinnor och män, nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Det alla dessa grupper har gemensamt är att områdena är flitigt välbesökta och mycket viktiga. Områdenas bästa tillgång är vattnet. Gemensamt är även att man tillönskar fler sittplatser och bättre belysning till området. Man vill inte att det byggs hus i områdena. Och de flesta önskar mindre trafik inom området.

Under våren 2020 förändrades mycket och mest påverkades livet i våra städer. I och med nya tider som råder med distansering kan trivsamma gröna ytor, särskilt vattennära områden centralt, bli värdefullare än vi tror i en framtid. För att undvika ensamhet och skapa möjligheter att kunna mötas behöver vi utrymme utomhus. Parker och grönområden är viktiga för en stad och dess invånare ur många aspekter, men i och med pandemin skapades ytterligare ett starkt argument - människor behöver platser att vistas på utomhus utan trängsel, både för den egna hälsan skull men även för att underlätta för den sociala gemenskapen. Områdena kring Nördfjärden tillgodoser dessa behov idag. Bostadsbebyggelse skulle gynna några få som får privilegiet att ha vattenutsikt på bekostnad av den bredare allmänheten.

---

¹ Naturvårdsverket. [Tätortsnära natur och friluftsliv. Redovisning av regeringsuppdrag](#). Stockholm 2017.

Bakgrund

Uppdrag

Olika platser inom grönområdet kring Nördfjärden har under lång tid efterfrågats för exploatering. Med hänsyn till att området är en populär och välbesökt plats för rekreation och olika fritidsintressen har kommunen varit restriktiv kring exploatering av området. Beslut om att ett planprogram ska tas fram för grönområdet kring Nördfjärden togs 2020-03-25 av Samhällsbyggnadsnämnden.

För att få fram ett bra underlag inför framtagande ett planprogram och vidare beslut om framtida utveckling av området kring Nördfjärden beslutade kommunstyrelsen 2020-04-28 att en medborgardialog om grönområdena kring Nördfjärden skulle genomföras (20KS227). Medborgardialogen skulle vara en del i den sociotopkartering² av grönområdena som Samhällsbyggnad planerade att ta fram inför ett framtagande av ett planprogram för området. Kommunstyrelsen beslutade att medborgardialogen i första hand skulle ske med digitala metoder och att metoderna skulle utformas så att de passar barn. Metoderna kom att bestå av en enkät riktad till allmänheten och flera fokusgruppträffar utomhus.

Målgrupper

Målgrupper för dialogerna var användare/brukare av friytorna inom Nördfjärdens grönområde. Ur ett generationsperspektiv var målgrupperna barn, ungdomar, vuxna och äldre. Ur ett jämställdhetsperspektiv var målgrupperna flickor och pojkar samt kvinnor och män. Målgrupperna ur ett integrationsperspektiv var personer med olika typer av funktionsnedsättningar samt nyanlända.

Geografisk avgränsning

Området i och omkring Nördfjärden har delats in i fem olika områden av olika karaktär för att underlätta kommunikationen av området, se karta 2. **Område 1** (grönt) består i Norrstrandsområdet och sträcker sig från skogsområdena på Djupviken fram till idrottshallarna på Nolia. **Område 2** (gult) är Noliaområdet. **Område 3** (rött) sträcker sig från Norra hamn till stadshuset. **Område 4** (brunt) börjar vid Strömbacka strand och sträcker sig bort till Svartudden. **Område 5** (blått) är själva viken mellan Svartudden och Norrstrand.

Med isen och den plogade isbanan mellan västra och östra strandkanterna av Nördfjärden färdas människor mellan de båda sidorna av fjärden vintertid. Sommartid bedrivs olika vattenaktiviteter. Både vinter- och sommartid rör sig människor längs hela strandremsan av fjärden. Flera anläggningar för olika aktiviteter finns på den västra sidan, det vill säga i Norrstrandsområdet. Den östra sidan består främst av gräsklippa grönytor. Innan denna undersökning var det inte lika känt hur användningen av den östra sidan är som den västra.

Karta 2: Geografisk avgränsning för grönområdena kring Nördfjärden och som använts i medborgardialogerna.

Metod

De dialogmetoder som användes var en webbaserad enkät riktad till allmänheten samt fokusgruppdialoget/grönvandringar med riktad inbjudan till vissa grupper. Fokusgrupperna var förskolebarn, elever som studerar svenska för invandrare samt personer med olika funktionsnedsättningar. Det blev totalt fem fokusgruppdialoget. Dessa genomfördes på plats i grönområdet genom promenader och samtal. Fokusgruppdialoget utfördes under juni och september 2020.

Den webbaserade enkäten har varit öppen för allmänheten att delta i från 1 juni till 5 oktober 2020. Den har marknadsförts genom följande kanaler:

- Pressmeddelande
- Artikel i Piteå tidningen
- Piteå kommuns hemsida
- Upprepade Facebookinlägg både på den allmänna sidan och Ung i Piteå-sidan (även sponsrade inlägg på dessa sidor)
- Utskick via e-post med påminnelser till alla rektorer i Piteås skolor. Extra påminnelser har gått till skolor som frekvent använder

² Sociotopkartering är när man på en karta beskriver friytorna värderade som livsrum för människor, den beskriver platsens sociala och kulturella värden.

grönområdena och ligger geografiskt nära; Christinaskolan, Norrmalmskolan, Strömnässkolan och Strömbackaskolan. Skolbesök erbjöds om hjälp med att fylla i och prata om enkäten och dess sammanhang ur ett samhällsperspektiv.

- Besök på skolor
- Tre skyltar sattes upp på plats i grönområdena
- 200 vykort om enkätundersökningen har tryckts upp och delats ut till restaurang och café i området samt till Piteå stadsbibliotek. Vykorten har delats ut vid spontana möten i områdena (bland annat delats ut av feriearbetande ungdomar), satts upp på anslagstavlor och arbetsplatser, spridits genom bouleklubben och fokusgruppdeltagare.

Hantering av data och felkällor

Det har inkommit väldigt många fritextsvar via webbenkäten. Fritextsvaren har kategoriserats i olika teman. Några fritextsvar visas i form av citat för att läsare ska få en känsla av vad respondenterna har velat förmedla.

Vissa förslag till åtgärder har handlat om förslag utanför avgränsningen för Nördfjärdenområdet eller handlar om underhållsfrågor. Dessa förslag redovisas inte här. Men de förslag som rör kommunens ansvar och verksamheter har tagit om hand och förmedlats vidare till berörd verksamhet inom kommunen.

Det finns felkällor i undersökningen som gör att resultatet kan ha påverkats och inte blivit helt rättvisande över vad målgrupperna upplever och tycker om grönområdena kring Nördfjärden. Dessa är:

- Alla besökare av Nördfjärdenområdet har såklart inte svarat på enkäten. Därmed kommer bara upplevelser och åsikter från ett urval fram.
- Fler kvinnor än män svarade på enkäten.
- Flest som svarat är i åldrarna 20-64 år och får därför mer genomslag i undersökningen totalt sett. Men resultaten från barn och unga och äldre belyses.
- Tolkning av frågor och områdesindelningen på kartan kan ha skiljt sig beroende på ålder, språkkunskaper och så vidare.

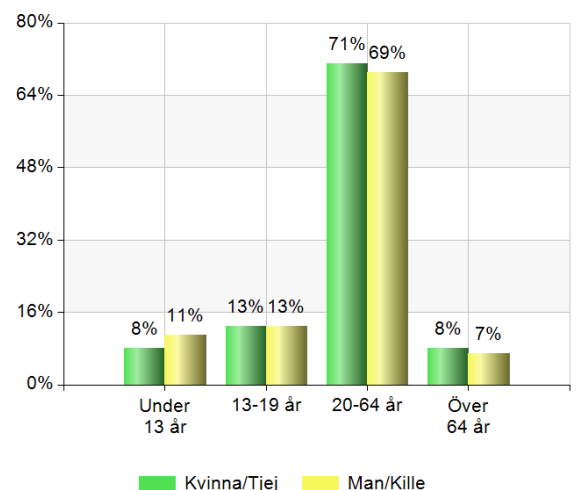
Det kan även finnas fler felkällor än dessa. Med tanke på dessa felkällor så ska resultaten i undersökningen tolkas med försiktighet. Men undersökningen anses ändå ha ett gott värde för det som framkommer och bör ha en påverkan för det

kommande framtagandet för planprogrammet i området.

Resultat från enkätundersökningen

Respondenter

Totalt deltog 847 personer i enkätundersökningen, varav 60 kvinnor och 40 procent män. Det flesta som besvarat enkäten, 70 procent, var i åldrarna 20-64 år. 22 procent var barn och unga under 20 år och åtta procent var 65 år och äldre.

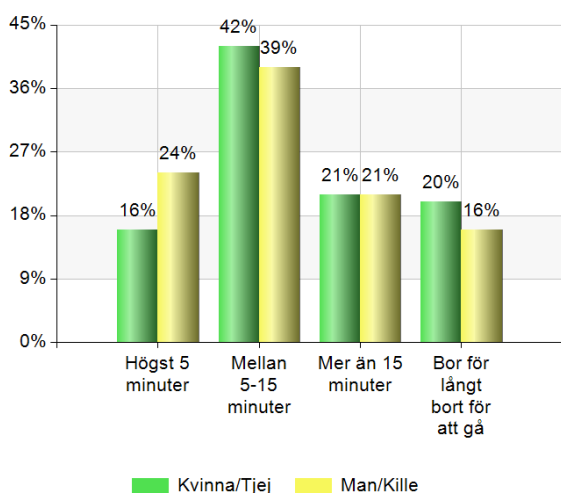

Figur 1: Andel respondenter i webbenkäten uppdelade i kön och ålder.

De flesta respondenter bodde i centrala Piteå, 56 procent. 29 procent bodde i en stadsdel och 13 procent bodde i en by eller på landsbygden. Fyra procent bodde utanför kommunen.

60 procent av respondenterna bodde inom 15 minuters promenadavstånd till grönområdena runt viken. Övriga bodde mer än 15 minuters promenad från områdena.

Figur 2: Andel boende indelade i kön och promenadvstånd i tid till grönområdet runt Nördfjärden.

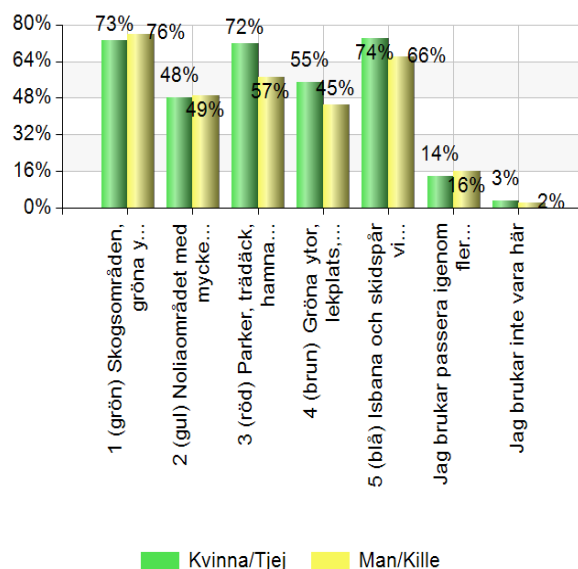
Bland barn under 13 år och äldre över 64 år var det i övervikt vanligast att bo på 5-15 minuters gångavstånd. I åldrarna 13-19 år var det vanligast att de bodde ”för långt bort för att gå till områdena” och näst vanligast var att de bodde 5-15 minuters gångavstånd från områdena.

Vistelse i de fem områdena

De vanligaste områdena för vistelse både för kvinnor och män var i rangordning **område 1** (grön) - Skogsområden, gröna ytor, strand och aktivitetsområde, **område 5** (blå) - Isbana och skidspår vintertid och vatten på sommaren och **område 3** (röd) - Parker, trädäck, hamnar, träd, grönska och gångbro över kanalen.

Lite mindre vanligt var det att vistas i **område 4** (brun) - Gröna ytor, lekplats, motionsspår och skogsområde samt **område 2** (gul) - Noliaområdet med mycket asfaltytor och sporthallar.

15 procent svarade att de brukar passera igenom flera områden, men inte stanna. Tre procent brukade inte vara i områdena.

Figur 3: Andel kvinnor och män som nyttjar de olika områdena 1 till 5, passerar igenom flera av områdena samt de som inte brukar nyttja områdena. Ett eller flera alternativ kunde kryssas i.

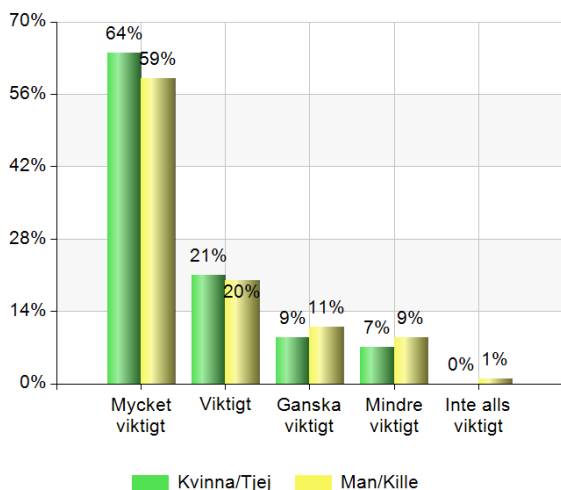
Vanligaste området att vistas i för tjejer under 13 år var område 1 (82 procent), sedan kom område 5 (77 procent). Därefter område 2, 4 och 3. För killar i samma ålder var det vanligast att vistas i område 1 (70 procent) och sedan område 2 (68 procent). Därefter område 5, 3 och 4.

För tjejer i åldrarna 13-19 år var det populärast att vistas i område 3 (49 procent), sedan följt av områdena 1, 2 och 5 (runt 40 procent för alla dessa). För killar i samma ålder var det populärast att vara i område 1 (62 procent), sedan område 2 (56 procent), därefter område 3 och 5.

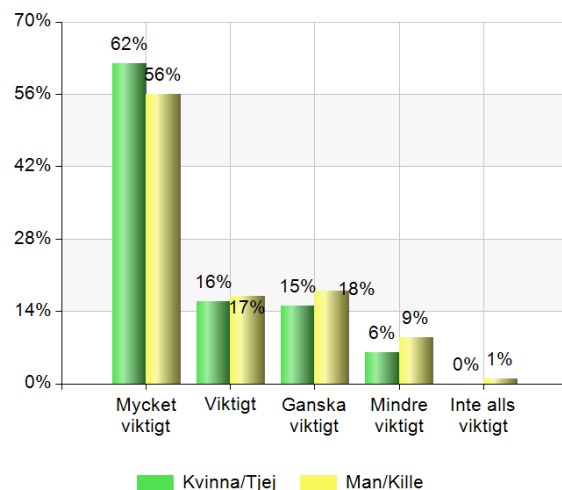
Område 5 (86 procent) var vanligast att vistas i för kvinnor över 64 år, sedan kom område 3 (66 procent) och 1. För män i samma ålder var det vanligast att vistas i områdena 3 och 1 (båda 74 procent). Därefter område 5 och 2.

Viktiga områden

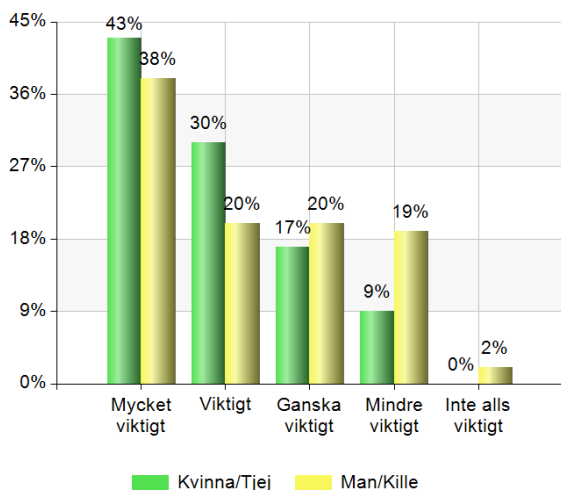
På en femgradig skala (mycket viktigt, viktigt, ganska viktigt, mindre viktigt och inte alls viktigt) fick respondenterna värdera hur pass viktigt varje område 1-5 är för dem som utomhusmiljö. Det vanligaste svarsalternativet för alla områdena var alternativet ”mycket viktigt” på skalan, för både kvinnor och män. Samma mönster kunde ses för alla åldrar.

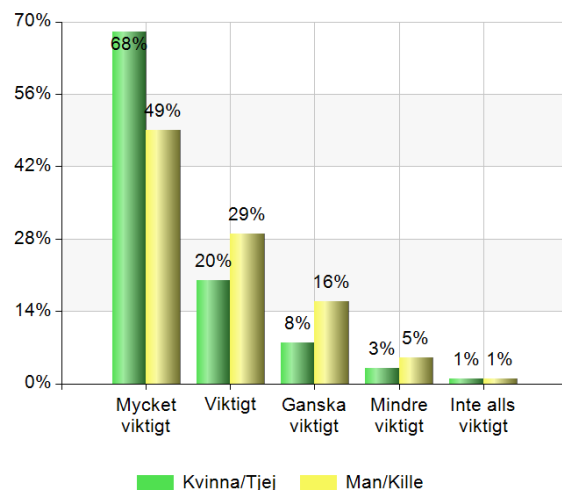
Figur 4: Andel kvinnor och män som på en femgradig skala har värderat hur viktigt område 1 är som utomhusmiljö för dem.

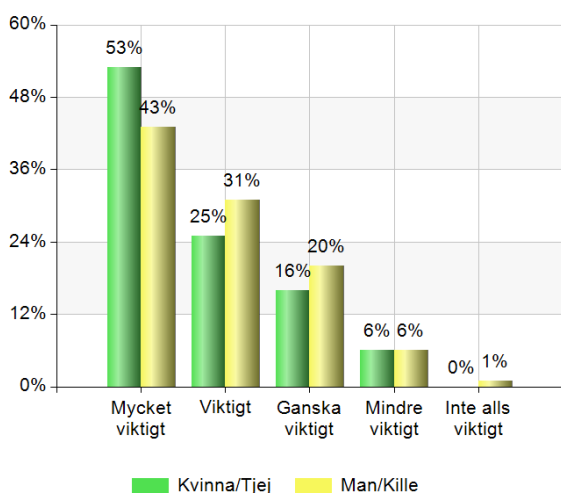
Figur 6: Andel kvinnor och män som på en femgradig skala har värderat hur viktigt område 4 är som utomhusmiljö för dem.

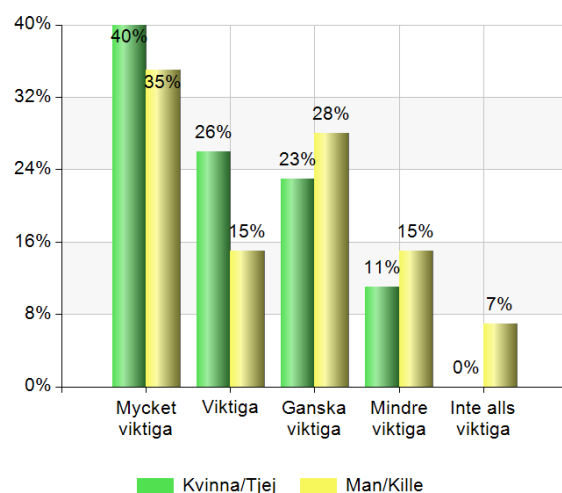
Figur 5: Andel kvinnor och män som på en femgradig skala har värderat hur viktigt område 2 är som utomhusmiljö för dem.

Figur 7: Andel kvinnor och män som på en femgradig skala har värderat hur viktigt område 5 är som utomhusmiljö för dem.

Figur 5: Andel kvinnor och män som på en femgradig skala har värderat hur viktigt område 3 är som utomhusmiljö för dem.

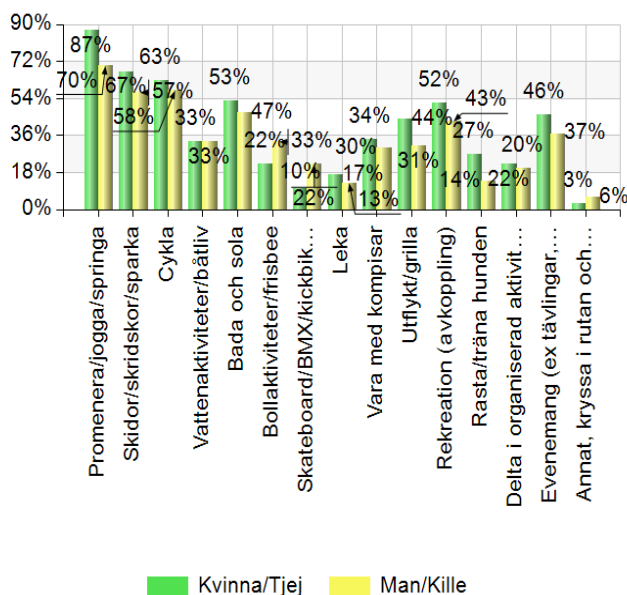

Figur 8: Andel kvinnor och män som brukar passera igenom flera av områdena och på en femgradig skala har värderat hur viktiga områdena är som utomhusmiljöer för dem.

Aktiviteter

Vanligast var det, bland både kvinnor och män, att promenera/jogga/springa i områdena. Därefter kom vinteraktiviteterna skidor/skridskor/sparka.

Tredje vanligaste ikryssade alternativet att cykla. Därefter kom i fallande ordning, bada och sola, avkoppling, evenemang, utflykt/grilla, vattenaktiviteter/båtliv, vara med kompisar, bollaktiviteter/discgolf, rasta/träna hunden, delta i organiserade aktiviteter, leka samt skateboard/BMX/kickbike/parkour.

Figur 9: Andel kvinnor och män som svarat vad de brukar göra i områdena. Ett eller flera alternativ kunde kryssas i.

Några respondenter skrev ner sina aktiviteter i fritext. Flera personer skrev att de brukar spela discgolf, yoga, spela Pokémon go, fiska, bara sitta och njuta av utsikten, ägna sig åt vattenaktiviteter och båtliv samt stresslindring. Ett fåtal personer nämnde följande aktiviteter:

- Piteå Outdoor Day
- Promenera med brukare
- Umgås med barnbarnen, släkträffar
- Andas, loppis, picknick
- Spela boule, skejta i skateparken, bada hunden
- Besöka fiket i norra hamn
- Vara med kompisar
- Chilla på gräset och titta på alla som skejtar i skateparken
- Träna, läsa, studera konst som finns på plats och studera fågelliv
- Sitta på bänkarna och fika, äta glass, pizza och titta på båtarna i kanalen
- Många olika aktiviteter inom pedagogyrket
- Skolans närmaste skog - används i skolarbetet

- Viktiga områden för Strömbackaskolans elever och verksamhet

De populäraste aktiviteterna för tjejer under 13 år var bada och sola samt cykla, sedan kom att vara med kompisar. För killar i samma ålder var det populärast att åka/göra skateboard/BMX/kickbike/parkour och cykla, därefter kom skidor/skridskor/sparka. I fritextsvaren kompletterades det med bland annat följande kommentarer: chilla på gräset och titta på alla som skejtar i skateparken, vara med min brorsa och skejta, jag älskar det här stället, ni får inte ta bort detta ställe!, Jag är där hela tiden snälla ta inte bort skateparken och alla andra platserna! samt släkträffar.

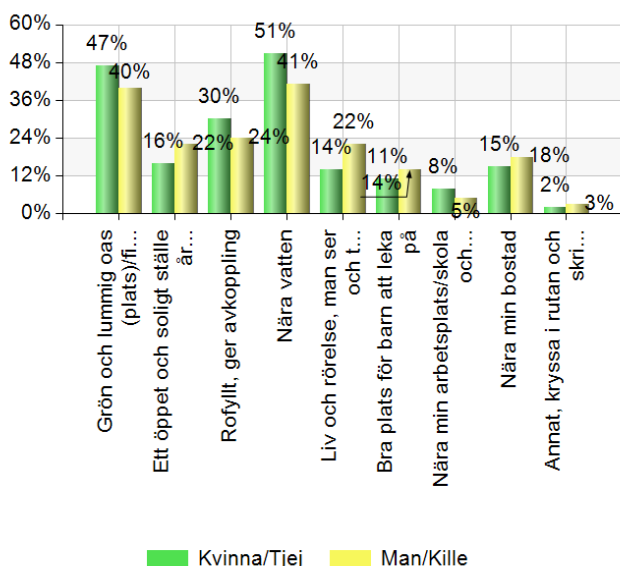
För tjejer mellan 13-19 år var det vanligast att vara med kompisar, därefter promenera/jogga/springa, bada och sola samt utflykt/grilla. För killar i samma ålder var det vanligast att vara med kompisar, sedan kom bada och sola, cykla samt skidor/skridskor/sparka. I fritextsvaren kompletterades det med bland annat följande alternativ: Pokémon go, köra runt för det finns inte så mycket annat att göra, dricka öl, ströga på Nolia och fiska.

Bland kvinnor och män över 64 år var den populäraste aktiviteten promenera/jogga/springa. Därefter var det för kvinnor att cykla och sedan avkoppling. För män var den näst vanligaste aktiviteten avkoppling och sedan skidor/skridskor/sparka. I fritextsvaren kompletterades det med bland annat följande alternativ: Leka, promenera och umgås med barnbarnen samt spela boule.

Bäst

”Nära vatten” och ”grön och lummig oas (fin miljö)” var i övervikt de två kategorier som både kvinnor och män svarade var det bästa med områdena. Samma resultat blev det för kvinnor över 64 år. Män i samma ålder tyckte samma alternativ fast i omkastad prioriteringsordning.

Därefter kom i fallande ordning totalt sett ”rofylt, ger avkoppling”, ”ett öppet och soligt ställe”, ”liv och rörelse, man ser och träffar människor”, ”nära min bostad”, ”bra plats för barn att leka på” och ”nära min arbetsplats/skola”.

Figur 10: Andel kvinnor och män som svarat på vad de tycker är det bästa med områdena. Maximalt två alternativ kunde kryssas i.

Några respondenter skrev i fritext vad de tycker är det bästa med områdena, vilket bland annat var; närhet till stan, bostad och jobb, bra ställen för motion, fritidsaktiviteter och rekreation, grön oas, Piteås lunga, närheten till natur för elever (fullgörande av idrottsundervisningen), båtlivet, isbanan och skidspår, träffa människor och kompisar, skateparken, en fantastisk plats för spontanidrott över åldersgränser, öppna ytor som gör det säkert att promenera i samt hundvänligt.

De flesta tjejerna under 13 år tycker att det bästa med områdena är att de ligger ”nära vatten”, därefter kom ”bra plats för barn att leka på”. För killarna i samma ålder är det bästa ”bra plats för barn att leka på”, sedan kom ”nära min bostad”. I fritext nämndes att grilla och åka skridskor med min familj är superviktigt för mig, att det finns en frisbeebana, fotbollsträning, vara i skatepark och allt är viktigt.

Det både tjejer och killar i åldern 13-19 år tycker är bäst med områdena är ”nära vatten” och på andra plats kom ”liv och rörelse - man ser och träffar människor”. I fritext nämndes bra ställen att vara på med kompisar på sommaren, isbanan, bra ställen att röra sig på, bra discgolfbana och många pokéstops.

Några citat om vad som är det bästa med områdena:

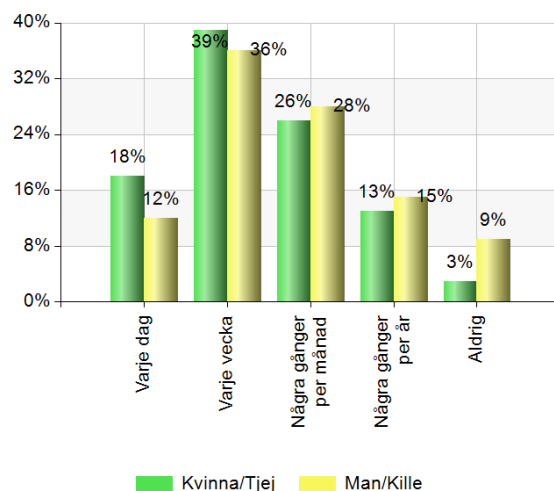
”Ett naturområde vid vatten ut i en massa byggnader och hus, nära stan som är till för alla, både Piteåbor och turister. Bra för olika åldrar och aktiviteter. Bra mötesplats ute, speciellt nu med Covid 19”./Kvinna

”Ha kvar Nördfjärden snälla Piteå kommun SNÄLLA?”./Yngre tjej

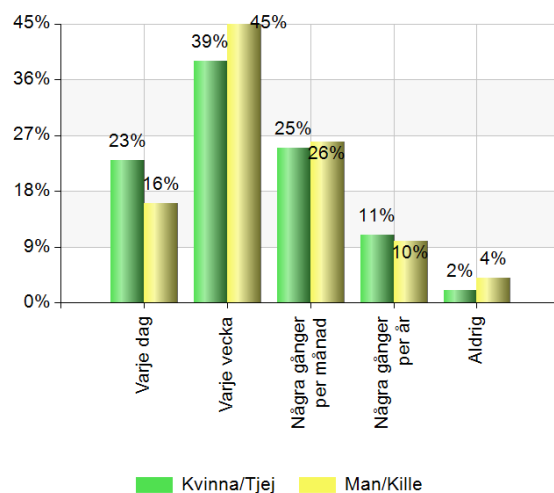
”Jag är överallt, ta inte bort allt av min barndom ☹️☹️ snälla ta inte bort min barndom”./Yngre kille

Besök

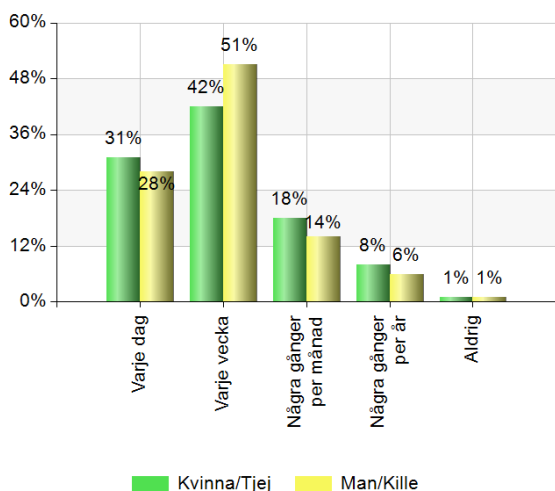
De flesta både kvinnor och män uppskattar att de brukar besöka områdena ”varje vecka” under alla fyra årstiderna (mellan 36-51 procent). Att vara i området varje dag är det näst vanligaste alternativet på sommaren. 31 procent av kvinnorna och 28 procent av männen svarar att de besöker områdena varje dag på sommaren. Det näst vanligaste alternativet för vintern är att vara i området några gånger per månad. 26 respektive 28 procent av kvinnorna och männen vistas i området några gånger per månad under vintern. Dagligbesökare under vintertid är 18 procent av kvinnorna och 12 procent av männen.

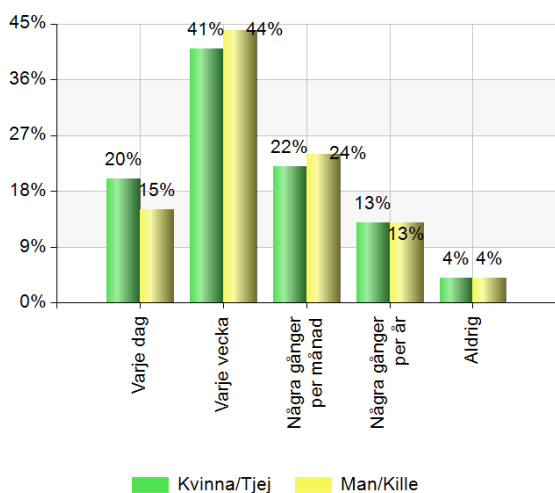
Figur 11: Andel kvinnor och män som uppskattat hur ofta de besöker områdena vintertid.

Figur 12: Andel kvinnor och män som uppskattat hur ofta de besöker områdena under våren.

Figur 13: Andel kvinnor och män som uppskattat hur ofta de besöker områdena sommartid.

Figur 14: Andel kvinnor och män som uppskattat hur ofta de besöker områdena under hösten.

För både tjejer och killar under 13 år var det vanligast att besöka områdena varje dag under alla årstider förutom på vintern. På vintern är vanligaste alternativet varje vecka, tätt följt av kategorin varje dag.

Vanligast för tjejer i åldern 13-19 år var att besöka områdena några gånger per månad vinter- och vårtid, medan de flesta av killarna i den åldern svarar att de brukar vara här varje vecka under samma årstid. Sommartid var det vanligast för båda könen att de besökte områdena varje vecka och därefter varje dag. Under hösten var det också vanligast med besök varje vecka, tätt följt av några gånger per månad.

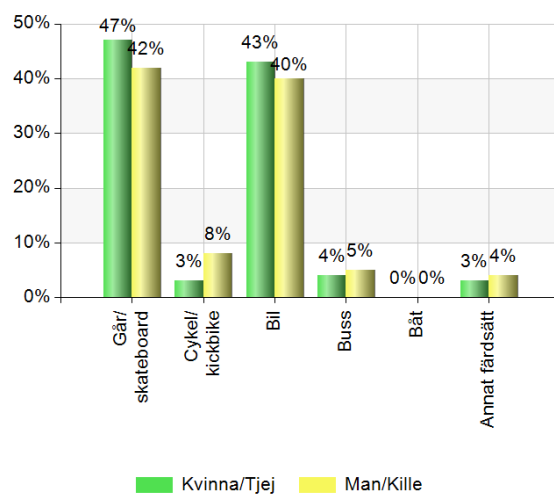
Bland både kvinnor och män som var över 64 år var det vanligast att man besökte områdena varje dag i större omfattning än genomsnittet under alla årstider (andra vanligaste kategorin). Vanligast är

att man besöker områdena varje vecka, som för genomsnittet.

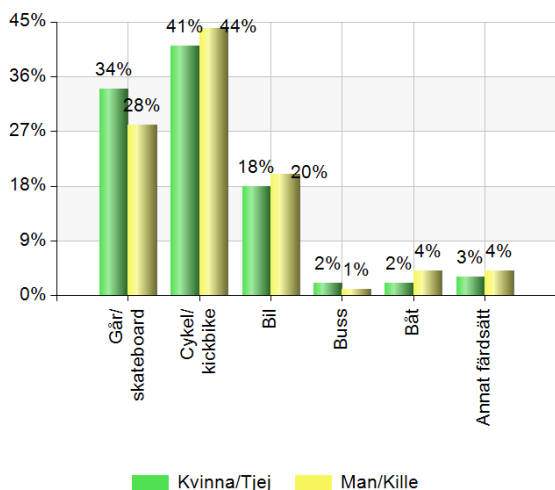
Om man tittar på besöksfrekvensen utifrån hur långt promenadavstånd respondenterna har från sitt boende till områdena kan man konstatera att avståndet påverkar besöksfrekvensen under alla årstider, både för kvinnor och män. Ju närmare respondenterna har till områdena desto oftare besöker man dem. Sommartid kan man dock se att områdena besöks varje vecka av väldigt många oavsett hur långt bort man bor. Kvinnor som bor inom fem minuters promenadavstånd var den grupp som sticker ut mest som högfrekvent besökargrupp av områdena (dagligbesökare).

Transport

Under vinterperioden är det vanligast för både kvinnor och män att antingen promenera eller åka bil till områdena. Sommartid är det vanligast att gå eller cykla. Fler män än kvinnor verkar vara benägna att välja cykel som transportmedel, medan fler kvinnor än män verkar vara benägna att gå. Bilanvändningen verkar vara ganska jämt fördelad för kvinnor och män när man ser över årstiderna.

Figur 15: Andel kvinnor och män som uppgett hur de transporterar sig till områdena vintertid.

Figur 15: Andel kvinnor och män som uppgett hur de transporterar sig till områdena sommartid.

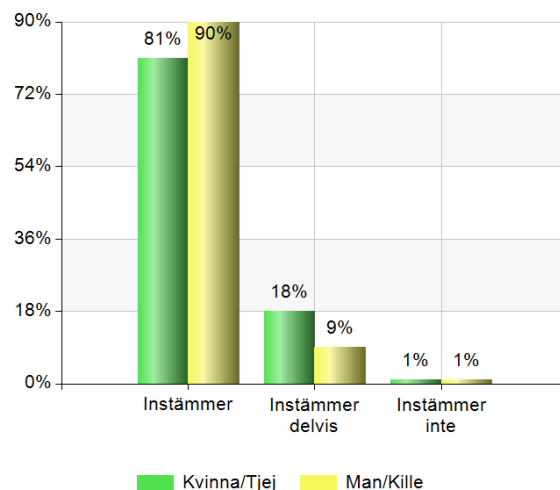
Tjejer och killar under 13 år kommer oftast till områdena med bil vintertid. Andra vanligaste sättet att transportera sig är att de går. Det i särklass vanligaste färsättet på sommaren är cykel, för båda könen. Samma mönster var det för ungdomar i åldrarna 13-19 år. Tonåringarna var den åldersgrupp som flitigast transporterade sig med buss till områdena, vilket var det tredje vanligaste färsättet för dem på vintern.

Det är ännu vanligare att man går till områdena på vintern om man tillhör den äldre gruppen kvinnor och män, jämfört med genomsnittet. Äldre väljer mer sällan att ta bilen till områdena vintertid, jämfört med genomsnittet. Det är också färre i gruppen äldre som cyklar sommartid, jämfört med genomsnittet.

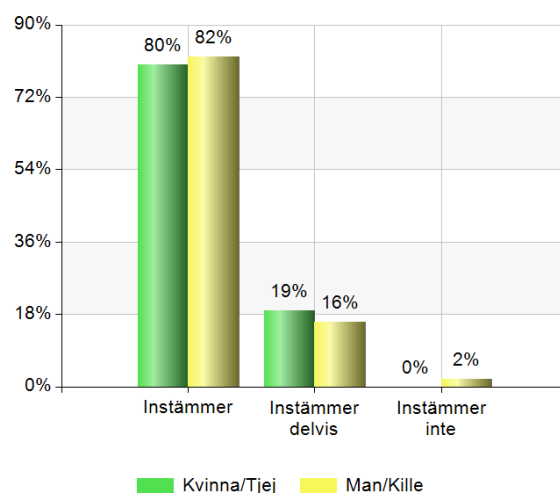
Trygghet och tillgänglighet

De flesta kvinnor och män känner sig trygga i områdena och tycker att områdena är tillgängliga. Det är dock dubbelt så många kvinnor som män som svarar att de delvis eller inte känner sig trygga i områdena, 19 respektive 10 procent.

Både en femtedel av kvinnorna och av männen anser att det är svårt eller delvis svårt att komma fram till områdena och att använda sakerna/utrusningen som finns där.

Figur 16: Andel kvinnor och män som instämmer, instämmer delvis eller inte instämmer i påståendet om att de känner sig trygga i de områden de brukar vara i.

Figur 17: Andel kvinnor och män som instämmer, instämmer delvis eller inte instämmer i påståendet om att de tycker att det är lätt att komma fram till områdena och att det är lätt att använda utrustning som finns där.

Samma mönster kring trygghet och tillgänglighet som för genomsnittet kunde ses bland barn och unga under 20 år och äldre över 64 år. Det var dock något högre andel äldre kvinnor (24 procent) som instämde delvis på tillgängligheten till och inom områdena än genomsnittet för kvinnor (19 procent).

Betydligt större andelar barn och unga under 20 år jämfört med genomsnittet svarade att de "instämmer delvis" att de känner sig trygga i områdena, 34 respektive 18 procent bland tjejer och killar. Ytterligare något större andelar fanns bland tonåringarna 13-19 år. Få svarade att de "inte instämmer".

En tredjedel bland tjejer under 20 år svarade att de instämmer delvis och inte på frågan om tillgänglighet till och inom områdena. Bland

killarna i samma ålder var det en fjärdedel som svarade samma.

102 kvinnor/tjejer och 55 män/killar skrev åtgärdsförslag för att göra områdena tryggare. Bland de yngsta nämndes främst bättre belysning, mindre trafik och EPA-traktorer samt närvaro av vuxna. Bland de äldsta nämndes främst bättre belysning och röja sly.

Många föreslog mer belysning längs hela strandvägen och bortröjande av sly och växtlighet längs strandlinjen och skogspartierna. Några tyckte att bevakning av buskörning på Noliaområdet och kameraövervakning skulle behövas. Bättre kontroll på vad som händer vid skateparken var ett annat önskemål.

Ett annat förslag för tryggare miljö var mer bebyggelse och aktiviteter som drar folk till området. Exempel på det var café, kiosk, ungdomsgård, bostäder, hinderbana, nöjespark och utegym. Lekplats till barn i närheten av skateparken nämndes av många för att fler vuxna ska finnas i närheten av den.

Ytterligare förslag var viloplatser/sittmöjligheter, snöröjning av breda gågator, bättre säkerhetstänk med nya bilvägen som går alltför nära skateparken, stänga av kring Nolia helt för biltrafik och EPA-traktorer, fler vuxna kring skateparken, fortsatt stora öppna ytor, avlägsnande av kullersten runt skateparken samt asfaltera gruset på vägarna runt skateparken och på parkeringen.

56 kvinnor/tjejer och 50 män/killar skrev åtgärdsförslag för att göra områdena och utrustningen tillgängligare. Bland de unga nämns mindre trafik och parkeringsplatser, fler och bättre cykelvägar, ta bort fartgupp, ta bort kullersten och grus vid skateparken. Bland de äldre nämns parkeringsplatser för rörelsehindrade och närmare isbanan och att det inte byggs bostäder i området.

Andra förslag som många hade skrivit för bättre tillgänglighet var bland annat fler sparkar på parkeringen (utbyte av skeva sparkar, fler sparkar för personer med funktionsnedsättning och elsparkcyklar), utveckling av badplatsen (mindre långgrund, träspång på stranden, bredda och rusta upp stranden) och ploga fler nedgångar till isbanan (ex från Svartuddens udde och från Stadshuset). För att undvika kollisioner i skateparken föreslogs särskilda tider för små barn samt utbyggnad av parken.

Ytterligare tillgänglighetsförslag var trappsteg ner till vattnet i Kanalen så man kan blöta fötterna, fler

träddäck, även på andra sidan av Kanalen, utrustning som kan användas av rörelsehindrade, nya broar över dikena kring discgolfbanan samt planering av allergivänlig växtlighet.

Kring trafik var det några som nämnde förslag om att öppna upp avspärrningen och fartgupp för bilar vid Nolia, utökad och uppstrukturerad parkering, parkeringsplatser för rörelsehindrade, asfaltering av grusvägar och färdigställa påbörjade vägprojekt. De fanns även de som ville minska på parkeringsplatserna och biltrafik, ha fler cykelparkeringar samt underhåll av gång- och cykelvägar så de inte är så guppiga samt bättre cykelväg till skateparken. Bättre snöröjning i områdena, bland annat tidigare på morgonen av strandvägen i område 4, så cykling till jobb och skola är möjligt, var ett annat populärt förslag.

Några citat från fritext kring trygghet och tillgänglighet:

"Strandpromenaden upplevs lite otrygg bakom Noliahallen/Ishallen. Upplevs rörigt, stökigt och mörkt. Buskörning på området"/Kvinna.

"Kan vara lit obehagligt med epatraktorer"/Kvinna

"Uppskattar att det är öppet men lummigt och grönt. Lätt att få överblick om det t ex kommer någon och blir på så sätt inte överraskad/rädd. Vill absolut inte ha lägenheter eller byggnader i området. Uppskattar närheten till vatten som är tillgängligt till alla"/Kvinna

"Bra som det är idag. Bygg absolut inga hus i någon form! Det räcker med Strömbackastrand vars hus borde ha byggts någon annanstans! Man borde ha låtit allt vara ett område för rekreation!"/Kvinna

"... Skylda eller led bort de snabba skotrarna på isen nära isbanan"/Man

"...Beslutet att ha grusgång bredvid en skatepark känns konstigt. Samma med gatstenarna som ligger runt betongen. Säger sig självt att gruset hamnar i skateparken. Nya vägen blev bra bara den får asfalt. Däremot att parkeringen hamnade så långtifrån skateparken var inte bra. När man ska dit med två barn, två kickbikes, skateboard, fika och annat så vill man stå så nära så möjligt. Nu parkerar alla på sidan om vägen istället./Man

"Vuxna"/Tonårstjej

"Vet inte, mindre bilar och epor kanske"/Yngre tjej

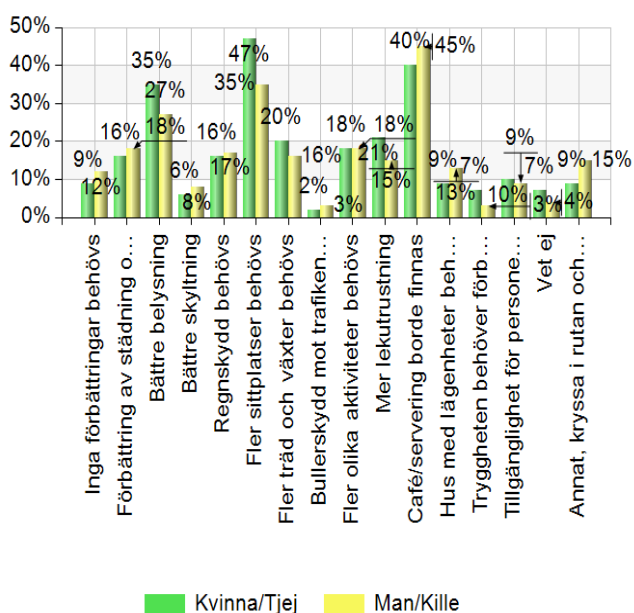
”Bättre cykelväg till skateparken”./Yngre kille

”Ploga Strandvägen bättre och tidigare på morgonen under vintern så jag kan cykla till skolan”./Yngre kille

Framtid och utveckling

Totalt sett var det tre utvecklingsområden som var populärast bland respondenterna. Dessa var; fler sittplatser (42, 4 procent), café/servering (41,8 procent) samt bättre belysning (31,8 procent). De flesta av kvinnorna önskar se fler sittplatser i områdena i framtiden, medan de flesta av männen vill att det ska finnas café/servering i områdena. Det var viktigt med bättre belysning både för kvinnor och för män.

Det fjärde populäraste förslaget för kvinnor var mer lekutrustning, medan det för män var fler olika aktiviteter till områdena. Inte förrän på plats nio för kvinnor och åtta för män kom alternativet hus med lägenheter behöver byggas.

Figur 18: Andel kvinnor och män som har angett vad de vill se för utveckling inom områdena i framtiden. Ett eller flera förslag kunde kryssas i.

För tjejer under 13 år var fler sittplatser, träd och växter prioriterat för framtiden. Även bättre belysning och mer lekutrustning kom högt upp på listan för utveckling. För killar i samma ålder var det främst bättre belysning och café/servering som kom högst upp på listan. Efter det kom regnskydd och mer lekutrustning.

Det som både tjejer och killar i åldern 13-19 år tyckte var mest angeläget för framtida utveckling

var fler sittplatser, café/servering samt bättre belysning.

Även för den äldsta kategorin över 64 år var det viktigast med fler sittplatser, för båda könen. Därefter tyckte kvinnorna i den kategorin att café/servering, regnskydd och bättre belysning borde finnas. För män var det prioriterat med bättre tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och äldre, café/servering och regnskydd.

Många, 81 kvinnor och 75 män hade skrivit ner annat som de vill ska finnas i områdena i framtiden. Bland barn och unga nämndes strand eller badbrygga i område 4, grönområdet på svartudden är viktigt – bygg inga hus där, gör det mysigare vid fotbollshallen, toaletter, solbrygga och skugga vid skateparken, färre bilar, fler platser att hänga på och café eller restaurang. Bland de äldre nämndes främst att man inte vill att det skulle byggas hus i områdena sedan kom olika förslag om hundrastgård, minigolfbana, tillgänglig stig i skogen och badbrygga.

Förslag på utveckling av området inom olika temaområden som nämndes i fritext var:

Badplats

Väldigt många ville se en upprustning och breddning av badstranden. De ville se röjning av växtlighet och göra badet mindre långgrund, fylla på med sand samt längre och större brygga. Idag känns inte badet som en fräsch badplats. Alla har inte möjlighet att åka till Gläntan eller Havsbadet. Det fanns även önskemål om badstrand och/eller badbrygga vid Svartudden, antingen vid bådhamnen/udden eller vid gräsplanerna. Många tror att folk från Svartudden, Strömnäs och Pitholm skulle vara flitiga användare av en badplats där.

Aktivitetsanläggningar

Multiarena var ett ofta nämnt utvecklingsförslag tillsammans med parklek för små barn vid Norrstrand. Andra förslag var utbyggnad av skateparken till dubbel storlek (många får inte plats att skejta), utveckling en cykelbana/pumptrack för BMX/mountainbike vid skateparken, inomhusskatepark, utökning till komplett utegym med anpassningar för funktionsvariationer, minigolfbana samt hundrastgård.

Utveckling av discgolfbanan genom upprustning, fler hål samt information om hur man gör är omnämnt av flera. Några önskar en förläggning av PIF-träningsanläggning vid Nolia/Norrstrand.

Platser för socialt häng och förtäring

Några önskade fler picknickställen eller grillplatser eller bara fler platser att hänga på såsom i Umeå vid älven. Upprustning av Norrstandsloggen och göra den till sommarcafé var ett annat förslag. Café eller restaurang med uteservering var efterfrågat, förslagsvis placering vid skateparken, boulebanan eller bakom ishallen.

Nolia

Området bakom is- och fröidrottshallarna borde rustas upp och göras mer inbjudande till rekreation. Det upplevs stökigt, otryggt och fult här. Förslag på åtgärder är planteringar, lusthus (regnskydd och skugga), café/servering, sittplatser och båtuthyrning.

Toaletter

Det finns önskemål om toaletter i området kring Norrstrand och Tages bro. Ett annat förslag är ett bra och öppet servicehus med toaletter och ombytesmöjligheter.

Service, drift och underhåll

Hundlatriner och skräpkorgar tyckte man behövs på olika ställen. Bättre belysning, borttagning av träd och vegetation närmast vattnet för bättre vattenkontakt och utsikt (tips: se hur man har gjort i Umeå och Skellefteå mot älvarna med fina sittplatser och fri utsikt mot vattnet).

Några få föreslår i tillgänglighetssyfte asfaltering av grus- eller stenhjulsbeläggning. Ett förslag är en belyst och asfalterad boardwalk från Norrstrand till Svartudden.

Bostadsbyggande

Önskemål finns om att låta alla grönområden runt fjärden vara kvar för naturupplevelse och rekreation. att bevara fjärden oexploaterad och tänka hälsa och gemenskap och att inte utveckla Noliaområdet till något stort och fult (som fotbollshallen bidrar till). Inga hus bör byggas vid vattnet – gör istället mysiga platser att samlas på och promenera. Dessa gröna oaser mitt i stan behövs för att vara en attraktiv stad och när nya skolan byggs, resonerar många.

Några personer är öppna för att det byggs bostäder i områdena. Följande föreslås; bygg små enplanshus för pensionärer på Nolia eller i skogen på Djupviken, bygg både hyres- och bostadsrätter, bygg fler bostäder ner mot vattnet, bygg fler bostäder med spännande arkitektur, om något ska byggas - bygg inte så nära strandpromenaden, låt företag finnas i bottenplan, om något ska byggas

bygg då ishall eller uterink med sarg inom Noliaområdet.

Skogsområden

Förslag kring skogsområdena är att bevara dem som skolskog till alla barn och till glädje för människor, fåglar och kabbelekor. Några föreslår att göra en ”ko-stig” med sittplatser utmed vattnet intill ena skogsområdet. En stig som hänger samman med övrigt promenadstråk.

Strömlida

Många önskemål har inkommit kring utveckling av Strömlida som ligger tätt intill grönområdet kring Nördfjärden. Strömlida ligger egentligen utanför denna geografiska avgränsning som är gjord för medborgardialogen och det kommande Planprogrammet. Men eftersom Strömlida och Nördfjärdeområdet samspelar och kan nyttjas under en och samma tillfälle/utflykt/motionsrunda nämns här utvecklingsförslagen: Upprustning av Strömlidabacken med sittplatser och toppstuga. Utveckla skid- och elljusspåret med kopplingar till Nördfjärdeområdet. Ett skidspår som kopplas ihop med Grisbergets och golfbanans skidspår. Bygg ihop områdena Strömlida och Nördfjärden med exempelvis en stor lekpark.

Övrigt

Andra förslag som enstaka personer nämnde var bland annat; ta bort kraftledningen över fjärden (grävs ner i marken), fler ”ätbara” buskar och träd, rutschkana från bryggan ner i vattnet vore roligt, vind- och regnskydd, det finns ett stort behov av vatten vid skateparken, fler sittplatser för att ta på och av skridskor, bord och bänkar vid badplatsen, metbrygga, utomhusscen (Skansenscen), förlänga uthyrningstiden för skridskor, hinderbana för alla åldrar, en till volleybollplan, utveckling av Parkour-delen, skyltad skoterled bakom aktivitetsområden, upprustning av Hälsans stig-skyltarna, muddra farleden, Japanska broar över diken samt Campingplats på Norrstrand.

Någon tycker att område 4 kan utvecklas med bänkar, boule, aktiviteter för hela familjen, upprustning av lekpark och café. Andra förslag är att göra en Hälsopark istället för Konstpark och att göra Noliaområdet till en vacker botanisk park. Några efterlyser mer utomhusgympa, gruppövningar samt anordnande av fler konserter.

Några citat om utveckling av området:

”Det här är den bästa platsen i centrala Piteå. Förstör inte det. Då går jag sönder..”/Kvinna

”Inga mer hus tack” /Kvinna

"Vore bra om man kunde göra en badbrygga på Strömmässidan. Idag finns en badbrygga på Svartudden-udden som nyttjas och är väldigt omtyckt av barn o vuxna från hela området - tycker dock inte att den är tillräcklig. Vore bra med fler bryggor så att alla får möjlighet att bada o sola! Vore också bra om man ville röja buskage och sly bättre kring vattnet på Strömmässidan, detta skulle öka trygghetskänslan betydligt"./Kvinna

Absolut inte bygga hus eller annat på området. Så många unga och äldre som nyttjar miljön nu. Låt oss ha det kvar./Äldre kvinna

Bygg nåt med skugga för det är den sämsta skateparken i världshistorien eftersom den inte har skugga nånstans plus så blåser det alltid eftersom ni av någon anledning placera den vid vattnet?/Tonårskille

"... Det är här sommarstaden och vinterstaden Piteå ska va!"/Man

"Känns bortkastat att inte PIF har sin träningsanläggning kring Nolia/Norrstrand. Vore helt fantastiskt med ett område innehållande fotboll, skatepark, ishockey, Norrmalmia, bad. Plussar vi på ett fik som PIF kan driva så har vi vår ungdomsgård som passar både dom som idrottar och dom som ej idrottar. Nu snackar vi multiarena med stora samhällsvinster! Långsiktigt skulle det vara otroligt värdefullt för Piteå som stad"/Man

Bänkar och sittplatser på toppen av Strömlida. Finns möjlighet i området att få fler barnfamiljer att komma ut i naturen och friska luften. Drömmen vore ju att få en toppstuga + till exempel en slalombacke på Strömlida så det området lever upp som på 80-talet. Utegyms har lyft området och fler liknande saker mellan Strömlida och Nördfjärden skulle kunna bygga ihop området. Kanske en lekpark av större modell. Även området mot båtplatsen vid Svartudden har potential, tydligen finns det historik med festplats där som kanske kunde utvecklas?"/Man

"Ett av de absolut trevligaste bostadsområdena skulle kunna byggas här. Hyres- och bostadsrätter (även bostadsrätts radhus), i kombination av aktivitetsområden. Ser det som ett gigantiskt slöseri, pga. av nuvarande nyttjandegrad. Otroligt viktigt med attraktiva bostadsformer för att öka kommunalmedborgare, för företag att etablera sig. De kan erbjuda fina miljöer för deras anställda. Det är ett gigantiskt "Win-Win", för de flesta. Förutom de som tappar sin rastplats för sin hund, eller några fotbollsplaner för Summer games. Men

som sagt ett enormt slöseri bara för dessa argument. Här skulle man kunna åstadkomma underbar boendemiljö, även för de utan "tjock plånbok". P.S. Tack för att man får möjlighet att bidra med en åsikt:))"/Man

"Bygg en belyst och asfalterad boardwalk som sträcker sig från Norrstrandsplanerna till Svartudden och också Västra kaj så att man kan åka rullskridskor, skateboard och cykel på ett bättre sätt. En dröm vore att ha strand kombinerat med ovanstående. Tänk Barcelona eller Las Palmas"/Man

"Det enda området som eventuellt skulle kunna byggas på är Nolia. Men då tappar vi en naturlig plats för marknader och mässor och annat sånt. Vi tappar ett område som inte är i direkt anknytning till bostäder där vi kan ha större evenemang. Ta bort asfalten och lägg dit mer grönt istället. Bostäder kan ni bygga efter Bergsviksvägen och ändå ha centralt"/Kvinna

"Skateparken behöver verkligen byggas ut, det är överfullt på sommaren och många får inte plats att skejta/kicka En street-del med trappor/etage, rails, gaps, kanske en pumptrack också. Märks att skate/kickbike blir större och större, piteåungdomarna måste åka till Skellefteå och Luleå för att åka på vintern, behovet finns här i stan"/Kvinna

"Vill att det ska vara ett ställe för oss unga att vara. Inte för epor. Ta bort stora parkeringen och bilvägarna bakom"/Tonårskille

"Jag vill ha kvar grönområdet vid Svartudden då vi lirar boll och leker där. Inga lägenheter behövs"/Yngre kille

"Toaletter vid Tages bro. Kanske ett café eller restaurang med uteservering vid skateparken eller hockeyhallen. Solbryggor vid skateparken"/Tonårstjej

Nya flerbostadshus

Men påståendet "Tänk dig att det skulle byggas hus med lägenheter" följt av frågan "i vilka områden tycker du då att det passar bäst att bygga?"

53 procent har svarat att man inte vill att det byggs hus i området, trots den beskrivna föreställningen om "Tänk dig om det skulle byggas hus..."

Många har kryssat i både att man inte vill att det byggs hus och ett eller flera områden som man kan

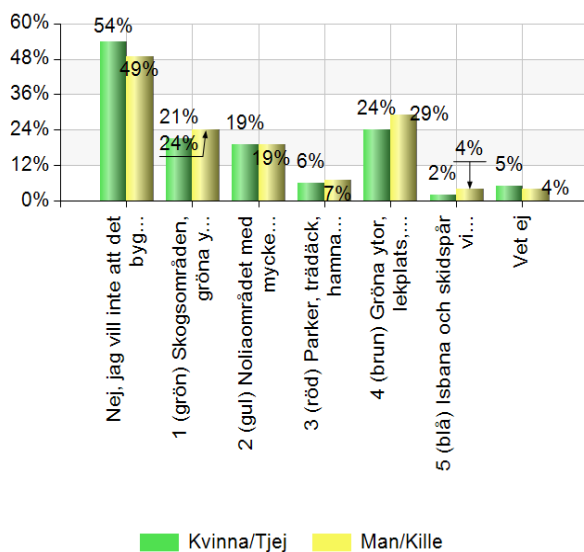
tänka sig att det passar bäst att byggas hus i, om det nu ändå ska byggas, som det syftas till i påståendet. Ett par citat som kan illustrera detta:

” ...Så NEJ, bygg inte här. Om ni nu måste kan ni ju fortsätta bredvid Strömbacka strand”.

”... helst vill jag inte att det byggs alls, men om det är något område som ”måste” bebyggas så är det grön och brun. I så fall bör det inte byggas höghus, utan snarare mindre lägenhetshus som smälter bättre in i omgivningarna och som inte stör befintlig utsikt och grönområden nämnvärt”./Kvinna

Rangordning över områden som både kvinnor och män tycker att det kan passa att bygga hus med lägenheter i – det vill säga om det beslutas att det ska byggas:

- 1) Område 4 - brunt (26 procent)
- 2) Område 1 – grönt (22 procent)
- 3) Område 2 – gult (19 procent)
- 4) Område 3 – rött (sex procent)
- 5) Område 5 – blått (tre procent)

Figur 19: Andel kvinnor och män som angett deras inställning till om det skulle byggas i områdena – i så fall vilka områden de då tycker passar bäst att det byggs inom. Ett eller flera alternativ kunde kryssas i.

Den kategori som fått flest ikryssade svar på frågan var man kan tänka sig att det passar att byggas har de flesta, både flickor och pojkar, under 13 år svarat att de inte vill att det byggs i området, 44 respektive 65 procent. Därefter kommer område 4 (brunt) för både flickor och pojkar, 21 respektive 11 procent.

Samma mönster gäller för ungdomar i åldern 13-19 år. Där var det dock både område 1 (grönt) och område 4 (brunt) som man tyckte det kunde passa att bygga i (mellan 22-27 procent beroende på kön och område).

I den äldsta ålderskategorin över 64 år kryssade 63 respektive 78 procent av kvinnorna och männen att de inte vill att det byggs i områdena. Även i dessa åldrar var det område 1 (grönt) och 4 (brunt) som man kunde tänka sig att det byggs i (mellan 17-22 procent beroende på kön och område).

De som svarade att de inte vill att det byggs i områdena fick frågan om varför man inte vill det. Anledningarna till att man inte vill att det byggs i området är i första hand, bland båda könen, ”Viktigt grönområde där grönskan ska bevaras” (72 procent), näst följt av ”Området kan utvecklas, men inte med byggnader” (52 procent) och ”Området är bra som det är” (30 procent). Samma mönster som genomsnittet kunde ses bland ålderskategorin över 64 år. Flera alternativ kunde kryssas i.

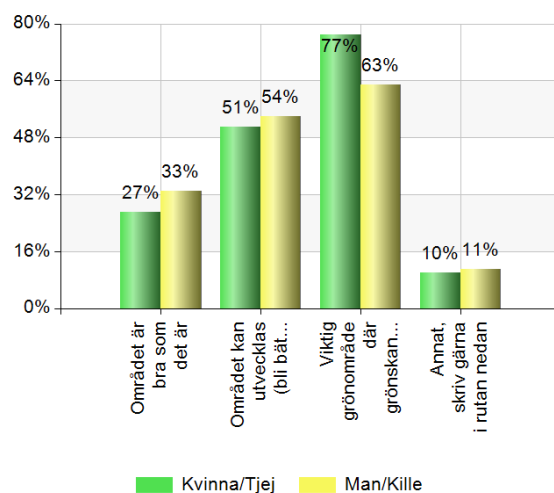

Bild 20: Andel kvinnor och män som uppger anledningar till varför de inte vill att det byggs i områdena (frågan erhöles endast av dem som svarat att de inte vill att det byggs i områdena). Ett eller flera alternativ kunde kryssas i.

Bland båda könen under 13 år svarade de flesta att ”Området är bra som det är” (66 procent), därefter kom ”Områdena kan utvecklas, men inte med byggnader” (29 procent) och ”Viktigt grönområde där grönskan ska bevaras” (22 procent). Tonårskillana följde också detta mönster, medan tonårstjejerna tyckte främst att det är ett viktigt grönområde och att grönskan ska bevaras.

Tio procent (46 personer) svarade att man inte vill att det byggs i området på grund av andra anledningar. Barn och unga skrev att de vill ha kvar ytan för att det är fina ställen, vill att det ska bli ett område för oss unga, inte vara ett ställe för EPA-traktorer och ta bort bilvägarna och stora parkeringen. Bland de äldre framfördes att lägenheter privatiserar utsikten och det blir inget för allmänheten, det finns gott om andra platser att bygga på, underbart att dagligen se många i alla åldrar som utövar sporter och motion, behövs fler

gröna oaser nära och i stan, stadens lungor samt behövs för alla elever.

Här presenteras ytterligare några anledningar till att respondenterna inte vill att det byggs:

Försämrad attraktivitet

Många skriver att stadens känsla, utseende och attraktionskraft försämras om byggnader uppförs. De skriver bland annat: Låt något vara kvar som är vackert! Definierar Piteå som öppen stad nära naturen. Området är viktigt för att Piteå ska vara en fin sommarstad. Nästan ett unikum för en stad som Piteå att det finns orörd strandvegetation så centrurnära. Området var anledningen till att vi köpt hus i närheten. Ligger på ett avstånd som gör att flertalet inte behöver ta bilen för att ta sig dit.

Viktig grön oas

Väldigt många vill ha området som den centrala oas det är, nära många bostäder. Särskilt i Coronatider skriver någon. Finaste grönområdet i Piteå tycker en del. Det finns inte många andra lugna områden centralt (särskilt i område 4). En plats att känna sig fri utan att trängas, en tillflykt, skönt fritt och centralt. Här är stadens lungor och bidrar till en bättre utomhusmiljö där medborgarna kan koppla av och närheten till vattnet bidrar till lugn och frid. Träd och buskar suger upp en del miljögifter. Det är viktigt att se de gröna ytorna efter fjärden som en helhet som gör området så fint. Det finns inga andra stora parker utan bostäder tätt inpå. Det är den sista öppna ytan nära vatten utan att behöva åka långt från stan.

Allas yta

Många skriver om att det är viktigt med några platser i Piteå som får vara "allas", inte bara för dem med mycket pengar. Här kan olika åldrar och av olika härkomst samsas och vara på gemensamma ytor. Området fungerar som mötesplats och har olika syften för människor och är en plats som främjar hälsa, välmående och friluftsliv för samtliga grupper i samhället. Det används till rekreation, motion, hundrastning och är vägen till jobbet. Alla spontanaktiviteter utomhus gjorda för allmänheten är bra för människan. Var rädd om det vi har. Under alla årstider är det massor med folk här. Personer med funktionsnedsättningar kanske uppskattar ytorna särskilt mycket med tanke på att det är tillgängligt och lugnt. Förskolorna kan nyttja ytorna och det är en otroligt härlig känsla att kunna gå dit med barnen. Området kommer att behövas som komplement till skolgård – grönområde för lek och motion. Ökad bebyggelse minskar tillgängligheten för de som inte bor på platsen.

Andra platser för bostadsbyggande

Väldigt många skriver att man absolut inte vill att det byggs mer i områdena och att inte de fina grönområdena ska förstöras med byggnader. Många tycker att bostäder kan byggas längre bort från centrala stan och vattnet. Ta tillvara vattnet och utsikten och bygg inte igen det med stora byggnader som inte har någon nytta av tillgången till vatten, inga fönster/utsikt. Flytta bort de stora hallarna – de står på kommunens vackraste tomter (exploatera någon annanstans). Se hur fult det blev på Strömbacka strand med alla garageplatser, gjorde att utsikten försvann – sorgligt! - ta inte av Piteborna ännu ett grönområde. Låt oss lära oss av tidigare byggbeslut genom åren och inte bygga fast oss såsom placeringarna på Kappa, Coop och Kvantum samt tänkt planering av Norrbotniabanan och resecentrum. Tänk på barnens bästa och de boendes bästa – inte på privata vinstintressen. Vattennivåer kommer att höjas därmed är det ej försvarbart att bygga nära vatten.

Övrigt

Några skriver; vill inte att allt roligt ska försvinna, ta inte bort min barndom, för att det är en bra plats att få vara sig själv på, det finns en jättebra och stor discgolfbana där, skateparken är viktig samt att här finns hjärtat av Piteå summer games, Nolia, Ice arena och Norrstrandsbadet.

Några citat från fritexter om varför respondenter inte vill att det byggs i områdena:

"Viktigt med några platser i Piteå som får vara "allas". Särskilt med närhet till vatten. Jag har inte råd att bo vid vatten men vill gärna vistas där. Om det byggs bostäder blir känslan en annan, då blir känslan att det är deras område och jag skulle inte känna mig lika välkommen som jag gör nu"./Kvinna

Det finns inte mycket lugna områden som de runt Svartudden och Strömnäs. Jag känner många med funktionsnedsättningar som uppskattar just att vistas i dessa områden eftersom det hjälper dem att slappna av och de behöver inte ta sig långt hemifrån. Det är nära till stan, men känns inte som att man är i allt stök. Snälla förstör inte det finaste som finns i Piteå när det gäller grönt i närheten av stan. Det behövs flera billiga bostäder, t ex i Munksund"./Kvinna

"Ökad bebyggelse minskar tillgängligheten för de som inte bor på platsen. Jag tycker att man bör lämna dessa platser som är strandnära orörda av den anledningen att många människor har inte förmånen att bo nära vatten. Att kunna vistas där

för t ex en picknick eller annat blir inte lika självklart om det byggs bostäder där”./Kvinna

*”Fint att de som inte har strandnära tomter kan röra sig fritt på ett sådant område”./Kvinna
”Inga mer förtätningar, tack. Vattenutsikt drabbar ingen fattig – bygg boende folk har råd med”./Kvinna*

”Lägenheter privatiserar utsikten och blir inget för allmänheten”./Kvinna

”Jag stod en dag på området Back city och tittade mot Kappa och tänkte på att där flöt älven fram och där togs ett politiskt beslut att bygga fabriken! Back city har vuxit fram på en plats med tidigare fin utsikt mot älven, och nu ser man fabriken. Nere i en dal utan utsikt planerades en gång Annelund. Stora Coop och Ica Kvantum ligger mot vatten men utan att man tagit nytta av utsikten mot vattnet. Man fyller igen mer och mer vattenytor. Man byggde Nolia ishall och friidrottshallen närmast vattnet men utan att ta tillvara utsikten och istället satte man äldreboendet Berggården i skogen med vägen tätt förbi. Jag har verkligen många gånger tänkt på hur lite man i Piteå brytt sig om att ta tillvara närheten till vattnet. Vatten betyder så mycket för så många rekreation. Låt nu inte även dessa ytor runt Nördfjärden förstöras av byggnader som hindrar allmänheten att vistas nära vatten! PS Isbanan är ett gott exempel som gjort det möjligt för många att komma ut där. DS!/Äldre kvinna

”Så underbart att dagligen se så många i alla åldrar som utövar sporter och motion i området”./Äldre kvinna

”...Tänk efter noga innan ni förstör ett fantastiskt område som är till för alla”./Kvinna

”De möjligheter som alla har att ta del av Piteås sjöstad och natur, via parker samt grönområden. Det är just det som gör Piteå så attraktivt för mig och min bekantskapskrets. Som nyinflyttad, men stolt Pitebo, tycker jag att det är en tillgänglighet som Piteå verkligen bör vårda och vara rädd om”./Man.

”En bebyggelse i området skulle ge en bestående och oåterkallelig förändring av Piteås stadsbild. De gröna områdena i Piteå är idag få. Ska känslan av sommar- och vattennära stad kunna bevaras kan vi inte bygga bort dessa områden. Om staden ska tillåtas växa behöver stadsnära grönområden och oaser vara kvar för att attraktionskraften till staden inte ska försvinna. Vi har i Piteå haft en tendens att bygga fast oss på ett sätt som hindrar fortsatt expansion i Piteå. Byggbeslut som känns bra idag

men är dåligt om 20 år. Exempelvis placeringen av Kappa, placeringen av Coop och Kvantum. Låt oss inte göra samma misstag igen. Detsamma gäller egentligen även den tänkta dragningen av Norrbotniabanan. Lagg resecentrum vid Lomtjärn och låt staden expandera på ett sådant sätt att Öjebyn och Piteå växer ihop på ett naturligare sätt. Om det nödvändigtvis är (i dagsläget) stadsnära hyreshus som krävs så finns andra platser: Gamla OK tomten, Norrmalmskolan, PT-parkeringen, tomten högst upp på Lasarettsvägen (mittemot trafikskolan)”./Man

”Bygga hus där? Tänk nu lite längre, som inflyttad pitebo så kan ja inte förstå hur man t ex kunde låta pappersbruket kapa stå där det står? man får alltid skämmas när folk kommer och hälsar på för att det luktar fördjävligt illa. Men den går inte att flytta på nu? Så byggnader som byggs i det där fina områdena kommer aldrig heller flyttas. Förstör inte det fina. Som en sak jag ser som riktigt dåligt för denna kommun är att alla ställen kring vatten är redan förstörda, folk har vräkiga villor där så man kan inte komma ner till vattnet någonstans utan att känna att man är i vägen. Strandskyddet borde vara betydligt STARKARE”./Man

”Ta inte bort skateparken”./Yngre kille

”Jag älskar det här stället”./Kvinna

”Jag skriver nu för att vädja att det inte ska bebyggas på Norrstrand. Jag har under veckan som gått suttit nära den lilla skogen som finns kvar bortom fotbollsplanerna. Jag lyssnade på fågelsången som nästan var bedövande, det var många olika fåglar och det var så rogivande och så vackert. Snälla bebygg inte och beröva oss inte den lilla bit av natur som finns kvar där. Det är en plats som både fåglar och människor gläds åt, och vem vet kanske harar bor där också för vi får besök av dem då och då uppe bland villorna. Jag bor på Djupviken och har genom åren promenerat eller suttit där nere vid vattnet och låtit själen få ro och det är ovärderligt”./Kvinna

Resultat från fokusgrupper/grönvandringar

Fem fokusgruppdialoger genomfördes. Dialogerna gjordes på plats i området. Samtal fördes och frågor ställdes under tiden vandringar gjordes i grönområdet. Nedan följer en sammanställning av vad som framkom i dialogerna.

Barnens perspektiv

Tre förskolor deltog i dialoger vid olika tidpunkter. De deltagande skolorna var förskolor som ligger närmast området; Rönnens förskola, Tallåsens förskola och Gripens förskola. Totalt deltog 19 barn i dialogerna varav 14 flickor och fem pojkar.

Två av förskolorna brukar vistas i området ungefär minst en gång i veckan året runt. En förskola är där fem gånger i veckan sommar- som vintertid. Många barn berättar att de även brukar vara i området med sina familjer, alltså på fritiden.

Snöborgens är populär på vintern. De åker också skridskor och sparkar. På sommaren brukar de vara i utegymmet, bada, spela fotboll, leka i skogen, och cykla i skateparken. En förskola bedriver delar av sin verksamhet i området, exempelvis springlopp och avslutningar. Skogen intill denna förskola är frekvent använd och är en del av verksamheten. Den används i princip dagligen. Där leker de mycket och plockar blåbär. Det finns viktiga ”kännetecken” i skogen såsom eldstaden, rotvälten, stenmuren – som är spännande att klättra på och så vidare. Det är inte självklart för alla att komma ut i skogen. Därför är den väldigt viktig. Även Norrstrand och området vid Tages bro är välanvända platser.

Många av barnen önskar att det fanns en lekpark i området. Andra önskemål är rutschkana, spindelgunga och trädkoja.

Den största majoriteten av barnen tycker absolut inte att bostäder ska byggas i området. ”Det blir litet och trångt” enligt några. På en förskola ropar alla i kör ”neeej” när frågan ställs. Men de hade gärna sett en kiosk i området.

Även pedagogerna tycker att en lekpark anpassad för barn i alla åldrar skulle vara jättebra. Då skulle de få ännu en anledning att gå dit. De tycker att det saknas något för de yngre barnen i området.

Pedagogerna tycker att områden där man kan släppa barnen fria är väldigt viktigt för deras verksamhet. Grönområdena är likaså viktiga i utbildningssyfte genom att barnen får möjlighet undersöka djur- och växtliv genom alla olika årstider på ett annat sätt än de kan göra inne på skolgården.

Att vara i området innebär även spontana möten med exempelvis pensionärer eller andra medborgare som nyttjar området dagtid, vilket är uppskattat av både förskolan och medborgare. Snöborgens som finns vintertid är en bra plats att träffa andra barn på.

Foto 1: Barndialog på Norrstrand. Fotograf: Anna Stamblewski

Integrationsperspektiv

Elever som läser svenska för invandrare (SFI)

Elva SFI-elever deltog i en dialog i form av samtal och en vandring genom alla fem grönområdena. Sex kvinnor och fem män i åldern 24-64 år från 10 nationaliteter (Irland, Afghanistan, Thailand, Pakistan, Syrien, Danmark, Ukraina, Eritrea, Madagaskar, Kurdistan) deltog.

I dialogen framkom att eleverna, deras anhöriga och vänner, använder alla fem områdena mycket både sommar- och vintertid. Besöken är frekventare på sommaren. Område 4 verkar användas minst. Gruppen tror att kvinnor och män gör ungefär samma saker i områdena.

Aktiviteter man ägnar sig åt är fiske, åka ut med båt, äta medhavd picknick eller köpt pizza med familjen i gräset eller på trädäcken, hänga med kompisar, prata och äta, leka med sina barn, grilla på ”piren” (vid Vänortsparken) eller på Norrstrand med familjen, kolla på båtarna med barnen, promenera med familjen, motionsaktiviteter med SFI, fika, spela fotboll, simma, bada med barnen. Vintertid brukar nästan alla sparka på isen och promenera. Några brukar pimpla.

Favoritplatserna är trädäcken och gräsyrtorna vid Tages bro, skateparken och badplatsen. Tages bro-området är favorit eftersom det ligger på promenadavstånd från många bostäder. Skateparken och badplatsen eftersom det är barnens favoriter.

Förbättringar i området föreslås kunna vara fler sittbänkar och picknickbord. Det saknas ställen att köpa mat och fika på, exempelvis ett café eller restaurang. Det blir svårare att spontant göra en utflykt till området när man behöver planera att ta med sig något att äta. En biograf, kanske en

utomhusbiograf, föreslås finnas i Noliaområdet. Det skulle vara en bra aktivitet i Coronatider.

Toaletter tycker de saknas i Norrstrandsområdet. Det skulle också vara trevligt om man kunde köpa biljetter för att åka med på båtturer ut till skärgården.

Gruppen tycker inte att området känns otryggt på något sätt. Men det kommer fram förslag om att sätta upp skydd för barnen kring vattnet vid Stadshuset så att de inte trillar i vattnet. Simkunnigheten är dålig bland invandrare och om barnen trillar i vattnet så kan man inte rädda dem framkommer det. Ett önskemål är om det skulle gå att låna eller hyra flytvästar.

Gruppen önskar hett samlingspunkter. De önskar sig ett "center", inte bara för ungdomar utan för alla vuxna. Där man kan sitta och fika, spela spel, se film, diskutera eller spela bingo. Detta är de vana från sina hemländer där sådant ofta finns, så kallade "Community centers". Det var flera som diskuterade detta under promenaden, speciellt när vi befann oss vid ishallen/Nolia. Även bistron, caféer med mat från hela världen skulle finnas där tyckte de.

Alla tycker att området är fantastiskt som det är och att det är ett viktigt område för rekreation. Alla anser att det är viktigt att området får finnas kvar som grönområde. Här kan folk promenera och använda hela området. De finner området som mycket vackert. Ingen vill att man ska bygga bostadshus någonstans i området. Det är man mycket tydlig med och säger med eftertryck.

Bild 2: Grönvandring med SFI-elever. Trädäcken vid Tages bro. Fotograf: Anna Stamblewski

Personer med funktionsnedsättning

Åtta personer från funktionsrättsorganisationer deltog i en fokusgruppdialog. Hälften av deltagarna var kvinnor och hälften män. Under dialogen gjordes en kortare vandring genom områdena 1 (grönt) och 2 (gult) samt delar av 3 (rött). Alla fem

områdena fanns dock med i samtalet. Vandringen hade fokus på tillgänglighet.

Alla deltagare brukar vistas i området regelbundet. Hälften brukar vara här både sommar och vinter. Det man gör när man vistas i området är att bada, sparka, spela boule, promenera och grilla.

De ansåg att området är ett mycket viktigt fritidsområde för de som bor i stan och måste finnas kvar! Stranden måste få vara kvar. Det är enda stället i stan där man kan bada i naturens vattendrag. Fotbollsplanerna är viktiga för Piteå, inte minst för Piteå summer games.

De förslag till åtgärder som kom fram utifrån tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning var att sätta räcke på badbrygga och trädäck vid Tages bro och möjlighet till förbokning av sparkar. Det finns även en önskan om bättre tillgänglighet till toaletterna både i form av anpassningar för rörelsehindrade samt öppettider.

Önskemål finns om att inrätta regn- och vindskydd på lämplig plats inom Norrstrandsområdet. Minigolf fanns på området förut och det är något de skulle vilja inrättades igen. Farhågor finns om att discgolfen kommer att försvinna om området ska utvecklas. Boulebanan anser man är viktig att ha kvar och även volleybollplanerna, som används mycket.

Ett annat önskemål är att det ska finnas något tilldragande för de allra yngsta barnen och barnfamiljer i området. För de lite äldre barnen finns det aktiviteter, men inte för de yngsta ansåg de. Naturen finns att leka i så överallt behöver det inte finnas särskilda lekplatser för barn, men på något ställe inom Norrstrandsområdet.

Området är idag väldigt viktigt utflyktsmål även för skolor och förskolor. Behovet ökar ytterligare när fler elever kommer till området i och med Norrmalmskolans flytt till Christinaskolan. Totalt blir det 800 elever som kommer att finnas i området och behöva friytorna. Hela området fungerar som ett utflyktsmål och behövs i undervisningen.

Uppfattningen är att gräsplanerna mellan Svartudden och Strömbacka strand (område 4) nyttjas ofta. Bilar står parkerade längs Svartuddsvägen när grönytorna mot Svartudden används. Upplevelsen är att parkeringen vid Strömlidabacken inte används. Hur får man folk att parkera på parkeringen? Även vid Tages bro och trädäcken vistas mycket folk. Konstparken tycker man är jättefin.

Gruppen tycker inte att områdets ”framsida” (bakom idrottshallarna, ut mot vattnet, som idag anses som baksida) ska tas i anspråk av trafik. Idag är det mycket av en baksida. Det bör ske en uppmuntran om att öppna entréer till hallarna mot vattnet eftersom det är en av Piteås finaste platser då det ligger både vattennära och centralt. Förslaget om en bro över fjärden finns kvar i översiktsplanen – är det vettigt frågar man sig?

Alla i gruppen tycker att det är svårt att förstå varför man har tänkt att det är bra att bygga här, i dessa fina miljöer. Flerbostadshus alstrar parkeringsplatser. Mer mark kommer då att tas i anspråk för parkering. Detta är ett viktigt rekreationsområde – särskilt för personer med funktionsnedsättningar. Det är positivt att det är lugnt, inte så mycket intryck som det är i stan. Men samtidigt bra att det ligger nära stan. Det är svårt att vara inne i stan hela tiden, så det är viktigt att området finns kvar och inte byggs bort.

Bild 3: Grönvandring med funktionsrättsorganisationer på Norrstrand. Fotograf: Frida Pettersson

Nya tider - Grönområden och parker spelar en central roll i pandemin

Livet i staden har förändrats - vad kan vi lära för framtiden? Pulserande och full av möten med andra människor. Det är egenskaper i en stad som vi är vana vid och som många uppskattar. Men under våren 2020 förändrades det mesta och mest påverkades livet i våra städer. Pendling, shopping och folkliv blev något som många valde bort. Hur väl rustade står våra städer för förändringen?

Parker och grönområden är viktiga för en stad och dess invånare ur många aspekter, men i och med pandemin skapades ytterligare ett starkt argument - människor behövde platser att vistas på utomhus utan trängsel. I en ny undersökning, genomförd av WSP³, uppger majoriteten att pandemin gjort dem medvetna om hur viktigt det är att det finns platser för rekreation och motion.

Om det rådande läget med pandemin kommer att fortsätta är det alltså viktigt ur ett folkhälsoperspektiv såväl som ur ett ekonomiskt perspektiv för sjukvården att vi satsar mer på bostadsnära grönområden. Det finns också ett utökat behov av att satsa på gång- och cykelinfrastruktur. Under pandemin har intresset för cykling och gång ökat och på många håll i världen har städer snabbt byggt eller omfördelat gatuutrymmet till fördel för cykel och gång.

Pandemin har lett till att invånare upptäckt och nyttjat parker och naturområden i sin närmiljö i högre utsträckning, vilket också lett till högre slitage. Om det höga nyttjandet kvarstår kommer behovet av såväl större som fler parker i våra städer att öka. Dessutom behövs ett bredare spektrum av utomhusaktiviteter och miljöer eftersom människor nu börjar upptäcka allt man kan göra utomhus.

WSP menar att vi befinner oss vid en kritisk punkt då det till stor del är upp till politiker att fatta beslut om hur vi ska satsa på vår offentliga miljö. De anser att detta är ett bra tillfälle för en sådan omställning eftersom det finns en bred opinion för den här typen av satsningar.

Stora städer har redan fattat omfattande beslut för grönare miljöer, till exempel satsar Manchester 23 miljoner pund i statligt coronastöd för anläggning av en helt ny stadspark på 26 000 kvadratmeter och flertalet städer i världen har snabbt byggt ut cykel- och gångbanor. Planerare av städer behöver bidra med kunskap om fördelarna med grönare städer, utomhusvistelse och de positiva effekter det har på den fysiska såväl som den psykiska hälsan anser WSP.

³ WSP. [Trängsel, mötesplatser och ensamhet. Så ser vi på stadslivet efter pandemin](#). 2020-08-28.

Analys ur ett generations-, jämställdhets och integrationsperspektiv

Generationsperspektiv

Barn

Barn och unga vistas i alla de fem indelade områdena. Många använder dagligen områdena. Det framgår tydligt att alla fem områdena är väldigt viktiga för de unga respondenterna. Skol- och förskoleverksamheter nyttjar områdena frekvent i sina verksamheter. Naturen i sig har ett stort värde som pedagogisk resurs för förskolor och grundskolor, och den är en plats där natur- och miljöförståelsen kan utvecklas.

Sett ur ett barnperspektiv, barnets perspektiv och ett barnrättsligt perspektiv bör inte området exploateras med verksamheter eller annat ändamål som ytterligare drar till sig trafik och parkeringsytor till området. Det kan också handla om andra inrättningar, installationer eller minskningar av friytor som försämrar barnens möjligheter till rörelsefrihet och trygghet i området.

Barnperspektivet utgörs i detta fall av professionellas bedömningar, exempelvis pedagoger och folkhälsovetare. **Barnets perspektiv** utgörs i detta fall det barnen själva har uttryckt inom denna dialog. **Barnrättsligt perspektiv** utgörs i detta fall av artiklar och grundprinciper i [FN:s konvention om barnets rättigheter](#);

Artikel 2 – skydd mot diskriminering
Grönområdet är till för alla barn oavsett barnets förutsättningar och bakgrund.

Artikel 3 - barnets bästa

Trygga friytor som möjliggör rörelse för barn i alla åldrar. Stora delar av områdena kring Nördfjärden är idag anpassade för det.

Artikel 6 - barnets rätt till liv och utveckling

Erbjuder grönområdet som det ser ut idag.

Artikel 12 – rätten att bli hörd

Barnets röst i har fått komma fram i detta ärende (se resultat av dialoger).

Artikel 31 - rätt till lek, vila, fritid och rekreation

Erbjuder grönområdet som det ser ut idag.

Piteå kommun kommer 2021 att anta ett nytt mål om att vara Sveriges barnvänligaste kommun. Här gäller det att tänka sig för innan åtgärder görs inom detta område. Exploateras grönområdet på ett eller annat sätt med byggnader, vägar, trafik och parkeringsplatser så kommer vi att få leva med den

exploaterade miljön i många decennier eller århundraden framöver. Om Piteå ska nå målluppfyllelse av barnvänligaste kommunen och i ett ”barnområde” som detta med flera skolor och förskolor (Christinaskolan, Norrmalmskolan, Strömnässkolan, Strömbackaskolan, Gripens förskola, Rönnens förskola och Tallåsens förskola är högfrekventa användare av området), idrottslektioner och pedagogisk verksamhet som sker inom Nördfjärdenområdet anbelangar det att göra de rätta valen. Särskilt viktig är miljön för Norrmalm- och Christinaskolans 800 elever som ligger i områdets direkta närhet, vilket även deras skolvägar gör.

Barnens upplevelser, beteenden och hälsa kommer att påverkas av hur deras omgivning tas omhand i form av luftkvalitet, buller, trygghet, säkerhet, tillgänglighet och tillgång till miljön.

Människors, och särskilt barns, utrymmen för liv och rörelse (i en förlängning deras hälsa) i städer har under de senaste åren minskat på många håll, både nationellt och internationellt. Detta för att istället ge plats till trafik, stora parkeringsytor, bostäder och kommersiell verksamhet och så vidare.

Det kommer fram att skogsområdena är viktiga områden som kanske nyttjas mer än vad man tror och därmed är viktiga inslag i miljön för barn.

Vattentillgången var det bästa med området tyckte även barn och unga i enkätundersökningen. Bland barn och unga själva var de viktigaste utvecklingsområdena fler sittplatser, café/servering, bättre belysning, lekutrustning/lekpark och regnskydd. För de allra minsta var Snöborgen ett viktigt utflyktsmål. Både bland barnen själva och generellt i dialogerna har det framkommit att en lekpark för de yngsta barnen är en bra utveckling av området både utifrån önskvärd tillskott till aktivitet för barn och som en trygghetskapande insats för området och de lite äldre barnen. Önskemål om placering av en sådan är i Norrstrandsområdet, gärna i nära anslutning till Skateparken.

Barn och unga upplevde en mindre trygghetskänsla i områdena jämfört med genomsnittet. Desamma gällde för tillgänglighet till och inom områdena. Upplevelser av trygghet och tillgänglighet är viktiga aspekter att ta med sig när man planerar inför framtida utveckling av området.

Äldre

Både bland kvinnor och män över 64 år är de tre populäraste områdena för vistelse område 3, 1 och 5. Alla fem områdena betraktades i första hand som ”mycket viktiga” utomhusmiljöer (högsta

värderingen). Områdena verkar vara särskilt viktiga för människor i yngre och äldre åldrar bland både kvinnor och män.

De äldre känner sig trygga i minst samma utsträckning som genomsnittet. Det var dock något högre andel äldre kvinnor som instämde delvis på tillgängligheten till och inom områdena än genomsnittet för kvinnor. Med ökad ålder och ofta tillkommande nedsatt kroppslig funktionsnivå kan det innebära begränsningar att komma ut och röra på sig. Då är det extra viktigt med tillgång till tillgängliga nära områden för rekreation och välmående.

Belysning är ett förbättringsområde som den äldre gruppen nämner som en viktig insats. Bra belysning kan göra att området känns tryggare att vistas i både utifrån utsatthet för brott, men också för tryggheten att till exempel se bra när man tar sig fram på lite ostadigare ben eller försämrade balansförmåga.

Även för den äldsta kategorin över 64 år var det viktigast med fler sittplatser, bland båda könen. Därefter tyckte kvinnorna att café/servering, regnskydd och bättre belysning borde finnas. För män var det prioriterat med bättre tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och äldre, café/servering och regnskydd.

I denna undersökning var det andelen äldre kvinnor och män, av alla ålderskategorier, den grupp som var mest motståndare till att nya bostäder ska uppföras i områdena. I den äldre gruppen är det också många som beskriver värdet av att ha detta grönområde som en stadsnära oas, en fantastisk mötesplats som alla har tillgång till samt ett område för rekreation.

Totalt sett är många av våra äldre bosatta i Piteås centrala delar. De flesta som svarade på webbenkäten av de äldre bodde i de centrala delarna (80 procent). Att ha tillgång till bostadsnära natur har visat sig vara särskilt viktigt för äldre⁴. Och med de nya tiderna och ökad social distansering på grund av Coronapandemin, med de äldre som riskgrupp, kan det vara särskilt viktigt med gröna mötesplatser utomhus.

Jämställdhetsperspektiv

Det var inga stora skillnader mellan kvinnors och mäns uppfattningar i olika frågor i undersökningen,

varken i den kvalitativa eller kvantitativa delen. Även fast andelarna per svarsalternativ i enkätfrågorna inte var exakt lika mellan könen så var det ändå på samma placeringar i prioriteringsordning som alternativen landade på i många av frågorna. Till exempel vilket av de fem områdena som kvinnor och män oftast vistades i.

En fråga som skiljde sig lite var att dubbelt så många kvinnor som män instämde delvis i att de känner sig trygga i områdena. En större andel äldre kvinnor än äldre män instämde delvis i att området och utrustningen var tillgänglig.

Det populäraste utvecklingsområdet för kvinnor var fler sittplatser, medan det för män var café/servering. Det var viktigt med bättre belysning både för kvinnor och för män.

Kvinnor uttryckte i fritext kring trygghetsåtgärder att det skulle finnas bättre kontroll på vad som händer i skateparken, buskörning på Nolia och mer belysning. Män i sin tur uttryckte gallra och röj sly vid strandlinjen, fixa till kring skateparken (ta bort kullersten, asfaltera gruset runt omkring så det inte hamnar i rampen). Och även många män ville se en förbättrad belysning.

Gällande tillgänglighet så skrev flera kvinnor att man önskade fler sparkar för utlåning, bättre snöröjning av gång- och cykelvägar och ökad tydlighet kring parkering. Flera av båda könen tyckte att gång- och cykelvägarna ska asfalteras.

Förbättringsområden som många kvinnor nämnde i fritext var hundrastgård, ett bra servicehus, parklek för små barn och anordna mysiga platser vid vattnet – inga hus ska byggas. Medan många män nämnde multiarena som en framtida utveckling. Både kvinnor och män nämnde följande som förbättringsförslag för framtiden; rusta upp kring Noliaområdet, picknickställen och grillplatser, rusta upp och bredda badstranden, utegym samt installerande av en badbrygga i område 4.

Många både kvinnor och män hade skrivit fritext om varför de inte vill att det byggs hus i området kring Nördfjärden. Några av argumenten var; Stadens känsla, utseende och attraktionskraft försämrade om byggnader uppförs, Vill ha området som den centrala oas det är och Många bor i närheten, Viktigt med några platser i Piteå som får vara ”allas”, inte bara för dem med mycket pengar samt Bostäder kan byggas längre bort från centrala stan och vattnet.

⁴ Naturvårdsverket. [Tätortsnära natur och friluftsliv. Redovisning av regeringsuppdrag](#). Stockholm 2017.

Boverket. [Bostadsnära natur. Inspiration och vägledning](#). Karlskrona 2007.

Integrationsperspektiv

Studering på SFI

Hela grönområdet används flitigt av den grupp elever på SFI som deltog i dialogen. En mängd olika aktiviteter utövas i områdena. Det kom fram att de ofta var där med sina familjer och vänner. Favoritplatserna var trädäcken och gäsytor vid Tages bro, skateparken och badplatsen.

Denna grupp verkar sakna samlingspunkter eller sociala mötesplatser för både ungdomar och vuxna. Noliaområdet ansågs som en bra plats för detta. De såg framför sig att man där kunde sitta och fika, spela spel, se film, diskutera eller spela bingo. Detta är något de är vana med från sina hemländer, så kallade "Community centers". Andra förbättringsområden för framtiden var fler sittplatser, picknickbord och toaletter.

Mycket av det denna grupp gör idag i områdena kretsar kring umgänge och medhavd förtäring och det är även inom den sfären man önskar en utveckling. De ägnar sig mycket åt olika aktiviteter i området också, men tolkningen är att huvudfokus ligger på det sociala umgänget, att göra saker tillsammans eller bara att promenera tillsammans eller sitta och prata och äta. Gruppen ser möjligheter för området att ytterligare utvecklas kring sociala interaktioner.

Området anses fantastiskt som det är och ett område för rekreation. Området ska få finnas kvar som grönområde och inte bebyggas. För rekreation och välbefinnande finns behov av natur inte bara nära bostäder utan också nära arbetsplatser, sjukhus, daghem och skolor. Detta är särskilt viktigt för grupper som barn, funktionsnedsatta, sjuka, äldre och socioekonomiskt svaga⁵. Nyanlända är inte etablerade på arbetsmarknaden och bor ofta i lägenheter, kanske även till viss del ganska trångbudda. Därför kan det bli extra angeläget att i närområdet till sitt boende, eller andra målpunkter som nämns ovan, ha tillgång till natur och grönområden. Och särskilt i dessa nya tider som kommit med Coronapandemin. För att underlätta integrationen i det nya landet och bostadsorten kan kravlösa mötesplatser (exempelvis inga avgifter, medlemskap och prestationskrav) tillgängliga för alla vara betydelsefulla.

Personer med funktionsnedsättning

Alla som deltog i grönvandringen med fokus på tillgänglighet brukade vistas i området regelbundet under alla årstider. Det man gör när man vistas i

området är att bada, sparka, spela boule, promenera och grilla.

Gruppen var negativt inställda till att det byggs hus i området. Det tycker inte att området ska tillföras bostäder eller annan verksamhet som alstrar mer trafik och parkeringsytor. De anser att området är ett mycket viktigt fritidsområde för de som bor i stan och att grönområdet behöver få finnas kvar av flera olika anledningar. Några anledningar är att det används flitigt att många, att det är ett viktigt område för barn och unga, att där finns en stadsnära badplats och för Piteås fotbollsverksamhet.

Området kan vara särskilt viktigt som rekreationsområde för personer med olika funktionsnedsättningar, avskilt från stadens brus och intensitet, men ändå stadsnära. Forskning visar att 300 meter är en gräns för hur långt man är beredd att gå till ett grönområde för att besöka det ofta. Detta är särskilt viktigt för grupper som barn, äldre eller personer med funktionsnedsättning som har svårare att ta sig ut eller förflytta sig långa sträckor⁶.

För att även personer med vissa funktionsnedsättningar ska kunna nyttja grönområdena och den utrustning som finns där skulle det underlätta om ett räcke kunde installeras på badbryggan och på trädäck vid Tages bro. Att veta att man har en spark när man kommer till isbanan skulle också underlätta för vissa att kunna ta sig ut på isen, därför skulle möjlighet till förbokning av sparkar vara en bra åtgärd. Det finns även en önskan om bättre tillgänglighet till toaletterna både i form av toaletter anpassade för rörelsehindrade samt öppettider.

Önskemål finns om att inrätta regn- och vindskydd på lämplig plats inom Norrstrandsområdet. Minigolf fanns på området förut och det är något man skulle vilja inrättades igen. Även denna grupp tänkte på de yngsta barnen och hade uppmärksammat att det finns ett behov av tilldragande aktivitet för dem.

Det som kom fram i webbenkäten angående utvecklingsområden för tillgänglighet kopplat till varierade funktionsförmågor var; fler anpassade sparkar, träspång på badstranden, tillgänglig skyltning, fler sittplatser, bättre belysning, bättre plogning, asfalterade gångvägar, parkeringsplatser för rörelsehindrade, utrustning som kan användas av rörelsehindrade samt allergivänlig växtlighet.

⁵ Boverket. [Bostadsnära natur. Inspiration och vägledning](#). Karlskrona 2007.

⁶ Naturvårdsverket. [Tätortsnära natur och friluftsliv. Redovisning av regeringsuppdrag](#). Stockholm 2017.

Reflekterande slutsatser

Genom medborgardialogen har det framkommit att grönområdet kring Nördfjärden är ett bra komplement till staden och för att staden som helhet ska upplevas som attraktiv. Grönområdet ska vara till för alla och ses som en viktig friyta för motion, rekreation, avkoppling och social mötesplats. Det tätortsnära landskapet används mer för rekreation och friluftsliv om det är vackert, spännande och intressant och ger många möjligheter. Kvaliteterna ger upplevelsevärden som tillfredsställer människors behov av rofylldhet, naturupplevelse, lek och umgänge. De populäraste utvecklingsförslagen var fler sittplatser, café/servering, belysning, lekpark, regnskydd, utveckling av badplatser, skatepark, utegym och multiarena.

Avståndet från bostaden till närmaste natur har stor betydelse för besöksfrekvensen. Detta gäller särskilt vid vardagsrekreation. För att främja en jämlik folkhälsa och vardagsnära utevistelse visar forskning att 300 meter är en gräns för hur långt man är beredd att gå till ett grönområde för att besöka det ofta. Detta är särskilt viktigt för grupper som barn, äldre eller funktionshindrade som har svårare att ta sig ut eller förflytta sig långa sträckor⁷.

Inför att ett planprogram för området ska tas fram är det viktigt att omdömesfullt avväga områdets användning och framtid. Det som bestäms i ett planprogram kommer sannolikt att påverka livet i området, staden och hela kommunen under väldigt lång tid framöver. Flera generationer kommer att påverkas av det som beslutas för områdets framtida inriktning. Det kan stätta en enorm prägel på hur Piteå upplevs som ort utifrån attraktivitet, lockelse att flytta till kommunen, besöksnäringen och så vidare. Utifrån denna undersökning av vad brukare tycker ur ett generations-, jämställdhets och integrationsperspektiv bör dessa gröna vattennära ytor inte tas i anspråk för att hårdgöras med byggnader, asfalt och liknande såsom bostäder eller verksamheter som alstrar trafik till och inom området.

Beroende på vad planprogrammet kommer att innehålla kan detta innebära att det kommer att ta

tid att utveckla området. Till detta krävs tålamod och långsiktighet. Att inledningsvis, innan ett antaget planprogram, upprätta tillfälliga kortsiktiga lösningar riskerar att senarelägga områdets tilltänkta utveckling. Detta kan innebära ekonomiska, ekologiska och sociala konsekvenser. Det är inte att rekommendera för detta område, som är en av Piteås vackraste, populäraste och mest besökta platser.

Under 2016 gjordes en trafikutredning på området med anledning av de synpunkter som inkommit från boende i närområdet samt den utvecklingen i området som då planerades, exempelvis aktivitetspark/skatepark, ny fotbollshall samt flytt av Norrmalmskolans elever in på området. Trafikutredningen beskrev bland annat: ”Eftersom gatorna passerar en grundskola med många elever måste trafiksäkerheten på gatorna sättas i fokus”. Plan- och tillväxtkommittén beslutade 2017-03-16 att kommunen ska arbeta vidare med alternativ 1, som innebar total avstängning av trafik i området. Ingen genomfart skulle ske genom området (inte ens bakom idrottshallarna enligt skiss över alternativ 1).

Under våren 2020 förändrades det mesta och mest påverkades livet i våra städer. I och med nya tider som råder med distansering kan trivsamma gröna ytor, särskilt vattennära områden centralt, bli värdefullare än vi tror i en framtid. För att undvika ensamhet och skapa möjligheter att kunna mötas behöver vi utrymme utomhus. Parker och grönområden är viktiga för en stad och dess invånare ur många aspekter, men i och med pandemin skapades ytterligare ett starkt argument - människor behöver platser att vistas på utomhus utan trängsel, både för den egna hälsan skull men även för att underlätta för den sociala gemenskapen. Områdena kring Nördfjärden tillgodoser dessa behov idag. Bostadsbebyggelse skulle gynna några få som får privilegiet att ha vattenutsikt på bekostnad av den bredare allmänheten.

Slutsatserna är formulerade utifrån ett brett perspektiv ur allmänintresse, ett samhälls-, hållbarhets- och medborgarperspektiv.

⁷ Naturvårdsverket. [Tätortsnära natur och friluftsliv. Redovisning av regeringsuppdrag](#). Stockholm 2017.

Bilaga I - Webbaserad enkät om områdena runt Nördfjärden

1. Kön

- Kvinna/Tjej
- Man/Kille
- Annan
- Vet inte

2. Ålder

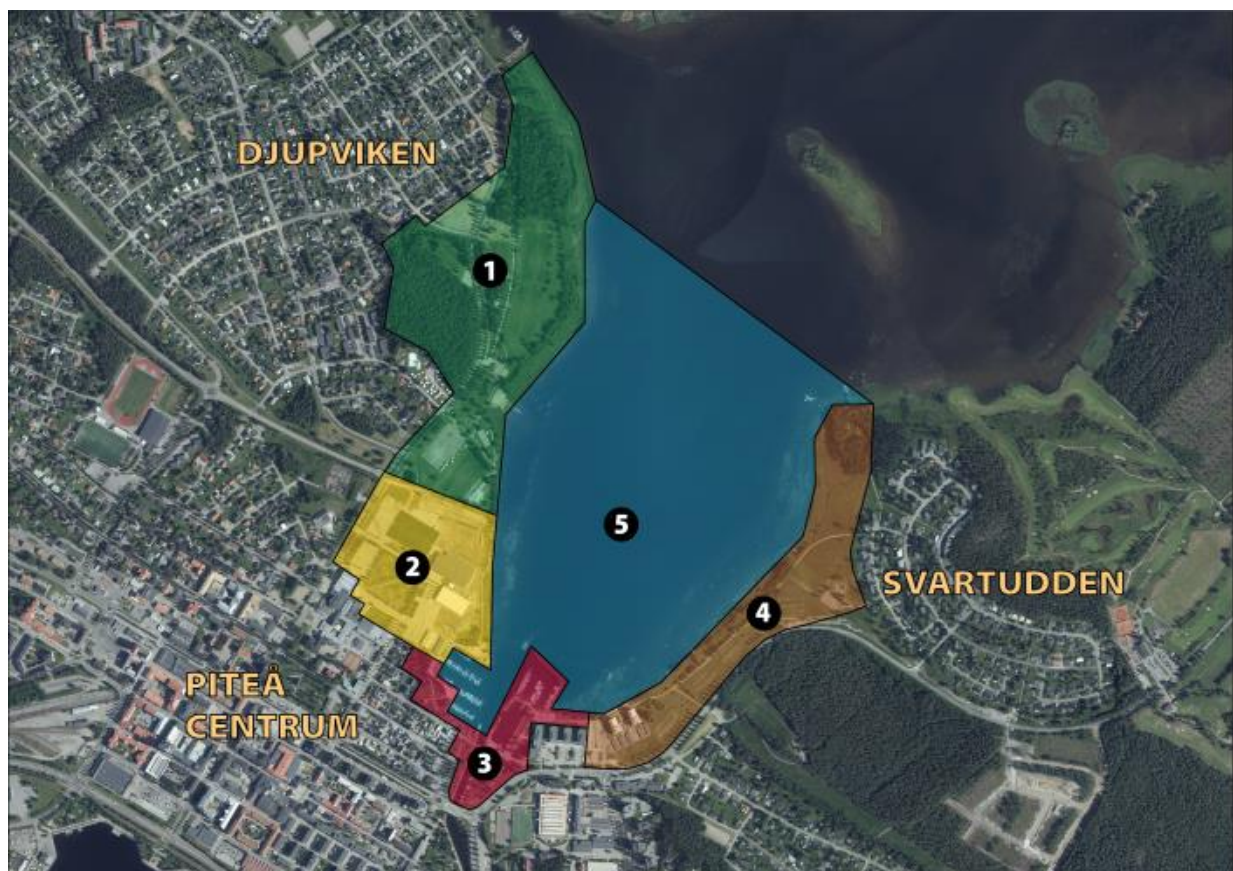
- Under 13 år
- 13-19 år
- 20-64 år
- Över 64 år

3. I vilket område bor du?

- Centrala Piteå (Centrum, Annelund, Backen, Djupviken)
- Stadsdel i Piteå (ex Bergsviken, Pitholm, Munksund, Öjebyn)
- By/Landsbygd (ex Hortlax, Jävre, Rosvik, Svensbyn)
- Utanför Piteå kommun
- Annat

4. Vilka av de färgade områdena på kartan nedan brukar du vara i utomhus? Kryssa i ett eller flera alternativ.

- 1 (grön) Skogsområden, gröna ytor, strand och aktivitetsområde
- 2 (gul) Noliaområdet med mycket asfaltytor och sporthallar
- 3 (röd) Parker, trädäck, hamnar, träd, grönska och gångbro över kanalen
- 4 (brun) Gröna ytor, lekplats, motionsspår och skogsområde
- 5 (blå) Isbana och skidspår vintertid och vatten på sommaren
- Jag brukar passera igenom flera områden, men inte stanna
- Jag brukar inte vara här

5. Hur viktigt som utemiljö är område 1 (grönt) för dig? Kryssa i ett alternativ.

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Ganska viktigt
- Mindre viktigt
- Inte alls viktigt

6. Hur viktigt som utemiljö är område 2 (gult) för dig? Kryssa i ett alternativ.

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Ganska viktigt
- Mindre viktigt
- Inte alls viktigt

7. Hur viktigt som utemiljö är område 3 (rött) för dig? Kryssa i ett alternativ.

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Ganska viktigt
- Mindre viktigt
- Inte alls viktigt

8. Hur viktigt som utemiljö är område 4 (brunt) för dig? Kryssa i ett alternativ.

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Ganska viktigt
- Mindre viktigt
- Inte alls viktigt

9. Hur viktigt som utemiljö är område 5 (blått) för dig? Kryssa i ett alternativ.

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Ganska viktigt
- Mindre viktigt
- Inte alls viktigt

10. Du har svarat att du passerar igenom flera områden - hur viktiga är dessa utemiljöer för dig? Kryssa i ett alternativ.

- Mycket viktiga
- Viktiga
- Ganska viktiga
- Mindre viktiga
- Inte alls viktiga

11. Vad brukar du göra utomhus i de områden du brukar vara i? Kryssa i ett eller flera alternativ.

- Promenera/jogga/springa
- Skidor/skridskor/sparka
- Cykla
- Vattenaktiviteter/båtliv
- Bada och sola
- Bollaktiviteter/frisbee
- Skateboard/BMX/kickbike/parkour
- Leka
- Vara med kompisar
- Utflykt/grilla
- Rekreation (avkoppling)
- Rasta/träna hunden
- Delta i organiserad aktivitet utomhus (ex skolidrott, träningar, föreningsliv, gymklasser)
- Evenemang (ex tävlingar, marknader, konserter, Piteå Summer Games, Pite Outdoor Day)
- Annat, kryssa i rutan och skriv i fältet nedan

I2. Vad är det bästa med områdena du brukar vara i? Kryssa i max 2 alternativ.

- Grön och lummig oas (plats)/fin miljö
- Ett öppet och soligt ställe året runt
- Rofyllt, ger avkoppling
- Nära vatten
- Liv och rörelse, man ser och träffar människor
- Bra plats för barn att leka på
- Nära min arbetsplats/skola och andra ställen jag brukar vara på
- Nära min bostad
- Annat, kryssa i rutan och skriv i fältet nedan

I3. Hur ofta brukar du vara här? Välj ett kryss per årstid.

	Varje dag	Varje vecka	Några gånger per månad	Några gånger per år	Aldrig
Vinter	☐	☐	☐	☐	☐
Vår	☐	☐	☐	☐	☐
Sommar	☐	☐	☐	☐	☐
Höst	☐	☐	☐	☐	☐

I4. Hur tar du dig oftast till området kring Nördfjärden från din bostad? Kryssa i ett färdmedel för vinter och ett för sommar.

	Går/ skate- board	Cykel/ kick- bike	Bil	Buss	Båt	Annat färdsätt
Vinter (snö och is)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sommar (barmark)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

I5. Hur lång tid tar det för dig att gå från din bostad till området kring Nördfjärden? Kryssa i ett alternativ.

- Högst 5 minuter
- Mellan 5-15 minuter
- Mer än 15 minuter
- Bor för långt bort för att gå

I6. Jag känner mig trygg i de områden jag brukar vara i. Kryssa i det alternativ som passar bäst.

- Instämmer
- Instämmer delvis
- Instämmer inte

I7. Finns det något som kan göra områdena tryggare? Om du vill kan du skriva dina förslag i fältet nedan.

---

18. Jag tycker att det är lätt att komma fram till områdena och att det är lätt att använda sakerna/utrustningen som finns där. Kryssa det alternativ som stämmer bäst.

- Instämmer
- Instämmer delvis
- Instämmer inte

19. Vad kan göra det lättare att komma fram till områdena och att använda sakerna/utrustningen som finns där? Om du vill kan du skriva dina förslag i fältet nedan.

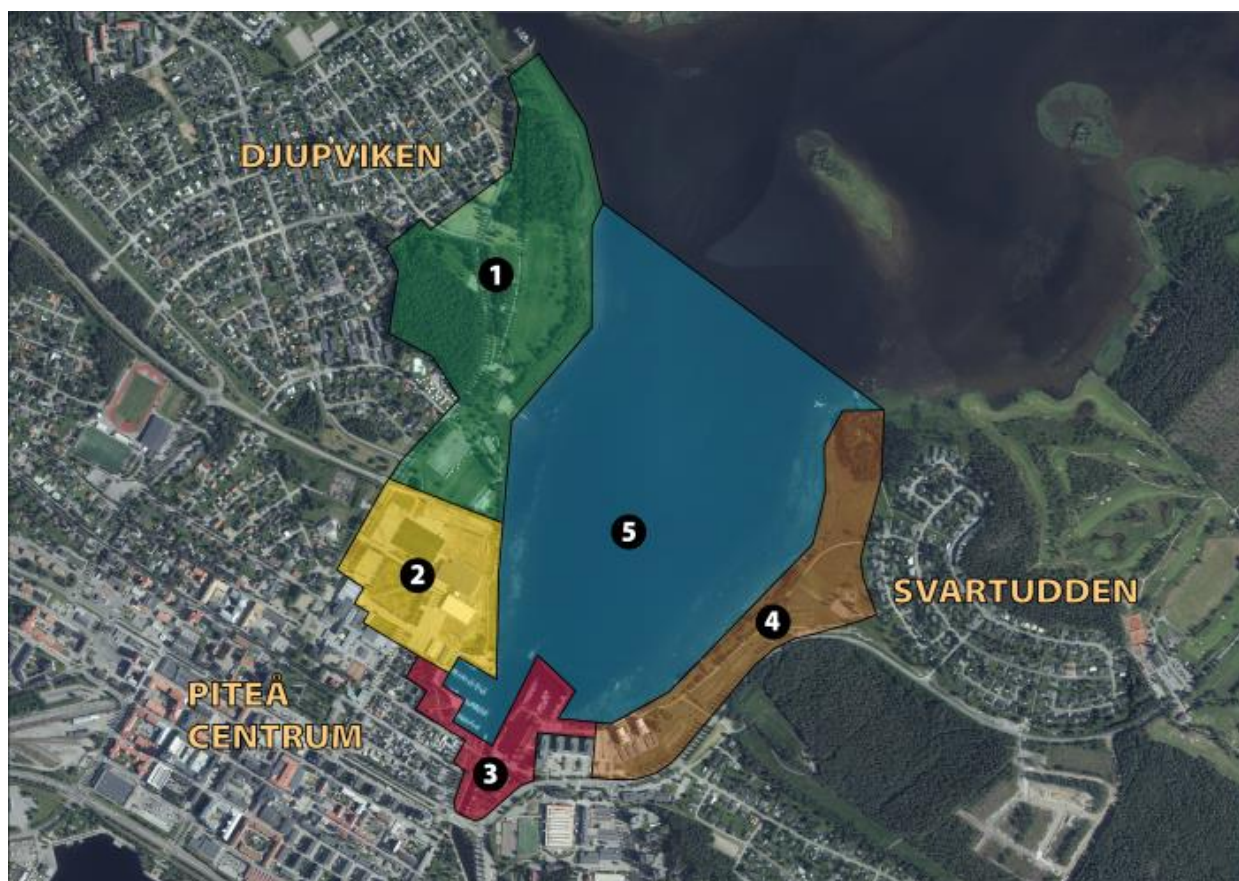
---

20. Kan områdena bli bättre (utvecklas)? Vad vill du ska finnas här? Kryssa i en eller flera alternativ.

- Inga förbättringar behövs
- Förbättring av städning och underhåll
- Bättre belysning
- Bättre skyltning
- Regnskydd behövs
- Fler sittplatser behövs
- Fler träd och växter behövs
- Bullerskydd mot trafiken behövs
- Fler olika aktiviteter behövs
- Mer lekutrustning
- Café/servering borde finnas
- Hus med lägenheter behöver byggas
- Tryggheten behöver förbättras
- Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och äldre behöver förbättras
- Vet ej
- Annat, kryssa i rutan och skriv i fältet nedan.

21. Tänk dig om det skulle byggas hus med lägenheter - i vilka områden tycker du då att det passar bäst att bygga? Kryssa i ett eller flera alternativ.

- Nej, jag vill inte att det byggs i området
- 1 (grön) Skogsområden, gröna ytor, strand och aktivitetsområde
- 2 (gul) Noliaområdet med mycket asfaltytor och sporthallar
- 3 (röd) Parker, trädäck, hamnar, träd, grönska och gångbro över kanalen
- 4 (brun) Gröna ytor, lekplats, motionsspår och skogsområde
- 5 (blå) Isbana och skidspår vintertid och vatten sommartid
- Vet ej

22. Varför vill du inte att det ska byggas i området? Kryssa i ett eller flera alternativ.

- Området är bra som det är
- Området kan utvecklas (bli bättre), men inte med byggnader
- Viktigt grönområde där grönskan ska bevaras
- Annat, skriv gärna i rutan nedan

Min bild från min favoritplats inom Nördfjärdenområdet.

Om du vill kan du ladda ner din bild från din favoritplats.

Genom att du laddar ner en bild så godkänner du att kommunen har rätt att visa bilden på kommunens hemsida, tidningar och sociala medier. Några, men kanske inte alla bilder kommer att visas.

Om du vill – ladda upp din bild nedan.

Till ALLA som fyllt i enkäten: TRYCK PÅ KNAPPEN "SKICKA" NEDAN!

Sociotopkartering

Grön-, blå- och vitstruktur kring Nördfjärden

Anna Stamblewski

2020-11-09

Piteå kommun

Bakgrund

Beslut om att ett planprogram ska tas fram för grönområdena kring Nördfjärden togs 2020-03-25 av Samhällsbyggnadsnämnden. För att få fram ett bra underlag inför planprogrammet och vidare beslut om framtida utveckling av området kring Nördfjärden genomfördes en sociotopkartering av gröna (växtlighet), blåa (vattendrag) och vita (snö och is) friytor kring Nördfjärden.

En sociotopkarta för friytorna kring Nördfjärden har tagits fram. Kartan beskriver ett nuläge av vad som finns i området och hur det används. I ett senare skede kommer kartan att utge ett underlag för ett planprogram som ska beskriva en framtidsbild av utvecklingsmöjligheter av friytorna utifrån en sammanställd bild av brukaranvändning och olika professioners bedömningar.

Allmänhetens användning av gröna, blåa och vita friytor har undersökts utifrån olika målgruppers användning och upplevelse av friytorna kring Nördfjärden. Det har handlat om vem användarna/brukarna är, vad de brukar göra där (aktiviteter), när de brukar vara där, upplevelser av platsen, hur viktiga ytorna är samt vilken framtida utveckling av ytorna brukarna vill se. Perspektiv utifrån jämställdhet, ålder och integration har varit perspektiv som beaktats. Den geografiska avgränsningen har varit friytorna i anslutning till Nördfjärden (se karta 1 för avgränsning). Sociotopkarteringen har genomförts under tidsperioden februari till oktober år 2020 och bedöms spegla ett årstidsperspektiv.

Betydelsen av grönstruktur

En fungerande grönstruktur har stor betydelse för att åstadkomma en hållbar stadsutveckling. Stadens grönska är bärare av ekologiska, sociala, kulturella och estetiska värden som främjar en rumslig, social och ekologisk hållbar samhällsutveckling. Grönområden skapar stadsrummen och mötesplatser. Grönområden ger samhällsekonomiska vinster, bland annat därför att de bidrar till förbättrad folkhälsa. Grönstruktur bidrar till både bättre lokalklimat, luftkvalitet och minskat buller samt genom att erbjuda möjligheter till motions- och friluftaktiviteter. Grönskans utformning (särskilt vattennära gröna miljöer) fungerar som stödjande och inbjudande miljöer till ökad fysisk aktivitet och mental återhämtning. Gröna miljöer är en oersättlig tillgång i stadsmiljön som behövs för vår hälsa och vårt välbefinnande.

För att få ut de positiva effekterna är avstånden till grönområden av stor betydelse. Parker och naturområden som ligger längre bort än 300 meter från bostäder och skolor används i betydligt mindre omfattning för fysisk aktivitet. Grönstrukturen bidrar i hög grad till att staden kan upplevas som skön, attraktiv och trivsamt. Piteås stadskärna, Håggholmen, utgör nod i bebyggelsestrukturen och är stadens viktigaste mötesplats. En stad som håller på att växa behöver utrymme för att klara exploateringsstrycket. Delvis kan trycket fångas upp genom förtätning av befintliga bebyggelseområden, något som idag är vanligt i centrala Piteå. Likväl föreligger önskemål och behov att ianspråkta jungfrulig mark.

Vid förtätning så blir det fler som ska dela på de gröna ytor som finns. Därtill tas gröna ytor eller andra friytor med viktiga funktioner i anspråk. Den tillgängliga gröna ytan minskar. Detta ger motsatt effekt på den sociala hållbarheten, exempelvis på fysisk och mental hälsa. Det påverkar även den ekologiska hållbarheten och stadens tålighet mot till exempel klimatförändringarna. För att kunna tillgodose behovet av fysisk aktivitet i staden krävs tillräckligt stora ytor. Aktivitetsytor, exempelvis bollplaner av olika slag, tar plats. Dessutom krävs närhet och ett bra innehåll. Det räcker inte med mikroparker och stråk, gröna väggar och tak i den täta staden för att få folk att röra på sig. Forskning visar på betydelsen av en viss storlek på platserna för att inrymma en mångfald av kvaliteter som gör att människor vill stanna och uppehålla sig samt vikten av närhet för att göra människor mer benägna att gå ut.

Det är ofta svårt att i planering av nya områden få till större parkytor. I storstäderna så visar bristanalyser att det i flera exploateringsområden saknas aktivitetsytor helt. Planering för fysisk aktivitet måste komma in i ett tidigt skede. Att samla lek, aktivitetsytor och sociala funktioner för att skapa starka målpunkter som kan attrahera människor i olika åldrar är också viktigt för den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Plan- och bygglagen ställer krav på att vid planläggning ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till sammanhållen bebyggelse finns parker och andra grönområden samt lämpliga platser för lek,

motion och annan utevistelse (2 kap.7§ 3 och 4 p PBL). Men det råder en osäkerhet hur stort behovet är och hur detta ska tillgodoses i den faktiska planeringssituationen. Det finns även en otydlighet hur tillgången kan säkras genom hela planeringsprocessen, från planeringen till själva genomförandet, exempelvis i avtal med exploatören¹.

Det gäller att få en bra balans mellan gröna och bebyggda områden. Alla boende ska erbjudas god tillgång till parker och naturområden inom gångavstånd och betydelsen av miljöer för spontan lek är betydelsefulla. Grönområden har varierad grad av natur-, rekreations- och kulturvärden som är viktigt för bland annat den biologiska mångfalden, fysisk, psykisk och social hälsa, naturupplevelser, friluftsliv, kulturhistorien, och kulturarvet².

Plats för lek

I den nya stadsbebyggelsen har utrymmet för barn och unga utomhus minskat och ibland finns inget utrymme alls. Begränsade möjligheter för barn och unga att dagligen röra sig ute i sin närmiljö påverkar deras välbefinnande negativt och risken ökar för försämrad hälsa. För att säkra goda förutsättningar för barn och unga att leva och utvecklas i städer och tätorter behöver vi tillvarata och utveckla utemiljöerna. En barnvänlig stad byggs både med ett barnperspektiv och med kunskaper om barnets eget perspektiv på tillvaron.

Plats för lek är viktig för barns utveckling under hela uppväxten, den är lustfylld och självbelönande. Leken i barns vardag utvecklar både deras fysik och tränar deras sociala kompetens, men kan också ge möjlighet till mental återhämtning och ökat välbefinnande där den fysiska miljön tillåter detta. Det är genom leken barnet utvecklar sin fantasi, kreativitet och får möjlighet att uttrycka och bearbeta känslor och tankar. Leken skapar goda förutsättningar för ökad självkänsla och självkänedom. Lek uppstår där barn möts. Det är viktigt att sörja för behovet av mötesplatser i planering och utformning av de miljöer där barn lever, bor och vistas³.

En stor utmaning för samhällsplanerare idag är att planera för barns behov med kravet på den höga exploateringen av marken. I dagens samhälle rör inte barn på sig lika mycket till följd av att föräldrar skjutsar dem istället för att låta dem ta sig fram självständigt och de har mobiler, surfplattor och datorer som de hellre ägnar sig åt istället för att gå ut. Därför blir det en utmaning att skapa utemiljöer som gör att barn vill gå ut och röra på sig⁴.

Sociotopkartering

Begreppet *sociotop* introducerades av landskapsarkitekterna Alexander Ståhle och Anders Sandberg år 2000 som komplement till biotopbegreppet i planeringspraktiken. Syftet var att få en samlad rubrik för arbetet med rekreation, lek, kulturhistoria, landskap och utevistelse. Begreppet ansågs bättre än de begrepp som används tidigare, som till exempel friyta och grönyta. Sociotop är en friyta värderad som livsrum för människor, den beskriver platsens sociala och kulturella värden. Så som biotopen är sociotopen till för att möjliggöra kartering, värdering, mätning och strukturell landskapsanalys.

Ett grönområde blir en sociotop när den visat sig ha ett bruksvärde, det vill säga när det betraktas som en värdefull yta av brukarna själva och används för samvaro, avkoppling, lek och naturupplevelser. När man fångar specifika platsers bruksvärden och kartlägger detta geografiskt utvecklar man en sociotopkarta. En sociotopkarta är en sammanställning av informationen som inkommit från brukarvärderingar, det vill säga utifrån frågorna som man har ställt till brukarna och utifrån det som man har observerat. En sociotop handlar

¹ Samhällsplanering som stimulerar till fysisk aktivitet. Slutrapportering av ett regeringsuppdrag. Rapport 2012:22 Regeringsuppdrag. Boverket 2012.

² Grönplan Piteå (ej antagen)

³ Boverket och Movium. Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Rapport 2015:8. Regeringsuppdrag. Boverket internt 2015.

⁴ Poprjaduhha, A. Får jag plats här? En studie om samhällsplaneringens hänsynstagande till barns stadsutrymme i en växande stad. Kulturgeografiska institutionen, uppsatser. Uppsala universitet 2020.

om platsens betydelse i vardagslivet, som en arena där möten mellan människor äger rum och skapar förutsättningar för demokratiska samtal⁵.

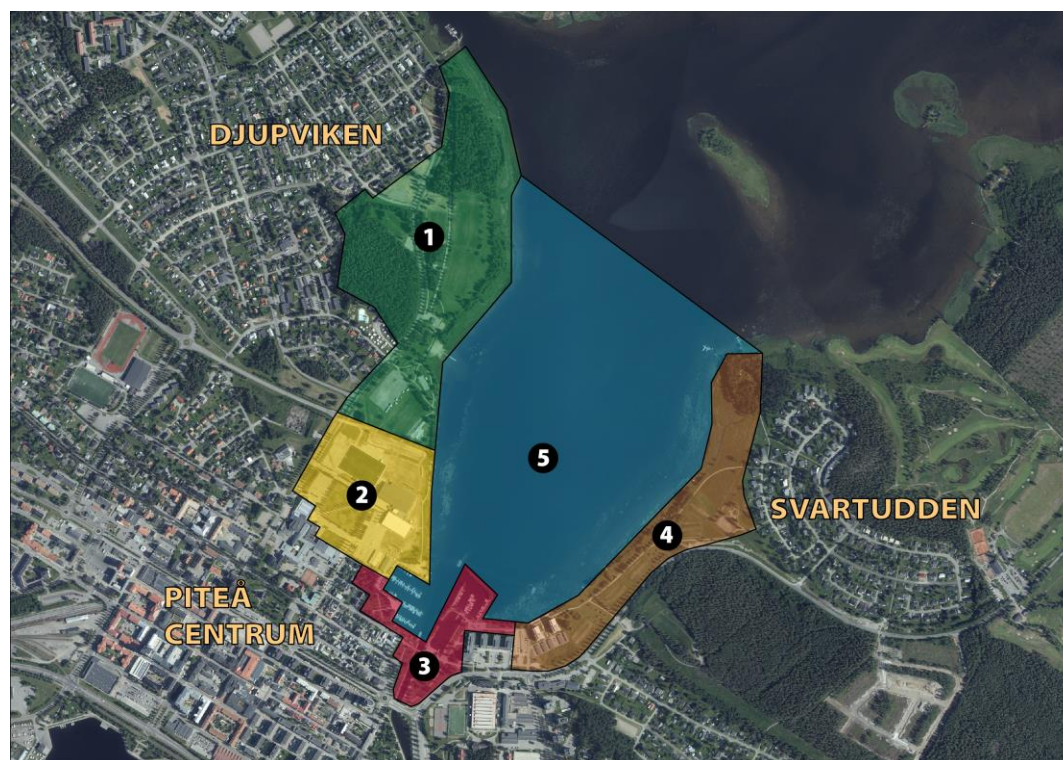
Med sociotoper avses allmänt tillgängliga friytor med sociala värden, för vilket bland annat följande gäller.

- Värdefulla från ett bruksperspektiv
- Redovisar inte ekologiska, kulturhistoriska, estetiska värden
- Tar med både privat mark och offentligt ägd/förvaltd mark
- Sociotopvärden identifieras genom enkäter, intervjuer och observationer av ytorna
- Sociotopvärden är till exempel bollspel, naturlek, blomprakt, promenad, parklek, pulkaåkning.

Beskrivning av Nördfjärdenområdet

Ett av grönyteområdena inom avgränsningen för friytan kring hela Nördfjärden kallas ”Norrstrand” (se södra delen av område 1 i kartan). Tidigare undersökningar har visat att Norrstrand är stadens mest uppskattade och lättillgängliga grönområde som ligger i direkt anslutning till centrala staden vid vattnet i Nördfjärden. De sociala värdena är höga och Norrstrand har på grund av dess läge stor betydelse för enklare friluftsliv, närrekreation och folkhälsa. Norrstrands läge och storlek kompenserar för bristen på större grönska i centrala Piteå. Samtidigt har det visat sig att exploateringsstrycket är mycket högt på grund av områdets centrala läge.

Området i och omkring Nördfjärden har delats in i fem olika områden av olika karaktär för att underlätta kommunikationen av området, se karta 1. Norrstrandsområdet hänger ihop med Kostranda (område 1), Noliaområdet (område 2), Norra hamn (område 3), Strömbacka strand och vidare grönytor och strandpromenad på sydöstra sidan av Nördfjärden fram till Svartudden (område 4). Med isen och plogad isbana mellan västra och östra strandkanterna av Nördfjärden färdas människor mellan de båda sidorna av fjärden vintertid och sommartid bedrivs olika vattenaktiviteter (område 5). Både vinter- och sommartid rör sig människor längs hela strandremsan av fjärden. Fler anläggningar för olika aktiviteter finns på den västra sidan, det vill säga i Norrstrandsområdet, än den östra som består främst av gräsklippa grönytor. Innan denna undersökning var det inte lika känt hur användningen av den östra sidan var som den västra.

Karta 1: Avgränsning för sociotopkartering för områdena kring Nördfjärden.

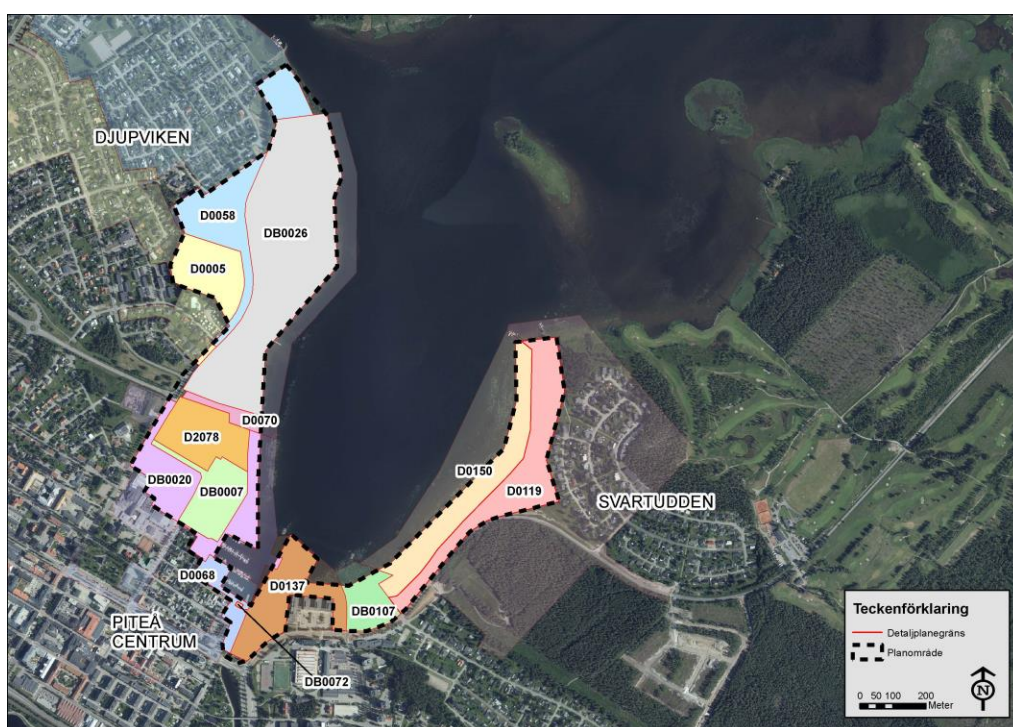
⁵ Ståhle, A. Sociotophandboken. Planering av det offentliga uterummet med Stockholmarna och sociotopkartan. Stockholm 2003

Planer

I Piteås översiktsplan är delar av område 1 utpekade som utredningsområde för bebyggelse. Det handlar främst om skogspartierna i det området samt grönt stråk mellan skogspartierna som följer längs befintlig bebyggelse på Djupviken, se karta 2. Området runt Nördfjärden omfattas av 13 detaljplaner, se karta 3 med teckenförklaring (tabell 1). I synnerhet är den huvudsakliga användningen inom planområdet någon form av "grön" användning exempelvis Park eller plantering och Fritidsområde. Det är enbart områden som idag är ianspråktaga som användningen är annorlunda.

Karta 2: Utredningsområde för bebyggelse i Piteås översiktsplan.

Karta 3: Området runt Nördfjärden omfattas av 13 detaljplaner

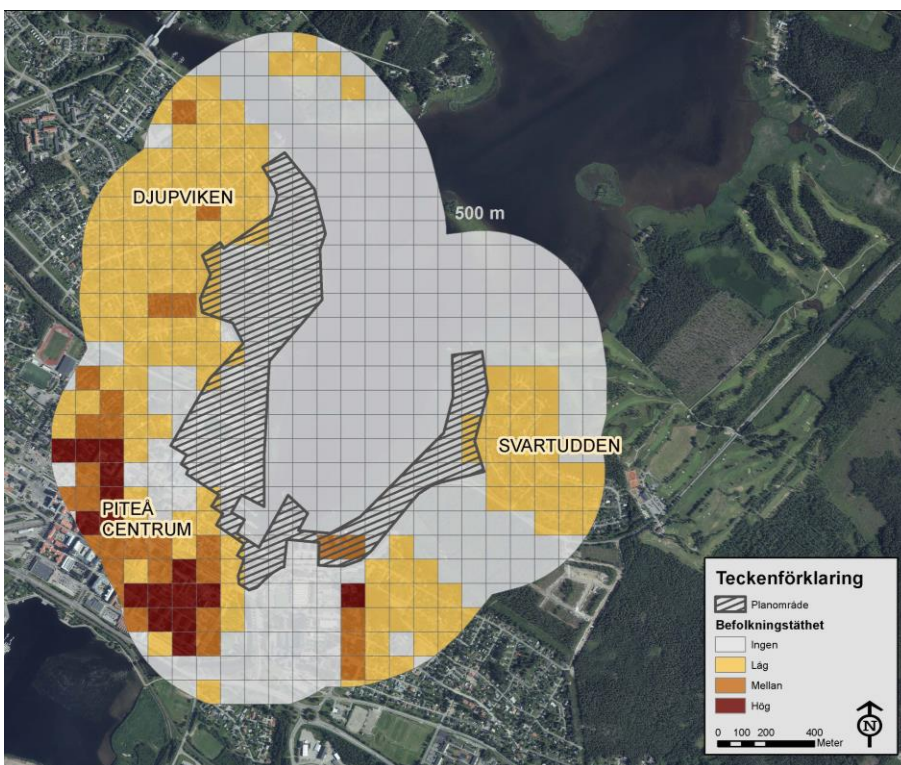
Detaljplan	År	Huvudsaklig användning
D0119	1967	Fritidsområde
D0150	1974	Fritidsområde/Park- och plantering
DB0107	2010	Parkmark/Bostäder
D0137	1967	Allmänt ändamål
D0068	1971	Allmänt ändamål
DB0072	1993	Museum
DB0007	1979	Park eller plantering/Allmänt ändamål/Högspänningsledning
DB0020	1983	Centrumbebyggelse
D2078	2017	Idrott och mässverksamhet
D0070	1969	Park eller plantering
DB0026	1985	Fritidsområde
D0005	1964	Område för fritidsändamål
D0058	1968	Park eller plantering

Tabell 1: Teckenförklaring till karta 3.

Befolkningstäthet

Användning av grön-, blå- och vitstrukturer ökar desto närmare bostäder och skolor de ligger. Hur många invånare är det som bor i närheten av Nördfjärdens friytor? Nedan presenteras antal invånare inom en viss angiven radie från avgränsningen av Nördfjärdens sociotopyta:

- Inom radien 500 meter bor 6091 invånare, varav 2926 män och 3165 kvinnor.
- Inom radien 300 meter bor 2528 invånare, varav 1245 män och 1283 kvinnor.
- Inom radien 100 meter bor 655 invånare, varav 326 män och 329 kvinnor.

Karta 4: Befolkningstäthet inom 500 meter från Planområdet. Varje ruta är 100 x 100 meter

Sociotyper

Friytorna kring Nördfjärdan erbjuder olika typer av miljöer som inbjuder till olika typer av sysselsättning, vilket beskrivs nedan. Det finns inte alltid tydliga avgränsningar för vad som "lämpar sig" att göra inom en viss yta, men ibland är det så. Till exempel passar det att leka i de allra flesta av miljöerna. Fotboll eller andra bollspel och exempelvis yoga kan utövas på många av ytorna. Däremot kan det till exempel vara svårt att åka

skridskor på andra ytor än på den plogade isbanan. Att spela boule finns det en anordnad anläggning till, men det går även att utöva på många andra ytor.

Rum för aktiviteter och anläggningar

Runt hela fjärden finns miljöer som lämpar sig för olika typer av aktiviteter, både medel- och högintensiva aktiviteter, men även lågintensiva aktiviteter. Några av de medel- och högintensiva aktiviteterna är att promenera, jogga, springa, cykla, åka skridskor och skidor, sparka, bollspel, discgolf, åka skateboard, BMX och kickbike samt utöva parkour. Några exempel på lågintensiva aktiviteter, aktiv vila och avkoppling är att grilla, ha picknick, andningsövningar, yoga, loppis, fiska, studera djur och fågelliv, läsa, sola, studera konst och att vara åskådare över gröna, blåa och vita de vyerna.

De aktivitetsanläggningar och faciliteter som finns inom friyteområdet är:

- Skate- och parkourpark
- Flera fotbollsplaner
- Två beachvolleybollplaner
- Discgolfbana
- Boulebana
- Panna
- Styrketränningsanläggning
- Badbrygga, omkådningbås och strand
- Grillplats
- Uthyrning av SUP (Stand Up Paddle) och café
- Trädäck med sittmöjligheter
- Bred brygga (vid Tages bro)
- Labyrint
- Två flytbryggor med sittmöjligheter
- Lekplats på Svartudden
- Båtbrygga vid Svartudden
- Bord och bänkar på flera ställen runt viken

Vintertid finns dessutom:

- Isbana på fjärden
- Två sparkeringar
- Skidspår
- Snöborg
- Isplan
- Uthyrning av skridskor och kiosk

Gröna rum för möten

I området kring Nördfjärden kan vissa platser anses som mer samlingspunkter eller framträdande som mötesplatser mellan människor. Dessa platser är grillplatsen, entrén till isbanan, snöborgen, isplanen, badstranden och bryggan, volleybollplaner, fotbollsplaner, skate- och parkourparken, hamnen, Piteå SUP och café och trädäcken vid Tages bro. Men även på andra mindre givna platser för möten så sker möten, såsom längs isbanan, vid sittplatser och gröna stråk. Med andra ord finns det många möjligheter för både spontana och planerade möten mellan människor. Det som framkom i dialogerna var att trädäcken kring Tages bro och grillplatserna anses som sociala mötesplatser.

Gröna stråk

Hela området kring viken i Nördfjärden består av ett sammanhängande grönt stråk med växlande vegetation och kopplingar mellan de olika gröna ”rummen”. Det finns en asfalterad gång- och cykelbana som angränsar till friyteområdet. Den löper längs hela Olof Palmes gata bort till norra delen av områdets avgränsning (skogsområde). Från den norra delen löper även en stenmjölsanlagd gångväg från västra delen av

skogsområdet för att sedan svänga in genom grönområdet vid badstranden och löper sedan hela vägen intill vattnet fram genom Konstparken. Där övergår stråket i asfaltbeläggning fram till Strömbacka strand där stråket igen övergår till stensmjölsbeläggning. Detta stråk löper nära strandkanten och viker av i två stråk upp till olika delar av bostadsområdet Svartudden. Intill Strömbacka strand löper ett stensmjölsbelagt stråk till Strömlidabacken.

Parker

Nedan beskrivs kort de parker som finns inom området.

Konstparken ligger vackert belägen vid Norra Hamnen. I denna park finner du konstverk i harmoni med en grön omgivning. Varje konstverk är försedd med skylt med information om verket och om konstnären. Konstparken ligger mycket vackert vid Norra Hamnen i närheten av Strömsundskanalen. I omgivningen ligger den pittoreska bebyggelsen på Norrmalm och Fiskestugan där välbesökta trivselkvällar arrangeras under sommaren. 2014 renoverades Konstparken. Parken gavs då ett stramt och modernt uttryck i syfte att sätta konsten i fokus. Parken erbjuder dessutom många varierade sitttytor, där du kan ta en paus, njuta och fundera över konstens uttryck.

Fruktparken ligger vid kanalen mellan Stadshuset och Strömkajen. Här finner du många olika äppel-, päron-, plommon- och körsbärsträd. På hösten är alla välkomna att varsamt plocka frukten och smaka den. Fruktparkens historia påbörjades 2006 då cirka tjugofem fruktträd planterades. Parken byggdes om och utformades i linje med Strömkajen för att skapa en sammanhållen estetik. Arbetet inleddes hösten 2012 då en landgång byggdes mellan Strömkajen och Fruktparken. I parken skapades en mötesplats i form av ett trädäck med sittplatser som följer Strömkajens linjer. Planteringsytorna utvidgades för att ge plats till fler fruktträd. Under träden planterades perenner på två ytor och i den yttre ringen såddes ängsfröblandning in. På vissa delar barkades jordytan för att göra det lättare att plocka frukt utan att trampa ner perennerna.

Vänortsparken ligger vid vattnet nedanför stadshuset. Parken tillägnas Piteås tre vänorter; St Barth i Västindien, Grindavik på Island och Kandalaksha i Ryssland. Dessa orter är liksom Piteå kuststäder och förenas alla av havet. Här finner du konstverk från vänorterna och miljöer utformade för att ta fram särprägligheten i vardera vänorts natur. Den grundades så sent som 2007 då den anlades på en före detta asfalterad parkeringsplats.

Rum för lek

Barn leker överallt, oavsett om utemiljön är planerad för lek eller inte. Områdena kring Nördfjärden är till största delen skyddad från motorfordonstrafik och kan i och med detta ses som en rätt så trygg plats för barn att vistas i (även om det kan finnas andra risker för och olyckor såsom vattnets närhet och cyklister med fart). Detta i sin tur skapar möjligheter för att leka och röra sig fritt över stora ytor. Stora öppna ytor kan dock kännas otrygga för vissa barn som behöver mer avskärmning och rumslig utformning för att känna sig trygga. En lekpark för yngre barn finns i område 4 intill bostadsområdet Svartudden. Utifrån medborgardialogen fanns det starka önskemål om något för de yngre barnen att göra inom Norrstrandsområdet.

Brukarvärdering

Brukarvärderingen bestod i en enkät riktad till allmänheten samt fokusgruppdialoger med särskilt utvalda grupper, vilka var förskolebarn, nyanlända samt personer med funktionsvariationer. För att få ett underlag till sociotopkarteringen har svar på frågor kring följande teman sökts:

- Besökaren - kön, ålder, bostadsområde och besöksgrad
- Vistelser - vistelseplatser (område 1-5), vistelsetid (årstid och vistelsefrekvens), resor till och från området (transporter)
- Aktiviteter i området
- Upplevelse av friytorna - trygghet och tillgänglighet
- Framtidsscenarioer - exploatering och utveckling av friytorna

Enkätundersökning

Totalt deltog 847 personer i enkätundersökningen, varav 60 kvinnor och 40 procent män. Det flesta som besvarat enkäten, 70 procent, var i åldrarna 20-64 år. Åtta procent var 65 år och äldre. 22 procent var barn och unga under 20 år som besvarat enkäten. De flesta respondenter bodde i centrala Piteå, 56 procent. 29 procent bodde i en stadsdel och 13 procent bodde i en by eller på landsbygden. Fyra procent bodde utanför kommunen. 60 procent av respondenterna bodde inom 15 minuters promenadavstånd till grönområdena runt viken. Övriga bodde mer än 15 minuters promenad från områdena.

Respondenterna var flitiga besökare av alla fem områdena under alla årstider. Mest välbesökta var **område 1** (grön) - Norrstrand, **område 5** (blå) – Isbana samt **område 3** (röd) – Parker och trädäck. Alla områden ansågs viktiga och uppskattades för sin natur, skönhet och sitt lugn. En värdefull oas näta centrum. Vattentillgången ansågs vara det bästa med området tätt följt av ”lummig och grön oas”.

Vanligaste aktiviteterna som kvinnor och män generellt utövar i områdena var promenera/jogga/springa, skidor/skridskor/sparka, cykla, bada och sola samt avkoppling. Vanligaste aktiviteterna i området i de yngre åldrarna var bada och sola, skateboard/BMX/kickbike/parkour, vara med kompisar, cykla och promenera/jogga/springa. Bland äldre var det vanligast att promenera/jogga/springa, cykla och avkoppling.

De flesta kände sig trygga i områdena och tyckte att de var tillgängligt till och inom områdena. Majoriteten respondenterna var emot byggande av bostäder i områdena. De var mer för ett bevarande och utveckling på andra sätt än att bygga bostäder. De populäraste utvecklingsförslagen var fler sittplatser, café/servering, belysning, lekpark, regnskydd, utveckling av badplatser, skatepark, utegym och multiarena.

Fokusgruppdialoger

Förskolorna använde områdena dagligen och dessa var viktiga för dem. Aktiviteter såsom skridskor, spark, lek i utegymmet, bada, leka i skogen och fotboll utövades. Områdena användes av förskolorna i utbildningssyfte, lek och sociala möten. Barnen önskade att det i framtiden kommer att finnas lekpark, rutschkana, spindelgunga och träkoja i Norrstrandsområdet. De ville inte att det byggs hus i områdena.

Elever som läser på Svenska för invandrare och deras anhöriga och vänner använder alla fem områden mycket både sommar- och vintertid. De brukar fiska, åka ut med båt, ha medhavd picknick med familjen, hänga med kompisar, leka med sina barn, grilla, motionera, spela fotboll, bada med barnen. Vintertid brukar nästan alla sparka på isen och promenera. Favoritplatserna är trädäcken vid Tages bro, skateparken och badplatsen. Utveckling de önskar i området var fler sittbänkar och picknickbord, café eller restaurang, biograf, toaletter och samlingspunkt för alla. De tyckte inte att det ska byggas bostäder i området, utan att området ska bevaras som ett grönområde.

Personer med funktionsnedsättning brukade vara i områdena alla årstider. Aktiviteter som de brukar utöva där är bad, sparkåkning, spela boule, promenera och grilla. Alla områdena är viktiga, särskilt för personer med funktionsnedsättningar. Tillgänglighetsåtgärder som de gärna ville se var räcken på badbrygga och trädäck, förbokning av sparkar samt tillgängliga toaletter. Andra utvecklingsområden var vindskydd, lekplats, minigolf, bevara det som finns, minska på trafiken, göra det trevligt bakom idrottshallarna mot vattnet och hamnen. De ville inte att det ska byggas i området utan istället bevara det gröna strukturerna.

För att se resultatet av enkätundersökningen i sin helhet, se bilaga 1.

Observationer

Ett tiotal observationstillfällen har genomförts i området mellan februari till september 2020. Inte så förvånande är att vädret verkar spela en viktig roll när det gäller besökarantalet i grönområdet kring Nördfjärden. Men det kan konstateras att även dagar med väldigt otrevligt väder med blötsnö och ishalka i februari finns ett 40-tal besökare i området (under observationen på drygt en timme). När vädret är bra, soligt och fint, vistas hundratals besökare i områdena både sommar som vinter.

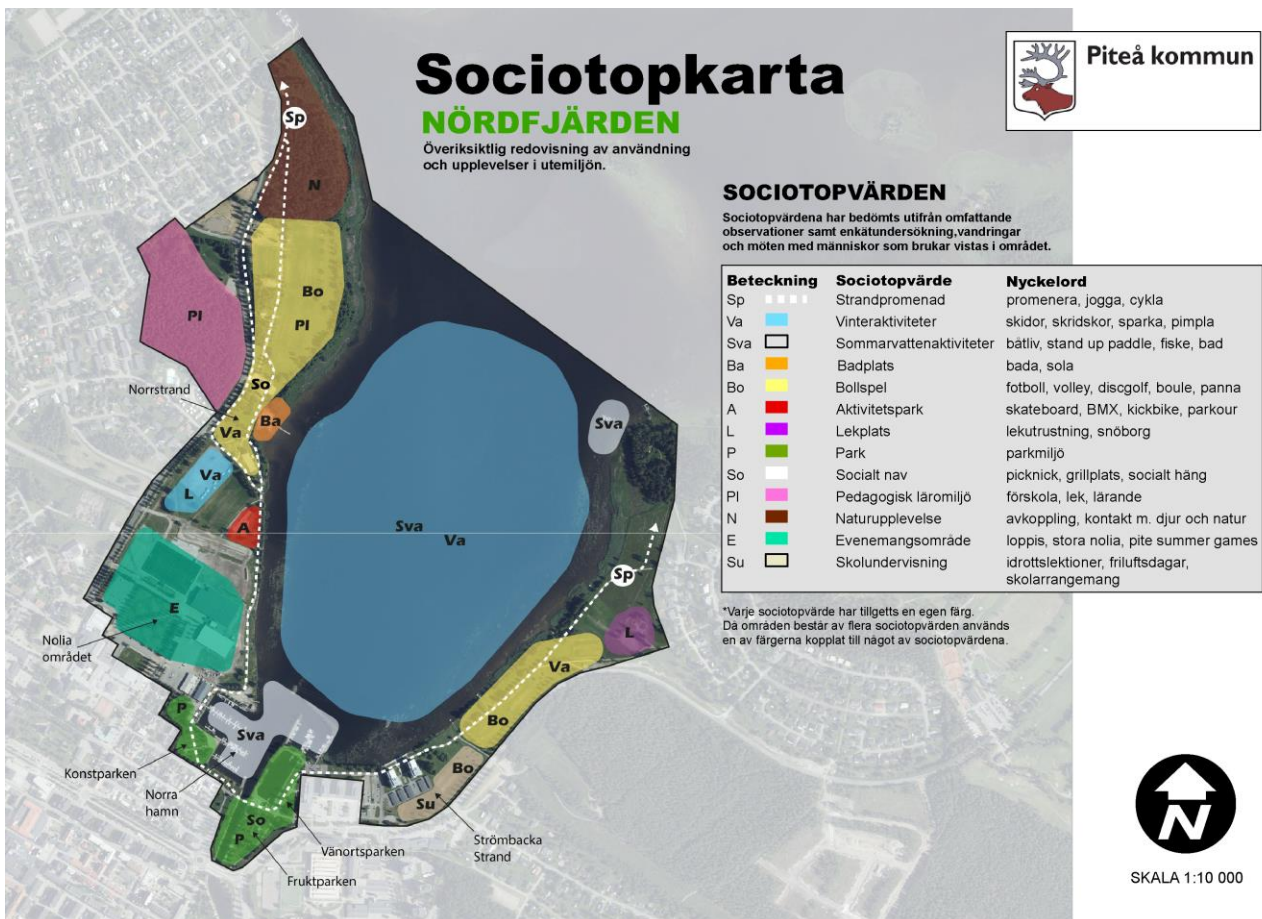
Analys

Utifrån de genomförda medborgardialogerna har resultaten analyserats och tillämpats på karta. Analyserna har sammanvägts med observationer i områdena och med bedömningar från olika professioner under tiden för projektet. Bedömningarna har resulterat i en sociotopkarta för grön-, blå- och vitstrukturerna kring Nördfjärden.

Sociotopkarta

Sociotopkartan beskriver hur friytorna används idag i form av ett sociotopvärde. Exempel på ett sociotopvärde är badplats, med tillhörande nyckelord; bada och sola. Inom Nördfjärden har 13 olika typer av sociotopvärden identifierats och finns utmärka på kartan med en beteckning och färgsättning, se karta 5. En färgsättning kan innehålla flera sociotopvärden.

En utveckling av sociotopkartan gjordes också. Den beskriver en sammanställning av de medborgarförslag som inkommit via den webbaserade enkäten samt via fokusgruppdialogerna och grönvandringarna, se karta 6. Viktigt att komma ihåg att dessa utvecklingsförslag för friytorna i området i dagsläget endast är förslag från medborgare. Det kommande planprogrammet kommer att ge en inriktning för områdets utveckling. Och i senare skeden kommer det beslutas hur området ska utvecklas mer i detalj.

Karta 5: Sociotopkarta över friytorna kring Nördfjärden.

Karta 6: Karta över inkomna medborgarförslag för utveckling av friytorna kring Nördfjärden. Ej antagna förslag för genomförande.

Bilaga 1: Medborgardialog – Grön-, blå och vitstruktur kring Nördfjärden

§6

Återrapport

Fokusdialoger 2020

20KS348

§7

Fokusdialoger 2021

20KS347

§8

Fördjupad översiktsplan Öjebyn - projektplan

20KS597

§ 191

Fördjupad översiktsplan Öjebyn - projektplan

Diariennr 20KS597

Beslut

Kommunstyrelsens arbets- och personalutskott föreslår att Kommunstyrelsen antar Projektplan för fördjupad översiktsplan Öjebyn.

Ärendebeskrivning

I samband med att översiktsplanen 2030 antogs beslutades att ett fortsatt arbete med en fördjupad översiktsplan för landsbygdscentra respektive stadsdelar skulle påbörjas. Utifrån stadsdelarnas specifika utmaningar och möjligheter föreslogs att arbetet skulle bedrivas med en stadsdel i taget och inledas med Öjebyn.

Arbetet med FÖP stadsdelscentra Öjebyn indelades i etapper. Etapp 1 som avser en översyn av skolområdet prioriterades. Ett 20-tal dialoger med medborgare och intressenter avseende framförallt etapp 1 men även Öjebyn som helhet genomfördes under våren 2019. Fortsatta dialoger med fokus på helhet planerades ske under höst 2019 och vår 2020.

I och med den prioritering som gjordes har arbetet med FÖP Öjebyn helhet inte genomförts i den takt som ursprungligen planerades, resurser har nu frigjorts som möjliggör ett omtag av utvecklingsarbetet.

Medel till projektkostnader och konsultkostnader, totalt 200 tkr, tillskjuts inte från Kommunstyrelsen.

Yrkanden

Anders Lundkvist (S): Stryk andra beslutsmeningen: Kommunledningsförvaltningen föreslår att medel till projektkostnader och konsultkostnader, totalt 200 tkr, tas från Samhällsbyggnadsnämndens budget. Inarbete istället frågan om medel i ärendebeskrivningen.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition och finner att det endast föreligger ett förslag vilket blir Kommunstyrelsens arbets- och personalutskottets beslut.

Beslutsunderlag

- Fördjupad översiktsplan Öjebyn - Projektplan

Utfärdat av
Roger Lundstig

Datum
2020-12-07

Sökväg till dokumentet

[Klicka här för att ange sökväg.](#)

I Bakgrund

I samband med att översiktsplanen 2030 antogs beslutades att ett fortsatt arbete med en fördjupad översiktsplan för landsbygdscentra respektive stadsdelar skulle påbörjas. Utifrån stadsdelarnas specifika utmaningar och möjligheter föreslogs att arbetet skulle bedrivas med en stadsdel i taget och inledas med Öjebyn.

Arbetet med FÖP stadsdelscentra Öjebyn indelades i etapper. Etapp 1 som avser en översyn av skolområdet prioriterades. Ett 20-tal dialoger med medborgare och intressenter avseende framförallt etapp 1 men även Öjebyn som helhet genomfördes under våren 2019. Fortsatta dialoger med fokus på helhet planerades ske under höst 2019 och vår 2020.

I och med den prioritering som gjordes har arbetet med FÖP Öjebyn helhet inte genomförts i den takt som ursprungligen planerades, resurser har nu frigjorts som möjliggör ett omtag av utvecklingsarbetet.

Samtliga strategier i planförslaget ska syfta till att göra Piteå till en än mer attraktiv och uthållig kommun att leva i, verka i och att besöka, för både dagens och morgondagens befolkning.

2 Omfattning och avgränsningar

Den geografiska avgränsningen framgår av karta nedan enligt röstreckad linje.

- Solanderskolans verksamhetsområde (svartstreckad linje på karta ovan) bedrivs som separat projekt.

3 Syfte, mål och inriktning

Översiktsplanens syfte är att planera för en hållbar utveckling och befolkningstillväxt i hela kommunen. I Piteå kommun ska det finnas goda miljöer för alla att växa upp, bilda familj och åldras i. Den fördjupade översiktsplanen för Öjebyn syftar till att stadsdelscentrum ska förtätas med nya bostäder och verksamheter, vilket ska säkra stadsdelens attraktivitet och funktion på sikt.

För att nå målbilden ”blandstad” ska planeringen styra mot en blandning av boende, handel och verksamheter. Bebyggelseområden ska länkas samman genom ny bebyggelse och grönstrukturer med bra gång- och cykelstråk. För det fortsatta arbetet med FÖP Öjebyn kommer fokus ligga på barn och unga, jämställdhet och integration.

Målbild:

- Utvecklat centrum med boende och verksamheter
- Näringslivsutveckling
- Förtätning av bostäder

Kommunens prioriterade respektive övergripande mål kopplas till projektet.

4 Projektets målgrupp och intressenter

Projektets målgrupp är invånare i Piteå kommun som på olika sätt är delaktiga i stadsdelen Öjebyn. Intressenter är boende, fastighetsägare, verksamhetsutövare, föreningar och olika kommunala förvaltningar och andra myndigheter samt kommunala bolag. Projektet kommer omfatta en bred dialog med politiker, tjänstepersoner, medborgare, civilsamhället, andra myndigheter och övriga intressenter.

5 Genomförandet

Projektet genomförs i enlighet med kommunens riktlinjer för projektverksamhet. Arbetet planeras att utföras enligt Boverkets ÖP-modell och följer plan- och bygglagens krav på innehåll och handläggning, det vill säga förslag kommer att samrådats och granskas brett. FÖP Öjebyn ska grundas i dialoger med medborgarna. Dialoger genomförs av både politiker och tjänstepersoner.

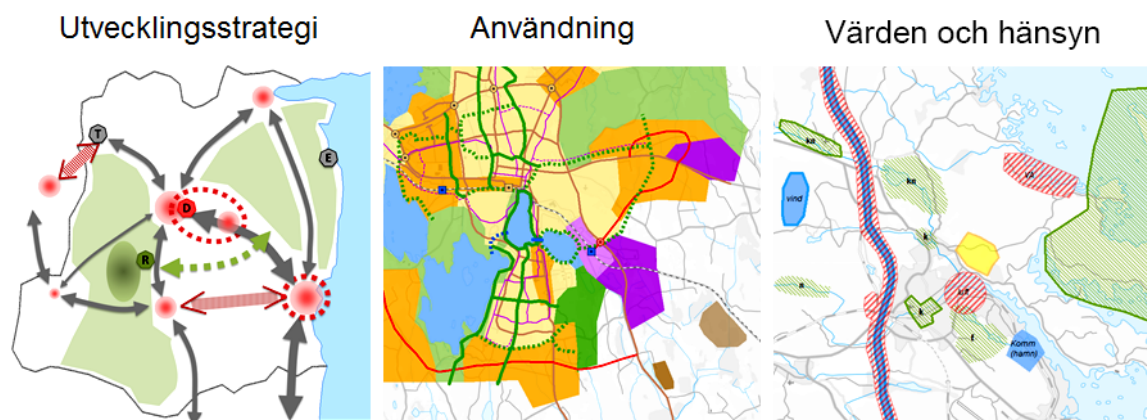

Bild: 5-1 (Boverket) Arbetet planeras att utföras enligt Boverkets ÖP-modell

FÖP Öjebyn ska ge kunskap om strukturella villkor om och för orten samt befolkningen, beskriva livsmiljön samt föreslå åtgärder och utarbeta förslag för att nå mål. Projektet är indelat i olika temaområden, likt tidigare översiktsplanearbete, inom vilka planeringsunderlag tas fram och förslag utformas. För varje temaområde ska särskilt fokus vara på de sociala perspektiven barn och unga, jämställdhet samt integration. Temaområden är följande:

- **Boende och byggande:** Bebyggelsen, boendet och behovet av planering i varje område analyseras. Förtättningsområden samt nya bebyggelseområden stärker identitet och motverkar bostadssegregation föreslås. Här innefattas frågor om gestaltning och grön struktur med hänsyn till att främja livet mellan husen. Genom att utforma bostadsmiljöerna med goda förutsättningar för social gemenskap och mångfald skapas attraktivitet. Varierande boendemiljöer uppnås med hjälp av en blandad bebyggelse med olika upplåtelseformer och bostäder av olika storlek. Det ska finnas bostäder för olika behov och olika livsskederna, som möjliggör att kunna bo kvar i sitt bostadsområde även om livssituationen förändras. Förslag utvecklas i samverkan med aktörer för byggande och förvaltning.
- **Kultur och fritid:** Beskriver infrastruktur för kultur och fritid i form av anläggningar, både ute och inomhus; lokaler, verksamheter och mötesplatser och hur dessa kan utvecklas utifrån olika gruppers behov. Närhet och tillgänglighet till natur och rekreationsområden främjar fysisk aktivitet.
- **Samhällsservice:** Beskriver omsorg, vård och skola samt hur verksamheter kan samverka och utvecklas och erbjuda en jämlik och jämställd service.

- **Näringsliv:** Behandlar ortspecifikt närings- och arbetsliv, vari handel och besöksnäring ingår, och vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Goda förutsättningar för kvinnor och mäns sysselsättning utvecklas.
- **Trafik och kommunikation:** Beskriver hur infrastruktur i form av vägar, gång- och cykelvägar och kommunikationer inklusive datakommunikation ser ut och hur dessa kan utvecklas. Piteå ska ha ett tillgängligt, jämställt, säkert och tryggt transportsystem. Särskild hänsyn i vår trafikmiljö ska tas till barnen. Gång- och cykelbanor, utformning av gatumiljöerna och utbyggd kollektivtrafik skapar goda förutsättningar för miljövänliga och hälsosamma val.
- **Teknisk infrastruktur (inkl klimat och energi):** Behandlar frågor om vatten- och avlopp, avfall och energianvändning i planering, byggande, transporter etcetera samt påverkan av ett förändrat klimat. Samhällsplanering ska säkerställa en god miljö och skydda människors hälsa och säkerhet på kort och lång sikt.
- **Hållbarhetsaspekter:** Omfattar hållbar utveckling (social, ekologisk och ekonomisk) vari miljöfrågor samt natur-, vatten- och kulturmiljöer ingår. Det ska vara enkelt att göra miljövänliga och hälsosamma val i vardagen.

För varje tema finns en ansvarig tjänsteperson.

6 Projektorganisation och bemanning

Styrgrupp:	KSAPU
Projektledare:	Roger Lundstig, Samhällsplanerare, SAM Samhällsplanering
Referensgrupp:	FC-gruppen
Projektgrupp:	Funktioner från Samhällsplanering, Fysisk planering, Näringslivsavdelningen, Fastigheter, Kultur- park och fritid, Utbildningsförvaltningen, Socialtjänsten och Piteå Näringslivsfastigheter.

7 Tidsplaner

Dialog med invånare och intressenter med fokus på helheten planeras till våren 2021. Samrådshandling bearbetas och ställs ut första kvartalet 2022. Ett förslag för granskning ställs ut under sista kvartalet 2022. Antagande förväntas ske under våren 2023. Detaljerad tidsplan är under upprättande.

8 Intäkter och kostnader/lönsamhetskalkyl/resurser

Kostnader kommer att utgöras av framför allt konsultkostnader för utredningar och projektmedel för medborgardialog (utställningsmaterial, annonsering etc). I beräkningen har inte kostnader för den ordinarie personalens arbetstid räknats in.

- Projektmedel 100 000 kronor
  - Annonsering 25 000 kr
  - Utställningsmaterial 25 000 kr
  - Samrådsmöten 20 000 kr
  - Övriga projektkostnader 30 000 kr
- Konsultkostnader 100 000 kr.

9 Risker och åtgärder

Identifierade risker:

1. Tid- och resursplanering kan vara en risk som gör att projekt kan dra ut på tiden. Tidplanen kan förskjutas på grund av ytterligare utrednings- eller diskussionsbehov. Tidplanen kan även påverkas av resursbrist hos den ordinarie personalen på förvaltningarna som ska delta i arbetet.

2. Underlagsmaterial som är nödvändiga för planens framtagande behöver tas fram. I projektets inledande skede bör befintliga underlagsmaterial studeras och värderas. Behov av nya underlag kommer sannolikt att uppstå. Detta kan påverka tidplan och kostnader för projektet.
3. I en utredning kring Piteå sociala landskap identifierades Öjebyn som ett delområde med socioekonomiska utmaningar.
4. Covid-19 kan få konsekvenser för projektet, framför allt avseende möjligheten till dialog och samrådsmöten.

Åtgärder:

1. Förebyggs genom en noggrann planering av resurserna i projektet och hushållning med tiden som finns för de olika arbetsmomenten. Följs upp löpande i relation till projektets tidplan och mål vid varje möte i styrgruppen.
2. En beredskap byggs upp med tillräckligt med ekonomiska resurser för att anlita konsult hjälp i den utsträckning som behövs.
3. I utredningen kring Piteå sociala landskap finns förslag på insatser som kan genomföras för att åstadkomma förbättringar för identifierade områden.
4. Ambition att göra material och dialog digitalt för att skapa bättre förutsättningar för att nå ut till en bredare målgrupp och engagera fler.

I0 Uppdragsgivare

Kommunstyrelsen är uppdragsgivare.

I1 Informations- och kommunikationsplan

Informations- och kommunikationsplan upprättas separat.

I2 Uppföljning/rapportering

Projektledaren ska leda, planera och samordna arbetet samt ansvara för redovisning och återrapportering till styrgruppen. Möten med projektgrupp och styrgrupp planeras in för löpande rapportering.

Intern information förmedlas till alla inom projektgruppen via e-post eller på interna möten. Temaansvariga ansvarar för att föra vidare relevant information till övriga medarbetare inom respektive tema. Alla som arbetar med uppdraget ska ha kunskap om mål, omfattning, deltider och förutsättningar för uppdraget.

Kommunikation med exploitörer, media och medborgare sker via projektledare eller via projektets styrgrupp.

I3 Projektavslut

Projektet avslutas när FÖP Öjebyn antas av kommunfullmäktige och när slutrapport överlämnats till uppdragsgivaren. Förslag infogas i fortsatt arbete för genomförande.

Datum

Klicka här för
att ange
datum.

Underskrift projektledare

Datum

Klicka här för
att ange
datum.

Underskrift representant styrgruppen

Datum

Klicka här för
att ange
datum.

Underskrift uppdragsgivare

§9

Månadsrapport november 2020

20KS346

Månadsrapport november 2020

Piteå kommun

Ekonomi

Övergripande resultat

För perioden redovisas överskott om 174 mkr (123 mkr samma period föregående år). Periodresultatet stärks av engångsintäkter i form av statliga pandemistöd och reavinster från koncerninterna fastighetsaffärer.

Årsprognosen visar överskott om 125 mkr (102 oktoberprognosen). Prognosen är starkare än helårsutfallet 2019 och 100 mkr över budget vilket främst förklaras av många stora engångsposter på intäktssidan enligt ovan.

Skatteintäkterna ser ut att bli högre för året än vad som var farhågorna under våren. Merkostnaderna inom omsorgen kopplat till pandemin täcks i hög grad av riktade statliga stöd. Därtill har utökade generella statsbidrag och ersättning för bland annat sjuklön kompenserat på ett bra sätt för pandemins effekter på kommunens ekonomi i år.

<i>tkr</i>	Utfall Jan-Nov 2020	Utfall Jan-Nov 2019	Prognos helår 2020	Budget helår 2020	Utfall helår 2019
Verksamhetens intäkter	530 236	436 879	598 087	586 471	617 611
Verksamhetens kostnader	-2 654 204	-2 564 732	-3 008 774	-3 030 944	-2 982 106
Avskrivningar	-109 797	-103 764	-122 932	-123 501	-113 427
Verksamhetens nettokostnader	-2 233 765	-2 231 617	-2 533 619	-2 567 974	-2 477 922
Skatteintäkter	1 945 699	1 946 429	2 123 404	2 146 888	2 125 419
Generella statsbidrag	434 675	376 494	508 918	429 708	409 298
Finansiella intäkter	28 502	37 911	28 600	21 964	39 537
Finansiella kostnader	-1 572	-6 413	-2 682	-5 711	-7 074
Periodens resultat	173 539	122 804	124 621	24 875	89 258
<i>Semesterlöneskuldens resultatteffekt</i>	-2 494	13 045	-2 891		-4 435
<i>Resultatets andel av skatter och generella statsbidrag</i>	7,3 %	5,3 %	4,7 %	1,0 %	3,5 %

Likviditet

Kommunen har under hösten stärkt likviditeten genom nyupplåning vilket gör att kommunens kassa nu är på positiva nivåer kring 150-200 mkr. På kommunkoncernnivå är likviditeten stabil och låneskulden har under året ökat med cirka 300 mkr och uppgår nu till 2,8 mdkr.

Investeringar

Investeringsbudgeten för 2020 uppgår till 247 mkr (fg år 284 mkr) efter anslagsöverföring och under året tillkommande projekt. Under perioden januari till november uppgick kommunens nettoinvesteringar till 240 mkr. Ingen uppdaterad investeringsprognos görs i november. En översiktlig bedömning är att budget kommer överskridas med anledning av de koncerninterna fastighetsförvärv som gjorts under året som inte finns i budgeten. Rensat för dessa poster är det sannolikt att årets investeringsbudget inte kommer upparbetas till fullo.

Det största pågående projektet är renovering och nybyggnationer av skollokaler där nybyggnation av Strömnäsbackens förskola, renoveringar Pitholmskolan samt ombyggnationer av förskola i Norrfjärden är de största enskilda delarna.

Därutöver pågår Christinaprojektet med både lokaler och vägar byggs om och till. Även reinvesteringar i flera övriga fastigheter pågår däribland stadshuset.

Styrelse/Nämnder

Styrelse och nämnder redovisar sammantaget överskott mot budget för perioden på 7,8 mkr (12,1 samma period föregående år). För helåret prognostiseras betydande underskott med totalt -23,8 mkr (-40,6 oktoberprognosen), varav socialnämnden -54,8 mkr. Helårsutfallet 2019 för samtliga nämnder var -10,5 mkr.

Betydande reavinster på fastighets- och markförsäljning ger överskott inom fastighets- och servicenämnden samt samhällsbyggnadsnämnden vilket väger upp mot stora underskott inom socialnämnden. Socialnämnden har fått besked kring kostnadstäckning för stora delar av redovisade merkostnaderna kopplat till pandemin av staten. Totalt rör det sig om cirka 20 mkr fördelat på två sökomgångar som nämnden förväntas få i stöd vilket motsvarar cirka 90 % av återsökta merkostnader. Detta besked förklarar den förbättrade prognosen jämfört med oktober.

Se nämndernas kommentarer nedan.

tkr	Nettokostnad	Budget	Budget-avvikelse	Budget-avvikelse	Prognos budget-avvikelse	Budget-avvikelse
	Jan-Nov 2020	Jan-Nov 2020	Jan-Nov 2020	Jan-Nov 2019	helår 2020	helår 2019
Kommunfullmäktige	4 456	4 676	219	881	0	268
Kommunstyrelsen	215 745	220 355	4 610	21 057	573	17 624
- Gemensamma nämnder	48 369	44 610	-3 759	1 974	-3 579	1 882
- KS gemensam	0	6 934	6 934	9 076	3 434	10 933
- Kommunledningsförvaltningen	167 376	168 811	1 435	10 007	718	6 691
Barn- och utbildningsnämnden	815 400	826 919	11 519	7 530	5 400	6 583
Fastighets- och servicenämnden	54 719	81 804	27 085	17 233	15 500	2 530
Kultur- och fritidsnämnden	117 238	122 121	4 883	1 781	1 200	-180
Miljö- och tillsynsnämnden	3 931	4 098	166	462	32	631
Samhällsbyggnadsnämnden	150 009	157 154	7 145	6 749	8 295	12 214
Socialnämnden	884 263	836 223	-48 040	-44 053	-54 820	-52 058
Gemensam kost- och servicenämnd	-245	0	245	328	0	0
Gemensam räddningsnämnd	0	0	0	0	0	0
Gemensam överförmyndarnämnd	0	0	0	116	0	0
Summa nämnder/styrelse	2 245 516	2 253 348	7 833	12 084	-23 820	-10 506

Kommunfullmäktige, revision och valnämnd

Kommunfullmäktige, inklusive revision och valnämnd, redovisar samlat överskott om 0,2 mkr. Störst är överskottet inom kommunrevisionen och förklaras av att fakturerade kostnader inte uppkommer i samma takt som periodiserad budget. Detta överskott förväntas inte kvarstå vid årsskiftet. Fullmäktige (exkl. revision och valnämnd) visar ett svagt överskott, medan valnämnden ligger i linje med budget.

Prognosen för helåret visar ett nollresultat för samtliga verksamheter.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen redovisar överskott för perioden med 4,6 mkr förklarar av ej förbrukade medel i den tillväxtpolitiska reserven och av centralt avsatta medel. Helårsprognosen visar sammantaget på överskott om 0,6 mkr. Även helårsprognosens överskott förklaras likt ovan. Kommunstyrelsen har fortsatt höga kostnader för bland annat den gemensamma servicenämnden (löncenter) och för kommunövergripande uppdrag och utredningar.

Barn- och utbildningsnämnden

Barn- och utbildningsnämnden redovisar överskott om 11,5 mkr per november, vilket motsvarar en avvikelse mot budget om cirka 1,3 % och är 4 mkr högre jämfört med samma period 2019.

Utbildningsförvaltningen följer höstens händelseutveckling av covid-19 och arbetar med beredskap för att vidmakthålla verksamheten i förskolor och skolor. Trots det är sjukfrånvaron bland personalen fortfarande på höga nivåer vilket är en påfrestande bemanningssituation.

Förskolan redovisar per sista november överskott om 5,7 mkr. Överskottet beror på omfördelningar av personalresurser inom förskoleverksamhet som en effekt av covid-19. Vårens möjlighet för rektorerna att omfördela personal har försämrats under hösten. Hög personalfrånvaro har kombinerats med en hög barnnärvaro. Detta har inneburit otillräcklig tillgång till timvikarier, störningar i organisationen samt en ansträngande arbetsmiljö för personalen där de inte kunnat genomföra planerad verksamhet. För att underlätta vikariesituationen har utbildningsförvaltningen visstidsanställt ett antal timvikarier fram till årsskiftet. Helårsprognos för förskolan sätts till 5 mkr.

Grundskolan redovisar utfall om 2,1 mkr för perioden. Begränsat antal timvikarier har funnits att tillgå under större delen av året vilket har resulterat i en samordning av personalresurser. Under november har sjukfrånvaron bland personalen varit mer kännbar än tidigare. Trots personalomfördelningar från andra ej lagstadgade verksamheter till grundskolan har det inte varit möjligt att bedriva undervisning på Strömnässkolan vilket ledde till att enheten fick stänga sex dagar under november månad. Barnomsorg erbjöds till barn vars vårdnadshavare har yrken inom samhällsviktiga funktioner. Årsprognos för grundskolan sätts till 0,9 mkr.

Strömbackaskolan redovisar för perioden överskott om 2,1 mkr. Den interkommunala ersättningen bidrar till det positiva resultatet med drygt 0,5 mkr då intäkterna har varit högre och kostnaderna mindre än budgeterat. På grund av reserestriktionerna hänförliga till covid-19 har resekostnaderna kopplade till fortbildning för Strömbackaskolan varit lägre under hela 2020 vilket också bidrar till det stärkta resultatet. I november resultat ingår ej budgeterade intäkter från Migrationsverket. Årsprognosen för Strömbackaskolan sätts till 2 mkr.

Grans Naturbruksgymnasium redovisar resultat om -0,6 mkr. Underskottet beror till stor del på minskade intäkter för lokalhyra för internat, stallhyra för elevhästar samt matförsäljning eftersom gymnasieskolorna har bedrivit distansundervisning största delen av året. Grans har haft en kraftig ökad kostnad för foder till lantbruksdjuren på grund av förra höstens dåliga skörd vilket medgett lägre självförsörjning på foder i år. Installationen av mjölkroboten och invänjningen av mjölkorna i det nya systemet har också inneburit tillfälliga ökade personalkostnader. Helårsprognosen för Grans Naturbruksgymnasium sätts till -0,9 mkr. Det finns medel avsatt i kommunstyrelsens centrala pott för täckning av del av underskott för Grans Naturbruksgymnasium. För 2020 finns det 350 tkr för utbildningsförvaltning att rekvirera vilket innebär att -0,6 mkr av Grans prognos kommer att påverka barn- och utbildningsnämndens helårsprognos.

Elevhälsan har haft minskade personal- och fortbildningskostnader under året som en effekt till covid-19, prognosen för avdelningen bedöms vara överskott om ca 0,8 mkr på helåret.

Upparbetade investeringsmedel per sista november är cirka 44 mkr. För 2020 prognosticeras att cirka 60,2 mkr kommer att upparbetas i olika investeringsprojekt i investeringsplanen.

Barn- och utbildningsnämndens helårsprognos för 2020 är överskott om 5,4 mkr. Helårsprognosen baseras delvis på skolformernas sammanlagda prognos om 7,3 mkr. Renodlingsprojektet av fastigheter har medfört minskade lokalkostnader för utbildningsförvaltningen med cirka 1,1 mkr under 2020. I prognosen ingår även en återbetalning till Skolverket avseende statsbidraget Likvärdig skola om 1,6 mkr på grund av kommunen ej mött villkor i statsbidraget för 2019, vilket är 7 miljoner bättre än oktobers helårsprognos för den här posten. Skolverket har lämnat ett inofficiellt besked om att efter komplettering av statsbidragets redovisning kommer de att godkänna inlämnat underlag. Kostnader för underhåll och ombyggnation av lokalbeståndet prognostiseras till underskott om cirka -2 mkr. Det är bland annat ombyggnation av Rognäsgränd för att inrymma en ny förskoleavdelning och akuta säkerhetsåtgärder i grundskolans slöjdsalar som bidrar till underskottet.

Fastighets- och servicenämnden

Fastighets- och servicenämnden redovisar överskott för perioden på 27,0 mkr. I överskottet ingår reavinster från försäljning av fastigheter tillhörande renodlingsprojektet samt Villa Näsudden med 19,1 mkr. Renodlingen utgör 14,3 mkr och Villa Näsudden 4,8 mkr.

På årsbasis beräknas kapitalkostnaderna visa underskott med 0,6 mkr och semesterlöneskulden med 0,2 mkr. Kostnader med anledning av covid-19 beräknas på helår uppgå till 1,0 mkr.

Avdelning Fastigheters prognos omfattar ökade kostnader för sand och snö på 1,4 mkr. Vid investeringar uppstår driftskostnader som inte är värdehöjande och därmed belastar driften med 2,0 mkr. Renoveringarna i Christinaprojektet och Stadshuset medför bortfall av hyresintäkter med 3,5 mkr. Detta resulterar i att budgeten för planerat underhåll är sänkt med 6,9 mkr. Därutöver ingår även avsaknad av prisökningspengar 2020 med 2,0 mkr.

Samtliga avdelningar prognostiserar överskott för helåret vilket resulterar i ett prognosticerat positivt resultat för nämnden med 15,5 mkr. Då är planerade nedskrivningar av bokfört värde med upp till 7,8 mkr beaktade med anledning av planerade rivningar, försäljningar och förändrad verksamhet.

Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden redovisar överskott med 4,9 mkr för perioden. I överskottet ingår ca 2,3 mkr avseende SM-veckan 2022, Piteå 400 år samt inestående investeringsbidrag till föreningar med egna anläggningar. Många verksamheter har påverkats av pandemin. Föreningar har ställt in större delen av sina arrangemang under perioden,

vilket innebär minskade hyresintäkter, men även minskade kostnader för förvaltningen. Fotbollstältet har minskade kostnader jämfört med samma period förra året dels pga. att tältet inte togs ner i år. Energikostnaderna har minskat betydligt då korrigerat har gjorts kring nyttjande av returvärmen. Kryssningstrafiken i Piteå skärgård ställdes in pga. pandemin vilket innebär minskade kostnader. Skärgårdsverksamheten drabbades i somras av ett båthaveri pga. utmattningsskador i skrovet. Försäkringsersättning kopplat till detta har erhållits med 0,5 mkr.

Nämndens prognos för helåret visar överskott med 1,2 mkr. 1 mkr av överskottet avser medel för SM-veckan 2022, som kommer att tas upp för begäran om anslagsöverföring till 2021. Minskningen från periodresultat till årsprognos hänförs dels till utbetalningar/reserveringar till föreningar med 2,9 mkr. Utbetalning av investeringsbidrag till föreningar som driver egna anläggningar kommer att försenas pga. pandemin, eftersom föreningarna är försiktiga med att påbörja byggarbeten.

Lindbäckstadion kommer att drivas av kommunen denna säsong, och det innebär ökade kostnader under de sista två månaderna. Simhallarna stängdes i november, och det är osäkert hur länge stängningen varar. Det leder framför allt till minskade intäkter framöver.

Miljö och tillsynsnämnden

Nämnden redovisar positivt utfall med 0,2 mkr för perioden och en årsprognos på noll. Resultatet förklaras främst av lägre personalkostnader. Under förutsättning nytt verksamhetssystem (AlkT) hinner installeras så förväntas det prognostiserade utfallet för helåret klaras.

Samhällsbyggnadsnämnden

Perioden visar överskott med 7,1 mkr, främst förklarad av vinst vid markförsäljning. Negativa ekonomiska avvikelser för perioden handlar främst om kostnader för halkbekämpning och förändring av semesterlöneskuld.

Coronapandemin har under perioden påverkat nämnden i en relativt låg grad. Pandemin har inneburit extrakostnader och minskade intäkter främst för flyktingsamordningen och kollektivtrafiken, men pandemin har även bidragit till en del kostnadsminskningar då exempelvis vissa möten och utbildningar har genomförts på distans.

Nämnden lämnar en positiv prognos för helåret med 8,3 mkr på grund av markförsäljning. Markförsäljningen avser bland annat mark på Berget, Haraholmen och Strömnäsbacken. Prognosen vid exkludering av markförsäljningen visar på +-0 mkr. Vuxenutbildningen beräknas lämna överskott av statsbidrag inom upphandlad yrkesvuxutbildning. Arbetsmarknad har rekviderat statsbidrag avseende feriejobb. Prognosen innehåller även ökade kollektivtrafikskostnader som bland annat består av ett ökat ägarbidrag till Länstrafiken som en effekt vid avvecklingen av Bussgodis samt ekonomiska effekter pga. fattade beslut för att stävja utvecklingen av Coronapandemin. Även höga kostnader för etablering av elbussar samt införandet av Microsoft 365 ingår i prognosen.

Socialnämnden

Socialtjänsten har per november budgetavvikelse om -48,0 mkr och helårsprognosen för 2020 sätts till -54,8 mkr. Extrakostnader kopplat till covid-19 uppgår till totalt 22,9 mkr hittills. En andra ansökan om riktade statsbidrag om 5,7 mkr t.o.m. november är inskickad till Socialstyrelsen. Besked har lämnats från Socialstyrelsen om en första återbetalning till förvaltningen om närmare 15,5 mkr. Kommunerna blir kompenserade med ca 90 % av de kostnader som uppstått till följd av pandemin. För Piteå innebär det en intäkt om ca 20 mkr som stärker novembers resultat samt förbättrar helårsprognosen.

Gemensam kost- och servicenämnd

Kost- och servicenämnden redovisar överskott för perioden med 0,2 mkr, vilket beror på att nämndens verkliga kostnader har varit lägre än budgeterat. Helårsprognos 0,3 mkr.

Gemensam överförmyndarnämnd

Överförmyndarnämnden visar nollresultat per november 2020. Medel från Migrationsverket är svårprognosticerade och kan påverka ekonomiska utfallet framöver, i nuläget har nämnden en nollprognos för helåret.

Gemensam räddningsnämnd

Den gemensamma räddningsnämnden redovisar för perioden nollresultat, vilket även prognostiseras för helåret. Analysen visar på överskott för intäkter medan kostnaderna ser ut hamna på underskott. Den omfattande branden vid Polarbageriet i Älvsbyn kommer att kosta ca 317 000 kronor (Älvsbyns självrisk) under förutsättning att ansökan till Myndighet för samhällsskydd och beredskap på resterande kostnader godkänns och hinner betalas ut under 2020. Pandemins påverkan på nämnden är svår att bedöma. Minskade intäkter beroende på inställda och pausade utbildningar, externa arbeten och tillsyn på boenden med riskgrupper under våren. Denna verksamhet har dock återstartats under hösten för att delvis pausas i oktober igen.

Strategiska områden

Befolkning

Kommunens befolkning uppgick den sista oktober 2020 till 42 200 invånare. Hittills under året har befolkningen minskat med -81 invånare, -0,2 %. Piteås befolkning har minskat särskilt kraftigt de tre senaste månaderna, -131 invånare.

Invandringen och därmed invandringsöverskottet fortsätter att minska, hade invandringen varit på samma nivå som motsvarande period 2019 hade befolkningen istället ökat. Nu minskar invandringsöverskottet från +222 till +68. Invandringen har successivt minskat under en lång perioder. Under några månader 2020 har invandringsöverskottet varit negativt, vilket ur ett historiskt perspektiv är relativt ovanligt.

Antalet födda är 37 färre än motsvarande period 2019 samtidigt som antalet döda ökat något, sammantaget ger det ett större födelseunderskott än tidigare.

Inrikes inflyttning har minskat med 50 personer samtidigt som utflyttningen är nära nog oförändrad. När årsstatistiken publiceras tillgängliggörs även statistik som beskriver flyttrörelser mellan andra kommuner och Piteå. Förhoppningen är att tydligare kunna beskriva vilka grupper som minskat sin inflyttning till Piteå i samband med årsredovisningen. Två teorier till kring den minskade inflyttningen är att antalet utbildningsplatser vid LTU i Piteå successivt minskat de senaste åren samt att pandemin kan ha påverkat flyttrörelserna indirekt.

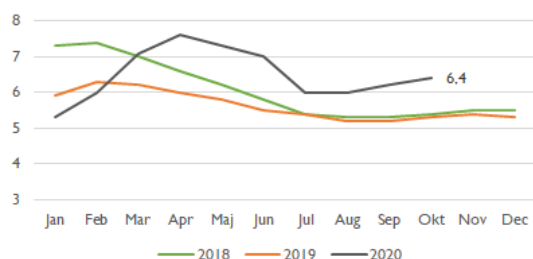
	2020 jan-okt	2019 jan-okt
Födda	348	385
Döda	406	399
<i>Födelseöverskott</i>	-58	-15
Inrikes inflyttning	1 059	1 109
Inrikes utflyttning	1 154	1 155
<i>Inrikes flyttningsöverskott</i>	-95	-46
Invandring	122	270
Utvandring	54	48
<i>Invandringsöverskott</i>	68	222
Justeringar	4	8
Folkökning	-81	170
Folkmängd	42 200	42 286

En ny befolkningsprognos med sikte på 2030 tas fram under december. Prognosen kommer även att innehålla en delområdesprognos.

Personal

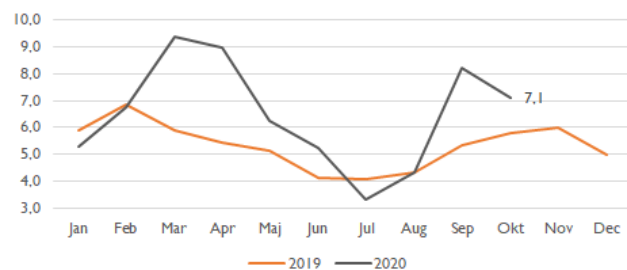
Den ackumulerade sjukfrånvaron (de senaste 12 månaderna) fortsätter att öka, vilket kan förklaras av den rådande pandemin. Sjukfrånvaron ökar generellt för både kvinnor och män men i förhållande till september månad är det bara kvinnornas frånvaro som ökat, från 6,9 % till 7,1 %, männens frånvaro ligger kvar på samma nivå (3,7 %)

Sjukfrånvaro i % ackumulerat 12 mån (sep 2019 - okt 2020)

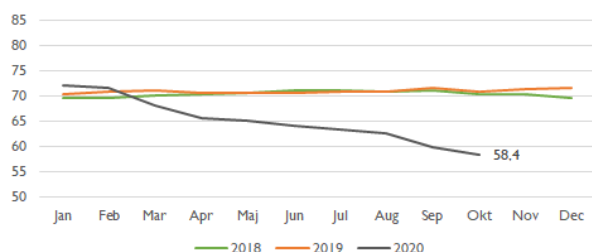
På grund av pandemin är det även intressant att följa utvecklingen av sjukfrånvaron månad för månad, där nu sjukfrånvaron sjunker en aning i förhållande till september månad, både männen och kvinnornas frånvaro minskar.

Sjukfrånvaro per månad

Frisktalet minskar vilket är en naturlig följd av att sjukfrånvaron ökar, det innebär att fler av kommunens medarbetare har varit sjuka.

Frisktal (sep 2019 - okt 2020)

Personal

Nyckeltal	Utfall kvinnor senaste	Utfall män senaste	Utfall Okt 2020	Utfall Okt 2019
Sjukfrånvaro, %	7,1 %	3,7 %	6,4 %	5,3 %
Frisktalet (0 -7 sjukdgr), %	54,1 %	74 %	58 %	71 %
Andel heltidstjänster, %				
Antal timmar som utförs av timanställda			5 15 439	484 579
Kvinnors lön i förhållande till mäns lön, %			94,2 %	93,2 %

Budgetuppföljning november 2020
Socialtjänsten

	AVDELNING	Årsbudget 2020	Periodbudget Jan - nov	Periodens förbrukning Jan - nov	Periodens budgetavvikelse Jan - nov	Periodens budgetavvikelse fg. månad	Budgetavvikelse innevarande månad (nov)	Linjär avvikelse mot budget helår 2020	Årsprognos 2020	Varav kostnader avseende Corona Jan - nov
510-511	Politik och förvaltningsledning	11 592	10 627	-7 159	17 786	-2 015	19 801	19 403	14 500	2 532
512	Stab och ledningsstöd	33 106	27 843	34 270	-6 427	-5 890	-537	-7 011	-1 400	563
	<i>varav semesterlöneskuld</i>	0	-2 503	4 101	-6 604	-5 758	-846	-7 204	-1 100	0
513	Hälso- och sjukvård	71 050	64 823	72 381	-7 558	-6 702	-856	-8 245	-6 000	2 678
514	En ingång	150 554	138 594	133 573	5 021	5 148	-127	5 477	5 200	52
515	Barn och familj & Missbruksvård	101 798	93 332	122 349	-29 017	-21 404	-7 613	-31 655	-35 250	353
516	Ordinärt boende	79 081	72 801	84 928	-12 127	-11 429	-698	-13 229	-13 620	3 746
517	Särskilt boende för äldre	280 745	259 156	265 460	-6 304	-6 137	-167	-6 877	-7 350	8 512
518	Psykosocialt stöd	130 001	119 876	124 856	-4 980	-4 287	-693	-5 433	-5 800	2 484
519	Vuxna funktionsnedsatta	53 193	49 171	53 604	-4 433	-4 531	98	-4 836	-5 100	1 641
5XX	Totalt Socialtjänsten	911 119	836 223	884 262	-48 039	-57 248	9 209	-52 406	-54 820	22 560

Månadsuppföljning ekonomi november 2020

Socialtjänsten har per november en budgetavvikelse om -48,0 mkr och helårsprognosen för 2020 sätts till -54,8 mkr. Extrakostnader kopplat till Covid-19 uppgår till totalt 22,9 mkr hittills. En andra ansökan om riktade statsbidrag om 5,7 mkr t.o.m. november är inskickad till Socialstyrelsen. Besked har lämnats från Socialstyrelsen om en första återbetalning till socialförvaltningen om närmare 15,5 mkr. Kommunerna blir kompenserade med ca 90 % av de kostnader som uppstått till följd av pandemin. För Piteå innebär det en intäkt om ca 20 mkr som förstärker novembers resultat samt förbättrar helårsprognosen.

Politik och förvaltningsledning

- Total budgetavvikelse för avdelningen politik och förvaltningsledning per november är 17,8 mkr och helårsprognosen sätts till 14,5 mkr. Detta är en förbättring med 20 mkr kopplat till statliga ersättningar för Coronarelaterade kostnader.
- Socialförvaltningens ledning har en budgetavvikelse på -2,5 mkr. Materialinköp och skyddsutrustning för covid-19 har bokförts under den verksamheten för 2,5 mkr och är en stor del av budgetavvikelsen. Prognosen för helåret sätts till -5,5 mkr, vilket är oförändrat sedan föregående månad och innefattar kostnader på ca 2,5 mkr som förvaltningen blivit tilldelade när kommunen uppgraderar IT-systemen till Office 365. Kostnaden för socialförvaltningen blev känd i slutet av oktober och förvaltningen får ingen utökad budgetram för de här kostnaderna.

Stab och ledningsstöd

Utfall

- Budgetavvikelsen för området är -6,4 mkr där semesterlöneskulden står för -6,6 mkr.
- Prognosen för hela avdelningen är -1,4 mkr och är en förbättring med 0,2 mkr jämfört med prognosen i oktober.

Analys

- Bemanningenheten har en budgetavvikelse på 0,5 mkr vilket är en förbättring från oktober med 0,4 mkr. Efter beslut om att poolen ska kunna bokas mer ute i verksamheten förväntas bokningsgraden öka under resterande del av året. På grund av covid-19 och lägre bokningsgrad tidigare under året sätts prognosen för budgetavvikelsen till 0,1 mkr.
- Stab och ledningsstöd har en budgetavvikelse på -1,1 mkr till och med november vilket är 0,1 mkr sämre än oktober. Prognosen förbättras till -1,2 mkr i budgetavvikelse där resursenheten som inte är fullt finansierad står för -1,6 mkr medan övriga delar inom

området har en positiv budgetavvikelse. De anställda som vid årets början var placerade vid resursenheten har under året övergått till andra tjänster i verksamheten vilket förbättrat resultatet för resursenheten.

- Semesterlöneskulden är den totala skulden för samtliga anställda inom socialtjänsten. Av redovisningstekniska skäl bokförs hela kostnaden under stab och ledningsstöd. Utfallet för november månad är -6,6 mkr. Prognosen för semesterlöneskulden är -1,1 mkr och gjordes av ekonomikontoret i början av året. Ökningen av skulden är dock mycket högre än för samma tid 2019 beroende främst på att verksamheterna varit mer restriktiva till att ta ut semester på grund av Covid-19. Kostnaderna kommer med stor sannolikhet bli högre än den prognos som är satt.

Hälso- och sjukvård

Utfall

- Avdelningen för hälso- och sjukvård har per november en budgetavvikelse om -7,6 mkr och helårsprognosen sätts till -6,0 mkr. Anledningen till försämringen från föregående månad är utbetalda löneökningar för sjuksköterskorna som inte ännu är budgeterade, detta kommer att korrigeras under nästa månad. Samtliga sjuksköterskegrupper har jobbat mycket övertid under året då sjukfrånvaron varit hög pga. Corona. Övertidsersättningen om 1,2 mkr är utbetalt hittills. Fördyringar kopplat till pandemin uppgår per november till 2,7 mkr för Hälso- och sjukvårdsavdelningen.

Analys

- Den nya sjuksköterskeorganisationen är i drift från första april. Detta innebär att merparten av sjuksköterskorna inom Socialtjänsten numera är organiserade under HSL, från särskilt boende flyttades 31 å.a. Äldrecentrat har fortfarande sjuksköterskor anställda direkt i sin verksamhet. I och med den nya organisationen förväntas bättre sammanhållning och kontinuitet i arbetslaget och mindre sårbarhet vid frånvaro.
- Rekrytering av nya sjuksköterskor pågår fortsatt för att minska behovet av inhyrd personal från bemanningsföretag vilket är en väldigt kostsam lösning. Verksamheten hade dock behov av bemanningssjuksköterskor under sommaren vilket ger en negativ prognos på helår. Till och med november har verksamheten kostnader om 5,6 mkr för dessa konsulttjänster. I dagsläget är nästintill alla sjukskötersketjänster tillsatta och de nyrekryterade sjuksköterskorna påbörjar sina tjänster under hösten samt i januari.
- Allt extra sjukvårds- och förbrukningsmaterial kopplat till Covid-19 belastade initialt hemsjukvård dag, oavsett i vilken av Socialtjänstens verksamheter detta användes. Detta omfördelades till andra berörda avdelningar under november.
- Hemsjukvård natt är från årsskiftet hopslagna med ambulerande natt, detta för att all nattpersonal ska vara samlade under samma enhetschef. Viss övertalighet fanns i gruppen i början av året men är i fas nu. En sjukskrivning gör att verksamheten måste ta in en bemanningssjuksköterska under hösten. Detta var även nödvändigt under

sommaren för att klara verksamheten. Liksom de andra sjuksköterskegrupperna ligger Natt ligger högt på övertid, hittills i år är det utbetalt 0,3 mkr i övertidsersättning.

- Sjuksköterskor inom psykosocialt stöd har en budgetavvikelse om -0,5 mkr vilket beror på att gruppen har 4,0 å.a anställda men bara budget för 3,5 å.a. Beslut om detta är fattat för att klara bemanningen då det är väldigt svårt att lyckas anställa en SSK på bara 50%. En person har bytt arbetsställe men en del av dennes lön belastar SSK SO året åt. Längre introduktion av nyanställda som genererar dubbla personalkostnader under introduktionsperioden samt viss sjukfrånvaro påverkar resultatet negativt då det är en liten grupp på fyra personer.
- Undersköterskorna i hemsjukvården är underfinansierade med ca 0,3 mkr på grund av OB-kostnader som inte har tagits med i budgeten. Gruppen har påverkats av sjukfrånvaro men framför allt av stor personalomsättning, vilket gör att det blir höga kringkostnader kopplade till rekrytering och introduktion av ny personal.
- Det nya avtalet för transport, material och hjälpmedel har blivit väsentligt dyrare 2020 än tidigare, vilket kommer att påverka Rehabs resultat negativt. Fördyringen rör sig om nära 0,5 mkr.

Åtgärd

- Rehabiliteringen har gjort ett bra jobb med personalen vilket gör att personalbudgeten går ihop. En fysioterapeut från bemanningsföretag har dock behövt tas in över sommaren för att klara bemanningen då det saknas vikarier.
- Hemsjukvård dag gör ett plusresultat på personalsidan, detta har inte uppnåtts på flera år. En stor anledning till det är ett bra samarbete med USK i hemsjukvården.
- Poolen har hög bokningsgrad. För att ännu bättre kunna se till verksamheternas behov av sjuksköterskor rekryteras en person till under hösten.

Omsorgsavdelningen: en ingång

Utfall

- Beställare hemtjänst 65+ har en budgetavvikelse på 6,7 mkr vilket är en förbättring med 0,9 mkr jämfört med föregående period. Prognos för helåret förbättras från 6,3 mkr till 7,3 mkr.
- Färdtjänst har en budgetavvikelse på 0,3 mkr vilket är samma som föregående period. Prognos för färdtjänst är 0,2 mkr vilket är samma som föregående period.
- Försörjningsstöd har en budgetavvikelse på -5,9 mkr vilket är en försämring på 1,5 mkr jämfört med föregående period. Prognos för försörjningsstöd är på -6,5 mkr.
- Totalt för hela avdelningen är budgetavvikelsen 5,0 mkr vilket är en försämring med 0,1 mkr jämfört med föregående period. Prognos för hela avdelningen är 5,2 mkr

Analys

- Antalet hemtjänsttimmar har minskat jämfört med början av året vilket delvis kan bero på att många av sagt sig hemtjänst för att minska risken för smittspridning. Från 1/7 ska alla beviljade timmar läggas in i verksamhetssystemet så att hemtjänstgrupperna ska få mer korrekt ersättning för de timmar som de utför. Kostnaderna för antalet hemtjänsttimmar ligger 3,6 mkr under samma period föregående 2019. Flera som av sagt sig hemtjänst samt tillskott i budget på grund av att 15 platser stängt på Hortlaxgården har minskat budgetavvikelsen.
- Kostnaden för färdtjänst har minskat jämfört med 2019 beroende på minskat resande pga. covid-19. Budgetavvikelsen totalt för färdtjänst var 2019 -2,4 mkr och prognosen för 2020 är nu 0,2 mkr. Resandet med färdtjänst under 65 år har ökat medan resandet för åldersgruppen 65+ är fortsatt lågt.
- Försörjningsstöd har ca 3,3 mkr lägre kostnader jämfört med föregående år. Antalet hushåll har varit på lägre nivå under 2020 jämfört med 2019. Den befarade kostnadsökningen på grund av covid-19 har hittills uteblivit. Antalet hushåll har istället minskat från april till november vilket beror på att de flesta grupper inom försörjningsstödet har minskat.

Åtgärd

- Projektet SamSoc inom försörjningsstödet har pågått under året och är nu avslutat.

Barn och familj/Missbruk

Utfall

- Barn och familj/Missbruk har en budgetavvikelse för perioden januari till november på -29,0 mkr. Den stora avvikelsen för november beror på att intäkter från Migrationsverket gällande LSS Barn som man tidigare räknat med uteblir, en bokning i november på -5,5 mkr. Ytterligare -3,0 mkr kommer att bokas i december av denna anledning.
- Inom Barn och familj ligger kostnaderna kvar på en hög nivå, framförallt inom institutionsvården och förstärkta familjehem. Även familjehem har ökat i kostnader i och med rekrytering av nya familjehem vilket är positivt då kostnaderna på förstärkta familjehem som är en betydligt dyrare placering förväntas minska tack vare detta.
- Inom området Missbruk märks dock en stabilisering under de senaste månaderna
- Helårsprognosen för avdelningen hamnar på -35,3 mkr.

Analys

- Inom institutionsvård barn och unga ligger antalet vårddygn samt dygnskostnaden kvar på en hög nivå under januari till november 2020. Jämfört med samma period förra året har verksamheten dock 901 st. färre vårddygn. Prognosen för institutionsvården sätts till -13,5 mkr och bygger på de placeringar som är kända i dagsläget.

- Antalet placerade på familjehem och därmed kostnaderna minskade under 2019 vilket beror på att Piteå kommun har brist på familjehem. Det medför i vissa fall dyrare placeringar än vad som är nödvändigt. Fler familjehem är kontrakterade vilket borde leda till ökade kostnader. Detta är i sammanhanget positivt eftersom kostnaderna gällande de dyrare förstärkta familjehemmen förväntas minska tack vare detta. Årsprognos sätts i nuläget därför till -1,5 mkr.
- Förstärkta familjehem: Migrationsverket har blivit mer restriktiva med det som går att återsöka, tänkta intäkter har därför uteblivit i början av året och påverkat budgetavvikelsen negativt. Det finns även en ökning i antalet vård dygn (723 st. fler) och kostnad per dygn (383 kr/dygn) jämfört med samma period 2019. Verksamheten räknar dock framöver med en viss positiv ekonomisk effekt av fler kontrakterade familjehem. Helårsprognos sätts till -5,2 mkr.
- Verksamheterna för köpta tjänster är i nuläget inne i en process där dyrare alternativ minskar i antal och billigare ökar. Institutionsvården har minskade antal dygn medan förstärkta familjehem ökade antal dygn. Förstärkta familjehem räknar dessutom framöver med en förskjutning av placeringar till nya kontrakterade familjehem. Summerat borde detta ge positiv ekonomisk effekt på totalen.
- Det är i dagsläget två barn (mot tre i början av året) placerade enligt LSS där kostnaderna för ett av dessa återsökts hos Migrationsverket. Under november kom besked från Migrationsverket att intäkter sökta fr. o m februari 2019, ca 5,5 mkr, uteblir då barnet blev svensk medborgare och rätten till statligt stöd då försvinner. Dessa medel är bortbokade i uppföljningen för november. Återsökningar före februari 2019 kvarstår under handläggning, ca 3 mkr. Sent svar från Migrationsverket gällande sannolikheten att få dessa medel beviljade visar dock att dessa intäkter måste bokas bort under december då osäkerheten är för stor. Prognosen för helåret är justerad med detta. Konsekvensen blir att nettokostnaderna ökar då de inte hålls nere via intäkterna. Inom denna verksamhet har vi dessutom ökade dygnskostnader jämfört med 2019. Totalt har verksamheten genererat en kostnad på 9,8 mkr hittills under året. Helårsprognos läggs på ca -13,3 mkr.
- Inom institutionsvård vuxna har det skett en viss stabilisering gällande underskottet senaste månaderna. Analys visar att antalet vård dygn för perioden januari till november 2020 var 172 st. fler än samma period förra året, dock till lägre dygnskostnad. Per sista november 2020 fanns det 2 LVM. Helårsprognosen sätts till -1,6 mkr.
- Övriga verksamheter beräknas gå -0,2 mkr på totalen.

Åtgärd

- Verksamheten gör en översyn av de ärenden som finns idag för att se möjligheten till att minska kostnaderna genom att ta hem de barn där det är möjligt till öppenvård/hemmaplansalternativ. Metod och arbetssätt kopplat till den målgruppen är främst SoS. Det finns dock utmaningar när det gäller ungdomar som vistas på institution pga. eget beteende, t ex missbruk alt kriminalitet.

- Vad gäller LSS-placerade barn som idag är två till antalet har verksamhet för avsikt att se över samt under 2021 påbörja hemflytt för ett av barnen. Detta kommer att påverka kostnaderna i positiv mening, dock behöver verksamheten initialt rusta för kostnader på hemmaplan i insatser som utökad korttidsvistelse och dylikt.
- Verksamheten har skärpt rutinerna gällande beviljande av umgängesresor.
- Beslut på att höja ersättningen till familjehem för att minska antalet placerade på förstärkta familjehem och/eller institution. Dock för tidigt att se större effekter av detta då befintliga kontrakt ska löpa ut eller tas över.
- Förändringar i verksamheten Vård i nära förväntas bromsa kostnadsutvecklingen och öka möjligheten till hemmaplansalternativ.
- Utökad samarbete mellan kommunen och Regionen samt polis för att jobba med tidigare insatser inom området Missbruk.
- Det är för tidigt att se effekterna, kopplat till institutionsvård, av den tolvstegsgrupp som är implementerad och fullt i drift. Man måste ha i beaktande att när vi kan utvärdera och förhoppningsvis styrka effekten bör man överväga en utökning i resurs. Under hösten har man även startat ytterligare behandlingsformer i gruppverksamhet, CRA. Även där för tidigt att bedöma effekt kopplad till köpta tjänster.

Ordinärt boende

Utfall

- Budgetavvikelsen på Ordinärt boende om -12,1 mkr januari till november beror till största del på fortsatt höga personalkostnader inom främst hemtjänstproduktion samt utökningen av nattpatrullen. Analys pågår i de hemtjänstgrupper med störst underskott.
- Covid-relaterade kostnader uppgick per november till 3,7 mkr på hela ordinärt boende.
- Prognos för helåret 2020 ligger på -13,6 mkr.

Analys

- Ordinärt boende har fortsatt höga personalkostnader inom hemtjänstproduktionen och nattpatrullen. Personalkostnaderna inom hemtjänstproduktionen har ökat och kan kopplas till bland annat svårigheter med schemaläggning i vissa grupper. När Regionen flyttar fram utskrivningsdatum från slutenvården uppstår extra personalkostnader till följd av att verksamheten förberett för hemtagning av brukaren, vilket också bidrar till underskottet. Under början av 2020 ser verksamheten en ökning av kval övertid, dubbelbemanning, korttidsfrånvaro samt körtid avseende specifika insatser. Analys av kostnadsökningen för hemtjänsten fortsätter under 2020.
- För att nattpatrullen ska klara sitt uppdrag har en extra patrull om 3,84 å.a tillsatts 2019 utifrån beslut i Socialnämnden (diarienummer: 18 SN 419), detta har under förra året utökats till 5,76 å.a. Det finns ingen finansiering för utökningen. Nattpatrullen har under våren och sommaren 2020 haft hög sjukfrånvaro som genererat extra kostnader för verksamheten, och den kommer att generera ett underskott på helår om ca -4,3 mkr.

- Det är problematiskt att sätta prognosen för hemtjänstproduktionen eftersom att statistiken över antalet hemtjänsttimmar tas ut och korrigeras i efterhand, det gör att periodresultatet kan ändras. En konsekvens av pandemin är att brukare frånsäger sig insatser tillfälligt. Hemtjänsten minskar dock inte personal i samma utsträckning då de måste vara förberedda då insatserna kommer igång. I vissa grupper kommer detta sannolikt att bidra till större budgetavvikelser under närmaste månaderna. Under stora delar av året har flera grupper dragits med hög sjukfrånvaro. Prognos för hemtjänstproduktion inkl. nattpatrull och larmgruppen sätts till -17,0 mkr för helåret 2020. Bostadsanpassningen har en prognos på +1,0 mkr. Äldrecentrat, Samvaron och övriga verksamheter kopplade till Äldrecentrat hamnar på +2,4 mkr i årsprognos.

Åtgärd

- Översyn av bemanningsekonomin med fokus att stötta hemtjänstcheferna påbörjades under hösten 2019. I början av 2020 fortsatte bemanningsprojektet med fokus på samplanering. Centrum Öst och Väst slogs ihop till en grupp och gick in i detta i maj. Strömnäs och Munksund/Klubbgården gjorde samma förändring i november. Arbetet med samplanering har pågått under hela 2020 och fortsätter 2021. Resurser tillsattes i början av året för kartläggning av och stöd vid schemaläggning i Hortlax. Detta pågick delvis (pga. Covid) under mars och april och gruppen genererar idag ett betydligt lägre underskott än föregående år. Planeringsverktyget TES uppgraderades före sommaren och kommer från hösten att leda till bättre möjligheter till analys av hemtjänstens planerade timmar. Arbetet med bemanningsekonomi har generellt under året förskjutits pga. Covid men bedrivs nu fullt ut.
- Ekonomiuppföljning på enhetsnivå sker varannan månad. Extra fokus ligger på de grupper med störst underskott.
- Översyn av den ekonomiska modellen som används inom hemtjänsten (köp- och sälj mellan biståndsbedömning och verkställighet) för att säkerställa korrekt analys av verksamheten pågår under hela 2020 och kommer att fortsätta även 2021.

Särskilt boende för äldre

Utfall

- Avdelningen för särskilt boende för äldre har per november en budgetavvikelse om -6,3 mkr och en årsprognos om -6,1 mkr vilket är 2% av budget. Årsprognosen har därmed förbättrats från en förväntad linjär budgetavvikelse om som sämst -15 mkr, detta innebär att det åtgärds paket som satts in har börjat ge önskad effekt.
- Coronarelaterade kostnader uppgår hittills till 8,5 mkr och sommaravtalet kostade 0,3 mkr.

Analys

- Underskottet på särskilt boende beror till övervägande del på höga personalkostnader. En omfördelning av personalresurser (antal årsarbetare) gjordes i slutet av 2019 och påverkar boendenas resultat i olika omfattning. På vissa boenden är schemalaggningen därför problematisk och fördelningen av personalresurser kommer att ses över inför budget 2021.
- Under våren bekräftades fall av Covid-19 på tre boenden. Extrakostnader för isolering uppstod och chefer och personal arbetade hårt för att undvika ytterligare smittspridning. En krisstab inom särskilt boende tillsattes under våren för att klara situationen, denna innefattade extra chefsstöd i form av samordnare och servicevärdar. Krisstaben är inte budgeterad och påverkade således resultatet negativt.
- Nya Coronafall har bekräftats på två särskilda boenden under hösten. Verksamheten upplever att man har betydligt bättre kunskap om viruset nu jämfört med i våras och situationen kan hanteras på ett säkrare sätt. Inga smittade brukare i dagsläget.
- Viss tomhållning av boendeplatser sker till följd av Covid-19 vilket ger kostnader för tomhyror om 0,9 mkr. Kösituationen upplevs dock ändå som stabil.
- Avdelningens ledningsstöd är inte budgeterat vilket medför en budgetavvikelse motsvarande 1,0 å.a. Kostnader för avslut av personal belastar kontot för områdesstöd med 0,4 mkr.
- För att klara sommarbemanningen i pandemitider introducerades och anställdes vikarier tidigare under våren, detta gäller både enhetschefer och vård- och omsorgspersonal.
- Renoveringen av Hortlaxgården medför ökade kostnader kopplade till omflyttning av brukare då en hel avdelning hålls stängd. Nyöppning av Hortlaxgårdens 15 platser planeras till hösten 2021.

Åtgärd

- Ett åtgärdspaket har satts in för att hejda kostnadsutvecklingen under innevarande år samt för att lägga grunden för en budget i balans år 2021. Bland annat har en omfattande utbildningssatsning genomförts för såväl chefer som schemastöd när det gäller bemanningsekonomi, kapacitetsplanering och schemalaggningsplanering. Samtliga särskilda boenden har gått utbildningen under hösten, responsen har varit bra och enhetscheferna är positiva till utvecklingen. En effektivare schemalaggningsplanering förväntas ge positiva effekter på både kvalitet, arbetsmiljö och ekonomi.
- Implementering av en ny process för planering och uppföljning har startat och kommer att utvecklas vidare under hösten. Indirekt bidrar ett nytt arbetssätt till större engagemang och ansvarstagande genom en tydligare ekonomistyrning vilket i sig kommer att bidra till en budget i balans.
- Avdelningens economicontroller tillsammans med en av enhetscheferna på bemanningen har hållit utbildning i ”Budget till timmar” vilket innebär att årsarbetskrafter i kronor räknas om till schemalaggningsbar tid. Boendecheferna tycker att verktyget känns användbart.

- Från april är merparten av sjuksköterskorna inom Socialtjänsten organiserade under hälso- och sjukvårdsavdelningen och särskilt boende har inte längre budgetansvaret för dessa. Vissa rekryteringsvårigheter finns bland sjuksköterskorna och fram till april hade avdelningen kostnaderna om 1,5 mkr för bemanningssjuksköterskor. Den nya organisationen tros bli både mer kvalitativ och kostnadseffektiv.
- En översyn av arbetsmiljön på de särskilda boendena är gjord av avdelningschefen och åtgärder har vidtagits.

Psykosocialt stöd och daglig verksamhet

Utfall

- Utfallet för hela avdelningen är en budgetavvikelse på -5,0 mkr vilket är en försämring med 1,0 jämfört med föregående månad.
- Gruppboende LSS har en budgetavvikelse om -5,7 mkr för perioden, en försämring med 0,1 mkr jämfört med föregående period. Orsaken till det stora underskottet är att socialnämnden har fått avslag på den ansökan om kostnadskompensation som skickats in till Migrationsverket. Socialnämnden har inte fått beslut ännu om ansökningar gällande 2018 och 2019 men eftersom andra halvan av 2017 avslagits antas det att samma beslut kommer att gälla även för de ansökningarna. Kostnader för 2,1 mkr är bokfört mot aktivitet 026 Covid.
- Boende psykiatri har en budgetavvikelse på knappt -0,2 mkr till och med november. Det är bokfört 171 tkr mot aktivitet 026 Covid. Prognosen sätts till -1,5 mkr på grund av en kostnad verksamheten kommer att få från Region Norrbotten för en placering som kostar 6 500 kr/dygn vilket motsvarar 1,2 mkr för andra halvåret.
- Daglig verksamhet har en budgetavvikelse på 0,5 mkr och SAVO har en budgetavvikelse på 0,6 mkr. Övriga verksamheter följer i princip budget.

Analys

- Avdelningen totalt sett klarar budgeten om man bortser från posten för återsökningar från Migrationsverket och den extra kostnaden för placeringen på Region Norrbotten. Det finns däremot en del gruppboende som inte klarar att driva verksamheten enligt budget beroende delvis på Covidkostnader och delvis på högre bemanning än vad budgeten tillåter. Andra verksamheter genererar positiv budgetavvikelse så att avdelningen klarar budget.

Åtgärd

- För att komma tillrätta med underskottet bland gruppboende arbetar avdelningen vidare med bemanningsstrategi. Under året har enhetschef från bemanningsenheten samt ekonom introducerat ett verktyg för enhetscheferna så att de lättare ska få kännedom om hur mycket tid som de kan schemalägga. Under månaden har avdelningschef och ekonom gått igenom den bemanning som finns på boendena

tillsammans med boendechefer för att kvalitetsgranska att rätt bemanning finns på boendena. Samplanering av personal mellan boendena ska utvecklas/utökas under 2021.

Stöd till vuxna med funktionshinder

Utfall

- Avdelningen för stöd till vuxna med funktionshinder har en budgetavvikelse för perioden om -4,4 mkr.
- Total kostnad för avdelningen som är bokad mot Covid-19 uppgår till drygt 1,6 mkr. Årsprognosen för avdelningen för stöd till vuxna med funktionshinder förbättras med 1,3 mkr från föregående period och hamnar nu på -5,1 mkr.

Analys

- Underskottet ligger fortfarande hos verksamheten privat assistansanordnare som för perioden har en budgetavvikelse om -6,1 mkr. I detta underskott ligger kostnader för de privata bolagens 20 första timmar samt deras sjuklönekostnader. De 20 första timmarna uppgår för perioden till 16,3 mkr och sjuklönekostnaderna ligger på totalt 0,8 mkr.
- Man ser här en linjär ökning av utbetalda sjuklöner till privata utförare och enligt regelverket för LSS måste kommunen ersätta assistansanordnarens merkostnader för sjuklön motsvarande kostnaden för sjuklön till ordinarie personlig assistent. Denna kostnad har ökat för varje år och har inte full budgeträckning.
- Egen produktion, där kommunen är utförare av personlig assistans, har en budgetavvikelse om ca 1,5 mkr vilket är en förbättring med 0,7 mkr mot föregående period. De eftersläpande intäkterna från försäkringskassan har nu kommit ikapp och ligger nu i linje med vad som är budgeterat för året hittills. Kostnaderna för de 20 första timmarna under vår egen produktion uppgår till totalt 7,8 mkr hittills i år.

Åtgärd

- Det görs nu en översyn av alla beslut och scheman för att eventuellt kunna effektivisera på några ställen. Detta har hittills varit framgångsrikt och 6 anställda har varslats och deras anställningsbeslut gjorts om till rätt tjänstgöringsgrad, dock kan inte några effekter av detta ses ännu då uppsägningstiden är upp emot 6 månader.
- Det är även tillsatt en kvalitetsgrupp under varje enhetschef, för att jobba med beteendemål och uppnå ökad frisknärvaro, arbetsglädje och god sämja i arbetsgrupperna.

Förtydligande från Socialtjänsten angående försörjningsstöd

Försörjningsstöd har ca 3,3 mkr lägre kostnader jämfört med föregående år, detta pga att antal hushåll som söker stöd har minskat under 2020 jämfört med 2019. Ingen utökning av antal hushåll pga Covid-19 har kunnat ses.

De minskade kostnaderna på 3,3 mkr är alltså en frukt av att efterfrågan på försörjningsstöd minskat under året. Vi har tidigare i vår analys skrivit att vi trodde att det skulle öka pga Covid-19. Om fler människor blir arbetslösa tex så kommer efterfrågan på försörjningsstöd att öka, så har det alltså inte blivit Det kan bero på en del stödåtgärder, kopplat till Covid, som kommit från centralt håll t ex höjt bostadsbidrag och förändringar i regler runt A-kassa.

Det är alltså inte någon budgetförändring, men de minskade kostnaderna bidrar ju såklart till att underskottet minskar med motsvarande summa.

Försörjningsstöd är en del i avdelningen "En ingång" och därför redovisas inte försörjningsstöd på en separat rad i dokumentet, där ser vi bara avdelningarna som helhet.

§10

**Begäran om medel ur
centrala potten -
Investeringsmedel för
Christinaprojektet, etapp
I Christinaskolan**

20KS589

§ 11

**Ansökan om bidrag till
Norrbottens
Föreningsarkivs
verksamhet år 2021**

20KS560

§12

Ansökan om anslag till Teknikens Hus för år 2021

20KS568

§13

**Remiss - Tidsfrister och
kontaktpunkt för att
främja produktionen av
förnybar energi**

20KS502

Promemoria

Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja produktionen av förnybar energi

---

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås en ny lag och en ny förordning med bestämmelser om tidsfrister för vissa tillståndsförfaranden vid produktion av förnybar el och om en kontaktpunkt för vissa tillståndsförfaranden vid produktion av förnybar energi. Bestämmelserna genomför artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

Tidsfristerna avser ärenden som rör tillstånd för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el och av utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet. Tidsfristerna kommer att träffa statliga myndigheter, regeringen och kommunerna. Regeringen föreslås få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om tidsfrister för de prövningar som görs av kommunerna.

Ett tillståndsförfarande ska ta högst ett år om tillståndet avser anläggningar med en elproduktionskapacitet under 150 kW och högst två år för anläggningar med en högre elproduktionskapacitet. Tidsfristerna kan förlängas under vissa förutsättningar.

Kontaktpunkten ska inrättas för att underlätta tillståndsförfaranden i ärenden som rör produktion av förnybar energi. Det föreslås att Statens energimyndighet ska tillhandahålla kontaktpunkten i samarbete med andra myndigheter. Regeringen föreslås få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med kontaktpunkten.

Lagen och förordningen föreslås träda i kraft den 30 juni 2021.

Innehållsförteckning

2	Författningsförslag.....	3
2.1	Förslag till lag om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt.....	3
2.2	Förslag till förordning om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	8
4	Artikel 16 och hur den bör genomföras.....	8
5	Tidsfrister för vissa prövningar.....	12
6	Inriktningen för förordningsbestämmelser om tidsfristerna.....	14
7	En kontaktpunkt ska inrättas.....	20
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	23
9	Konsekvensanalys.....	24
10	Författningskommentar.....	29
Bilaga 1	Sammanfattning av Naturvårdsverkets rapport Analys av genomförande av tillståndsfrågor i det omarbetade förnybartdirektivet.....	31
Bilaga 2	Naturvårdsverkets författningsförslag.....	37

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt för ärenden som rör produktion av förnybar energi.

2 § I denna lag betyder

biomassa: den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter av biologiskt ursprung från jordbruk, skogsbruk och därmed förknippad industri inklusive fiske och vattenbruk, liksom den biologiskt nedbrytbara delen av industriavfall och kommunalt avfall av biologiskt ursprung,

förnybar el: el som produceras genom användning av förnybara energikällor,

förnybar energi: energi som produceras genom användning av förnybara energikällor,

förnybara energikällor: förnybara, icke-fossila energikällor, dvs. vindenergi, solenergi och geotermisk energi, omgivningsenergi, tidvattensenergi, vågenergi och annan havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogas, och

uppgradering: helt eller delvist utbyte av utrustning i syfte att i anläggningar för produktion av förnybar el ersätta eller öka kapaciteten eller öka anläggningens effektivitet.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om tidsfrister för kommuners prövningar av ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med den kontaktpunkt som inrättas för att vägleda sökande i ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar energi samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till nätet.

Denna lag träder i kraft den 30 juni 2021.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

2.2 Förslag till förordning om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt

Regeringen föreskriver² följande.

Inledande bestämmelse

1 § I denna förordning finns bestämmelser som ansluter till lagen (xx) om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt.

Förordningen är meddelad med stöd av 3 och 4 §§ i den lagen och, i fråga om 11 och 12 §§, 8 kap. 7 § regeringsformen.

Ord och uttryck

2 § Ord och uttryck i denna förordning har samma betydelse som i lagen (xx) om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt.

Med uttrycket utrustning för anslutning till elnätet avses i denna förordning icke-koncessionspliktiga nät och transformator- eller kopplingsstationer.

Avvikande bestämmelser i andra lagar eller i förordningar

3 § Om det i fråga om prövningar enligt 4 § finns en bestämmelse med en kortare tidsfrist än vad som anges i 5 § i lag eller i en annan förordning, tillämpas den bestämmelsen.

Tidsfrister som rör tillstånd för anläggningar som producerar förnybar el

4 § Tidsfristerna i 5 § gäller om en ansökan eller anmälan enligt nedan angivna författningar avser uppförande, uppgradering eller drift av anläggningar för produktion av förnybar el och utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet:

1. ansökan om tillstånd eller anmälan om anläggningar och verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt 8 kap. 5 §, 21 kap. 2–6 och 9–16 §§ och 29 kap. 5–17, 27, 28, 40, 41, 65 och 67–72 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) och 11 kap. miljöbalken,

2. anmälan om en sådan ändring som avses i 1 kap. 11 § 1 miljöprövningsförordningen (2013:251),

3. ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap. miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken,

4. anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken,

5. anmälan enligt 3 § förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket,

6. ansökan om dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845),

² Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

7. ansökan om tillstånd enligt 2 kap. 12 § kulturmiljölagen (1988:950),
8. ansökan om lov eller anmälan enligt plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:228),

9. ansökan om tillstånd eller anmälan enligt 14, 15 och 27 §§ skogs-
vårdslagen (1979:429),

10. ansökan om godkännande enligt Europaparlamentets och rådets
förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälso-
bestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter
som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av
förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter),

11. ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges
ekonomiska zon,

12. ansökan om tillstånd enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,

13. ansökan om ledningsrätt enligt ledningsrättslagen (1973:1144), eller

14. ansökan om koncession för en lagringsanläggning eller en förgas-
ningsanläggning enligt naturgaslagen (2005:403).

Tidsfristerna gäller dock inte för prövningar som görs av domstol eller
för överklaganden som prövas av en annan myndighet än domstol.

5 § En prövning av ett ärende enligt 4 § får ta

1. högst två år om ärendet avser uppförande och drift av anläggningar
för produktion av förnybar el och utrustning för anslutning av dessa till
elnätet,

2. högst ett år om ärendet

a) enligt 1 avser anläggningar med en elproduktionskapacitet under 150
kW, eller

b) avser uppgradering av befintliga anläggningar för produktion av
förnybar el och utrustning för anslutning av dessa till elnätet.

6 § Tidsfristerna i 5 § får förlängas med ett år om det

1. efter att en tidsfrist har börjat löpa uppstår behov av tidskrävande
kompletteringar på grund av nya bestämmelser, ny information eller nya
riktlinjer,

2. uppstår en försening vid handläggningen av ett ärende och
förseningen beror på någon yttre omständighet som inte kan påverkas och
som inte kunde förutses när tidsfristen började löpa, eller

3. finns andra synnerliga skäl.

Tidsfristen i 5 § 2 b) får, utöver vad som anges i första stycket, förlängas
med ett år om det finns säkerhetsrelaterade skäl där uppgraderings-
projektet inverkar påtagligt på elnätet eller anläggningens ursprungliga
kapacitet, storlek eller prestanda.

7 § En tidsfrist börjar löpa när en ansökan eller anmälan som har kommit
in till den myndighet som ska handlägga ärendet bedöms vara komplett.

Tidsfristen slutar löpa när

1. ett slutligt beslut har fattats och en underrättelse om beslutet har
skickats ut,

2. ett besked har lämnats om att verksamheten får påbörjas efter att en
anmälan har gjorts, eller

3. ärendet har avslutats på annat föreskrivet sätt.

8 § Om prövningen av ett ärende innefattar en prövning av skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet får tidsfristen i 5 § förlängas med den tid som den prövningen tar.

Kontaktpunkt som rör tillstånd för anläggningar som producerar förnybar energi

9 § Statens energimyndighet ska tillhandahålla en digital kontaktpunkt för vägledning och information om tillstånds-, dispens- och anmälningsförfaranden enligt 17 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och enligt de författningar som anges i 4 § om förfarandena avser uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar energi och utrustning för anslutning av dessa till nätet.

10 § Statens energimyndighet ska säkerställa att det genom kontaktpunkten tillhandahålls

1. generell information om vilka tillstånds-, anmälnings- och dispensförfaranden som omfattas av kontaktpunkten,
2. direktlänkar till vägledning och specifik information om de förfaranden som avses i 9 § hos de myndigheter som ska handlägga ett sådant ärende,
3. kontaktuppgifter till de myndigheter som ska handlägga ett ärende, och
4. en digital handbok om förfarandet för utvecklare av projekt för produktion av förnybar energi.

11 § Kontaktpunkten ska tillhandahålla generell information, direktlänkar och kontaktuppgifter enligt 10 § 1–3 till följande myndigheter:

1. Boverket,
2. kommunerna,
3. Energimarknadsinspektionen,
4. Havs- och vattenmyndigheten,
5. Jordbruksverket,
6. Lantmäteriet,
7. länsstyrelserna,
8. mark- och miljödomstolarna,
9. Regeringskansliet,
10. Naturvårdsverket,
11. Riksantikvarieämbetet, och
12. Skogsstyrelsen.

Myndigheterna i första stycket 1–7 och 9–12 ska bistå Statens energimyndighet i arbetet med kontaktpunkten genom att säkerställa att det på den egna webbplatsen finns specifik och uppdaterad vägledning och information om de tillstånd, anmälningar och dispenser som myndigheten prövar, och att handlingar i ett ärende kan lämnas in digitalt.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 30 juni 2021.

2. Tidsfristerna i 5 § gäller endast för ansökningar eller anmälningar som kommer in till den myndighet som ska handlägga ärendet efter ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

I artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (det omarbetade förnybartdirektivet) finns krav på att medlemsstaterna ska fastställa tidsfrister för tillståndsförfaranden som avser anläggningar för produktion av förnybar el och tillgångar för anslutning av dessa till elnätet. Det finns även krav på att medlemsstaterna ska inrätta eller utse en eller flera kontaktpunkter för att tillhandahålla vägledning och underlätta det administrativa ansöknings- och tillståndsförfarandet för sökande vid uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar energi och tillgångar som krävs för anslutning av dessa till elnätet. Det omarbetade förnybartdirektivet ska vara genomfört senast den 30 juni 2021.

Naturvårdsverket fick i maj 2019 i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur artikel 16 ska genomföras. Uppdraget redovisades den 31 januari 2020 genom rapporten *Analys av genomförande av tillståndsfrågor i det omarbetade förnybartdirektivet* (dnr I2020/00279). Denna promemoria har utarbetats i Infrastrukturdepartementet med utgångspunkt i förslagen i Naturvårdsverkets rapport. I *bilaga 1* finns en sammanfattning av rapporten. I *bilaga 2* finns rapportens författningsförslag.

4 Artikel 16 och hur den bör genomföras

Förslag: Det ska införas en ny sektorsövergripande lag och förordning med bestämmelser om tidsfrister för vissa tillståndsförfaranden vid produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt för ärenden som rör produktion av förnybar energi.

Rapportens bedömning överensstämmer i huvudsak med promemorians förslag. I rapporten föreslås även ändringar i miljöbalken, lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, naturgasförordningen (2006:1043) och elförordningen (2013:208).

Skälen för förslaget

Kontaktpunkt

I artikel 16 i det omarbetade förnybartdirektivet finns krav på att medlemsstaterna ska inrätta eller utse en eller flera kontaktpunkter som ska tillhandahålla vägledning och underlätta det administrativa ansöknings- och tillståndsförfarandet för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av energi från förnybara energikällor och tillgångar som krävs för anslutning av dessa till elnätet. Sökande ska inte behöva kontakta mer än en kontaktpunkt under hela förfarandet. Kontaktpunkten ska vägleda och förse sökanden med all nödvändig information och vid behov involvera andra administrativa myndigheter. Sökande ska även ha rätt att lämna in handlingar i digital form.

Kontaktpunkten ska tillhandahålla en handbok om förfarandet för utveckla projekt för produktion av förnybar energi. Handboken ska även rikta sig till småskaliga projekt och projekt som avser egenanvändare av förnybar energi och den ska även finnas online.

Tidsfrister

I artikel 16 finns det även krav på tidsfrister för tillståndsförfaranden för kraftverk, dvs. anläggningar för produktion av el. Tidsfristerna gäller för beslut i ärenden som avser tillstånd för uppförande och drift av anläggningar för produktion av förnybar el och tillgångar som krävs för anslutning av dessa till elnätet. Tidsfristen för tillståndsförfaranden får vara högst ett år för anläggningar med en elproduktionskapacitet under 150 kW och högst två år för anläggningar som har en högre elproduktionskapacitet. Tvåårsfristen ska omfatta samtliga relevanta förfaranden vid behöriga myndigheter. Båda tidsfristerna kan förlängas med upp till ett år om det finns exceptionella omständigheter.

Medlemsstaterna ska underlätta uppgraderingen av befintliga anläggningar för förnybar energi genom att säkerställa ett förenklat och snabbt tillståndsförfarande som inte ska vara mer än ett år. Av definitionen av uppgradering i artikel 2.10 i direktivet framgår att det endast är uppgraderingar av kraftverk som avses. Tidsfristen på ett år kan förlängas med ytterligare ett år om det finns exceptionella omständigheter, såsom tvingande säkerhetsrelaterade skäl där uppgraderingsprojektet inverkar påtagligt på elnätet eller anläggningens ursprungliga kapacitet, storlek eller prestanda.

Tidsfristerna ska gälla utan att det påverkar skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet, överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden eller alternativa tvistlösningsmekanismer.

Tvistlösning och förfaranden för nätanslutning

Medlemsstaterna ska enligt artikel 16 säkerställa att sökande har tillgång till enkla förfaranden för tvistlösning avseende tillståndsförfarandet och utfärdandet av tillstånd att uppföra och driva anläggningar för produktion av förnybar energi.

Det anges även i artikeln att medlemsstaterna får inrätta ett förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan för uppgraderingsprojekt som avses i artikel 17.1, dvs. anslutningar till elnätet av egenanvändare av förnybar energi och demonstrationsprojekt för förnybar energi med en elkapacitet på högst 10,8 kW. Om ett sådant förfarande inrättas gäller vissa tidsfrister för förfarandet.

Tidsfrister i enlighet med kraven i artikel 16 bör införas

Förnybartdirektivet är ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna har rätt att införa eller behålla strängare, men inte mildare krav än de som följer av direktivet. När det gäller frågan om tidsfrister för tillståndsprövning, men även övriga krav i direktivet, så är det övergripande syftet med dem att främja energi från förnybara energikällor.

Genomförandet av direktivet bör göras i enlighet med de krav som ställs där. Några snävare tidsfrister eller strängare krav bör inte införas i dagsläget. Inte heller är det för närvarande aktuellt att införa tidsfrister på

andra områden än de som anges i direktivet. Även om det finns många sektorer och verksamheter som också behöver ställa om för att minska sin klimat- och miljöpåverkan och Sverige har mycket höga ambitioner på området är det inte säkert att tidsfrister är det mest effektiva styrmedlet för att effektivisera en prövningsprocess. Slutsatsen i promemorian Anpassad miljöprövning för en grön omställning (Ds 2018:38) är att tidsfrister kan innebära ett förtursförfarande som inte leder till snabbare handläggningstider om det inte tillförs extra resurser och kompetens. Det anges också att införandet av tidsfrister skulle kunna leda till orättvisor i det enskilda fallet, snedvriden konkurrens och suboptimering av resurser.

De tidsfrister som anges i direktivet är väl tilltagna på ett generellt plan och det är därför inte troligt att de ger den effekt som beskrivs i promemorian. Det saknas dock statistik för att man med säkerhet ska kunna säga vilken effekt införandet av tidsfrister får. Det saknas exempelvis en strukturerad och heltäckande statistik över handläggningstider för tillståndsprövning enligt miljöbalken. Naturvårdsverket har fått ett regeringsuppdrag att förbereda så att myndigheten fr.o.m. 2021 kan ansvara för en samlad statistik för miljöstillståndsprövningen. I uppdraget ingår att kunna ta emot, sammanställa, analysera och presentera de uppgifter om miljöstillståndsprövningen som Domstolsverket och länsstyrelserna har fått i uppdrag att kunna ta fram fr.o.m. verksamhetsåret 2020. Uppgifterna för 2020 ska lämnas till Naturvårdsverket senast den 31 mars 2021. Regeringsuppdraget ska redovisas senast den 12 maj 2021.

Regeringen har tillsatt utredningen En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86) i syfte att genom horisontella förändringar i miljöprövningen underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser samtidigt som ett bibehållet miljöskydd säkerställs. Under de kommande åren kommer omfattande insatser att krävas inom näringslivet för att Sverige ska kunna nå flera energipolitiska mål och klimat- och miljömål. Den omställning som krävs för att möta dessa utmaningar innebär att många verksamheter kommer att behöva söka nya eller ändrade tillstånd enligt miljöbalken. Prövningen behöver i vissa fall hantera målkonflikter mellan exempelvis minskad klimatpåverkan och ökad övrig miljöpåverkan i verksamhetens närområde. Utredningen ska överlämna sitt betänkande i december 2021. Man bör invänta utredningens analyser och förslag innan man tar ställning till nya styrmedel.

Ett nytt sektorsövergripande regelverk för att genomföra artikel 16 bör tas fram

Huvuddelen av det som anges i artikel 16 är tvingande för medlemsstaterna att genomföra. Förutom tidsfristerna för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el gäller det inrättandet av en eller flera kontaktpunkter för vissa tillståndsförfaranden som rör anläggningar för produktion av förnybar energi, rätten att lämna in handlingar i digital form i sådana ärenden och framtagandet av en handbok. Några befintliga bestämmelser som kan anses genomföra direktivet i dessa delar finns inte. I fråga om kravet på tidsfrister finns det visserligen tidsfrister satta för prövningen av vissa ärenden, exempelvis för ärenden om lov, förhandsbesked och anmälningar som prövas enligt plan- och bygglagen

(2010:900), men befintliga bestämmelser täcker endast en liten del av direktivets krav. Bestämmelsen i 9 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) om att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts är inte heller tillräcklig för att genomföra direktivet eftersom det inte finns någon konkret tidsfrist i bestämmelsen.

Naturvårdsverket föreslår att ett nytt sektorsövergripande regelverk ska tas fram för att genomföra artikel 16. Verket bedömer att en sådan lösning är att föredra framför att göra ändringar i miljöbalken och i sektorslagstiftningen, eftersom reglerna kommer att omfatta en rad olika typer av tillstånd och anmälningar med olika komplexitet och handläggningstider. Verket anser också att det finns fördelar med att ha bestämmelserna samlade på ett ställe. I denna promemoria görs samma bedömning. Alternativet att ändra i miljöbalken och i sektorslagstiftningen skulle vara svåröverskådligt och inte innebära några fördelar.

Ändringar i andra författningar krävs inte

Naturvårdsverket gör bedömningen att det utöver ett sektorsövergripande regelverk krävs ändringar i miljöbalken, lagen om mark- och miljödomstolar, naturgasförordningen och elförordningen. Ändringarna syftar till att upphäva hinder för att en sökande ska kunna lämna in handlingar digitalt i ett tillståndsärende. Det som verket ser som hinder är bl.a. bestämmelser om egenhändigt undertecknande av fullmakt i 12 kap. 8 § rättegångsbalken och krav på bestyrkta förteckningar över fastighetsägare i naturgasförordningen och elförordningen.

Domstolarnas mål- och ärendehantering håller på att digitaliseras. Den 17 juni 2020 beslutade regeringen att överlämna propositionen Digital kommunikation i domstolsprocesser (prop. 2019/20:189) till riksdagen. Enligt förslagen i propositionen ska processrättsliga formkrav som hindrar digital kommunikation anpassas eller tas bort så att all skriftlig kommunikation i domstolsprocesser ska kunna ske i digital form. Förslagen innebär bl.a. att domstolsärenden ska få inledas digitalt, till exempel genom e-post, och att rättegångsfullmakter ska få utfärdas i digital form och skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021, dvs. i god tid före den 30 juni 2021 då direktivet ska vara genomfört. De ändringar som Naturvårdsverket föreslår i miljöbalken och lagen om mark- och miljödomstolar behövs därför inte.

När det gäller kravet i elförordningen och naturgasförordningen om att en bestyrkt förteckning över fastighetsägare ska bifogas en ansökan om koncession finns, enligt uppgift från Energimarknadsinspektionen, möjlighet redan i dag att lämna såväl ansökan som förteckningen digitalt via e-post. Det pågår även ett arbete med att ta fram en digital plattform med behörighetsinloggning som ska möjliggöra elektroniska ansökningsförfaranden. Planeringen är, enligt uppgift från inspektionen, att plattformen ska finnas på plats inom ett år. Mot bakgrund av dessa uppgifter är bedömningen att det inte heller behövs ändringar i elförordningen eller naturgasförordningen för att det ska gå att överlämna handlingar digitalt i ett tillståndsärende.

Naturvårdsverket föreslår även ändringar av de tidsfrister för ärenden om nätkoncessioner som finns i 10 § elförordningen så att dessa anpassas till tidsfristerna i direktivet. Verket gör bedömningen att den ledning som går från en produktionsanläggning till ett transmissions- eller regionnät är en sådan tillgång som krävs för anslutning av en anläggning till elnätet och att koncessionsprövningen för en sådan ledning därför omfattas av tidsfristerna i artikel 16. I nästa avsnitt görs dock en motsatt bedömning. Den ledning som går från en produktionsanläggning till ett transmissions- eller regionnät bedöms inte vara en sådan tillgång som avses i direktivet. Därför behöver inte några ändringar avseende tidsfristerna göras i elförordningen. Det kan i sammanhanget nämnas att en översyn av regelverket för nätkoncessioner pågår. Regeringen tillsatte 2018 en utredning som fick i uppdrag att se över regelverket i syfte att modernisera, förenkla och förbättra det utan att resurseffektivitet, nätstabilitet eller miljöskydd skulle påverkas negativt. Utredningen överlämnade i juni 2019 betänkandet Moderna tillståndsproucesser för elnät (SOU 2019:30). Betänkandet har varit ute på remiss och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Naturvårdsverket bedömer att inga regel- eller systemförändringar krävs när det gäller kravet i direktivet på att sökande ska ha tillgång till enkla förfaranden för tvistlösning. Myndigheten anser att möjligheten att överklaga tillståndsbeslut tillgodoser direktivets krav. Samma bedömning görs i denna promemoria.

Enligt Naturvårdsverkets bedömning bör det inte heller införas något sådant förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan för uppgraderingsprojekt för vissa anläggningar som avses i artikel 17.1. Verket bedömer att processen för anslutning till elnätet av små anläggningar snarare skulle bli mer komplicerad än förenklad av två parallella anmälningsförfaranden. Bedömningen i promemorian är densamma. Något särskilt förfarande bör inte införas.

5 Tidsfrister för vissa prövningar

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om tidsfrister för kommuners prövningar av ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet.

Uttrycken biomassa, förnybar el, förnybara energikällor och uppgradering ska definieras i den nya lagen.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med promemorians förslag. I rapporten har bemyndigandet en annan utformning och definitionerna är inte desamma.

Skälen för förslaget: De bestämmelser som genomför direktivet kommer att omfatta en rad olika tillstånd och om de finns i förordning kan kompletteringar göras med kortare tidsintervall än vad som krävs för en lagändring. Utgångspunkten i denna promemoria är därför att detaljerade

bestämmelser som genomför direktivet bör meddelas i förordning. I de delar som rör statliga myndigheter och regeringen kan regeringen meddela bestämmelser i förordning med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen. Vissa av direktivets krav kommer dock att träffa kommunerna. Det gäller bl.a. kravet på tidsfrister för kommuners provningar av ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet. Regler som innebär ett åliggande för kommunerna ska regleras i lag (8 kap. 2 § 3 regeringsformen). Delegering är dock möjlig (8 kap. 3 § regeringsformen). I de delar som innebär ett åliggande för kommunerna krävs att regeringen får ett bemyndigande i lag att meddela föreskrifter. Det bör därför införas en ny lag med de bemyndiganden som krävs och en ny förordning med mer detaljerade bestämmelser som genomför direktivet.

Samtliga tidsfrister i direktivet avser kraftverk, dvs. anläggningar för produktion av el. Därför bör det också framgå av bemyndigandet att tidsfristerna endast avser tillståndsprocesser för uppförande, uppgradering och drift av sådana anläggningar. Tidsfristerna ska dock inte bara avse tillståndsprocesser för anläggningarna utan även tillståndsprocesser som avser tillgångar som krävs för anslutning av anläggningarna till elnätet. Ordet tillgångar bör ersättas av ordet utrustning i bemyndigandet.

Vad som avses med utrustning som krävs för anslutning av anläggningarna till elnätet förklaras inte i direktivet. Naturvårdsverket gör bedömningen att det inte är transmissions- och regionnät som avses. I promemorian görs samma bedömning. När det gäller ledningen som går från produktionsanläggningen till transmissions- eller regionnät går bedömningarna dock isär. Naturvårdsverket anser att den ledningen bör omfattas. I denna promemoria görs dock bedömningen att ledningen som går från den punkt där produktionsanläggningens el omvandlas för att överföras längre sträckor bör ses som en del av elnätet. Den omfattas därför inte av kraven i artikeln. Det rör sig då inte om utrustning för anslutning till elnätet, utan om elnätet som sådant. Det som avses i direktivet är i stället anslutningen från platsen för elproduktionen till den punkt där elen omvandlas eller anpassas för överföring över längre sträckor, exempelvis i en transformator- eller kopplingsstation vid produktionsanläggningen. Transformator- eller kopplingsstationer bör ingå i vad som avses med utrustning som krävs för anslutning till elnätet. Sammanfattningsvis bör regeringen med utgångspunkt i tolkningen av direktivet få meddela föreskrifter om vad som avses med utrustning för anslutning till elnätet. Detta kan göras med stöd av regeringens restkompetens.

Uttrycken förnybar el och uppgradering används i bemyndigandet. I definitionen av förnybar el används uttrycket förnybar energikälla. I definitionen av förnybar energikälla används ordet biomassa. Eftersom uttrycken används i lagen bör de också definieras där. Utgångspunkten bör vara definitionerna som finns i det omarbetade förnybartdirektivet.

6 Inriktningen för förordningsbestämmelser om tidsfristerna

Bedömning: En tidsfrist på högst två år bör gälla för prövningar i ärenden som avser tillstånd för uppförande och drift av anläggningar för produktion av förnybar el och utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet. En tidsfrist på högst ett år bör gälla för prövningar i fråga om samma tillstånd om de avser anläggningar med en elproduktionskapacitet under 150 kW eller om de avser uppgraderingar av befintliga anläggningar för produktion av förnybar el. Tidsfristerna bör kunna förlängas med ett år bl.a. vid behov av vissa kompletteringar eller om det finns synnerliga skäl. En tidsfrist bör även kunna förlängas med den tid som en prövning av skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet tar. Tidsfristerna bör inte gälla för prövningar som görs av domstol eller för överklaganden som prövas av en annan myndighet än domstol.

De tillståndsförfaranden som ska omfattas av tidsfristerna bör framgå av en uttömmande uppräkningslista i den sektorsövergripande förordningen. Det bör också framgå när en tidsfrist ska börja och sluta löpa och hur den förhåller sig till kortare tidsfrister i andra författningar.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med promemorians förslag. Rapportens bedömning avviker delvis från promemorians i fråga om vilka prövningar som ska omfattas av tidsfristerna. Rapportens förordningsförslag har en annan utformning.

Skälen för bedömningen

Tidsfristerna bör vara högst två respektive ett år med möjlighet till ett års förlängning

När det gäller tidsfristernas längd så bör de följa kraven i direktivet. Det innebär att tidsfristen är högst två år för förfaranden i ärenden som gäller tillstånd för uppförande och drift av anläggningar för produktion av förnybar el samt utrustning för anslutning av anläggningarna till elnätet. Om anläggningen har en elproduktionskapacitet under 150 kW, ska tidsfristen för samma tillstånd vara högst ett år. Båda tidsfristerna kan förlängas med ett år vid exceptionella omständigheter. I direktivet ges inga exempel på vad som avses med exceptionella omständigheter. Naturvårdsverket anger i rapporten att exceptionella omständigheter bör motsvaras av uttrycket synnerliga skäl. Samma bedömning görs i denna promemoria. Naturvårdsverket lämnar som exempel att synnerliga skäl för förlängning skulle kunna vara behov av tidskrävande kompletteringar som uppstår efter att en tidsfrist har börjat löpa, exempelvis behov av en artinventering som bara kan ske viss tid på året.

Behov av tidskrävande kompletteringar bör vara ett skäl för förlängning. Behovet ska ha uppstått på grund av nya bestämmelser, ny information eller nya riktlinjer. Exempelvis kan det röra sig om kompletteringar av en ansökan eller anmälan men då ska behovet av kompletteringar ha

uppkommit utifrån ny information. Förseningar vid handläggningen hos någon prövningsinstans som beror på någon eller några yttre omständigheter som inte kan påverkas eller inte hade kunnat förutses när tidsfristen började löpa bör också kunna motivera en förlängning.

Tidsfristerna ska gälla för prövningar av vissa tillstånd för anläggningar som producerar förnybar el

Det är nödvändigt att avgränsa tillämpningsområdet för tidsfristerna så att det blir tydligt vilka prövningar som avses. Naturvårdsverket bedömer att tidsfristerna kommer att träffa tillståndsförfaranden i flera olika sektorslagstiftningar. I rapporten anges bland annat tillståndsförfaranden hos miljöprövningsdelegationerna, länsstyrelser, kommuner, Energimarknadsinspektionen och regeringen.

De tillståndsförfaranden som omfattas av tidsfristerna bör framgå av en uttömmande uppräknig i den sektorsövergripande förordningen. Bedömningen av vilka prövningar som ska omfattas av tidsfristerna överensstämmer med Naturvårdsverkets förslag med ett par avvikelser. Prövningar av nätkoncessioner enligt elförordningen bör inte omfattas av tidsfristerna (se avsnitt 5). Däremot bör tidsfristerna omfatta tillstånd som avser lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar för biogas eller gas från biomassa enligt naturgaslagen.

En förutsättning för att ett ärende ska omfattas av tidsfristerna är att ansökan eller anmälan avser ett ärende om uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el eller utrustning för anslutning av dessa till elnätet. Nedan följer en förteckning över vilka förfaranden som med den utgångspunkten bör omfattas av tidsfristerna:

1. ansökan om tillstånd eller anmälan om anläggningar och verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt 8 kap. 5 §, 21 kap. 2–6 och 9–16 §§ och 29 kap. 5–17, 27, 28, 40, 41, 65 och 67–72 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) och 11 kap. miljöbalken,
2. anmälan om en sådan ändring som avses i 1 kap. 11 § 1 miljöprövningsförordningen (2013:251),
3. ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap. miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken,
4. anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken,
5. anmälan enligt 3 § förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket,
6. ansökan om dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845),
7. ansökan om tillstånd enligt 2 kap. 12 § kulturmiljölagen (1988:950),
8. ansökan om lov eller anmälan enligt plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:228),
9. ansökan om tillstånd eller anmälan enligt 14, 15 och 27 §§ skogsvårdslagen (1979:429),
10. ansökan om godkännande enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter),

11. ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
12. ansökan om tillstånd enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
13. ansökan om ledningsrätt enligt ledningsrättslagen (1973:1144), eller
14. ansökan om koncession för en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning enligt naturgaslagen (2005:403).

Förhållandet till förvaltningslagen och till tidsfrister i andra författningar

I förvaltningslagen (2017:900) finns allmänna krav på handläggningen av ett ärende. Det anges bl.a. att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § första stycket). En myndighet ska också vara skyldig att underrätta en enskild part om avgörandet i ett ärende, som inletts av en enskild, kommer att försenas väsentligt (11 §). Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet (12 §). Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett sådant beslut får överklagas. I förarbetena (prop. 2016/19:180 s. 119 f.) anges bl.a. att den föreslagna tidsgränsen på sex månader med marginal underskrider den tidsåtgång som Europadomstolen ofta har godtagit som skälig (ett år per instans), även om Europadomstolen också är noga med att framhålla att en bedömning måste göras i varje enskilt fall med beaktande bl.a. av ärendets komplexitet och parternas eget agerande. Det aktuella regelverket om tidsfrister innebär ingen särreglering i förhållande till förvaltningslagen. Förvaltningslagens bestämmelser gäller trots att direktivets tidsfrister införs, dvs. även den om skyndsamhetskravet och den om att en enskild part får vidta åtgärder om ett ärende försenas.

Direktivets tidsfrister är väl tilltagna. Handläggningstiden får vara högst ett eller två år beroende på vad ärendet gäller. Avsikten är att de tidsfrister som föreslås ska vara en borte gräns. Det kan finnas kortare tidsfrister i andra författningar. Dessa ska då gälla. Att kortare tidsfrister ska gälla framför de tidsfrister som genomför direktivet bör anges i förordningen.

Det finns till exempel kortare tidsfrister för prövningar enligt plan- och byggregelverket. I det regelverket finns ingen generell lov- eller anmälningsplikt för att uppföra en anläggning för produktion av förnybar el, men lov- respektive anmälningsplikt kan komma i fråga för olika åtgärder. Enligt 4 § i den föreslagna förordningen gäller tidsfristerna för ansökan om lov eller anmälan enligt plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:228). Detta innebär att tidsfristerna gäller för lovärenden avseende lovpliktiga åtgärder enligt 9 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och 6 kap. plan- och byggförordningen (2011:228) samt för anmälningsärenden avseende anmälningspliktiga åtgärder enligt 6 kap. 5 och 6 §§ plan- och byggförordningen. Endast förfarandet mellan ansökan och beslut om lov respektive anmälan och beslut om startbesked omfattas. Samtidigt finns det för dessa ärendetyper redan särskilda tidsfrister som är kortare än de tidsfrister som genomför direktivet. Beslut i ärenden om lov ska meddelas inom tio veckor med möjlighet till förlängning med samma antal veckor. I anmälningsärenden ska beslut om

startbesked meddelas inom fyra veckor. Den tiden får förlängas en gång med högst fyra veckor. Enligt 3 § i den föreslagna förordningen ska de kortare tidsfristerna tillämpas. Detta innebär att tidsfristerna som genomför direktivet i praktiken inte kommer att tillämpas i några ärenden enligt plan- och byggregelverket.

Hur tidsfristen ska räknas

Ansvaret för att tidsfristerna hålls och hur tidsfristerna ska löpa i det enskilda ärendet kommer till stor del att ligga på den myndighet som ska handlägga ärendet. Det bör dock framgå av den sektorsövergripande förordningen när en tidsfrist ska börja löpa och vilka förfaranden som ska omfattas av tidsfristen.

I direktivet anges att tillståndsförfarandet ska omfatta alla förfaranden, från bekräftelsen på att ansökan har mottagits till översändande av resultatet av förfarandet. Det är dock inte i alla fall som en bekräftelse på en mottagen ansökan skickas ut. I förvaltningslagen finns inget sådant krav. En bekräftelse bör därför inte vara utgångspunkt för att tidsfristen ska börja löpa. Tidsfristerna bör i stället räknas från och med att en ansökan eller anmälan som bedöms vara komplett har kommit in till den myndighet som ska handlägga ärendet. När det gäller ankomstdagen för handlingar och hur brister i en framställning ska rättas till gäller bestämmelserna i förvaltningslagen eller, för vissa miljöbalksärenden, bestämmelser i miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken.

Tidsfristen ska enligt direktivet avslutas i och med översändandet av resultatet av förfarandet. Om ett tillståndsförfarande avslutas med att myndigheten fattar ett slutligt beslut så bör tidsfristen löpa ut när det beslutet har fattats och underrättelse om beslutet har skickats ut. Om det, i enlighet med förvaltningslagens bestämmelser, är uppenbart obehövligt att underrätta en part om beslutet bör tidsfristen löpa ut när beslutet har fattats. Det förekommer också i vissa anmälningsärenden att förfarandet inte avslutas med ett beslut. I stället gäller att en verksamhet får påbörjas tidigast en viss tid efter att anmälan har gjorts. I sådana fall bör tidsfristen löpa ut när den tiden har passerat.

Vissa kompletteringar kan behöva göras efter att en ansökan ansetts vara fullständig och tidsfristen har börjat löpa. Kompletteringar som inte är omfattande bör rymmas inom direktivets tidsfrister. Om de däremot är omfattande och tidskrävande kan kompletteringarna vara sådana att de, enligt vad som tidigare redovisats, kan anses utgöra synnerliga skäl och motivera en förlängning av tidsfristen med upp till ett år.

En tidsfrist bör omfatta hela förfarandet för ett tillstånd

I direktivet anges att tidsfristen på högst två år ska omfatta samtliga relevanta förfaranden vid behöriga myndigheter. I många av de ärenden som omfattas av tidsfristerna prövas flera tillstånd, anmälningar eller dispenser inom samma förfarande förutsatt att det är samma sökande. Detta framgår av 3 § förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer. I dessa fall kommer en och samma tidsfrist att gälla för den gemensamma prövningen. Om däremot flera separata tillstånd, anmälningar eller dispenser krävs för att en verksamhet ska komma igång eller

en uppgradering kunna göras så bör tidsfristerna räknas för varje prövning för sig. Görs ansökningarna eller anmälningarna vid samma tidpunkt så innebär det att alla nödvändiga förfaranden bör vara avslutade inom två år.

Om regeringen ska pröva tillåtligheten av en verksamhet enligt 17 kap. miljöbalken eller ett ärende överlämnas till regeringen för prövning enligt 21 kap. 7 § miljöbalken ska tidsfristen på två år som utgångspunkt omfatta hela förfarandet, dvs. både prövningen hos den tillståndsprovande myndigheten och hos regeringen. Om mark- och miljödomstolen prövar ett tillstånd där även regeringens tillåtlighetsprövning krävs är det bara regeringens tillåtlighetsprövning som omfattas av tidsfristen eftersom direktivet medger att en tidsfrist får förlängas med den tid som ett domstolsförfarande tar.

Tidsfristerna ska inte påverka domstolsförfaranden, överklaganden eller prövningen av skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet

Direktivets krav på tidsfrister omfattar inte överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden. Inte heller omfattas alternativa tvistlösningsmekanismer, såsom förfaranden för klagomål, utomrättsliga överklaganden och rättsmedel. En tidsfrist får förlängas med den tid som en sådan prövning tar. Bedömningen är att direktivets undantag omfattar såväl prövningar i domstol som överklaganden som prövas av andra myndigheter, exempelvis länsstyrelsen eller regeringen. Motsvarande undantag bör göras i förordningen, dvs. ett undantag från kravet på tidsfrister för prövningar som görs av domstol eller för överklaganden som prövas av en annan myndighet än domstol.

Det anges även i direktivet att tidsfristerna inte ska påverka skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet. Många nationella bestämmelser på miljöområdet har tagits fram för att genomföra EU-direktiv. Vad som avses med skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet är därför inte lätt att avgränsa. De tillståndsprövningar enligt miljöbalken som omfattas av krav på specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken innebär inslag av prövning eller bedömningar som genomför skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, det s.k. MKB-direktivet. För de förbränningsanläggningar som omfattas av förnybartdirektivets tidsfrist görs prövningen också till stor del mot bakgrund av krav i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp, samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, det s.k. industriutsläppsdirektivet. Andra EU-direktiv vars genomförande innebär prövning i det svenska systemet är rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, det s.k. art- och habitatdirektivet, Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, det s.k. vattendirektivet, och Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG om luftkvalitet och renare luft i Europa, det s.k. luftkvalitetsdirektivet.

Förnybartdirektivet ger medlemsstaterna möjlighet att förlänga tidsfristen med den tid som prövningen av unionsrätt på miljöområdet tar. Det är svårt att uppskatta hur unionsrättsliga krav inverkar i tid på

prövningen när prövningen inte endast görs mot bakgrund av dessa krav. Det bör dock vara möjligt för den handläggande myndigheten att i det enskilda ärendet göra en bedömning av tidsåtgången och räkna bort den tiden om handläggningstiden överstiger två år. Utgångspunkten bör dock vara att tvåårsgränsen ska kunna hållas.

Särskilt om uppgraderingar

Enligt direktivet gäller en tidsfrist på högst ett år för tillstånd som avser uppgraderingar av befintliga anläggningar för produktion av förnybar el. Huruvida en åtgärd är att anse som en uppgradering eller inte är därför avgörande för om den ettåriga tidsfristen ska gälla. Uppgradering definieras i direktivet som uppgradering av anläggningar som producerar förnybar el, inklusive helt eller delvist utbyte av anläggningar eller driftsystem och driftsutrustning, i syfte att ersätta kapacitet eller att öka anläggningens effektivitet eller kapacitet. I avsnitt 5 föreslås att en definition av uppgradering införs i den sektorsövergripande lagen.

I Rikstermbanken anges att uppgradering är en process som innebär att en resurs modifieras för att erhålla bättre prestanda. Direktivets definition är dock vidare, eftersom även ersatt kapacitet, dvs. att komponenter byts ut men kapaciteten är oförändrad, ska anses vara en uppgradering. Naturvårdsverket anser att det ska vara upp till den myndighet som handlägger ärendet att avgöra vilka åtgärder som omfattas av definitionen. En sådan ordning kan vara lämplig, eftersom de åtgärder som vidtas i olika anläggningar och processer kan skilja sig åt. Alla bedömningar ska dock ske med utgångspunkt i den definition som kommer att finnas i lagen. Om tillståndsförfarandet gäller att ersätta kapacitet eller att öka en anläggnings effektivitet eller kapacitet, är det fråga om en uppgradering och tidsfristen på ett år ska gälla.

På samma sätt som i fråga om de ovan redovisade tidsfristerna möjliggör direktivet en förlängning på ett år på grund av exceptionella omständigheter. När det gäller uppgraderingar så finns det exempel i direktivet på vad som avses med exceptionella omständigheter. Det kan vara fråga om tvingande säkerhetsrelaterade skäl där uppgraderingsprojektet inverkar påtagligt på elnätet eller anläggningens ursprungliga kapacitet, storlek eller prestanda. Samma synnerliga skäl som redovisats ovan bör dock även kunna ligga till grund för en förlängning av tidsfristen vid uppgradering, dvs. antingen behov av kompletteringar på grund av att det tillkommit ny information eller nya riktlinjer efter att en tidsfrist har påbörjats eller förseningar som varken kan påverkas eller kunnat förutses när tidsfristen började löpa.

7 En kontaktpunkt ska inrättas

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med den kontaktpunkt som inrättas för att vägleda sökande i ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar energi samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till nätet. Uttrycket förnybar energi ska definieras i den nya lagen.

Bedömning: Statens energimyndighet (Energimyndigheten) bör, med bistånd från andra myndigheter, få uppgiften att tillhandahålla en digital kontaktpunkt för tillstånds-, dispens- och anmälningsförfaranden som avser anläggningar för produktion av förnybar energi och utrustning för anslutning av sådana anläggningar till nätet. Kontaktpunkten bör tillhandahålla generell information om vilka tillstånds-, anmälnings- och dispensförfaranden som omfattas av kontaktpunkten, direktlänkar till specifik information om förfarandena hos respektive handläggande myndigheter, kontaktuppgifter till myndigheterna och en digital handbok för projekt för produktion av förnybar energi. De myndigheter som ska bistå Energimyndigheten i arbetet med kontaktpunkten bör anges i den sektorsövergripande förordningen. Det bör också framgå av förordningen vilka tillstånds-, dispens- och anmälningsförfaranden som ska omfattas av kontaktpunkten.

De myndigheter som ska bistå Energimyndigheten bör få till uppgift att säkerställa att det på den egna webbplatsen finns specifik och uppdaterad vägledning och information om de tillstånd, anmälningar och dispenser som myndigheten prövar och att handlingar kan lämnas in digitalt.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med promemorians förslag och bedömning. I rapporten föreslås inget bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med kontaktpunkten. Rapportens förordningsförslag har delvis en annan utformning.

Skälen för förslaget och bedömningen

Direktivets krav på inrättande av en kontaktpunkt

Av artikel 16 i det omarbetade förnybartdirektivet framgår att medlemsstaterna ska skapa en eller flera kontaktpunkter för att tillhandahålla vägledning och underlätta det administrativa ansöknings- och tillstånds-förfarandet för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av energi från förnybara energikällor och utrustning som krävs för anslutning av sådana anläggningar till elnätet. Det ska finnas en handbok om förfarandet för utvecklare av projekt för produktion av förnybar energi. Handboken ska även finnas online. Enligt artikeln ska sökande ha rätt att lämna in relevanta handlingar i digital form.

Kraven på kontaktpunkten gäller i fråga om produktion av förnybar energi, till skillnad mot tidsfristerna som bara gäller i ärenden för produktion av förnybar el. I den svenska språkversionen av direktivet

anges att kontaktpunkten även ska omfatta förfaranden för utrustning som krävs för anslutning av anläggningar till elnätet. I den engelska respektive franska språkversionen anges inte någon begränsning till elnät. I dessa språkversioner används ordet grid respektive réseau vilket torde innebära att alla nät omfattas även exempelvis gas- eller fjärrvärmnät. Bedömningen i denna promemoria är att kontaktpunktens arbete inte ska begränsas till förfaranden för utrustning som krävs för anslutning av anläggningar till elnätet utan omfatta förfaranden som gäller utrustning för anslutning till alla typer av nät.

Inriktningen är att regeringen med stöd av sin restkompetens ska definiera vad som avses med utrustning som krävs för anslutning av anläggningar till elnätet. I fråga om övriga nät finns det i regel en tydlig gräns för vad som är ett internt ledningsnät som tillhör produktionsanläggningen och vad som är det allmänna nät som avses i direktivet. Bedömningen är därför att det inte finns behov av att i författning definiera vad som avses med utrustning som krävs för anslutning av anläggningar till nätet.

Endast en kontaktpunkt bör inrättas

Naturvårdsverket föreslår att det ska inrättas en enda kontaktpunkt. Som skäl anger verket att det blir enklare för sökande om det inte finns flera parallella system. Vidare anser verket att kontaktpunkten bör vara en webbplats. Samma bedömning görs i denna promemoria. Direktivets krav på att sökande ska ha rätt att lämna in relevanta handlingar digitalt och kravet på att det ska finnas en handbok online gör, tillsammans med den allmänna digitaliseringen i samhället, att det är givet att kontaktpunkten bör vara en webbplats.

Energimyndigheten bör få ansvaret att inrätta kontaktpunkten

Naturvårdsverket anser att antingen Tillväxtverket, som redan i dag är ansvarigt för en kontaktpunkt för tjänstedirektivet, eller Energimyndigheten som är förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi i samhället, ska få ansvaret för den digitala lösningen för kontaktpunkten och för samordningen mellan de myndigheter som berörs.

Regeringen avser att i den sektorsövergripande förordningen utse en myndighet som ska ansvara för att tillhandahålla kontaktpunkten. Genom kontaktpunkten ska det gå att få vägledning i tillståndsärenden som rör anläggningar för produktion av förnybar energi. Det bör därför vara mest naturligt för sökande att vända sig till Energimyndigheten för information i energifrågor. Energimyndigheten har redan i dag webbplatser med vägledning som riktar sig mot både privatpersoner och företag och erfarenhet av att samordna information från ett stort antal myndigheter. Inriktningen är därför att det bör vara Energimyndigheten som får uppgiften att inrätta kontaktpunkten.

Vilken information ska tillhandahållas genom kontaktpunkten?

För att utformningen av kontaktpunkten ska tillgodose de krav som direktivet ställer bör det finnas generell information om de krav som gäller för de olika tillstånds förfarandena. Det bör också finnas kontaktuppgifter

till de myndigheter som ska handlägga ärenden och direktlänkar till deras webbplatser där det bör finnas specifik information om respektive förfarande. Slutligen bör det finnas en digital handbok om förfarandet för utvecklare av projekt för produktion av förnybar energi på den webbplats som är kontaktpunkten. Det bör vara Energimyndigheten som ansvarar för att kontaktpunkten tillhandahåller generell information, direktlänkar, kontaktuppgifter och den handbok som nämnts. Den generella informationen bör bestå i en övergripande beskrivning av vilka tillstånd, anmälningar och dispenser som omfattas av kontaktpunkten och hos vilka myndigheter de handläggs.

Flera aktörer bör bistå Energimyndigheten i arbetet med kontaktpunkten

Av förordningen bör det framgå vilka myndigheter som ska gå att nå genom kontaktpunkten. Det ska finnas direktlänkar och kontaktuppgifter till dessa myndigheter. Naturvårdsverket föreslår att vissa myndigheter ska vara informationsansvariga medan andra bara ska ha ett verksamhetsansvar, dvs. pröva ett ärende eller ta emot en anmälan. Boverket, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen bör enligt Naturvårdsverkets rapport få ett informationsansvar. Enligt verkets förslag bör Energimarknadsinspektionen, Jordbruksverket, kommunala byggnads- och miljönämnder, länsstyrelser, mark- och miljödomstolar, regeringen, Skogsstyrelsen och Lantmäteriet vara verksamhetsansvariga.

Bedömningen i denna promemoria är att informationsansvaret inte bör separeras från verksamhetsansvaret. Det är de myndigheter som handlägger ett ärende som är bäst lämpade att tillhandahålla information. Det är på myndigheternas egna webbplatser som det bör finnas specifik information om olika tillstånds-, anmälnings- och dispensförfaranden. Kontaktpunkten bör tillhandahålla länkar och övergripande information så att sökande endast behöver gå in på kontaktpunktens webbplats för att hitta vägledning genom hela förfarandet.

Samtliga ovan nämnda myndigheter, med undantag för mark- och miljödomstolarna, bör därför i den sektorsövergripande förordningen åläggas att bistå Energimyndigheten i arbetet med kontaktpunkten genom att inom respektive ansvarsområde se till att det finns korrekt och uppdaterad vägledning och information för sökande och att handlingar i ett ärende kan lämnas in digitalt. I fråga om digital hantering torde e-tjänster finnas eller vara under utveckling för de flesta förfaranden. Direktivets krav bör dock även kunna tillgodoses om blanketter kan laddas ner och tillsammans med andra handlingar scannas in och skickas in via e-post.

I fråga om mark- och miljödomstolarna bör de utifrån sin roll som oberoende och opartiska inte åläggas att bistå Energimyndigheten i arbetet med kontaktpunkten. Mark- och miljödomstolarna bör tillsammans med Domstolsverket själva avgöra vilken information som ska lämnas till allmänheten. Direktivets krav på att det ska gå att lämna in handlingar digitalt kommer att uppfyllas genom den pågående digitaliseringen av kommunikationen i domstolsprocesser (prop. 2019/2020:189). För övrig information bör det vara tillräckligt att kontaktpunkten länkar till webbsidan hos respektive mark- och miljödomstol.

De myndigheter som ska bistå Energimyndigheten är i huvudsak statliga och kan pekas ut av regeringen i den sektorsövergripande förordningen. Flera av de ärendetyper som ska omfattas av den information och vägledning som ska tillhandahållas genom kontaktpunkten handläggs dock av kommunerna. Åligganden för kommunerna ska regleras i lag eller i förordning med stöd av ett bemyndigande i lag. I promemorian föreslås att regeringen får meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med den kontaktpunkt som inrättas. Den medverkan som avses är framförallt att säkerställa att det på kommunens egen webbplats finns specifik och uppdaterad vägledning och information om de tillstånd, anmälningar och dispenser som kommunen prövar, och att handlingar i ett ärende kan lämnas in digitalt. Kontaktpunkten ska gälla för vissa tillståndsförfaranden som avser anläggningar för produktion av förnybar energi samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till nätet. Uttrycket förnybar energi används i bemyndigandet och behöver därför definieras i den nya lagen.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagen om tidsfrister för vissa tillståndsförfaranden vid produktion av förnybar el ska träda i kraft den 30 juni 2021.

Bedömning: Den sektorsövergripande förordning som ska tas fram bör träda i kraft samtidigt som lagen, dvs. den 30 juni 2021. Tidsfristerna bör endast gälla för ansökningar eller anmälningar som kommer in till den myndighet som ska handlägga ärendet efter ikraftträdandet.

Rapportens förslag överensstämmer med promemorians förslag och bedömning.

Skälen för förslaget och bedömningen: Direktivet ska vara genomfört i svensk rätt senast den 30 juni 2021. De författningar som genomför direktivet bör därför träda i kraft senast detta datum. Tidsfristerna bör endast gälla för ansökningar eller anmälningar som kommer in efter ikraftträdandet till den som ska handlägga ärendet.

9 Konsekvensanalys

Bedömning: Konsekvenserna av kraven på tidsfrister för de myndigheter som handlägger ärenden är svårbedömda men flertalet ärenden torde redan i dag hanteras inom de tidsfrister som finns i det omarbetade förnybartdirektivet. Även om tidsfristerna är väl tilltagna skulle de kunna innebära att vissa ärendetyper behöver prioriteras. För enskilda och företag är bedömningen att förslagen är positiva, både i fråga om tidsfrister och inrättande av en kontaktpunkt. Arbetet med kontaktpunkten kommer sannolikt inte att innebära något merarbete för berörda myndigheter. Relevant uppdaterad information och digitala lösningar bör redan finnas. Den myndighet som får huvudansvaret för att inrätta kontaktpunkten kommer dock att beröras av förslagen.

Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för kommunerna, varken för ekonomin eller för den kommunala självstyrelsen.

Rapportens bedömning överensstämmer med promemorians bedömning.

Skälen för bedömningen

Alternativa förslag

Genomförandet av det omarbetade förnybartdirektivet kräver lagstiftning. Enligt förslagen i promemorian ska en ny lag med tillhörande förordning införas. Det skulle vara möjligt att i stället ändra i sektorslagstiftning och miljöbalken. En sådan lösning skulle kunna innebära ökad tydlighet för sökandena och prövningsmyndigheterna. Däremot skulle den innebära att det blir svårare att överblicka vilka ärenden som omfattas av tidsfristerna. Direktivets bestämmelser är enhetliga i sin utformning och lämpar sig därför för ett horisontellt genomförande.

Tidsfristerna för tillståndsförfaranden bör genomföras på det sätt som anges i direktivet. Det skulle vara möjligt att sätta kortare tidsfrister eller sätta tidsfrister för flera områden, men av de skäl som redovisas i avsnitt 4 bör detta inte göras i dagsläget. Direktivets bestämmelser är detaljerade och de nationella bestämmelserna bör utformas med dessa som utgångspunkt.

När det gäller inrättandet av en kontaktpunkt finns det inte något alternativ, eftersom det är ett krav i direktivet att en sådan ska finnas. Direktivets bestämmelser är detaljerade i fråga om kontaktpunktens utformning, men i vissa delar skulle alternativa lösningar vara möjliga. I fråga om att kontaktpunkten ska vara en webbplats är dock bedömningen att det inte finns några lämpliga alternativ.

I direktivet anges att sökande ska ha rätt att lämna in relevanta handlingar i digital form och att det ska finnas en digital handbok om förfarandet för utvecklare av projekt för produktion av förnybar energi. När det gäller förslaget att endast en kontaktpunkt ska inrättas skulle det däremot kunna vara ett alternativ att inrätta flera kontaktpunkter, exempelvis utifrån varje ärendetyp. Bedömningen är dock att flera separata system skulle komplicera för sökande att hitta rätt vägledning och information.

Det föreslås att Energimyndigheten bör utses som ansvarig för kontaktpunkten. En annan myndighet kunde ha föreslagits, exempelvis Tillväxtverket, som har erfarenhet av att vara kontaktpunkt för tjänstedirektivet. Eftersom det ska gå att få vägledning i ärenden som rör anläggningar för produktion av förnybar energi genom kontaktpunkten, så är dock bedömningen att Energimyndigheten är bäst lämpad. Energimyndigheten har redan i dag webbplatser med vägledning, bland annat Vindlov och Solelportalen. Informationen på dessa webbplatser riktar sig mot både privatpersoner och företag. Energimyndigheten har även erfarenhet av att samordna information från ett stort antal myndigheter.

Det är inte ett rimligt alternativ att endast en myndighet ska tillhandahålla all vägledning och information via kontaktpunkten. Det är inte heller ett rimligt alternativ att alla tjänster ska tillhandahållas på den webbplats som är kontaktpunkt. Kontaktpunktens ansvar omfattar många olika områden och det skulle bli kostsamt och svårt att hitta tekniska lösningar och samordna ett sådant system. I stället bör det finnas direktlänkar från kontaktpunkten till webbplatserna hos respektive handläggande myndighet. De handläggande myndigheterna får då ansvaret för att det finns uppdaterad information om varje förfarande och möjlighet för sökande att lämna in handlingar digitalt.

Konsekvenser för myndigheter

Inrättandet av en kontaktpunkt innebär konsekvenser för Energimyndigheten och för myndigheter som handlägger de ärendetyper som kontaktpunkten ska omfatta, dvs. Boverket, Energimarknadsinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, kommunerna, Lantmäteriet, länsstyrelserna, mark- och miljödomstolar, regeringen, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen.

Den största arbetsbördan får Energimyndigheten som ska tillhandahålla en teknisk lösning och säkerställa att vägledning och information finns att tillgå genom kontaktpunkten, både övergripande och via direktlänkar. Myndigheten har i dialog med Infrastrukturdepartementet uppskattat de kostnader som inrättandet av en sådan kontaktpunkt medför. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 att Energimyndighetens förvaltningsanslag tillförs medel för att utföra denna uppgift.

De myndigheter som ska handlägga ärendena som omfattas av kontaktpunkten får ansvar för att hålla informationen på de egna webbplatserna uppdaterad. De ska också se till att ansökningar och andra handlingar kan lämnas digitalt. Bedömningen är att ingen av uppgifterna innebär något större merarbete. I de allra flesta fall bör relevant uppdaterad information och digitala lösningar redan finnas.

Konsekvenserna av kraven på tidsfrister är mer svårbedömda, eftersom statistik saknas om handläggningstider för många berörda områden. I dagsläget saknas exempelvis en strukturerad och heltäckande statistik över handläggningstider för tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det är därför svårt att med säkerhet bedöma hur tidsfristen kommer att påverka handläggningstider eller prövningsmyndigheternas prioritering mellan de ärenden som handläggs. Naturvårdsverket har fått ett regeringsuppdrag att förbereda så att myndigheten fr.o.m. 2021 kan ansvara för en samlad statistik för miljötillståndsprövningen. I uppdraget ingår att kunna ta emot,

sammanställa, analysera och presentera de uppgifter om miljötillståndsprövningen som Domstolsverket och länsstyrelserna har fått i uppdrag av regeringen att kunna ta fram fr.o.m. verksamhetsåret 2020. Uppgifterna för 2020 ska lämnas till Naturvårdsverket senast den 31 mars 2021. Uppdraget ska redovisas senast den 12 maj 2021.

Den sammantagna bedömningen är att flertalet ärenden redan i dag hanteras inom de tidsfrister som finns i det omarbetade förnybartdirektivet. Det kan exempelvis nämnas att anmälningspliktiga verksamheter automatiskt kan starta om inte tillsynsmyndigheten meddelar något annat sex veckor efter en inkommen anmälan. Regeringen har även satt ett handläggningsmål för miljöprövningsdelegationernas handläggning av B-verksamheter. Det ska vara en målsättning att ett ärende vid en miljöprövningsdelegation avgörs inom sex månader från det att en fullständig ansökan lämnats in. För lov- och anmälningsärenden enligt plan- och byggregelverket finns avsevärt kortare tidsfrister än de som anges i direktivet. Beslut i ärenden om lov ska exempelvis meddelas inom tio veckor.

Införandet av tidsfrister kan få den konsekvensen att vissa handläggande myndigheter behöver prioritera mellan olika ärendetyper. Bestämmelserna om särskilda tidsfrister för uppgraderingar innebär också att de handläggande myndigheterna måste ta fram rutiner för att identifiera ärenden som avser uppgraderingar på ett tidigt stadium.

Konsekvenser för kommuner

Kommunerna kommer att träffas av direktivets krav på tidsfrister, eftersom de hanterar flera av de tillstånds- anmälnings- och dispensärenden som avses i artikel 16 i det omarbetade förnybartdirektivet.

Bedömningen är att de kommunala prövningar som kommer att omfattas av tidsfristerna är lov- och anmälningsärenden enligt plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:228), dispensprövningar enligt 7 kap. miljöbalken förutsatt att det inte rör sig om tillämplig unionsrätt på miljöområdet, prövningar enligt förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd om de rör små värmepumpar och vissa s.k. C-verksamheter som är anmälningspliktiga enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

När det gäller lov- och anmälningsärenden finns redan tidsfrister i plan- och byggregelverket som ryms inom direktivets krav. Beslut i ärenden om lov ska meddelas inom tio veckor med möjlighet till förlängning med samma antal veckor. I anmälningsärenden ska beslut om startbesked meddelas inom fyra veckor. Den tiden får förlängas en gång med högst fyra veckor.

I fråga om verksamheter som har anmälningsplikt C enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) finns också en tidsfrist. En sådan anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Detta framgår av miljöbalken. Endast de ärenden där tillsynsmyndigheten bestämmer annat kommer därför att träffas av direktivets tidsfrister.

Dispensprövningar enligt 7 kap. miljöbalken görs antingen av länsstyrelserna eller kommunerna beroende på vem som beslutat om exempelvis ett naturreservat eller naturminne. Ärendemängden som handläggs av kommunerna bedöms vara begränsad.

Sammanfattningsvis består konsekvenserna för kommunerna i att en tidsfrist på ett eller två år ska gälla för prövningen av vissa ärendetyper. Detta är väl tilltagna tidsfrister jämfört med de frister som kommunerna redan har att förhålla sig till. Införandet av tidsfrister bedöms inte medföra några kostnader och därför blir den kommunala finansieringsprincipen inte tillämplig. Tidsfristerna skulle kunna innebära en inskränkning av den kommunala självstyrelsen om ärenden behöver omprioriteras för att tidsfristerna ska kunna hållas. Det framgår av 14 kap. 3 § regeringsformen att en sådan inskränkning inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Tidsfristerna föreslås i syfte att genomföra artikel 16 i det omarbetade förnybartdirektivet. Direktivet syftar till att främja användningen av förnybar energi och skälet för det anges vara att en ökad användning av sådan energi är en viktig komponent i det åtgärdsprogram som krävs för att minska växthusgasutsläppen och uppfylla unionens åtaganden inom ramen för Parisavtalet samt unionens ram för klimat- och energipolitiken fram till 2030. Tidsfristerna grundas därmed på beaktansvärda intressen och får anses svara mot vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranleder dem.

Den föreslagna bestämmelsen om att kommunerna ska bistå Energimyndigheten i arbetet med den kontaktpunkt som ska inrättas består dels i att säkerställa att det på den egna webbplatsen finns specifik och uppdaterad vägledning och information om de tillstånd, anmälningar och dispenser som kommunen prövar, dels i att säkerställa att handlingar i ett ärende kan lämnas in digitalt.

Att säkerställa att det finns relevant och uppdaterad information på den egna webbplatsen torde vara en del av den ordinarie verksamheten hos en myndighet som handlägger ärenden. I fråga om digital hantering torde e-tjänster finnas eller vara under utveckling för de flesta förfaranden. Direktivets krav bör dock även kunna tillgodoses om blanketter kan laddas ner och tillsammans med andra handlingar scannas in och skickas in via e-post. Uppgifterna att bistå i arbetet med kontaktpunkten bedöms därför inte medföra några kostnader för kommunerna. När det gäller frågan om uppgifterna innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen så görs samma bedömning som i fråga om tidsfristerna. Syftet med den bestämmelse som föreslås är att genomföra artikel 16 i det omarbetade förnybartdirektivet. Uppgifterna grundas på beaktansvärda intressen och får anses svara mot vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranleder dem.

Konsekvenser för enskilda och företag

För enskilda och företag som ansöker om tillstånd, dispens eller gör en anmälan är bedömningen att förslagen är positiva. Lättillgänglig information och vägledning kommer att finnas genom kontaktpunkten. Tidsfristerna innebär att myndigheternas prövningar kommer att göras inom den satta tidsgränsen. Även om flertalet prövningar redan håller sig inom den gränsen, som är väl tilltagen, så kan bestämmelserna få betydelse i enstaka fall.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Det som främst skiljer konsekvenserna för små och medelstora företag från konsekvenserna för stora företag är möjligheten att inom den egna verksamheten eller genom anlåtande av miljökonsexter ta fram omfattande ansökningar. Små och medelstora företag har i regel inte samma resurser som större företag. Vägledningen som de små och medelstora företagen kan få genom kontaktpunkten kan därför bli betydelsefull. Förslaget bedöms härmed få en större positiv påverkan på små och medelstora företag än på stora företag.

Övrigt

Förslagen bedöms inte påverka domstolarna, brottsligheten, det brottsförebyggande arbetet, sysselsättningen och den offentliga servicen i olika delar i landet, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheten att nå de integrationspolitiska målen.

10 Författningskommentar

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om tidsfrister för vissa ärenden som rör produktion av förnybar el och om inrättande av en kontaktpunkt för ärenden som rör produktion av förnybar energi.

I paragrafen anges syftet med lagen.

2 § I denna lag betyder

biomassa: den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter av biologiskt ursprung från jordbruk, skogsbruk och därmed förknippad industri inklusive fiske och vattenbruk, liksom den biologiskt nedbrytbara delen av industriavfall och kommunalt avfall av biologiskt ursprung,

förnybar el: el som produceras genom användning av förnybara energikällor,

förnybar energi: energi som produceras genom användning av förnybara energikällor,

förnybara energikällor: förnybara, icke-fossila energikällor, dvs. vindenergi, solenergi och geotermisk energi, omgivningsenergi, tidvattensenergi, vågenergi och annan havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogas, och

uppgrädering: helt eller delvist utbyte av utrustning, i syfte att i anläggningar för produktion av förnybar el ersätta eller öka kapaciteten eller öka anläggningens effektivitet.

I paragrafen definieras ord och uttryck som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5 och 7.

Utgångspunkten för definitionerna av biomassa, förnybara energikällor, förnybar energi och uppgrädering är de definitioner av motsvarande uttryck som finns i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor. Vad som avses med förnybar el definieras inte i direktivet. Uttrycket förnybar el används i 1 §, i definitionen av uppgrädering och i 3 § där även uttrycket uppgrädering används. Uttrycket förnybar energi används i 1 och 4 §§. Förnybara energikällor används i definitionerna av förnybar el och förnybar energi. I fråga om solenergi så omfattas både termisk solenergi och fotovoltaisk solenergi. Uttrycket biomassa används i definitionen av förnybara energikällor.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om tidsfrister för kommuners prövningar av ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgrädering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet.

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om tidsfrister för kommuners prövningar av vissa tillstånds-förfaranden och om vad som avses med utrustning för anslutning till elnätet. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Bemyndigandet är motiverat av att vissa ärenden som kommuner prövar träffas av tidsfristerna i artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001. Det är ärenden som avser förfaranden för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el och utrustning för anslutning av dessa till elnätet. Uttrycken uppgradering och förnybara energikällor definieras i 2 §.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med den kontaktpunkt som inrättas för att vägleda sökande i ärenden som gäller tillstånd, anmälningar eller dispenser för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar energi samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till nätet.

I paragrafen anges finns ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om kommuners medverkan i arbetet med den kontaktpunkt som inrättas. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Bemyndigandet är motiverat av att även kommuner kan behöva medverka i arbetet med den kontaktpunkt som inrättas i enlighet med artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001. Den medverkan som avses är framförallt att säkerställa att det på kommunens egen webbplats finns specifik och uppdaterad vägledning och information om de tillstånd, anmälningar och dispenser som kommunen prövar, och att handlingar i ett ärende kan lämnas in digitalt.

Med utrustning för anslutning till nätet menas utrustning för anslutning till alla typer av nät. Utöver elnät omfattas även utrustning för anslutningar till gas- eller fjärrvärmenät. Vad som avses med utrustning för anslutning till elnätet kommer att definieras i förordning. Med uttrycket utrustning för anslutning till annat nät avses den utrustning som behövs för att mata in exempelvis gas på en distributionsledning, dvs. interna ledningsnät som tillhör produktionsanläggningen och inte det allmänna nätet.

Sammanfattning av Naturvårdsverkets rapport

Analys av genomförande av tillståndsfrågor i det omarbetade förnybartdirektivet

Den Europiska unionens mål för energiområdet innefattar bland annat att garantera att energimarknaden fungerar, främja energieffektivitet och främja utveckling av nya och förnybara energikällor. Målet om att främja förnybara energikällor har genomförts bland annat genom det så kallade förnybartdirektivet. I december 2018 antog Europaparlamentet och rådet en omarbetning av förnybartdirektivet, vilket ska vara genomfört senast 30 juni 2021 i alla medlemsstater.

I det omarbetade förnybartdirektivets artikel 16 finns bestämmelser om tillståndsförfarandets varaktighet och organisation. Där införs krav på att medlemsstaterna ska utse en eller flera kontaktpunkter som ska tillhandahålla vägledning och underlätta tillståndsförfaranden, samt tidsfrister för vissa tillståndprocesser.

Naturvårdsverket fick i maj 2019 i uppdrag att *analysera genomförande av tillståndsfrågor i det omarbetade förnybartdirektivet*. Naturvårdsverket ska lämna författningsförslag i den utsträckning som krävs för genomförandet av artikel 16, och konsekvenser av de förslag som lämnas ska analyseras.

Anläggningar och tillstånd som omfattas av artikel 16

Naturvårdsverket gör tolkningen att artikel 16 omfattar alla tillstånds- och anmälningspliktiga anläggningar där en förnybar energikälla används för att producera något energislag (till exempel el, värme eller bränsle). Anläggningar som både använder förnybara och andra energikällor omfattas också. Artikel 2 (punkt 1) definierar begreppet *förnybar energi* och ger ledning om vilka anläggningar som bör omfattas; bland annat tillstånds- och anmälningspliktiga solfångare, solceller, berg- och jordvärmepumpar, värmepumpar som tar värme ur uteluften, ytvatten eller avloppsvatten, anläggningar som samlar in eller använder deponigas från avfallsdeponier samt förbränningsanläggningar som använder biobränsle eller avfall som är av biologiskt ursprung eller biologiskt nedbrytbart.

Därutöver omfattas även den anslutning som kan behövas från anläggningen där produktion sker till befintligt nät eller till den anläggning där energin ska nyttjas. Naturvårdsverket gör tolkningen att nät (exempelvis stam- och områdesnät för el, gasnät eller fjärrvärmnät) inte omfattas av artikel 16.

Lagrum som reglerar tillstånd för de anläggningar som omfattas av artikel 16 har identifierats främst i miljöprövningsförordningen (2013:251). Vattenkraft är ett undantag som inte räknas till miljöfarlig verksamhet, utan istället regleras via 11 kap. miljöbalken.

Utöver tillstånd för miljöfarlig respektive vattenverksamhet, kan en anläggning behöva ytterligare tillstånd beroende på exempelvis var anläggningen är lokaliserad och vilken förnybar energikälla som används. Exempel på sådana tillstånd är tillstånd för anläggningar i Sveriges ekonomiska zon, tillstånd enligt kontinentalsockellagen, bygglöv,

dispenser för anläggningar inom eller i närheten av skyddade områden och tillstånd för anläggningar inom eller i närheten av Natura 2000-områden. Det finns också mindre anläggningar som solceller, små värmepumpar och små vindkraftverk som inte behöver tillstånd eller anmälan enligt miljöprövningsförordningen, men som kan kräva andra tillstånd som bygglov. Det behövs även i vissa fall tillstånd för anslutning till olika nät (så kallade koncessioner).

Artikel 16 omfattar således ett stort antal typer av tillstånd som regleras i en mängd olika lagar och prövas av mark- och miljödomstolar, statliga myndigheter (inklusive länsstyrelser), kommunala nämnder och i vissa fall regeringen. En anläggning kan ofta kräva flera typer av tillstånd och anmälningar som inte sällan prövas av olika myndigheter.

Omfattningen av kontaktpunktens ansvar

Kontaktpunktens huvudsakliga uppgift är att tillhandahålla vägledning och underlätta hela det administrativa ansöknings- och tillståndsförfarandet för de anläggningar som omfattas av artikel 16 i förnybartdirektivet. Naturvårdsverket tolkar omfattningen av kontaktpunktens ansvar enligt direktivet på följande sätt:

Kontaktpunkten bör kunna vara en webbplats

En kontaktpunkt bör ses som en första anhalt där en sökande kan hitta information om vilka tillstånd som krävs för hans projekt, hur dessa tillståndsprocesser går till samt hjälp med att hitta vidare till relevant myndighet från vilken hen kan få mer information om tillståndsförfarandet.

Direktlänkar till andra webbplatser

Naturvårdsverket anser att det bör vara möjligt att uppfylla direktivets krav genom att kontaktpunktens webbplats tillhandahåller direktlänkar till information och ansökningsförfaranden på andra webbplatser.

Sökanden ska ha rätten att lämna in handlingar digitalt

Naturvårdsverkets bedömning är att det åtminstone inledningsvis bör göras en bred tolkning av vad det innebär att lämna in handlingar digitalt. Vid tidpunkten för direktivets genomförande skulle det kunna räcka med e-blanketter som sökanden kan ladda hem, printa ut, fylla i, scanna in och skicka in med e-post. På sikt bör mer utvecklade e-tjänster utvecklas. Handlingar ska skickas direkt till den prövande myndigheten.

Kontaktpunkten kan tillhandahålla en tjänst där sökanden kan ställa frågor

En sådan tjänst bör enbart svara på frågor av generell karaktär och frågor om enskilda ärenden bör besvaras av den aktuella prövningsmyndigheten. Då tillämpningsområdet är brett kommer frågorna troligen behöva slussas till respektive vägledande myndighet.

Vid ett genomförande av förnybartdirektivets krav behöver den politiska styrningen för digitalisering beaktas, bland annat eftersom kontaktpunkten

som inrättas i enlighet med artikel 16 bör kunna vara en webbplats och för att sökanden ska ha möjlighet att lämna in handlingar digitalt. Bilaga 1

Ansvar för kontaktpunkten

Naturvårdsverkets bedömning är att en kontaktpunkt bör skapas för alla de anläggningar och tillstånd som artikel 16 omfattar. Ett motiv till att välja att inrätta en kontaktpunkt i stället för flera är att göra det enkelt för sökande genom att ha en enda väg in. Ansvar för kontaktpunkten i Sverige kommer att behöva fördelas på flera myndigheter eftersom det är många olika typer av anläggningar och tillstånd som berörs. Ansvar bör fördelas mellan följande funktioner:

- Teknikansvarig – En myndighet som ansvarar för den digitala lösningen samt samordning mellan de berörda myndigheterna
- Informationsansvariga – De myndigheter som vägleder inom de tillståndsprocesser som artikel 16 omfattar
- Verksamhetsansvariga – De myndigheter som prövar och ger tillstånd som artikel 16 omfattar. Ansvarar även för att svara på frågor om specifika ärenden.

Exakt hur den digitala lösningen för kontaktpunkten ska utformas behöver bestämmas i samråd mellan de myndigheter som pekas ut som ansvariga.

En myndighet som är lämplig att utse som teknikansvarig är Tillväxtverket. Tillväxtverket är idag ansvarig för kontaktpunkten för tjänstedirektivet (verksamt.se) och de har därför god erfarenhet både av att ansvara för en sådan webbplats och samordna berörda myndigheter. Idag pågår en utveckling av verksamt.se där målet är att webbplatsen ska bli den naturliga webbplatsen för mötet mellan myndigheter och företag. Det kan därför vara lämpligt att även kontaktpunkten för förnybardirektivet blev en del av det utvecklade verksamt.se. Ett annat alternativ är Energimyndigheten. Myndigheten har idag liknande webbplatser med vägledning som riktar sig mot både privatpersoner och företag, och har från den verksamheten erfarenhet av att samordna information från ett stort antal myndigheter.

Informationsansvariga är de myndigheter som idag vägleder inom de tillståndsprocesser som omfattas av artikel 16 samt Energimyndigheten i egenskap av förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel av energi i samhället.

Verksamhetsansvariga är de myndigheter som idag prövar de tillstånd (och anmälningar) som omfattas av artikel 16. Dessa myndigheter kommer också fortsatt svara på frågor i specifika ärenden.

Regelförändringar som behövs för att leva upp till artikel 16

Inrättandet av kontaktpunkten medför behov av nya regler

Naturvårdsverkets bedömning är att det är nödvändigt att ta fram en ny reglering för att svensk rätt ska stå i överensstämmelse med vad direktivet föreskriver om skyldigheten att inrätta en kontaktpunkt och om

vägledning, informationsansvar och samarbete mellan myndigheter med anledning av kontaktpunkten. Det bör införas bestämmelser som tydligt pekar ut ansvaret för teknikansvarig respektive informationsansvariga myndigheter, för att klargöra ansvaret och för att säkra att aktuell och riktig information förmedlas via kontaktpunkten.

Naturvårdsverket bedömer att det inte är nödvändigt att göra några regeländringar vad avser verksamhetsansvaret eftersom kontaktpunkten inte påverkar själva prövningsprocessen.

Krav på möjlighet att lämna in tillståndsansökan digitalt medför behov av ändringar av vissa regler

I artikel 16 anges att sökanden ska ha rätt att lämna in relevanta handlingar i digital form. Vad som ska förstås med ”relevanta handlingar” är inte närmare definierat i direktivet. En ordagrann tolkning skulle kunna leda till slutsatsen att kravet inte omfattar samtliga handlingar som ges in utan endast vissa sådana handlingar. Det är dock tveksamt om det är meningsfullt att skilja på olika typer av handlingar som lämnas av de sökande i detta sammanhang. Inte heller är ”digital form” definierat i direktivet. Medlemsstaterna borde därför ha ett visst tolkningsutrymme vid genomförande av direktivet i denna del.

De förfaranden som avses i artikel 16 sker inom ramen för vad som kan betraktas som offentlig förvaltning i den mening som avses i regeringsformen. Det finns i förvaltningslagen inget hinder mot att framställningar görs i en sådan digital form som förutses kunna ske enligt artikel 16 i direktivet.

I lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, rättegångsbalken, naturgasförordningen (2006:1043) samt elförordningen (2013:208) finns däremot sådana formkrav som kan vara ett hinder mot att lämna in handlingar i digital form. I dessa lagrum finns bestämmelser som innebär krav på dels att fullmakt och ansökan ska vara egenhändigt undertecknad, dels att skriftlig fullmakt ska visas upp i original och tas in i akten i original eller bestyrkt kopia, dels att förteckningar över ägare av berörda fastigheter ska vara bestyrkt.

Tidsfrister för tillståndsförfaranden för anläggningar för elproduktion behöver regleras i svensk författning

I artikel 16 anges tidsfrister för vissa av de tillståndsförfaranden som artikel 16 omfattar. Tillståndsförfarande får vara högst två år när det gäller kraftverk. För anläggningar med en elproduktionskapacitet under 150 kW får tillståndsförfarandet vara högst ett år. Uppgradering av befintliga anläggningar för förnybar energi ska underlättas genom att säkerställa ett förenklat och snabbt tillståndsförfarande. Det förfarandet ska inte vara mer än ett år. När det är vederbörligen motiverat på grund av exceptionella omständigheter kan dessa tidsfrister förlängas med upp till ett år.

Naturvårdsverket gör följande tolkningar av formuleringarna i artikel 16:

- Tidsfristerna omfattar enbart anläggningar som producerar elektricitet.
- Kravet på tidsfrister träffar olika typer av tillstånds- och anmälningsförfaranden i olika sektorslagstiftningar.
- Kravet på tidsfrister omfattar inte överklaganden eller tillståndsprocesser som avgörs i domstol i första instans.

- Kravet på tidsfrister omfattar regeringens tillåtlighetsprövning i vissa fall.
- Tidsfristerna ska gälla utan att det påverkar skyldigheter i tillämplig unionsrätt.
- Tidsfristerna bör räknas för varje tillståndsprövning separat.
- Tidsfristen bör räknas från att en komplett ansökan inkommit prövningsmyndigheten till dess att ett beslut fattats.

För ett korrekt genomförande av artikel 16 behövs bestämmelser med tidsfrister för behörig myndighets handläggning av tillståndsärenden och andra administrativa förfaranden som berör anläggningar för produktion av förnybar energi.

Direktivets krav på ett förenklat anmälningsförfarande för vissa uppgraderingsprojekt uppfylls redan idag i Sverige

Sist i artikel 16 anges att ”medlemsstaterna får inrätta ett förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan för uppgraderingsprojekt som avses i artikel 17.1”, alltså små anläggningar för produktion av förnybar energi. Punkt 8 bedöms endast beröra anslutningar till elnätet och inte till andra nät, eftersom det hänvisas till punkt 17 punkt 1 som gäller el.

Energimarknadsinspektionen har uppgett att de i sitt regeringsuppdrag gör bedömningen att dagens system för nätanslutning uppfyller de krav som följer av artikel 17 och att det även gäller uppgradering. Naturvårdsverket bedömer vidare att det inte är nödvändigt med ett förenklat anmälningsförfarande för att få tillstånd till uppgradering av själva anläggningen. De små anläggningar som berörs av definitionen i artikel 17 torde främst vara solcellspaneler och eventuellt små vindkraftverk. Solcellspaneler och små vindkraftverk kräver bygglov och bygganmälan alternativt enbart bygganmälan, enligt plan- och bygglagen och plan- och byggförordningen. Naturvårdsverket gör bedömningen att en ny bygganmälan eller ansökan om bygglov till byggnadsnämnden redan är ett enkelt förfarande med korta tidsfrister.

Utformning av regelförändringar med anledning av artikel 16

Såsom beskrivs ovan kommer kontaktpunktens verksamhet omfatta en rad olika typer av tillstånd och anmälningar. Komplexiteten och handläggningstiderna kan variera kraftigt för de olika ärendetyperna. Mot denna bakgrund kan det vara lämpligt att i horisontell sektorsövergripande lagstiftning (lag och förordning) ange både omfattningen av kontaktpunktens verksamhet, ansvaret för kontaktpunkten och de generella tider som enligt artikel 16 ska gälla för samtliga aktuella ärenden för anläggningar för produktion av förnybar energi.

Genom en inledande bestämmelse i den föreslagna lagen bör det komma till uttryck att det ska upprättas en eller flera kontaktpunkter med syftet att underlätta tillståndsförfaranden för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar energi samt tillgångar som krävs för anslutning av dessa till nät. En sådan lagreglering tydliggör för användare av kontaktpunkten att det finns en plats de kan vända sig till för att få

stöd i tillståndsprocessen och klargör den ansvariga myndighetens uppgift att underlätta tillståndsförfaranden. Närmare föreskrifter om kontaktpunkten och om ansvaret med anledning av den föreslås att regleras i en horisontell förordning.

Gemensamt för de formkrav som idag hindrar att lämna in handlingar digitalt är att de framstår vara väl motiverade av rättssäkerhetsskäl och syftar till att säkerställa behörigheten hos sökanden, ombud samt berörda parter i allmänhet inom ramen för prövningen hos myndigheterna. Naturvårdsverket föreslår därför att undantag införs i de författningar som innehåller hinder, och att dessa undantag utformas så att de begränsas till vad som är nödvändigt utifrån ett genomförande av direktivets bestämmelser.

I författningsförslaget regleras tillämpningsområdet för tidsfristerna och förslaget avgränsar vilka typer av anmälningar och ansökningar som omfattas av tidsfristerna. Vidare regleras hur tidsfristerna ska räknas. Vid en avvägning mellan för- och nackdelar med olika detaljnivåer av regleringen bedömer Naturvårdsverket att det lämpligaste är att införa direktivets tidsfrister genom en mindre detaljerad reglering som överlämnar huvuddelen av tillämpningsfrågorna till prövningsmyndigheterna. Detta särskilt med beaktande av att det annars skulle läggas en inte obetydlig administrativ börda på prövningsmyndigheterna och att en sådan reglering kan antas vara bättre anpassad till de många olika tillstånds- och anmälningsförfaranden som omfattas.

Övergripande konsekvenser

Den myndighet som pekats ut som teknikanvarig kommer behöva ytterligare resurser för utveckling av webbplats, samordning av ansvariga inom kontaktpunkten samt för att kunna hantera frågor som ställs till kontaktpunkten. Resurser behövs alltså både i utvecklingskedet och löpande i driften av kontaktpunkten.

På sikt kan det tänkas att kontaktpunktens verksamhet leder till bättre ansökningar och enklare hantering för prövningsmyndigheterna. Kontaktpunkten kan ge bra svar i tidigare skeden, eller så hittar sökanden svar på webbplats utan att ställa fråga till någon myndighet (vägledande eller prövande).

För myndigheter som är informationsansvariga kommer konsekvensen av att bli utpekad vara som störst under uppbyggnaden av kontaktpunkten. När kontaktpunkten är etablerad kommer arbetet för informationsansvariga inte skilja sig särskilt från idag då dessa myndigheter redan vägleder inom de tillståndsförfaranden som omfattas.

För de sökande är det framförallt mindre aktörer som kommer påverkas positivt av att det finns en kontaktpunkt. Större aktörer, som inrättat större anläggningar, har idag resurser för att ta fram omfattande ansökningar antingen via sin egen verksamhet eller via miljökonsulter. För mindre aktörer kan det tänkas att kontaktpunktens verksamhet kan leda till att det blir fler ansökningar på sikt.

Naturvårdsverkets förslag till lag om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser avseende tillståndsförfaranden som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och bestämmelser som syftar till att genomföra direktivet (omarbetat).

Definitioner

2 § I denna lag avses med

anläggning för förnybar energi: anläggning för produktion av energi från förnybara energikällor samt de ledningar som krävs för att ansluta dessa till befintligt elnät eller nät för gas

prövningsmyndighet: en statlig eller kommunal myndighet eller annat organ som prövar de ansökningar om tillstånd och dispens samt de anmälningar som behövs för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av energi från förnybara energikällor.

uppgradering: uppgradering av anläggning som producerar förnybar energi, inklusive helt eller delvis utbyte av anläggningar eller driftsystem och driftsutrustning, i syfte att ersätta kapacitet eller att öka anläggningens effektivitet eller kapacitet.

Tidsfrister vid tillståndsprövning

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om den tid inom vilken en prövningsmyndighet ska fatta beslut i ärenden som gäller tillstånd för uppförande, drift och uppgradering av anläggning för förnybar energi.

Gemensamma kontaktpunkter

4 § För att underlätta tillståndsförfaranden för uppförande, drift och uppgradering av anläggningar för produktion av förnybar energi samt tillgångar som krävs för anslutning av dessa till elnätet ska en eller flera gemensamma kontaktpunkter upprättas.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om kontaktpunkterna.

Naturvårdsverkets förslag till förordning om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi

Härigenom föreskrivs följande.

Definitioner

1 § I denna förordning avses med

biomassa: den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter av biologiskt ursprung från jordbruk, inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung, av skogsbruk och därmed förknippad industri inklusive fiske och vattenbruk, liksom den biologiskt nedbrytbara delen av avfall, inklusive industriavfall och kommunalt avfall av biologiskt ursprung

förnybara energikällor: energi från förnybara, icke-fossila energikällor, nämligen vindenergi, solenergi (termisk solenergi och fotovoltaisk solenergi), geotermisk energi, omgivningsenergi, tidvattensenergi, våg-energi och annan havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogas.

Mindre anläggning för produktion av el: anläggning med en elproduktionskapacitet under 150 kW

större anläggning för produktion av el: anläggning med en elproduktionskapacitet på 150 kW eller därutöver.

Termer och uttryck i denna förordning har i övrigt samma betydelse som i lagen (SFS-nummer) om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi.

Avvikande bestämmelser i andra lagar eller i förordningar

2 § Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna förordning på så sätt att den anger en kortare tidsfrist än vad som framgår av 5–8 §§ inom vilken en prövningsmyndighet ska ha meddelat ett beslut eller bestämt att en verksamhet inte får påbörjas tillämpas den bestämmelsen.

Tillämpningsområde avseende tidsfrister

3 § För anläggningar för produktion av el från förnybara energikällor gäller de tidsfrister som anges i 5–8 §§ vid följande prövningar

1. ansökan om tillstånd eller anmälan om anläggningar och verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt 21 kap. 9–15 §§ och 29 kap. 7–8–och 11–17 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. anmälan om en sådan ändring som avses i 1 kap. 11 § 1 miljöprövningsförordningen (2013:251)

3. ansökan om tillstånd eller dispens enligt 7 kap. miljöbalken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken,

4. anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken,

5. anmälan enligt 3 § förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket,

6. ansökan om dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845),

7. ansökan om tillstånd enligt 2 kap. 12 § kulturmiljölagen (1988:950),

8. ansökan om bygglov och startbesked enligt plan- och bygglagen (2010:900),

9. ansökan om tillstånd eller anmälan om bygglov, startbesked och slutbesked enligt plan- och byggförordningen (2011:338),

10. ansökan om tillstånd eller anmälan enligt 14–15 §§ och 27 § skogsvårdslagen (1979:429),

11. ansökan om godkännande enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter),

12. ansökan om tillstånd enligt lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,

13. ansökan om tillstånd enligt lag (1966:314) om kontinentalsockeln,

14. ansökan om elnätskoncession enligt ellagen (1997:857) för ledning som behövs för att ansluta en anläggning för produktion av el från förnybara energikällor till elnätet, eller

15. ansökan om ledningsrätt enligt ledningsrättslagen (1973:1144).

För sådana beslut om tillstånd enligt första stycket 1 som regeringen ska pröva tillåtligheten av, gäller att tidsfristen ska räknas gemensamt för handläggningen hos regeringen och den myndighet som prövar tillståndsfrågan.

När en anläggning kräver fler än en prövning enligt en eller flera punkter i första stycket ska den tidsfrist som anges i 5–8 §§ räknas för varje prövning separat, förutsatt att prövningarna inte handläggs gemensamt.

4 § Bestämmelserna om tidsfrister för handläggningen av ärenden i 5–8 §§ gäller inte för ansökningar som ges in till mark- och miljödomstol och inte heller för överklaganden.

Tidsfrister för större anläggningar för produktion av el

5 § Prövningar som avses i 3 § och som gäller större anläggningar för produktion av el ska handläggas skyndsamt och prövningsmyndigheten ska meddela sitt beslut inom två år från det att en fullständig ansökning eller anmälan kom in till prövningsmyndigheten. Om det är nödvändigt på grund av synnerliga skäl får tiden förlängas en gång med högst ett år.

För anmälningspliktiga verksamheter räknas tiden i första stycket till och med den tidpunkt när verksamheten får påbörjas enligt 9 kap. 6 c § miljöbalken.

Tidsfrister för mindre anläggningar

6 § Prövningar som avses i 3 § och som gäller mindre anläggningar för produktion av el ska handläggas skyndsamt och myndigheten ska meddela sitt beslut inom ett år från det att en fullständig ansökning eller anmälan kom in till prövningsmyndigheten. Om det är nödvändigt på grund av synnerliga skäl får tiden förlängas en gång med högst ett år.

Tidsfrister för uppgraderingar

7 § Prövningar som avses i 3 § och som gäller uppgradering ska handläggas skyndsamt och prövningsmyndigheten ska meddela sitt beslut inom

ett år från det att en fullständig ansökan eller anmälan kom in till prövningsmyndigheten. Om det är nödvändigt på grund av tvingande säkerhetsrelaterade skäl där uppgraderingsprojektet inverkar påtagligt på elnätet eller anläggningens ursprungliga kapacitet, storlek eller prestanda, eller andra synnerliga skäl, får tiden förlängas en gång med högst ett år.

8 § När en verksamhet är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen ska tidsfristen i 7 § enbart gälla om verksamheten har ett giltigt tillstånd. I annat fall ska tidsfristerna i 5 eller 6 §§ tillämpas på prövningar som rör nytt tillstånd för verksamheten.

Gemensam kontaktpunkt

9 § Den gemensamma kontaktpunkten ska tillhandahålla elektronisk information och vägledning till den som vill ansöka om de tillstånd eller göra de anmälningar som behövs för uppförande, drift och uppgradering av anläggning för förnybar energi. Kontaktpunkten ska utformas så att den underlättar hela det administrativa ansöknings- och tillståndsförfarandet. X ska tillhandahålla den gemensamma kontaktpunktens funktioner och vid behov involvera andra berörda myndigheter för att möjliggöra en väl fungerande gemensam kontaktpunkt.

Ansvariga myndigheter

10 § X ska lämna X den information som behövs för att X ska kunna fullgöra sin skyldighet enligt 9 §. Den myndighet som lämnar informationen ansvarar för att informationen är korrekt och uppdaterad.

Övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 30 juni 2021.
2. Bestämmelserna i 5–8 §§ tillämpas endast i fråga om ansökningar och anmälningar som har kommit in till prövningsmyndigheten efter ikraftträdandet.

Nuvarande lydelse

2 § Ansökningshandlingarna *skall* ges in i det antal exemplar som mark- och miljödomstolen finner behövt.

Har ansökningshandlingarna inte getts in i tillräckligt antal exemplar eller finner mark- och miljödomstolen att ansökan ärofullständig *skall* domstolen förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. Följer sökanden inte ett föreläggande, får domstolen besluta att bristen *skall* avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan.

Förslag till ny paragraf i 22 kap.

Föreslagen lydelse

2 § Ansökningshandlingarna *ska* ges in i det antal exemplar som mark- och miljödomstolen finner behövt. *Ansökningshandlingarna får ges in elektroniskt i mål som omfattas av [lagen om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi].*

Har ansökningshandlingarna inte getts in i tillräckligt antal exemplar eller finner mark- och miljödomstolen att ansökan ärofullständig *ska* domstolen förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. Följer sökanden inte ett föreläggande, får domstolen besluta att bristen *ska* avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan.

2 b §

I lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar finns vissa bestämmelser om handläggningen av mål och ärenden där mark- och miljödomstol är första instans. Enligt 4 kap. 3 § den lagen tillämpas inte bestämmelsen i 12 kap. 8 § rättegångsbalken att skriftlig fullmakt ska vara egenhändigt undertecknad av parten i mål som rör sådant tillståndsförfarande som omfattas av [lagen om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi].

NATURGASFÖRORDNING (2006:1043)

Nuvarande lydelse

6 § En ansökan enligt 4 eller 5 § ska vara skriftlig och ges in till Energimarknadsinspektionen. Utöver det som följer av 4 och 5 §§ ska ansökan innehålla

1. en teknisk beskrivning av den planerade ledningen, stationen eller anläggningen samt en kostnadsberäkning.

2. en karta över ledningens föreslagna sträckning eller stationens eller anläggningens föreslagna placering samt en beskrivning av den mark som behöver tas i anspråk för ledningen, stationen eller anläggningen.

3. bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av fastigheter över vilka

Föreslagen lydelse

6 § En ansökan enligt 4 eller 5 § ska vara skriftlig och ges in till Energimarknadsinspektionen. Utöver det som följer av 4 och 5 §§ ska ansökan innehålla *följande*.

1. *En* teknisk beskrivning av den planerade ledningen, stationen eller anläggningen samt en kostnadsberäkning.

2. *En* karta över ledningens föreslagna sträckning eller stationens eller anläggningens föreslagna placering samt en beskrivning av den mark som behöver tas i anspråk för ledningen, stationen eller anläggningen.

3. *Bestyrkta* förteckningar över ägare och innehavare av fastigheter över vilka ledningen avses dras fram eller på vilka

ledningen avses dras fram eller på vilka stationen eller anläggningen avses placeras eller av fastigheter som på annat sätt behövs för anläggningen,

4. uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse av mark för ledningen, stationen eller anläggningen eller de hinder som finns mot sådana överenskommelser,

5. en redogörelse för sökandens organisation,

6. en redogörelse för hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs, och

7. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 2 kap. 7 § andra stycket 2 eller 3 naturgaslagen (2005:403).

I en beskrivning enligt första stycket 1 ska det finnas en ritning över ledningens, stationens eller anläggningens konstruktion och dess anslutning till naturgasledningar.

stationen eller anläggningen avses placeras eller av fastigheter som på annat sätt behövs för anläggningen. *Ansökan behöver dock inte innehålla bestyrkta förteckningar i fråga om sådan koncession som omfattas av [lagen om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi].*

4. Uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse av mark för ledningen, stationen eller anläggningen eller de hinder som finns mot sådana överenskommelser.

5. En redogörelse för sökandens organisation.

6. En redogörelse för hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs.

7. Den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 2 kap. 7 § andra stycket 2 eller 3 naturgaslagen (2005:403).

LAG (2010:921) OM MARK- OCH MILJÖDOMSTOLAR

Förslag till ny paragraf i 4 kap.

3 §

I mål som rör sådant tillståndsförfarande som omfattas av [lagen om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi] tillämpas inte bestämmelsen i 12 kap. 8 § rättegångsbalken att skriftlig fullmakt ska vara egenhändigt undertecknad av parten. I sådana mål tillämpas inte heller 12 kap. 9 § eller bestämmelsen i 42 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken.

Trots vad som anges i första stycket ska skriftlig fullmakt vara egenhändigt undertecknad av parten om rätten anser att det behövs.

ELFÖRORDNING (2013:208)

Nuvarande lydelse

6 § Till ansökningshandlingen enligt 5 § ska följande fogas:

1. En teknisk beskrivning av den planerade ledningen och en kostnadsberäkning. Beskrivningen ska innefatta bl.a. en ritning över ledningens konstruktion och dess anslutning till produktionsanläggning, station eller befintlig ledning.

Föreslagen lydelse

6 § Till ansökningshandlingen enligt 5 § ska följande fogas:

1. En teknisk beskrivning av den planerade ledningen och en kostnadsberäkning. Beskrivningen ska innefatta bl.a. en ritning över ledningens konstruktion och dess anslutning till produktionsanläggning, station eller befintlig ledning.

2. Karta över ledningens föreslagna sträckning och beskrivning av den mark som behöver tas i anspråk för ledningen.

3. Bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter som ledningen ska dras fram över eller av fastigheter som på annat sätt berörs av anläggningen.

4. Uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse av mark för ledningen eller de hinder som finns mot sådana överenskommelser.

2. Karta över ledningens föreslagna sträckning och beskrivning av den mark som behöver tas i anspråk för ledningen.

3. Bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter som ledningen ska dras fram över eller av fastigheter som på annat sätt berörs av anläggningen. *Bestyrkta förteckningar behöver dock inte fogas till ansökningshandlingen i fråga om sådan koncession som omfattas av [lagen om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi].*

4. Uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse av mark för ledningen eller de hinder som finns mot sådana överenskommelser.

10 § I ett ärende om meddelande av nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857) ska beslut meddelas av nätmyndigheten inom tre år efter det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten. Om ärendet ska prövas av regeringen enligt 2 kap. 1 b § ellagen, ska beslut meddelas inom fem år efter det att en fullständig ansökan kom in till nätmyndigheten.

I ett ärende om förlängning av en nätkoncessions giltighetstid enligt 2 kap. 14 eller 15 §§ ellagen ska beslut meddelas av nätmyndigheten inom åtta år efter det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten. Om ärendet ska prövas av regeringen enligt 2 kap. 15 a § ellagen, ska beslut meddelas inom tio år efter det att en fullständig ansökan kom in till nätmyndigheten.

Om det är nödvändigt på grund av utredningen av ärendet, får handläggningstiden vid högst ett tillfälle förlängas med högst den ursprungliga tidsfristens längd. Sökanden ska informeras om skälen för att handläggningstiden förlängs innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut.

Förslag till ny paragraf i elförordningen

10 a §

Om ett ärende om nätkoncession gäller en starkströmsledning som behövs för att ansluta en anläggning för förnybar energi enligt lagen (SFS-nummer) om tillståndsförfaranden för produktion av förnybar energi m.m. till elnätet ska de tidsfrister som gäller enligt den lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen gälla i stället för det som anges i 10 §.

§14

Remiss - Plan för Länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar

20KS580

Länsstyrelsen
Norrbotten

REMISS

1 (29)

Datum
2020-12-01

Diarienummer
457-7764-2020

Plan för Länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Förord

Länsstyrelsen är en viktig aktör när länet drabbas av samhällsstörningar. Vid allvarliga händelser är Länsstyrelsen områdesansvarig myndighet i länet och i särskilda situationer ansvarar vi även för räddningstjänsten. Detta ställer stora krav på att vi har en väl förberedd och övad krisorganisation samt en god planering för arbetet med ledning och samordning vid kriser som drabbar länet.

Länsstyrelsens geografiska områdesansvar vid en kris innebär bland annat att länsstyrelsen ska verka för att de inblandade aktörernas insatser samordnas. God samverkan bygger därför inte minst på god kännedom om de aktörer vi ska samverka med, och att andra vet vad de kan förvänta sig av oss. Det geografiska områdesansvaret innebär inte att länsstyrelsen övertar ansvar eller uppgifter från övriga berörda aktörer i och utanför länet. Länsstyrelsen har till exempel inte någon rätt att besluta om verksamhet som en annan myndighet eller kommun bedriver.

Planen för hantering av samhällsstörningar klargör Länsstyrelsens organisation för att hantera samhällsstörningar samt Länsstyrelsens ansvar och uppgifter vid samhällsstörningar, när Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänst samt vid höjd beredskap. Planen tydliggör organisation, regelverk, arbetsformer och processer samt fungerar som ett praktiskt stöd för Länsstyrelsens chefer och medarbetare i krisledningsarbetet.

Länsstyrelsens organisation för att hantera samhällsstörningar ska vara väl sammansatt, utbildad, tränad och övad. Organisationen för att hantera samhällsstörningar ska verka på ett flexibelt sätt och så långt det är möjligt stämma överens med den organisation som Länsstyrelsen förfogar över till vardags, både vad gäller funktioner och lokaler.

Denna plan med dnr 457-7764-2020, ersätter tidigare beslut med dnr 457-13089-2016.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	2
1. SYFTE OCH OMFATTNING AV PLANEN	5
2. LÄNSSTYRELSENS MÅL OCH UPPDRAG	9
2.1 KRISHANTERINGSSYSTEMET	9
2.2 SEKTOR OCH GEOGRAFISKT OMRÅDESANSVAR	10
3. LAGAR SOM REGLERAR VÅRT UPPDRAG	11
3.1 LÄNSSTYRELSENS UPPDRAG ATT SAMORDNA ARBETET I LÄNET	12
3.2 INRIKTNING FÖR PLANERING AV LÄNSSTYRELSENS ARBETE	12
4. AKTIVERING AV ORGANISATION FÖR SAMHÄLLSSTÖRNING	13
5. LÄNSSTYRELSENS BEREDSKAPSNIVÅER	14
6. LÄNSSTYRELSENS ORGANISATION FÖR ATT HANTERA SAMHÄLLSSTÖRNINGAR 15	
6.1 TiB-ORGANISATION	15
6.2 FÖRSTÄRKT TiB-ORGANISATION	15
6.3 KRISLEDNINGSORGANISATION	16
6.4 SÄRSKILD KRISLEDNINGSORGANISATION.....	18
6.4.1 Presumtiva räddningsledare, PRL	19
6.4.2 Separat räddningstjänststab.....	21
6.4.3 Kombinerad krislednings- och räddningsledningsstab.....	22
6.4.4 Gråzonsproblematik.....	22
6.5 KRIGSORGANISATION VID HÖJD BEREDSKAP.....	23
6.5.2 Beslut om höjd beredskap	24
6.5.3 Aktivering av krigsorganisation.....	24
6.5.4 Länsstyrelsens uppgift inför och vid höjd beredskap.....	24
6.5.5 Anpassning av organisationen vid höjd beredskap.....	25
6.5.6 Krigsstab vid höjd beredskap.....	26
7. ÅTERGÅNG TILL ORDINARIE ORGANISATION	27
8. LOKALER, LEDNINGSPLATS OCH TEKNIK	28
9. SAMVERKAN	28
10. KOMMUNIKATION	29
11. ÖVNING OCH UTBILDNINGSPLAN	29

Bilaga 1. Beslut om övergång till samhällsstörningsorganisation enligt plan för Länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar.

Bilaga 2. Stabsmetodikinstruktion.

Bilaga 3. Övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst.

Bilaga 4. Frånträdande av ansvar för kommunal räddningstjänst.

Bilaga 5. Länsstyrelsens presumtiva räddningsledare och saneringsledare. Bilagan omfattas av sekretess enligt 18 kap, 13§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bilaga 6. Länsstyrelsens ledningsplan vid s.k. gråzons problematik. Bilagan omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap, 2§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bilaga 7. Länsstyrelsens ansvar och uppgifter inför och vid höjd beredskap.

Bilaga 8. Beslut om återgång till ordinarie organisation.

Bilaga 9. Länsstyrelsens lokaler, ledningsplats för kris- och krigsorganisation. Bilagan omfattas av sekretess enligt 18 kap, 13§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Relaterade dokument

1. Strategi för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län.
2. Strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar i Norrbottens län.
3. Aktivitetsplan för regionala rådet.
4. Vägledning för gemensam WIS-användning i Norrbottens län.
5. Regional grundsyn – för en sammanhängande planering av totalförsvaret i de fyra nordliga länen.
6. Utbildnings- och övningsplan.
7. Krigsplaceringsstrategi – personalförsörjning vid höjd beredskap
8. Plan för länsstyrelsens hantering av höjd beredskap. Planen omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap, 2§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

1. Syfte och omfattning av planen

Länsstyrelsens plan för samhällsstörning klargör Länsstyrelsens organisation och uppgifter vid samhällsstörningar, när Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänst och vid höjd beredskap.

Planen för samhällsstörningar ska definiera och vara ett stöd för följande:

- Vem som fastställer mål och syfte för verksamheten.
- Vem som fattar beslut om vad som ska göras.
- Hur vi säkerställer samordning mellan våra egna verksamheter.
- Hur vi aktiverar ledningsfunktion till rätt nivå inom rätt tid.
- Hur vi skapar en uthållighet som överensstämmer med samhällsstörningens förmodade varaktighet.

Länsstyrelsens organisation för samhällsstörningar ska vara väl sammansatt, utbildad, tränad och övad. Organisation för att hantera samhällsstörningar ska verka på ett flexibelt sätt och så långt det är möjligt stämma överens med den organisation som länsstyrelsen förfogar över till vardags, både vad gäller funktioner och lokaler. Denna plan ska fungera som ett praktiskt stöd för länsstyrelsens chefer och medarbetare i arbetet med samhällsstörningar samt riktar sig till samverkande aktörer och allmänheten.

Inriktning och ramverk

Krisberedskap och civilt försvar är ömsesidigt förstärkande. Arbetet inom krisberedskap och civilt försvar styrs bland annat av lagar och förordningar, den nationella säkerhetsstrategin, myndigheternas regleringsbrev, politiska inriktningar och överenskommelser. Utifrån detta finns sedan olika doktriner, vägledningar och handböcker som inriktar länsstyrelsens arbete och som fungerar som utgångspunkt i arbete med krisberedskap och totalförsvar.

Fastställande och revidering

Länsstyrelsens plan för samhällsstörning ska innan fastställandet skickas på remiss till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), kommunerna i länet, berörda myndigheter samt länsstyrelserna inom norra civilområdet¹. Länsstyrelsens enhet för samhällsskydd ska årligen granska och revidera planen. Vid behov ska planen lyftas upp till landshövdingen för nytt beslut.

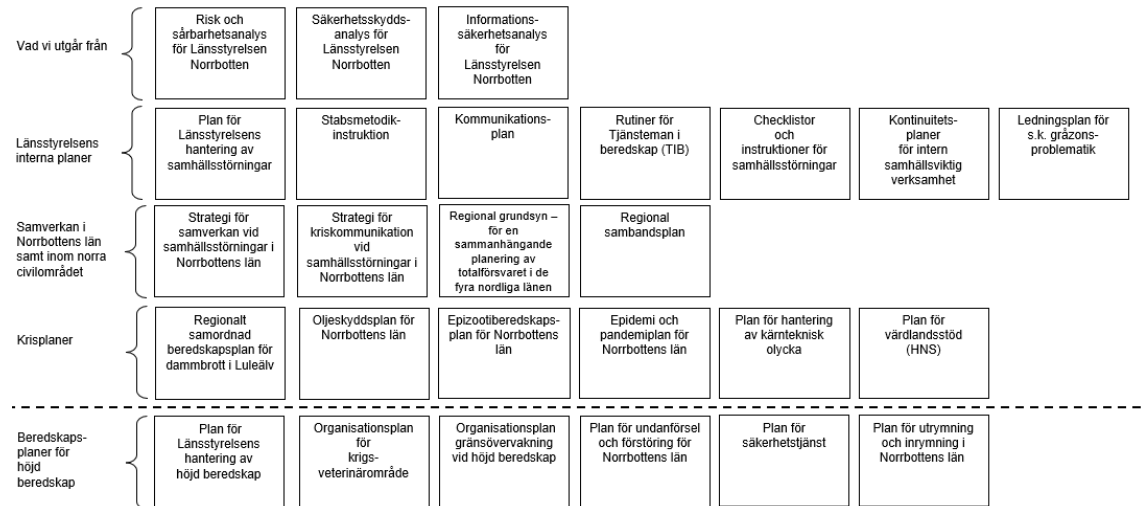
Helhetsyn i arbetet

De analyser, planer och övrigt arbete som genomförs inom samhällsskyddsområdet ska ha en tydlig koppling till varandra. Genom ett sådant förhållningssätt undviks dubbelarbete och resurser utnyttjas på ett effektivt sätt, samtidigt som Länsstyrelsens beslutsunderlag för riskhantering förbättras. Dessutom riskerar inte viktiga områden inom samhällsskyddsarbetet att falla bort, eller att tyngdpunkten i samhällsskyddsarbetet blir felaktig. Den stora effektivitetsvinsten finns framför allt i riskidentifieringsfasen, i och med att riskanalyser kan samordnas utifrån olika lagstiftningar och riskperspektiv.

¹ Samverkan kring krisberedskaps och totalförsvarsfrågor mellan de fyra nordligaste länsstyrelserna – Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland.

Dokumentstruktur för Länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar

Ovanstående struktur skall ses som ett exempel. Fler dokument kan skapas utifrån behov.

Vad vi utgår ifrån – risk och sårbarhetsanalyser

Arbetet med samhällsstörningar utgår från riskhanteringsprocessen och resultatet från olika risk- och sårbarhetsanalyser. Syftet med risk- och sårbarhetsanalyserna är att öka medvetenheten och kunskapen hos beslutsfattare och verksamhetsansvariga om hot, risker och sårbarheter inom det egna verksamhetsområdet samt att skapa ett underlag för egen planering. Länsstyrelsens ansvarsområde gällande risk- och sårbarhetsanalyser delas i två delar: den egna verksamheten och det geografiska områdesansvaret. De olika analyserna används som ett första steg i en kedja som syftar till att reducera risker, minska sårbarheter i samhället och att förbättra förmågan att förebygga, motstå och hantera samhällsstörningar.

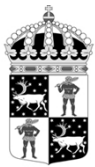
Att göra en RSA bidrar till

- beslutsunderlag för beslutsfattare och verksamhetsansvariga,
- underlag för kommunikation om samhällets risker till allmänheten och anställda,
- underlag för samhällsplanering.

För den interna verksamheten genomförs andra viktiga analyser exempelvis säkerhetsskyddsanalys och informations-säkerhetsanalyser.

Säkerhetsskyddsanalysen är grunden i ett systematiskt säkerhetsskyddsarbete. Säkerhetsskyddsanalysen inriktar sig på säkerhetskänslig verksamhet och svarar på vad som ska skyddas, mot vad det ska skyddas och hur det ska skyddas.

Inom informations-säkerhet så handlar det om att identifiera verksamhetens informationstillgångar och interna och externa krav i en verksamhetsanalys. Därefter klassificeras information. Utifrån detta gör man en riskanalys för att se vilka risker som kan påverka informations-säkerheten. Detta tillsammans definierar verksamhetens skyddsbehov. I ett tredje steg så gör man en GAP-analys som jämför verksamhetens existerande skydd mot de säkerhetsåtgärder som föreslås i standarden 27001.

Länsstyrelsens interna planer

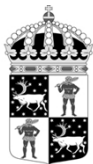
Länsstyrelsens interna planer ska fungera som ett praktiskt stöd för Länsstyrelsens chefer och medarbetare vid hantering av samhällsstörningar. Länsstyrelsens plan för samhällsstörning är Länsstyrelsens interna grundplan för krishantering och kopplat till den finns bland annat en intern stabsmetodikinstruktion för krishantering som innehåller manualer och checklistor för Länsstyrelsens stabsarbete samt olika bilagor. För Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap (TiB) finns särskilda rutiner samt att det finns checklistor och instruktioner för olika former av samhällsstörningar. Genom kontinuitetshantering upprätthålla verksamheten oavsett vilken störning den utsätts för, till exempel när personalen inte kommer till jobbet, lokaler inte går att använda, leveranser av viktiga varor och tjänster inte når oss eller att vi drabbas av olika externa händelser såsom olika former av avbrott.

Samverkan i Norrbotten, inom norra civilområdet samt nationellt

Samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län beskriver länets olika former för hur länets aktörer via samverkan ska uppnå gemensam samordning och inriktning vid en samhällsstörning inom hela hotskalan. Dessa strategier är verktyg för att på ett effektivare sätt hantera samhällsstörningar som påverkar Norrbottens län.

Sveriges fyra nordligaste länsstyrelser samverkar i ett nätverk som fått namnet Norra Civilområdet, NCIVO. Syftet med NCIVO är att genom samverkan utveckla totalförsvaret tillsammans med Försvarsmakten Norra militärregion och andra berörda aktörer inom dessa län. De länsstyrelser som ingår i samarbetet är Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland. För att de ansträngningar som görs för att skapa ett modernt totalförsvaret ska ge så stor effekt som möjligt har en regional grundsyn tagits fram. Den regionala grundsynen utgör en överenskommelse om en aktörsgemensam samordning och inriktning i en regional kontext, utifrån nationella styrningar, för arbetet med totalförvarsplanering i de fyra nordliga länen. Den gemensamma inriktningen bidrar till ett bättre och mer robust totalförsvaret.

Samarbetet inom Nordsam har sedan 2007 bedrivits under många år på ett välfungerande och produktivt sätt genom bland annat arbetsgrupper, gemensamma projekt och insatser samt dynamisk samverkan. De senaste åren har en nationell samverkan vuxit fram och samarbetet har formaliserats mellan länsstyrelserna. Så kallade beredningsgrupper har skapats. Dessa bemannas exempelvis av beredskapsdirektörerna och har i sin tur underliggande arbetsgrupper samt nätverk vilka bemannas av handläggare från de olika länsstyrelserna. Det gemensamma nationella arbetet sker inom flera olika arbetsområden exempelvis juridik, säkerhetsskydd, krisberedskap- och civilt försvar. I och med att den nationella samverkan har formaliserats och utvecklats fanns det ett behov av att se över Nordsamsamarbetet för att länsstyrelsernas resurser används på ett effektivt sätt.

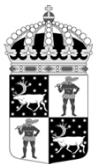
Krisplaner

Länsstyrelsen och länets aktörer har även särskilda krisplaner som reglerar arbetet vid specifika händelser och scenarios vid samhällsstörningar. Dessa planer syftar till att planera insatsen så att berörd personal har ett bra och aktuellt stöd för att kunna ta beslut och påbörja hanteringen av samhällsstörningen så tidigt och effektivt som möjligt. På så sätt kan följderna av samhällsstörningen minimeras, skador som kan orsakas på människor, egendom och miljö begränsas och nödvändig information till allmänheten samt till berörda verksamheter, organisationer och myndigheter samordnas.

Krisplanering ska ses som ett ständigt pågående projekt, där planen på papper inte är det egentliga slutmålet, utan en del av arbetet. Det är själva processen med att planera som leder till lärande och som ger deltagarna både nya insikter och kunskaper på vägen mot målet samt som ska ge berörda beslutsfattare bättre förutsättningar att fatta rationella beslut, en annan är att tiden till att sätta in adekvata insatser för händelsen blir kortare. Specifika planer tas fram för scenarios baserat på bedömning utifrån högst sannolikhet och/eller konsekvens, samt av andra anledningar prioriterade scenarios.

Beredskapsplaner för höjd beredskap

Länsstyrelsen och länets aktörer har även särskilda beredskapsplaner som reglerar arbetet vid höjd beredskap. Krigsorganisationen är en viktig del i det, men det behövs även ytterligare underliggande planer och rutiner för att förbereda Länsstyrelsen inför höjd beredskapsläge. Man behöver även ta fram underliggande planer och rutiner för att verksamheten ska kunna fungera. Syftet med dessa planer är att säkerställa att de samhällsviktiga funktionerna fungerar under höjd beredskap så att människornas levnadsmöjligheter, samhällets funktionsförmåga och den nationella självständigheten alltid tryggas.

2. Länsstyrelsens mål och uppdrag

En samhällsstörning² påverkar ofta många människor och stora delar av samhället och kräver skyndsamma insatser. För att kunna hantera en samhällsstörning, före- under och efter, krävs därför en god krisberedskapsförmåga. Med krisberedskap menas förmågan att förebygga, hantera och begränsa konsekvenserna av en samhällsstörning samt uppföljning och erfarenhetsåterföring. För att uppnå denna förmåga är det viktigt att utgå ifrån de principer och lagar som reglerar Länsstyrelsens ansvar och uppdrag vid en samhällsstörning.

Det övergripande målet för Länsstyrelsen arbete vid en samhällsstörning är att skydda samhällets skyddsvärden:

- människors liv och hälsa
- samhällets funktionalitet
- demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- miljö och ekonomiska värden
- nationell suveränitet.

Målet för det civila försvaret är att:

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- bidra till Försvarmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Länsstyrelsens arbete ska utgå från *Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar*. Arbetet ska präglas av:

- helhetssyn
- perspektivförståelse
- medvetet beslutsfattande
- proaktivitet och samtidighet
- snabb, öppen och korrekt kriskommunikation.

2.1 Krishanteringssystemet

Länsstyrelsens arbete med krisberedskap utgår från det svenska krishanteringssystemets uppbyggnad som baseras på tre grundprinciper:

- Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid en störning i samhället. Regeringen har tydliggjort att ansvarsprincipen även innebär att alla aktörer som berörs av en samhällsstörning, direkt eller indirekt, som kan bidra till att hantera konsekvenserna har ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Ansvarsprincipen innebär också att aktörerna ska stödja och samverka med varandra, detta brukar kallas den utökade ansvarsprincipen³.
- Likhetsprincipen innebär att en verksamhet ska fungera på liknande sätt som vid normala förhållanden – så långt det är möjligt.

² En samhällsstörning kan beskrivas som ”de företeelser och händelser som hotar och ger skadeverkningar på det som ska skyddas i samhället”. Begreppet samhällsstörning är ett samlingsbegrepp för olyckor, kriser och krig. Termen samhällsstörning ersätter inte andra uttryck utan är tänkt att användas samtidigt och överlappande med lagens benämningar såsom kris och extraordinära händelser. Från samverkan och ledning – gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap s. 21.

³ Prop. 2007/08:92 Stärkt krisberedskap – för säkerhetsskull, s. 37
Page 255 of 355

- Närhetsprincipen avser att en samhällsstörning ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast ansvariga och berörda⁴.

Som en del av ansvarsprincipen har också regeringen i propositionen Stärkt krisberedskap – för säkerhets skull⁵ valt att förtydliga myndigheters ansvar att initiera och bedriva sektorsövergripande samverkan. Samverkan i länet innebär inte att någon aktör vid en händelse övertar ledning eller någon enskild aktörs ansvar eller mandat. Samordning uppnås genom samverkan och koordinerat beslutsfattande.

2.2 Sektor och geografiskt områdesansvar

Sektorsansvar är det ansvar statliga myndigheter har för sina sakfrågor av nationell karaktär, oavsett frågornas geografiska anknytning. Ansvaret ser olika ut beroende på vilken sektor som avses. Vid en händelse innebär detta att i första hand lämna expert- och resurstöd till regionala och lokala aktörer.

Om en händelse berör flera ansvarsområden kan stödet behöva samordnas i samverkan med aktörerna och med gemensam inriktning och tydliga prioriteringar.⁶ Det geografiska områdesansvaret utövas samtidigt och gäller för kommunerna på lokal nivå, länsstyrelserna på regional nivå samt regeringen på nationell nivå.⁷ Även om både kommunerna i länet och länsstyrelsen har geografiskt områdesansvar över samma område är deras respektive ansvar inte utbytbara och kan inte överlåtas till någon annan aktör. Däremot kan åtgärderna på regional nivå för att uppnå samordning i förberedelser, hantering och information till allmänheten stödja arbetet på lokal nivå. Ansvaret innebär att det inom varje geografiskt område finns en aktör som har ansvar för att verka för inriktning, prioritering och samordning av tvärssektoriella åtgärder gällande krisberedskap. Det kan till exempel handla om att samordna olika samhällsintressen och att samordna information till berörda målgrupper och media. Samma principer gäller såväl i fredstid som under höjd beredskap.

---

⁴ Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle, prop 2005/06:133 s 51

⁵ Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull, prop. 2007/08:92 s 37

⁶ MSB samverkan och ledning – gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar, ss. 26-27

⁷ Budgetproposition 2012/13:1, uppgiftsområde 6, kap 4 Samhällets krisberedskap ss. 71 -72

3. Lagar som reglerar vårt uppdrag

I förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion beskrivs länsstyrelsernas uppdrag inom områdena skydd mot olyckor, krisberedskap, civilt försvar och höjd beredskap. I förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap ges Länsstyrelsen ett stort antal uppgifter i samband med krisberedskap och höjd beredskap.

Förordningen anger att Länsstyrelsen:

- är geografiskt områdesansvarig myndighet
- är högsta totalförsvarsmyndighet i länet
- är sammanhållande inom länet
- ska underrätta regeringen om händelser i länet
- ska verka för samordning och inriktning av åtgärder som behöver vidtas
- ansvarar för en samlad regional lägesbild
- ska ha en tjänsteman i beredskap
- omgående ska kunna upprätta en ledningsfunktion vid en allvarlig samhällsstörning
- vid höjd beredskap ska samordna de civila försvarsåtgärderna samt verka för att det civila och det militära försvaret samordnas.

Enligt förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap ska Länsstyrelsen inom sitt geografiska område vara en sammanhållande funktion mellan lokala aktörer, som exempelvis kommuner, region och näringsliv, och den nationella nivån vid en samhällsstörning. Länsstyrelserna ska vidare verka för att samordna verksamhet mellan kommuner, region och myndigheter och att samordna informationen till allmänheten och företrädare för massmedia. Länsstyrelsen ska hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen, tillståndet, den förväntade utvecklingen och tillgängliga resurser. Länsstyrelserna ska efter beslut av regeringen prioritera och inrikta statliga och internationella resurser som ställs till förfogande.

I förordning (2015:1053) om totalförsvar och höjd beredskap beskrivs bland annat länsstyrelsens uppdrag inom beredskapsplanering och åtgärder inför och vid höjd beredskap.

I *lagen (2003:778) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor* framgår att Länsstyrelsen:

- ansvarar för räddningstjänst vid utsläpp eller risk för utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning
- ansvarar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning
- beslutar om vem som ska leda en räddningsinsats om insatserna berör flera kommuner och räddningsledarna inte själva bestämt det
- får ta över ansvaret för räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser i kommunal räddningstjänst.
- om räddningsinsatserna även innefattar statlig räddningstjänst, skall länsstyrelsen ansvara för att räddningsinsatserna samordnas.
- får utfärda eldningsförbud
- får utfärda Viktigt meddelande till allmänheten (VMA).

Länsstyrelsen har ett samordningsansvar enligt epizootilagen (1999:657) och förordning (1999:659), vilket innebär att vi:

- ansvarar för att leda och samordna åtgärder mot allvarliga smittsamma djursjukdomar och i förekommande fall risk för smittspridning av motsvarande karaktär mellan människa och djur.

3.1 Länsstyrelsens uppdrag att samordna arbetet i länet

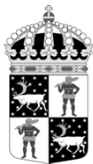
Gemensamt för all lagstiftning är att de pekar på Länsstyrelsens roll och uppgift att dels vara sammanhållande inom länet med att samordna krisberedskapsarbetet och dels att fungera som en länk mellan lokala och regionala aktörer och den nationella nivån. Det geografiska områdesansvaret innebär att Länsstyrelsen har ansvar för att initiera nödvändig samverkan mellan berörda aktörer. Vi sammanställer också den samlade regionala lägesbilden vid en händelse, samordnar kommunikationsarbetet och verkar för ett effektivt nyttjande av samhällets resurser samt rapporterar till regeringen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

3.2 Inriktning för planering av Länsstyrelsens arbete

Alla aktörer har olika stora organisationer och olika förutsättningar. Var och en ansvarar för att bygga upp sin organisation för krisledning på det sätt som passar bäst. För att det gemensamma arbetet ska fungera måste varje aktör försäkra sig om att man har förmåga att ta emot larm, har tydliga kontaktytor, utsedda personer för samverkansarbete och klara rutiner för att sprida information internt och kommunicera externt. Lika viktigt är det att ha en grundförståelse för hur samverkan ska gå till och att man har ett öppet och aktivt förhållningssätt.

Länsstyrelsens uppdrag innebär att vi ska ha:

- en tjänsteman i beredskap (TiB) med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid stora olyckor eller samhällsstörningar i länet eller i vår omvärld.
- förmåga att omgående upprätta en ledningsfunktion för bland annat samordning och information vid samhällsstörningar som medför behov av samverkan med kommuner och andra aktörer, eller vid höjd beredskap.
- en organisation för att hantera samhällsstörningar som kan hantera även mycket överraskande händelser och skeenden som inte framgått av riskanalyser,
- förmåga att hantera flera samtidigt samhällsstörningar.
- förmåga att kunna bedöma och värdera behovet gällande övertagande av kommunal räddningstjänst.
- förmåga att leda övertagen kommunal räddningstjänst.
- en förberedd presumtiv räddningsledning för regionalt behov.
- förberedda ledningsplatser med lämplig teknisk utrustning.
- förmåga att samverka på annan plats med Försvarmakten, Norra Militärregionen om det råder höjd beredskap.
- ha en organisation för samhällsstörningar dimensionerad för att kunna arbeta dygnet runt utifrån i planeringsinriktningar avsedd tid under höjd beredskap.

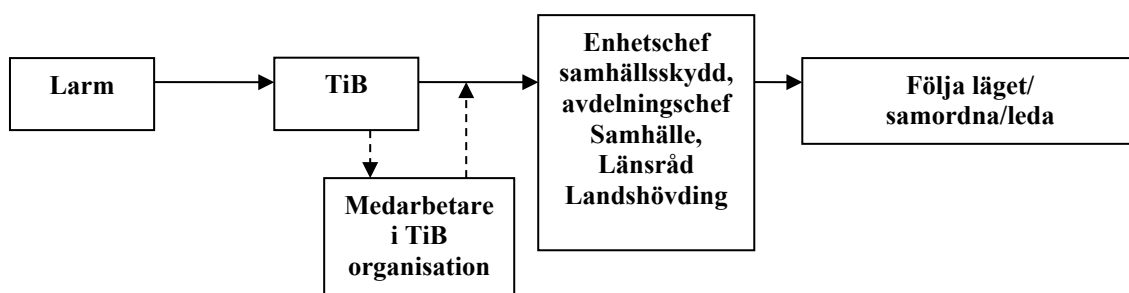
4. Aktivering av organisation för samhällsstörning

Länsstyrelsen ska ha en tjänsteman i beredskap (TiB) med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser som berör länet.⁸ TiB ska alltid kunna larmas via SOS Alarm på mobiltelefon och i andra hand vara anträffbar på Rakelterminal. Larm eller information som kan föranleda igångsättning av krisorganisationen kan komma via intern omvärldsbevakning, direkt från andra myndigheter, medier eller som information från allmänheten. Larmen kan också komma från SOS Alarms Krisberedskapsavdelning (KBA) som Länsstyrelsen har avtal med.

När TiB får larmet sker en bedömning av situationen och om Länsstyrelsen behöver agera genom att:

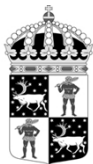
- genomföra intervju med den som larmar,
- bedöma och besluta vilka åtgärder som inledningsvis behöver vidtas utifrån det larm som inkommit,
- vid oklara lägen kan medarbetare i TiB- gruppen användas som stöd för att bedöma situationen och behov av agerande från Länsstyrelsen.
- vid behov av informationsspridning eller stöd från chef ska kontakt i första hand tas med enhetschef för samhällsskydd, avdelningschef samhälle, länsråd och slutligen landshövding,
- efter kontakt med någon av de berörda cheferna ta ställning till om fler från TiB- gruppen ska sättas i beredskap alternativt att delar eller hela krisorganisationen ska inkallas. Om inte någon av de berörda cheferna kan nås har TiB mandat att fatta beslut om Länsstyrelsens initiala agerande samt inkalla delar eller hela krisorganisationen.

Igångsättning av organisationen för samhällsstörning enligt följande:

När Länsstyrelsen i Norrbottens län beslutar med stöd av förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion om en övergång till krisledningsorganisation/särskild krisledningsorganisation så skall detta dokumenteras i enlighet med bilaga 1.

⁸Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap 2§ och 3§

5. Länsstyrelsens beredskapsnivåer

För att på mest effektiva sätt kunna agera snabbt på olika samhällsstörningar oavsett dess storlek, så har Länsstyrelsen fyra olika beredskapsnivåer. Organisationen anpassas på detta sätt efter vilken roll Länsstyrelsen får vid händelsen. Länsstyrelsens roll kan vara att följa läget, att verka för att samordning kommer till stånd eller att leda en insats.

Beredskapsnivå	Bemanning	Situation	Beslutande
Grundberedskap	Tjänsteman i beredskap Dygnet runt, året runt.	Länsstyrelsens ordinarie beredskap. TiB finns dygnet runt för att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid samhällsstörningar i länet eller i vår omvärld. Länsstyrelsen har en förmåga att omgående upprätta en ledningsfunktion för bland annat samordning och information vid stora olyckor och samhällsstörningar, i länet eller i vår omvärld, som medför behov av samverkan med kommuner eller andra aktörer.	
Förstärkt grundberedskap	Förstärkt TiB organisation bestående av TiB, medarbetare som tillhör TiB organisation samt personal från enheterna samhällsskydd, rätts och kommunikation.	Vid förvarning om samhällsstörningar eller vid mindre samhällsstörning som medför behov av: • samordning och inriktning av åtgärder, • informationsdelning, • samlad lägesbild, • informationssamordning	TiB och enhetschef för samhällsskyddsavdelningen kan besluta om FGB.
Krisledning	Krisledningsorganisationen aktiveras och bemannas utifrån behov. Alla enheter vid Länsstyrelsen berörs, men kan komma att beröras i olika stor utsträckning. Ett stöd till inriktnings- och samordningsfunktionen, ISF stöd organiserars. Sammansättningen och omfattningen av stödet vid en samhällsstörning avgörs av samhällsstörningens karaktär och vid behov kan stödet breddas med ytterligare kompetens från andra aktörer, t ex genom att aktivera en regional analysgrupp (RAG).	Samhällsstörningen kräver förstärkt ledning och där det finns uppgifter och uppdrag som inte kan hanteras av förstärkt TiB-organisation.	Länsledning
Särskild krisledning - exempelvis när länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänst	Krisledningsorganisationen aktiveras och bemannas utifrån behov. Alla enheter vid Länsstyrelsen berörs, men kan komma att beröras i olika stor utsträckning. Exempelvis externa resurser för när Länsstyrelsens ansvarar för Räddningstjänsten tillförs till krisledningsorganisationen.	Vid komplexa samhällsstörningar där det krävs förstärkt ledning för att hantera både interna, externa och operativa frågor. Exempelvis räddningstjänst eller där händelser med s.k. gränszonproblematik inträffar som påverkar länet och Länsstyrelsen som organisation. Händelser som ställer höga krav på ledning, kommunikation, signalskydd, säkerhetsskydd och resurser.	Länsledning
Höjdberedskap	Krigsorganisationen alla funktioner aktiveras och bemannas utifrån behov. Vårt uppdraget varierar mellan skärpt beredskap och högsta beredskap. Alla enheter berörs kraftigt.	Vid höjdberedskap ansvarar Länsstyrelsen för samordning av de civila försvarsåtgärderna och att försvarsansträngningarna bedrivs med enhetlig inriktning. Länsstyrelsen ska samråda med Försvarsmakten och verka för att länets tillgångar fördelas och nyttjas så att försvarsansträngningarna främjas.	Regeringen

6. Länsstyrelsens organisation för att hantera samhällsstörningar

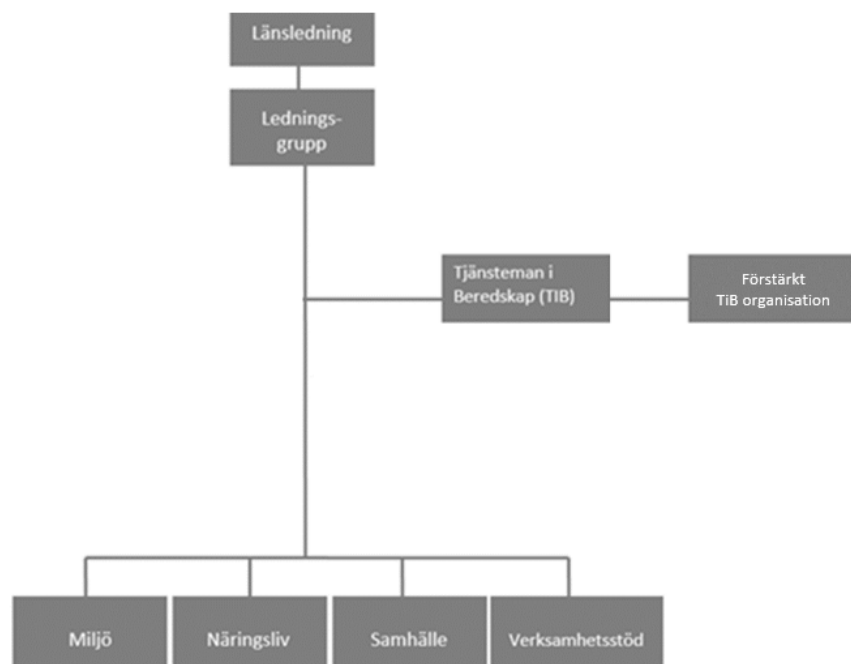
Länsstyrelsen har en särskild organisation bestående av medarbetare som vid behov lämnar sina ordinarie arbetsuppgifter och istället arbetar med hantering av en samhällsstörning. Krisledningsorganisationen kan användas i sin helhet om samhällsstörningen är stor och långvarig. Vid mindre händelser kan insatser från länsstyrelsens TiB och enstaka personer från länsstyrelsen vara tillräcklig och om inte det räcker kan organisation för att hantera samhällsstörningar stegvis aktiveras. Nedan följer beskrivningar av de olika indelningarna.

6.1 TiB-organisation

TiB följer läget/hantrar händelsen och utgör Länsstyrelsens grundberedskap, TiB finns dygnet runt för att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid samhällsstörningar i länet eller i vår omvärld. Länsstyrelsens TiB utgör inriktnings- och samordningskontakt (ISK) gentemot andra aktörer vid en samhällsstörning. Rollen som ISK fyller en viktig funktion för att tidigt kunna agera och initiera åtgärder vid samhällsstörningar. En ISK ska ha hög tillgänglighet och mandat att agera. ISK tar emot och förmedlar information samt initierar och koordinerar det inledande arbetet vid en samhällsstörning⁹.

6.2 Förstärkt TiB-organisation

TiB förstärks med samverkan och samordningsfunktionen samt informationsfunktionen för att analysera och följa läget/hantrar händelsen och utgör Länsstyrelsens grundberedskap. Denna funktion kan även sitta i annan organisationsstab för att åstadkomma effektiva samverkan och samordning. *Exempel på händelser:* större vardagshändelser i omvärlden såsom vädervarningar, höga flöden och skogsbränder.

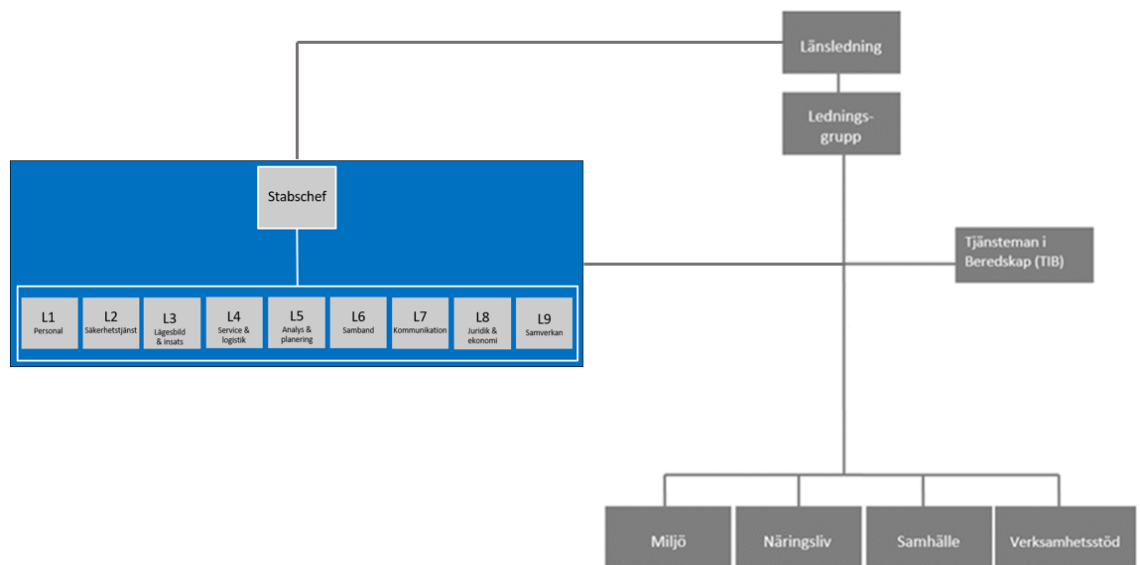

⁹ Inriktnings- och samordningskontakt (ISK) beskrivs närmare i *Aktörsgemensamma former för inriktning och samordning vid samhällsstörningar*, MSB1031 (2017), sida 9.

6.3 Krisledningsorganisation

De gråmarkerade delarna utgör Länstyrelsens ordinarie organisation. Vid aktivering av organisation för samhällsstörning tillkommer krisstaben (den blå rutan) med stabschef och de nio funktionerna: *personal, säkerhetstjänst, insats & lägesbild, service & logistik, analys & planering, samband, kommunikation, juridik & ekonomi* samt *samverkan*. Mer detaljerad beskrivning finns i bilaga 2, stabsmetodikinstruktion samt i rollkort för de olika funktionerna. Stabschefen äger rätten att slå ihop funktioner eller utifrån rådande situation lägga till nödvändiga funktioner.

Tillsammans utgör krisstaben och länsledningen länsstyrelsens organisation för samhällsstörningar. TiB frigörs däremot från den operativa hanteringen av en samhällsstörning för att kunna vara beredd på att hantera andra händelser. Personal som tjänstgör i krisorganisationen friställs från ordinarie linjestruktur och rapporterar till berörd funktionschef och stabschef.

Länsledningen är ytterst ansvarig för myndighetens arbete, men det är stabschefen som leder krisstabens arbete. Löpande beslut om hanteringen av händelsen fattas av stabschefen. Vid behov av beslut från länsledning är stabschefen föredragande. Vid frånvaro kan stabschefen utse en tillförordnad stabschef.

Arbetet i krisstabens funktioner leds av funktionschefer. Funktionscheferna ansvarar för att löpande återrapportera om arbetet i funktionerna till stabschefen. Krisstaben har till uppgift att skapa en samlad lägesbild samt att klara en snabb beredning av såväl sakfrågor som informationsfrågor kopplade till händelsen.

Krisstaben bemannas främst av länsstyrelsens ordinarie personal i enlighet med upprättad bemanningslista.¹⁰ Vid behov ska all personal på myndigheten kunna ställa upp och förstärka Länstyrelsens krisorganisation. Krisstaben svarar även för att planera verksamheten och personalsituationen så att uthållighet säkerställs på bästa sätt utifrån händelsens möjliga förlopp. Beslut om att nyttja ytterligare personal eller externt stöd från andra myndigheter och organisationer fattas av stabschefen.

¹⁰ Bemanningslista återfinns i bilaga till metodikinstruktionen för krishantering
Page 262 of 355

För att stödja länets aktörer vid hantering av samhällsstörning ansvarar Länstyrelsen för att upprätta ett ISF-stöd¹¹. Vid behov av bredare perspektiv eller annan expertis kan detta utökas med deltagare från externa aktörer. I detta läge är det viktigt att beakta såväl de aktörsgemensamma som de aktörsinterna perspektiven. Det innebär att de personer som bemannar stödet som här integreras i krisstaben måste ha en god förmåga att växla mellan olika perspektiv – att byta glasögon – mellan den egna verksamheten och den aktörsgemensamma hanteringen inom länet.

Det interna ledningsstödet tar fram beslutsunderlag till beslutsfattare i den egna organisationen och ISF-stödet tar fram underlag som ska stödja beslutsfattare från flera olika organisationer i inriktnings- och samordningsfunktionen. Stabschefen är tillika koordinator till ISF-stödet men kan delegera denna uppgift vidare till en annan medarbetare. Det är koordinatorn¹² för ISF stödet som leder ISF stödets arbete. Uppgiften för koordinatorn är att planera och hålla samman det aktörsövergripande arbetet som bedrivs i stödet. Arbetet innebär att jobba tätt tillsammans med andra i stödet för att bland annat ta fram analyser och samlade lägesbilder som beskriver konsekvenser, hjälpbehov, resurser och effekter av åtgärder. Koordinatorn eller annan representant från stödet bör närvara vid inriktnings- och samordningsfunktionens konferenser och möten.

ISF stödet bemannas i huvudsak av personal från det egna interna organisationen hos Länstyrelsen. Men eftersom stödet ska kunna bidra med kvalificerade analyser och underlag, måste den kompetens som eventuellt saknas i stödet internt tillföras utifrån. Vid behov kompletteras därför stödet av experter och personal från andra berörda aktörer. Denna gruppering kallas för regional analysgrupp, RAG. Experter i sakfrågor kan exempelvis vara kompetens vid pandemi, epizooti, sakkunniga inom dammar, miljö, sanering eller geoteknisk kompetens vid ras och skred. I koordinatorns uppdrag ingår även att ta ställning till, i samråd med ordföranden för ISF, vilka frågor som kan lösas i stödet och vilka som måste lyftas till funktionen samt vilka arbetsuppgifter som är högst prioriterade för stödet.

Ordförande¹³ för samverkans- och inriktningskonferenser ansvarar för att driva arbetet i inriktnings- och samordningsfunktionen. Syftet med det aktörsgemensamma arbetet är att omsätta aktörernas förmåga till effekt på bästa sätt. Ordförande har tillsammans med koordinatorn för ISF stödet en viktig uppgift att analysera vilka aktörer som är relevanta att bjuda in till inriktnings- och samordningsfunktionen och de olika samverkans- och inriktningskonferenserna. Rollen som ordförande innebär även att vid behov driva fram gemensamma prioriteringar. Målet är att åstadkomma aktörsgemensam inriktning och samordning i syfte att använda samhällets resurser på ett effektivt sätt. Att vara ordförande i en inriktnings- och samordningsfunktion är en bredare roll än den traditionella. Ordförandens roll i det här sammanhanget är att sammankalla och leda möten, samt att driva funktionens arbete framåt. Ordförande ska också tydliggöra diskussioner och de överenskommelser som görs i funktionen. Denna uppgift bemannas främst från L9 funktionen men när det gäller vissa former av överenskommelser kan ordförande rollen utgöras av representant från länsledningen. Detta så att Länstyrelsen företräds av en representant med rätt mandat.

¹¹ *Aktörsgemensamma former för inriktning och samordning vid samhällsstörningar*, MSB1031 (2017), sida 19 och 20.

¹² *Aktörsgemensamma former för inriktning och samordning vid samhällsstörningar*, MSB1031 (2017), sida 36 och 37.

¹³ *Aktörsgemensamma former för inriktning och samordning vid samhällsstörningar*, MSB1031 (2017), sida 28 och 30.

6.4 Särskild krisledningsorganisation

Särskild krisledningsorganisation kan exempelvis vara när Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänst. Länsstyrelsen kan ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser när en eller flera drabbade kommuner inte själva har förmåga att leda ensamma eller i samverkan med andra utföra räddningsinsatser på ett tillfredställande och effektivt sätt i enlighet med de krav lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ställer. Länsstyrelsen ansvarar även för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från kärnteknisk anläggning

Denna planering baseras på länets regionala förhållanden och utgår från länets kommunala handlingsprogram för räddningstjänst som upprättats, och omfattar behovet att upprätthålla samhällsviktiga funktioner med mera.

Innan ett eventuellt övertagande kan Länsstyrelsen bistå med olika slags stöd för att underlätta hanteringen av räddningsinsatserna utan att överta ansvaret för kommunal räddningstjänst. När Länsstyrelsen i Norrbottens län beslutar med stöd av 4 kap. 33§ Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor att överta ansvaret för räddningstjänsten så skall detta dokumenteras i enlighet med bilaga 3.

Tänkbara scenarion för övertagande av räddningstjänst

Något av följande förhållanden bör föreligga för att länsstyrelsen ska ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser.

- Det ställs större krav på ledning än vad de berörda kommunerna har förmåga till.
- Berörda kommuner har stora svårigheter att samverka och samordna verksamheten sinsemellan eller med statliga myndigheter.
- Berörda kommuner kan inte få överblick över eller tillgång till de resurser som är nödvändiga för insatsen¹⁴.
- Det ställs så stora krav på uthållighet att de berörda kommunerna inte klarar att upprätthålla sin beredskap.
- En eller flera kommuner begär att länsstyrelsen tar över ansvaret.

Utöver ovanstående ska det beaktas hur lång tid insatserna beräknas ta. Det är inte effektivt att implementera ett övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst för en händelse med kort varaktighet. Ett övertagande av ansvaret för räddningstjänsten ska bara göras om det bedöms att det ger bättre förutsättningar att effektivt genomföra räddningsinsatserna i det berörda området.

Norrbottens län har ett antal särskilt utmärkande risker¹⁵:

- Omfattande skogsbrand.
- Dammbrott i Luleälven.
- Dammbrott i gruvdamm.
- Omfattande gruvolyckor.
- Omfattande industriolyckor.
- Oljepåslag som påverkar flera kustkommuner samtidigt
- Andra större samhällsstörningar som kan uppstå såsom gråzonsproblematik
- Höjd beredskap

¹⁴ Dock tillkommer ej automatiskt tillkommande utrustning vid ett övertagande

¹⁵ Länsstyrelsens risk- och sårbarhetsanalys med dnr 541-14702-2020
Page 264 of 355

Viktiga aspekter

En viktig aspekt gällande övertagning av räddningstjänst är att flera av länets kommuner ingår i ledningssamarbeten över länsgränserna. Därav måste eventuellt viss bemanning av dessa ledningsfunktioner kvarstå vid ett övertagande för att omhänderta ledning av andra räddningsinsatser i angränsande län. Länsstyrelsen i Norrbotten kommer att informera berörd länsstyrelse när ett eventuellt övertagande av räddningstjänst i Norrbotten sker som kan påverka dessa länsarbeten. Syftet med bestämmelsen om länsstyrelsens övertagande av ansvaret för räddningstjänsten vid omfattande räddningsinsatser är att insatserna ska genomföras så effektivt som möjligt.

Ett övertagande innebär *inte* att Länsstyrelsen tar över det ekonomiska ansvaret för kommunal räddningstjänst eller någon automatiskt ökad tillgång till resurser. Personella och materiella resurser utifrån måste fortfarande begäras på samma sätt som vanligt.

Utalarming

SOS Alarm står för utalarming av styrkorna, men den regionala räddningstjänstledningen (inte enskild kommun/RCB-område) anger beredskap och inriktningsbeslut gällande larm i berörd/a kommun/er.

Avveckling av organisation och frånträdande av ansvar för räddningstjänst

När kriterier för övertagande inte längre uppfylls, ska räddningsinsatsen avslutas eller ansvaret lämnas tillbaka till respektive kommun. Beroende på situationen kan det bli så att Länsstyrelsen kommunvis över tid frånträder ansvaret. Inför avvecklingen bör Länsstyrelsen, i samverkan med berörd(a) kommuner och övriga samverkansaktörer, beakta och planera för vilket efterarbete som kan komma att krävas och vad för organisation som behövs för att hantera detta. Det kan exempelvis handla om att omhänderta ekonomifrågor kopplat till insatserna och att det vid omfattande skogsbränder krävs efterbevakning och tillträdesbegränsningar i drabbade områden lång tid efter, ifall det inte är säkert att vistas där.

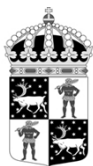
När Länsstyrelsen frånträder från ansvaret för kommunal räddningstjänst så skall detta dokumenteras i enlighet med bilaga 4.

6.4.1 Presumptiva räddningsledare, PRL

En räddningsinsats kommer att ledas av någon av Länsstyrelsens presumtiva räddningsledare. De presumtiva räddningsledarna har förutom formell behörighet även reell kompetens av att leda räddningstjänst i den kommunala räddningstjänsten och har erfarenhet av stora räddningsinsatser, eller motsvarande kvalifikationer. Dessa ska även ha förmåga att leda större organisationer, ha god kunskap om länsstyrelsens roll, organisation och uppdrag i dessa situationer samt om länets regionala förhållandena.

De presumtiva räddningsledarna redovisas i bilaga 5. Detta dokument omfattas av sekretess enligt 18 kap, 13§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Länsstyrelsen kan vid behov även nyttja andra läns presumtiva räddningsledare och andra utpekade ledningsfunktioner från kommunal räddningstjänst. På samma sätt kan även andra län nyttja Länsstyrelsen Norrbottens presumtiva räddningsledare och utpekade ledningsfunktioner.

De presumtiva räddningsledarna kan bistå Länsstyrelsen i arbetet med att bedöma situationen och förbereda för räddningsledning.

Det kan innebära att:

- operativt leda, planera och samordna räddningsinsatsen
- ansvara för övriga räddningsinsatser i den eller de kommuner där beslutet om övertagande av räddningstjänst gäller
- delta i Länsstyrelsens organisation för samhällsstörningar och bistå med beslutsunderlag.

Länsstyrelsen har utsett presumtiva räddningsledare och saneringsledare som återfinns i länets kommunala räddningstjänster.¹⁶ Länsstyrelsen utser en av dessa till räddningsledare för den aktuella insatsen. Räddningsledaren har det fulla ansvaret för att leda och samordna den operativa insatsen och får genom Lagen om skydd mot olyckor (LSO) långtgående befogenheter att kunna göra detta på det mest effektiva sättet. Räddningsledaren ska hålla Länsstyrelsens organisation för samhällsstörning, länsledningen samt berörda kommuner underrättade om läget samt orientera om insatsbeslut. Om det uppstår en situation där ett övertagande av kommunal räddningstjänst kan vara ändamålsenligt är det viktigt att tidigt värdera situationen ur det perspektivet. Länsstyrelsens PRL är en viktig resurs och ska tidigt involveras vilket sker genom att Länsstyrelsens TiB bjuder in en eller flera PRL till ett möte för att diskutera detta.

Det finns flera syften med detta:

- PRL blir tidigt insatt i händelsen och kan mentalt förbereda sig om ett övertagande blir aktuellt.
- PRL kan med sin kompetens i området bidra till en kvalificerad bedömning av situationen.

Länsstyrelsen har även identifierat andra ledningsfunktioner från kommunal räddningstjänst till stabsfunktioner i länsstyrelsens organisation för samhällsstörningar om länsstyrelsen tar över ansvaret för kommunal räddningstjänst. Det är främst i funktionerna L3 – insats och lägesbild samt L5 analys och planering som blir hårt knuta mot räddningsledaren och ledning av räddningsinsatsen.

Även dessa ledningsfunktioner ska ha grundläggande kompetens och ha förmåga att leda större organisationer, ha god kunskap om länsstyrelsens roll, organisation och uppdrag i dessa situationer samt de regionala förhållandena.

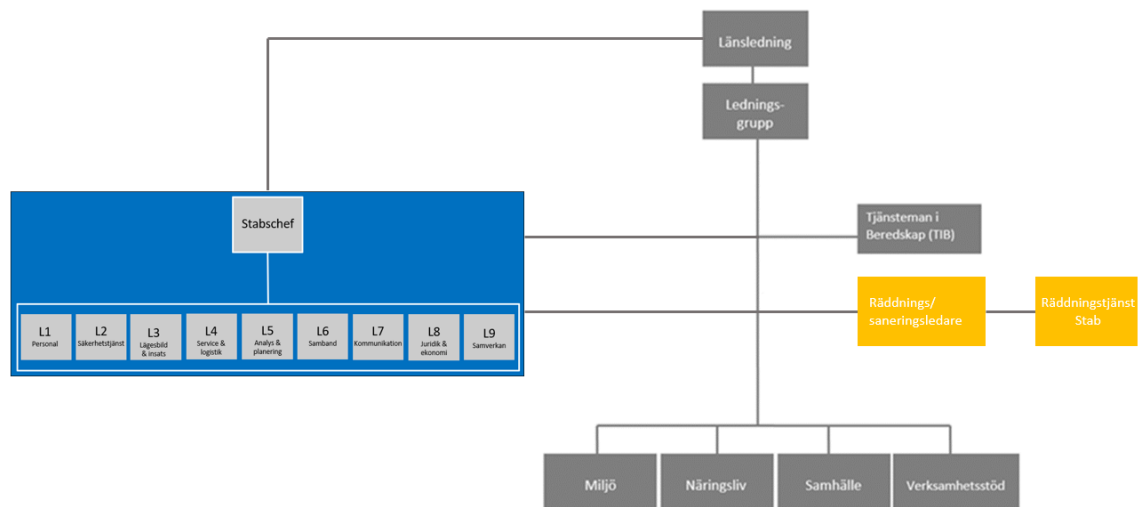
6.4.2 Separat räddningstjänststab

Vid beslut om övertagande av övergång till räddningstjänstorganisation fungerar Länsstyrelsens organisation för samhällsstörningar på samma sätt som i avsnitt 6.3.

¹⁶ Listan på Länsstyrelsen presumtiva räddningsledare och saneringsledare återfinns i bilaga 5.

Skillnaden mellan organisationsstrukturerna är att det vid upprättade av en separat räddningstjänstorganisation så tillkommer det även en helt separat räddningstjänststab som stöd till räddningsledaren. Räddningstjänststaben bemannas av Länsstyrelsen utpekad personal från kommunal räddningstjänst. Räddningstjänststaben jobbar utifrån Länsstyrelsens stabsinstruktion. Räddningsledaren svarar för räddningstjänststabens upprättande, dess arbete samt för löpande kontakt med Länsstyrelsens organisation för samhällsstörningar och länsledningen.

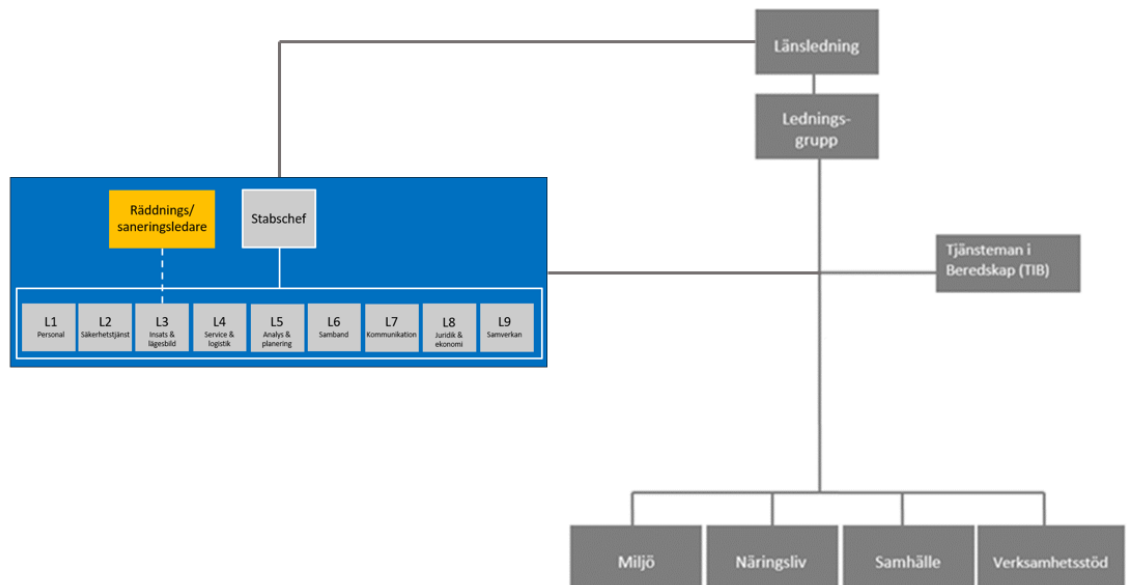
Vid en separat räddningstjänststab skall Länsstyrelsen placera en samverkansperson i staben som bistår räddningsledaren med direkt kontakt med Länsstyrelsen. Den geografiska placeringen av räddningsledare och övriga ledningsfunktioner anpassas utifrån behovet av ledning och aktuell räddningsinsats.

6.4.3 Kombinerad krislednings- och räddningsledningsstab

I vissa händelser när Länsstyrelsen övertar räddningstjänstansvaret och samlokalisering med länsstyrelsens stab för samhällsstörning bedöms som nödvändig så används ordinarie stabsorganisation för samhällsstörning som ett stab- och ledningsstöd även till räddningsledaren. Då blir speciellt funktionerna L3 – insats och lägesbild samt L5

analys och planering hårt knuta mot räddningsledaren och ledning av räddningsinsatsen. Stabschefen äger rätten att slå ihop funktioner eller utifrån rådande situation lägga till nödvändiga funktioner.

Länstyrelsen ansvarar för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från kärnteknisk anläggning och när utsläppet är av sådan omfattning att åtgärder krävs för att skydda allmänheten så används den kombinerad staben vid hantering av kärnteknisk olycka (se plan för hantering av kärnteknisk olycka för mer detaljerad organisationsskiss med underliggande indikeringsorganisation) och sanering. Länstyrelsen bibehåller alltid det geografiska områdesansvaret på regional nivå och kommunerna på lokal nivå.

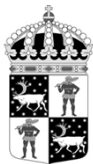
6.4.4 Gråzonsproblematik

Gråzonsproblematik är ett begrepp som härstammar från Militärstrategisk doktrin 16 och beskriver de strategiska otydligheter som uppstår mellan fred och krig. Dessa otydligheter bildar en spänning mellan den inre och yttre säkerheten.

Exempel på frågor som påvisar gråzonsproblematik är:

- Hur identifieras var i ”gråzonen” Sverige och Försvarsmakten befinner sig?
- Vad är ett angrepp?
- När bör Försvarsmakten assistera civila myndigheter att övervinna säkerhetshot?
- Vad är kriminalitet och vad är krigföring?
- Utmaningar i bred bemärkelse, att identifiera orsaker och fatta beslut om höjd beredskap och växling av strategi?

Mer detaljerade beskrivning om arbetssätt m.m. vid s.k. gråzons problematik finns i bilaga 6, ledningsplan vid s.k. gråzonsproblematik. Detta dokument omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap, 2§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

6.5 Krigsorganisation vid höjd beredskap

Totalförsvaret är verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas¹⁷.

Totalförsvaret utformas och dimensioneras för att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige, inbegripet krigshandlingar på svenskt territorium. Totalförsvaret är krigsavhållande genom att ha en sådan styrka, sammansättning, ledning, beredskap och uthållighet att det avhåller från försök att anfalla, kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium. Utgångspunkten för planeringen av totalförsvaret bör vara att under minst tre månader kunna hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och Sveriges närområde som innebär allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig under del av denna tid¹⁸.

6.5.1 Länsstyrelsens beredskapsplanering och krigsplacering av personal

Länsstyrelsen ska i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. I myndigheternas planering för totalförsvaret ingår det att Länsstyrelsen under höjd beredskap ska fortsätta sin verksamhet så långt det är möjligt med hänsyn till tillgången på personal och förhållandena i övrigt¹⁹. Länsstyrelsen ska därför inför och vid höjd beredskap kunna anpassa verksamheten inför en förändrad säkerhetspolitisk situation och i första hand inrikta sin verksamhet på uppgifter som har betydelse för totalförsvaret²⁰. Den fredstida verksamheten ska om möjligt upprätthållas i normal omfattning så långt det är möjligt²¹.

Länsstyrelsen har även särskilda beredskapsplaner som närmare reglerar arbetet vid höjd beredskap. Dessa särskilda beredskapsplaner och rutiner behövs för att verksamheten ska kunna fungera. Syftet med dessa planer är att säkerställa att de samhällsviktiga funktionerna fungerar under höjd beredskap så att människornas levnadsmöjligheter, samhällets funktionsförmåga och den nationella självständigheten alltid tryggas. Dessa dokument omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap, 2§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Personal som är anställd hos länsstyrelse och som inte tas i anspråk i totalförsvaret i övrigt får, med stöd av anställningsavtalet, krigsplaceras vid myndigheten. Personal som är krigsplacerad vid länsstyrelsen med stöd av anställningsavtalet och personal som kan komma att beordras att tjänstgöra hos någon annan myndighet än länsstyrelsen, ska ges skriftligt besked om sin krigsplacering eller avsedda tjänstgöring. Beskedet innehåller uppgift om inställelseplats²². Krigsplacering av personal regleras närmare i Länsstyrelsens krigsplaceringsstrategi för personalförsörjning vid höjd beredskap²³.

¹⁷ 1§ lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

¹⁸ Försvarspolitisk proposition 2020/21:30 ss 84.

¹⁹ 4§ Förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap

²⁰ 16§ 1. Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

²¹ 17§ Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

²² 6§ Förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap

²³ Krigsplaceringsstrategi med diarienummer 457-4745-2018

6.5.2 Beslut om höjd beredskap

I händelse av allvarliga incidenter och hot mot Sveriges säkerhet och nationella intressen kan regeringen fatta beslut om höjd beredskap för att stärka landets försvarsförmåga. Höjd beredskap är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap. Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

6.5.3 Aktivering av krigsorganisation

Igångsättning av krigsorganisation sker när regeringen förklarat höjd beredskap. Om höjd beredskap råder tillkännager regeringen det genom ett meddelande i radio och tv. Signalen för beredskapslarm (signal 30 sekunder – uppehåll 15 sekunder) är ett sätt för regeringen att meddela att det råder omedelbar krigsfara eller att landet är i krig. Beredskapslarm medför vidare att Länsstyrelsen övergår till sin krigsorganisation och att 6-11 §§ förordningen (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap omedelbart ska tillämpas.

Beredskapslarm innebär order till den som är krigsplacerad inom totalförsvaret enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller på annan grund att omedelbart inställa sig till tjänstgöring enligt krigsplaceringsorder eller motsvarande handling. Beredskapslarm innebär också att egendom som tagits ut i fredstid med stöd av förordningen (1992:391) om uttagning av egendom för totalförsvarets behov omedelbart ska tillhandahållas i enlighet med tidigare lämnade uttagningsbesked.

6.5.4 Länsstyrelsens uppgift inför och vid höjd beredskap

Huvuduppgiften för länsstyrelsen som högsta civila totalförsvarsmyndighet på regional nivå är att leda, samordna och inrikta den civila delen av totalförsvaret inom länet. Länsstyrelsen ska också verka för att länets tillgångar fördelas och utnyttjas så att försvarsansträngningarna främjas. Länsstyrelsen ska i samråd med Försvarsmakten verka för att det civilt och militärt försvar samordnas.

Vid höjd beredskap får länsstyrelserna under vissa omständigheter meddela föreskrifter om verksamhet hos andra regionala eller lokala civila myndigheter med statliga förvaltningsuppgifter, med undantag för riksdagens myndigheter. Om länsstyrelsen inte får kontakt med regeringen ska de självständigt utföra de åtgärder som behövs för den civila försvarsverksamheten och för stödet till det militära försvaret²⁴.

Om landet är i krig och förbindelsen mellan delar av riket inte kan upprätthållas kan regeringen under vissa omständigheter ge länsstyrelserna mandat att inom respektive område ta över delar av regeringens uppgifter enligt regeringsformens 8:e kapitel, och fatta beslut om att lagar inom ett visst ämne ska börja tillämpas.²⁵ Länsstyrelsen får i sin tur överlåta vissa av sina uppgifter till kommunerna.²⁶

Vid beslut om höjd beredskap, innebär det bland annat att ett stort antal lagar träder i kraft per automatik, medan andra vilande lagar är möjliga att efter särskilt beslut låta träda i kraft. Lagarna ger staten ökade befogenheter att använda samhällets resurser för försvaret av Sverige, till exempel genom förfogandelagstiftningen.

²⁴ 7§ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap

²⁵ Lag (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

²⁶ 10§ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap

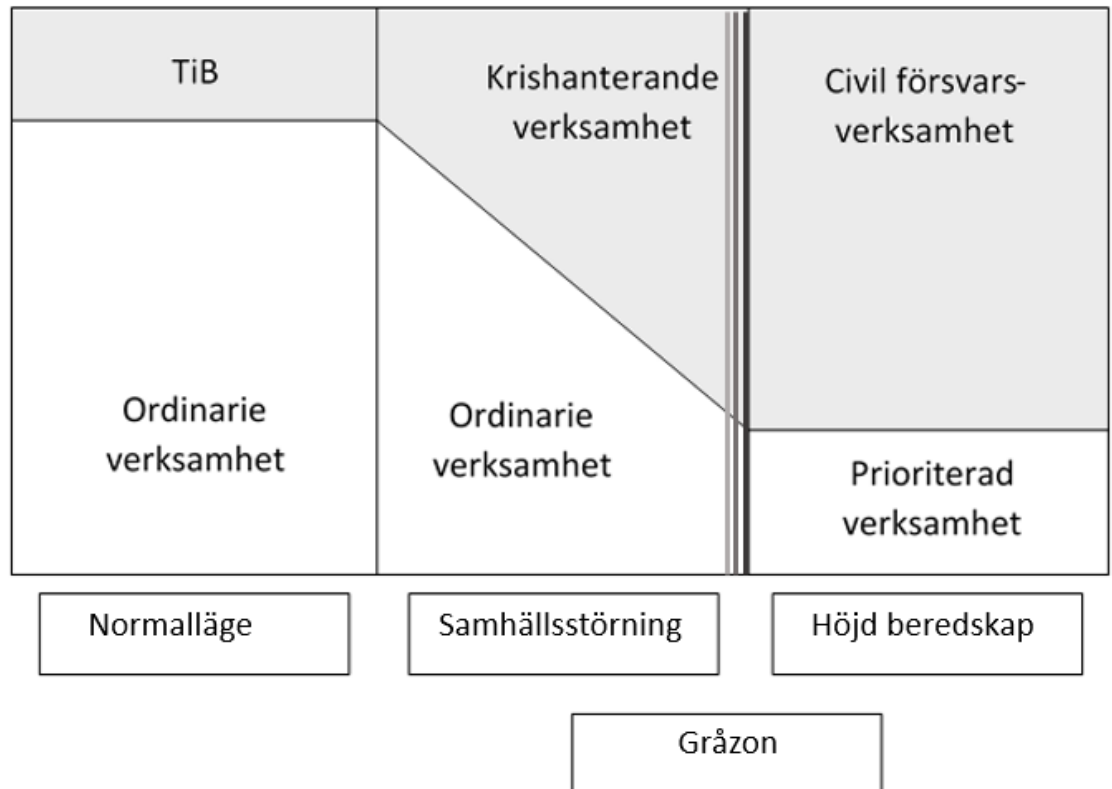

Även ransoneringslagen kan användas vid höjd beredskap och krigsfara²⁷. Flera av de lagar som kan träda i kraft vid höjd beredskap innebär uppgifter som faller på länsstyrelsen, till exempel att besluta om förfogande och att administrera olika typer av ransoneringar. Mer gällande länsstyrelsens uppgifter vid höjd beredskap finns att läsa i bilaga 7, Länsstyrelsens ansvar inför och vid höjd beredskap.

6.5.5 Anpassning av organisationen vid höjd beredskap

Länsstyrelsen ska inför och vid höjd beredskap kunna anpassa verksamheten inför en förändrad säkerhetspolitisk situation och i första hand inrikta verksamheten på uppgifter som har betydelse för totalförsvaret. Vid höjd beredskap tillkommer flera arbetsuppgifterna som länsstyrelsen är ålagda att utföra utifrån lagstiftning och högsta civila totalförsvarsmyndighet i länet. Den fredstida verksamheten ska om möjligt upprätthållas i normal omfattning så långt det är möjligt med hänsyn till tillgången på personal och förhållandena i övrigt.

Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. En stark prioritering av övriga vardagliga arbetsuppgifter behöver därför ske. Vilken prioriterad verksamhet som sker i ordinarie linjeorganisationen, förändras alltså i och med beslut om höjd beredskap, vilket illustreras i figuren nedan:

Länsstyrelsen ska vara dimensionerad för att kunna hålla igång krigsorganisation vid höjd beredskap dygnet runt under avsedd tid.

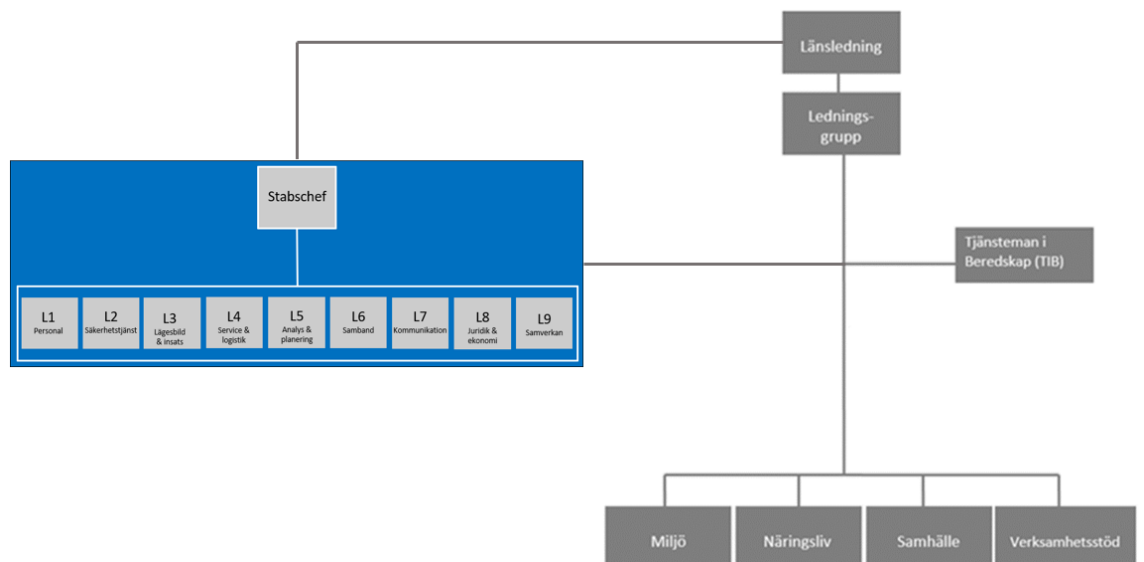
²⁷ 10§ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap

6.5.6 Krigsstab vid höjd beredskap

De gråmarkerade delarna i nedanstående figur utgör Länsstyrelsens ordinarie linjeorganisation. Vid aktivering av krigsorganisationen vid höjd beredskap tillkommer krigsstaben (den blå rutan i nedanstående figur) med stabschef och de nio funktionerna: *personal, säkerhetstjänst, insats & lägesbild, service & logistik, analys & planering, samband, kommunikation, juridik & ekonomi* samt *samverkan*. Stabschefen äger rätten att slå ihop funktioner eller utifrån rådande situation lägga till nödvändiga funktioner.

Tillsammans utgör krigsstaben med underliggande operativ verksamhet samt prioriterad verksamhet i linjeorganisation länsstyrelsens krigsorganisation. Detta innebär att viss ordinarie verksamhet i linjeorganisation till stora delar eller helt upphör.

Mer detaljerad beskrivning gällande krigsorganisationens arbetssätt vid höjd beredskap samt prioriterad linjeverksamhet finns i plan för länsstyrelsens hantering av höjd beredskap samt i särskilda underliggande beredskapsplaner. Detta dokument omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap, 2§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

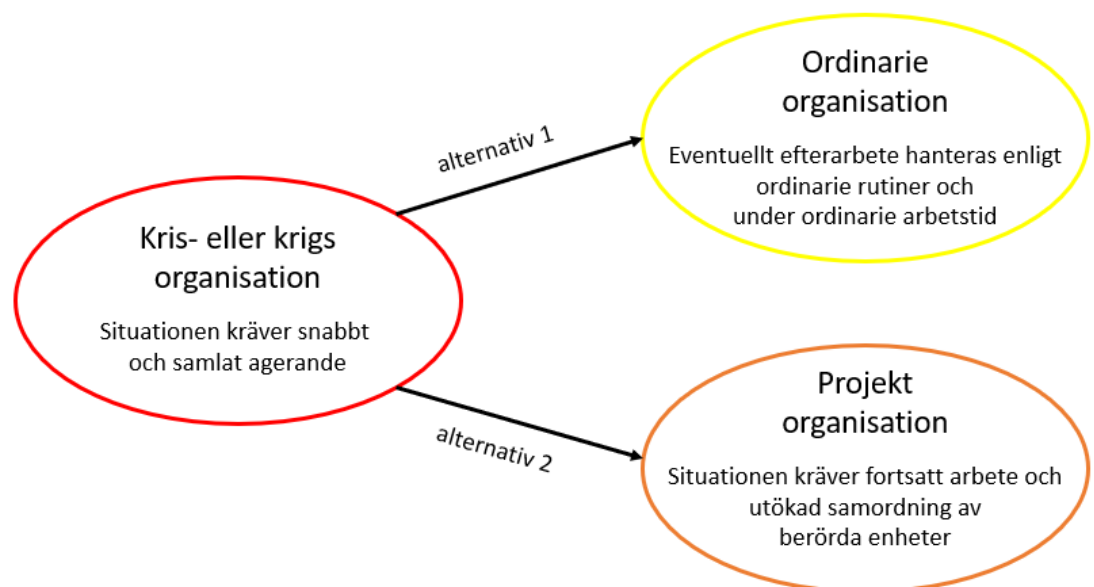
7. Återgång till ordinarie organisation

När kris- eller krigsorganisationen inte behövs längre tar ledningen beslut om återgång till ordinarie organisation. Efter avslutad räddningsinsats som föranletts av ett övertagande av räddningstjänst tar också ledningen beslut om frånträdande av ansvar för kommunal räddningstjänst. Blanketter finns som bilagor till planen. Beslut om återgång delges berörda.

Tidpunkt och form för avveckling måste planeras och kommuniceras internt och till samverkande aktörer.

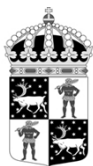
I vissa fall upphör inte Länstyrelsens delaktighet i ärendet i och med att samhällsstörningsorganisationen avvecklas. I de fall då det efterföljande arbetet bedöms bli omfattande, utdraget eller kommer att beröra flera enheter är det lämpligt att låta arbetet gå över i en projektorganisation. Exempel på en sådan situation är större händelser såsom Covid-19 pandemin, sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning med flera.

Landshövdingen beslutar om vilka som ska ingå i projektorganisationen och vem som ska leda och samordna arbetet. Även i en projektorganisation så kan det finnas ett fortsatt behov av en inriktning- och samordningsfunktion, ISF och ett stöd till den funktionen, ISF stöd.

Vid behov kan en utvärdering av samhällsstörningen genomföras för att ta reda på lärdomar som kan tas för att förbättra kris- krigsorganisationens rutiner och den fortsatta hanteringen av samhällsstörningar i länet. Utvärdering av en inträffad samhällsstörning finns närmare beskrivet i strategi för samverkan vid en samhällsstörning.

När Länstyrelsen i Norrbottens län beslutar att återgå till ordinarie organisation eller en projekt organisation från krisledningsorganisation/särskild krisledningsorganisation så skall detta dokumenteras. För mer information se bilaga 8.

8. Lokaler, ledningsplats och teknik

Organisationen för samhällsstörningars arbete är prioriterat gällande bokning av lokaler och har företräde till lokaler som behövs under samhällsstörningen. Övriga sammanträdesrum på Länsstyrelsen kan därav nyttjas efter behov.

Länsstyrelsens organisations för samhällsstörning ska upprättas i utsedda utrymmen som är utrustad med datorer, telefoner, telefon- och videokonferens, whiteboards och annan utrustning för stabsarbetet. Se bilaga 9. Detta dokument omfattas av sekretess enligt 18 kap, 13§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid övertagande av räddningstjänst utövas räddningsledning i första hand från Länsstyrelsens lokaler med stöd av befintliga sambandsmedel och erforderligt tekniskt stöd. Men det ska också kunna utövas från exempelvis räddningstjänsternas ledningsplats eller annan alternativ ledningsplats. Se bilaga 9.

Länsstyrelsen har signalskyddsutrustning för att kunna ta emot och sända krypterade meddelanden. Raket²⁸ är ett nationellt kommunikationssystem för samverkan och ledning och används av Länsstyrelsen. Länsstyrelsen använder främst WIS²⁹ för:

- omvärldsbevakning,
- delge lägesrapporter,
- delge beslut,
- delge inbjudningar samt protokoll/minnesanteckningar från samverkansmöten.

9. Samverkan

Länsstyrelsens geografiska områdesansvar vid en samhällsstörning innebär bland annat att länsstyrelsen ska verka för att de inblandade aktörernas insatser samordnas. God samverkan bygger därför inte minst på god kännedom om de aktörer vi ska samverka med och att andra vet vad de kan förvänta sig av oss. Det geografiska områdesansvaret innebär inte att Länsstyrelsen övertar ansvar eller uppgifter från övriga berörda aktörer i och utanför länet. För att reglera Länsstyrelsens geografiska områdesansvar om att före, under och efter en samhällsstörning verka för samordning och gemensam inriktning av de åtgärder som behöver vidtas så finns det i länet en gemensam framtagna strategi för samverkan vid samhällsstörning. I strategin har länets aktörer brutit ner gemensamma grunder för samverkan och ledning samt förbundit sig om hur vi i Norrbotten gemensamt ska agera vid en samhällsstörning.

²⁸ RAdioKommunikation för Effektiv Ledning

²⁹ Webbaserat informationssystem (WIS) är ett system för att dela information mellan svenska krishanteringsaktörer. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är systemägare.

10. Kommunikation

Kriskommunikation är en av de viktigaste delarna i att hantera en samhällsstörning. För att främja en effektiv hantering av en samhällsstörning är det viktigt att kriskommunikation integreras i ett tidigt skede. Kriskommunikationen ska vara snabb, korrekt och tydlig.

Länsstyrelsens roll är att samordna kommunikationen till allmänheten och företrädare för massmedia. För att reglera hur det ska gå till finns det i länet en strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar där länets aktörer gemensamt har kommit överens om hur samverkan och arbetssätt gällande kriskommunikation ska ske.

Länsstyrelsen har också en intern kriskommunikationsplan som reglerar hur vi ska kommunicera vid en samhällsstörning.

11. Övning och utbildningsplan

Länsstyrelsens krisorganisation ska årligen utbildas och övas med syfte att underhålla och förbättra rutinerna kring det interna stabsarbetet vid en samhällsstörning.

Enligt 9 § i förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap ska varje myndighet ansvara för att personalen vid myndigheten får den utbildning och övning som behövs för att den ska kunna lösa sina uppgifter i samband med krissituationer.

Enligt 16 § 3. i förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap ska varje myndighet ansvara för att ta ut, utbilda och öva berörd personal för myndighetens verksamhet vid höjd beredskap om dessa aktiviteter inte kan anstå till en skärpt säkerhetspolitisk situation.

En planlagd utbildnings- och övningsverksamhet i syfte att uppnå detta mål framtas på årlig basis, med inbyggd flexibilitet för att möta eventuella behov eller oförutsedda händelser.

Staben
Chefen enheten för samhällsskydd
Avdelning miljö
Avdelning näringsliv
Avdelning verksamhetsstöd
Avdelning samhälle

Beslut om övergång till krisledningsorganisation enligt plan för Länstyrelsens hantering av samhällsstörningar

Beslut

Länstyrelsen i Norrbottens län beslutar med stöd av förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och plan för Länstyrelsens hantering av samhällsstörningar diarienummer 457-7764-2020 om övergång till krisledningsorganisation/särskild krisledningsorganisation.

Beslutet gäller från och med den.....klockan.....och till beslut fattas om återgång till ordinarie organisation.

Motivering

.....
.....

De som deltagit i Länstyrelsens beslut

Detta beslut har fattats av.....I den slutliga handläggningen har..... deltagit.

.....

.....

Enligt sändlista

Övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst

Beslut

Länstyrelsen i Norrbottens län beslutar med stöd av 4 kap. 33§ Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor att överta ansvaret för räddningstjänsten i ..... kommun.

Länstyrelsen förordnar med stöd av 4 kap. 10§ Lag (2003:778) om skydd mot olyckor ..... som räddningsledare.

För kommun som omfattas av beslutet gäller kommunens beslut om delegation att vara räddningsledare vid räddningsinsats till personal inom räddningstjänsten.

Beslutet gäller från och med den.....klockan.....och till beslut fattas om frånträdande av ansvar för räddningstjänsten.

Motivering

.....
.....
.....
.....

De som deltagit i Länstyrelsens beslut

Detta beslut har fattats av..... I den slutliga handläggningen har.....deltagit.

.....

.....

Enligt sändlista

Frånträdande av ansvar för kommunal räddningstjänst

Beslut

Länsstyrelsen i Norrbottens län beslutar att från den.....klockan.....frånträda ansvaret för räddningstjänsten i .....kommun. Samtidigt upphör även Länsstyrelsens förordnande av..... som räddningsledare.

Motivering

Länsstyrelsen övertog den.....ansvaret för räddningstjänsten i ..... kommun med stöd av 4 kap. 33§ Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, och förordnande samtidigt.....som Länsstyrelsens räddningsledare.

De som deltagit i Länsstyrelsens beslut

Detta beslut har fattats av.....I den slutliga handläggningen har.....deltagit.

.....

.....

Staben
Chefen enheten för samhällsskydd
Avdelning miljö
Avdelning näringsliv
Avdelning verksamhetsstöd
Avdelning samhälle

Beslut om återgång till ordinarie organisation enligt plan för Länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar

Beslut

Länsstyrelsen i Norrbottens län beslutar att återgå till ordinarie organisation. Beslutet om övergång till krisledningsorganisation/särskild krisledningsorganisation med diarienummer..... upphör att gälla från och med den .....klockan.....

Motivering

Länsstyrelsen fattade beslut den..... klockan.... om övergång till krisledningsorganisation/särskild krisledningsorganisation med stöd av förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och plan för länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar.

De som deltagit i Länsstyrelsens beslut

Detta beslut har fattats av..... I den slutliga handläggningen har..... deltagit.

.....

.....

§15

**Överenskommelse om
samverkan vid
samhällsstörningar i
Norrbotten**

20KS500

Regional överenskommelse om samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län

Före - under - efter en samhällsstörning

Överenskommelsen omfattar arbetsformer och rutiner som ska gälla före, under och efter samhällsstörningar i Norrbottens län mellan länets samverkansaktörer som representeras i Norrbottens regionala råd för samhällsskydd och beredskap.

Bakgrund

Denna överenskommelse är en revidering av tidigare överenskommelse från 2013.

Regionala rådet för samhällsskydd och beredskap är ett samverkans- och inriktningsforum som ska främja åtgärder som syftar till att öka länets förmåga att hantera samhällsstörningar genom att till exempel besluta om de regionala formerna för samverkan inom ramen för denna strategi. Regionala rådets deltagare ska ha ett organisatoriskt övergripande mandat för sin aktör.

Strategin för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län och den regionala kriskommunikationsstrategin beskriver länets former för hur samverkan uppnås genom gemensam samordning och inriktning före, under och efter en samhällsstörning, inom hela hotskalan och är ett verktyg för att på ett effektivare sätt hantera samhällsstörningar som påverkar Norrbottens län.

Denna överenskommelse om samverkan undertecknas av

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Luleå 2020-10-14

Björn O. Nilsson, Landshövding

Utgångspunkter för länets samverkan

Samverkan i länet ska genomsyras av vår gemensamma värdegrund, där de människor som bor, verkar och vistas i länet står i centrum och vi ska verka i samhället för människans bästa, utifrån ett helhetsperspektiv.

Värdegrunden är vår gemensamma plattform där deltagande organisationer visar **respekt** för varandras verksamheter, mandat och uppdrag. Samverkan ska genomsyras av **effektivitet** och ett **aktivt deltagande** från alla berörda. Alla organisationer tar ett **gemensamt ansvar** och utifrån ett **helhetsperspektiv** arbetar vi för att förbättra samverkan och samordning.

Förutsättningarna för inriktning, samordning och formerna för aktörsgemensamt agerande under en samhällsstörning behöver vara etablerade i det dagliga arbetet hos länets aktörer, genom bland annat olika nätverk, arbetsgrupper, projekt, gemensam planering, utbildning och övning.

Piteå kommun

Piteå 2020-11-23

Helena Stenberg, Kommunstyrelsens ordförande

Strategi för

Samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län

Länsstyrelsen
Norrbotten

Innehåll

1. Inledning	5
1.1. Revidering	5
1.2. Bakgrund	5
2. Värdegrund	7
3. Krishanteringssystemet och totalförsvaret	8
3.1. Sektor och geografiskt områdesansvar	9
3.2. Höjd beredskap	9
3.3. Totalförsvaret	9
3.4. Militärt försvar	9
3.5. Civilt försvar	10
4. Strukturer för samverkan i länet	11
4.1. Regionala rådet	11
4.2. Regional samordningsgrupp, RSG	12
4.3. Arbetsgrupper, projekt och nätverk utifrån samverkansområden	12
5. Före en samhällsstörning	13
5.1. Risk- och sårbarhetsanalyser, RSA	13
5.2. Riskkommunikation	13
5.3. Vecko- och kvartalsvisa samverkansmöten	13
5.4. Utbildning	14
5.5. Övning	14
6. Aktörgemensamma former för samverkan vid en samhällsstörning	15
6.1. Inriktnings- och samordningskontakt, ISK	15
6.2. Inriktning- och samordningsfunktion, ISF	15
6.3. Inriktning- och samordningsfunktion stöd, ISF-stöd	16
7. Under en samhällsstörning	17
7.1. Regionalt bedömningsmöte	17
7.2. Regional samverkans- och/eller inriktningskonferens	17
7.3. Samverkansperson	18
7.4. Samverkansplats	19
7.5. Resurssamverkan	19
7.6. Kriskommunikation	20

---

8. Tekniska stödsystem	22
8.1. UMS	22
8.2. Telefon/kommunikationsverktyg	22
8.3. Webbaserat informationssystem, WIS	22
8.4. Rakel	22
8.5. Signalskydd	23
8.6. Viktigt meddelande till allmänheten, VMA	23

---

9. Efter en samhällsstörning	24
9.1. Utvärdering	24
9.2. Uppdatering av planer och checklistor	24

Bilagor

1. Deltagande organisationer i regionala rådet.
2. Deltagande organisationer i regionala samordningsgruppen.
3. Länets nätverk, arbetsgrupper och projekt utifrån samverkansområden.
4. Rutin för vecko- och kvartalsvisa samverkansmöten.
5. Funktioner som utgör länets inriktnings- och samordningskontakt, ISK.
6. Rutin för bedömningsmöte för ISK.
7. Rutin för samverkanskonferens.
8. Rutin för inriktningskonferens.
9. Processen för att skapa en samlad lägesbild.

Relaterade dokument

1. Strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar i Norrbottens län
2. Aktivitetsplan
3. Vägledning för gemensam WIS-användning i Norrbottens län
4. Regional grundsyn – för en sammanhängande planering av totalförsvaret i de fyra nordliga länen
5. Utbildnings- och övningsplan

1. Inledning

Denna strategi för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län beskriver länets former för hur vi via samverkan ska uppnå gemensam samordning och inriktning vid en samhällsstörning inom hela hotskalan. Strategin ska utgöra ett verktyg för att på effektivare sätt hantera samhällsstörningar som påverkar Norrbottens län.

Strategin utgår ifrån gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar och tar upp olika former och rutiner för samverkan i ett före, under och efterskede av en samhällsstörning. Dokumentet är ett resultat av ett aktörs-gemensamt arbete för att anpassa nationella riktlinjer till länets förutsättningar.

Förutsättningarna för inriktning, samordning och formerna för aktörs-gemensamt agerande under en samhällsstörning behöver vara etablerade i det dagliga arbetet hos länets aktörer. Detta sker bland annat genom möten, planering, utbildning och övning.

Denna strategi är en tillämpning av den överenskommelse om samverkan vid en samhällsstörning i Norrbottens län som förankrats och undertecknats av aktörerna som ingår i Regionala rådet och länets kommuner. Till strategin finns en årlig aktivitetsplan som fastställs av Regionala rådet. I länet har också en Strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar tagits fram.

Till strategierna finns det presentationsmaterial som kan användas vid information och utbildningsinsatser om samverkanskonceptet i Norrbottens län. Aktuella versioner av dokumenten finns tillgänglig hos respektive aktör och hos Länsstyrelsen samt på samverkansytan – "Samverkan Norrbotten" i WIS.

1.1. Revidering

Strategin ska årligen granskas och vid behov revideras. Länsstyrelsen ansvarar för att initiera eventuell revidering.

1.2. Bakgrund

Länsstyrelsen har i uppdrag att inrätta, utveckla och förvalta ett regionalt råd för krisberedskap och skydd mot olyckor. Syftet med rådet ska enligt förordningen (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap¹, vara att skapa nödvändig samordning. I länet har det tidigare funnits ett råd för räddningstjänst. År 2007 gavs regionala rådet en bredare inriktning och ombildades till ett regionalt råd för krisberedskap och skydd mot olyckor. Under år 2009 inleddes ett arbete med att utveckla regionala rådets roll och funktion från ett forum för informationsutbyte till ett mer aktivt samverkansforum.

---

1 Tidigare reglerat i länsstyrelseinstruktion

Under hösten år 2012 och våren 2013 genomfördes en utvecklingsprocess i länet med syfte att utveckla den regionala förmågan till samordning och samverkan vid stora olyckor och kriser i Norrbottens län.² Utvecklingsprocessen var en del i en nationell satsning som Länsstyrelserna tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tog initiativ till. Dessa strategier reviderades av en arbetsgrupp 2016 och bytte då även namn till dagens namn³.

En chefsgrupp bildades 2017 kopplat till regionala rådet för att få en mer strategisk inriktning på arbetet. Hösten 2018 inleddes ett arbete med att revidera strategierna, införa nomenklatur i enlighet med MSB gemensamma grunder samt införliva chefsgruppen och totalförsvarsfrågor i strategierna. Som ett resultat av detta arbete har föreliggande strategi tagits fram där chefsgruppen blir regionala rådet och det tidigare regionala rådet blir regional samordningsgrupp.

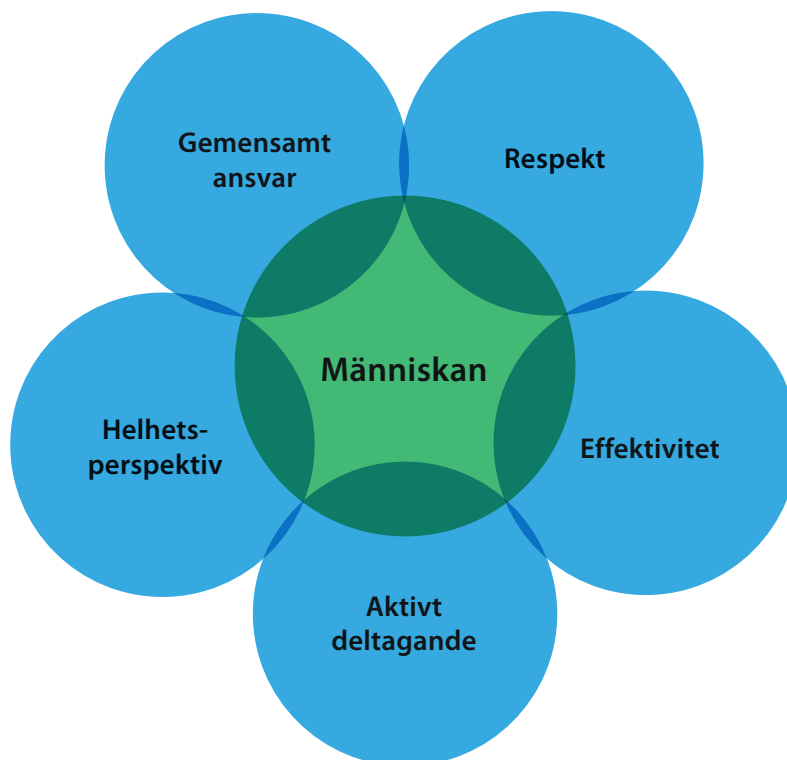
2 Två strategier togs fram med namn Strategi för samverkan vid stora olyckor och kriser i Norrbottens län och Strategi för informationssamordning i Norrbottens län

3 Strategi för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län och strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar i Norrbottens län.

2. Värdegrund

Länets krisberedskapsaktörer (i övrigt i dokumentet hädanefter benämnda länets aktörer) har tagit fram en värdegrund som gäller för samverkan och kris-kommunikation före, under och efter en händelse som påverkar Norrbottens län. Människor bor, verkar och vistas i länet och de står i centrum för den gemensamma värdegrunden. Deltagande organisationer verkar i samhället för människans bästa.

Deltagande organisationer ska visa respekt för varandras verksamheter, mandat och uppdrag. All samverkan ska genomföras av effektivitet och ett aktivt deltagande från alla berörda. Alla organisationer ska ta ett gemensamt ansvar och utifrån ett helhetsperspektiv arbeta för att utveckla samverkan och samordningen före, under och efter en samhällsstörning som påverkar Norrbottens län.

Värdegrunden utgår från målet att samverkan ska genomföras för människornas och samhällets bästa.

3. Krishanteringssystemet och totalförsvaret

Samhällets krisberedskap kan beskrivas som förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Syftet med svensk krisberedskap är att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter, miljö och ekonomiska värden samt nationell suveränitet. Krisberedskapen bygger på att samhällets normala och dagliga verksamhet förebygger och hanterar mindre samhällsstörningar. Vid samhällsstörningar i samhället kan resurserna behöva förstärkas. Krisberedskapen är alltså den förmåga som skapas från aktörernas dagliga verksamhet och inte en utpekad organisation eller en aktör. Samhällets förmåga att förebygga och hantera samhällsstörningar – och ytterst krig – bygger på att kommuner, regioner, myndigheter, näringslivet och inte minst den enskilde har nödvändiga förmågor och kunskaper.

Krishanteringssystemet baseras på tre grundprinciper⁴:

- Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid en störning i samhället. Regeringen har tydliggjort att ansvarsprincipen även innebär att alla aktörer som berörs av en samhällsstörning, direkt eller indirekt, som kan bidra till att hantera konsekvenserna har ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Ansvarsprincipen innebär också att aktörerna ska stödja och samverka med varandra, detta brukar kallas den utökade ansvarsprincipen⁵.
- Likhetsprincipen innebär att en verksamhet ska fungera på liknande sätt som vid normala förhållanden – så långt det är möjligt.
- Närhetsprincipen avser att en samhällsstörning ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast ansvariga och berörda⁶.

Som en del av ansvarsprincipen har också regeringen i propositionen Stärkt krisberedskap – för säkerhets skull⁷ valt att förtydliga myndigheters ansvar att initiera och bedriva sektorsövergripande samverkan. Samverkan i länet innebär inte att någon aktör vid en händelse övertar ledning eller någon enskild aktörs ansvar eller mandat. Samordning uppnås genom samverkan och koordinerat beslutsfattande.

4 Prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap, s. 22

5 Prop. 2007/08:92 Stärkt krisberedskap – för säkerhetsskull, s. 37

6 Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle, prop 2005/06:133 s 51

7 Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull, prop. 2007/08:92 s 37

3.1. Sektor och geografiskt områdesansvar

Sektorsansvar är det ansvar statliga myndigheter har för sina sakfrågor av nationell karaktär, oavsett frågornas geografiska anknytning. Ansvaret ser olika ut beroende på vilken sektor som avses. Vid en händelse innebär detta att i första hand lämna expert- och resurstöd till regionala och lokala aktörer.

Om en händelse berör flera ansvarsområden kan stödet behöva samordnas i samverkan med aktörerna och med gemensam inriktning och tydliga prioriteringar.⁸ Det geografiska områdesansvaret gäller för kommunerna på lokal nivå, Länsstyrelserna på regional nivå samt regeringen på nationell nivå och utövas samtidigt.⁹ Även om både kommunerna i länet och länsstyrelsen har geografiskt områdesansvar över samma område är deras respektive ansvar inte utbytbara och kan inte överlåtas till någon annan aktör. Däremot kan åtgärderna på regional nivå för att uppnå samordning i förberedelser, hantering och information till allmänheten stödja arbetet på lokal nivå. Ansvaret innebär att det inom varje geografiskt område finns en aktör som har ansvar för att verka för inriktning, prioritering och samordning av tvärssektoriella åtgärder gällande krisberedskap. Det kan till exempel handla om att samordna olika samhällsintressen och att samordna information till berörda målgrupper och media. Samma principer gäller såväl i fredstid som under höjd beredskap.

3.2. Höjd beredskap

Vid krig eller fara för krig kan regeringen besluta om höjd beredskap i hela eller delar av Sverige. Höjd beredskap kan vara antingen skärpt eller högsta beredskap. Om Sverige är i krig råder automatiskt högsta beredskap.

3.3. Totalförsvaret

Totalförsvaret består av en mängd verksamheter med aktörer som alla måste sträva åt samma håll i försvaret av Sverige. Totalförsvaret är all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar.

3.4. Militärt försvar

Det militära försvaret består av Försvarsmakten inklusive Hemvärnet samt ett antal andra myndigheter som har till huvuduppgift att stödja det militära försvaret. Det militära försvarets målsättningar är att

- hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen
- förebygga och hantera konflikter och krig
- skydda Sveriges handlingsfrihet vid politisk, militär eller annan påtryckning och om det krävs, försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp
- skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.

---

8 MSB samverkan och ledning – gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar, ss. 26-27

9 Budgetproposition 2012/13:1, uppgiftsområde 6, kap 4 Samhällets krisberedskap ss. 71 -72

3.5. Civilt försvar

Civilt försvar handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Civilt försvar är det arbete som görs av statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner, privata företag och frivilligorganisationer. Arbetet syftar till att skydda civilbefolkningen och att säkerhetsställa att de viktigaste samhällsfunktionerna fungerar vid höjd beredskap. Vid höjd beredskap ska det civila försvaret också kunna stödja Försvarsmakten. Regeringen har beslutat att planeringen för det civila försvaret ska återupptas och genomföras med utgångspunkt i en helhetssyn där hotskalan omfattar såväl fredstida krissituationer som höjd beredskap.¹⁰ Planeringsarbetet ska utgå från att förmågan att hantera kriser i samhället i fredstid också ska ge en grundläggande förmåga att hantera höjd beredskap. Strukturer och processer som används inom krisberedskapen bör därför så långt möjligt även användas i planeringen av det civila försvaret.¹¹

De aktörsgemensamma förhållningssätt, metoder och grundläggande rutiner som underbygger samordning och inriktning ska vara lika över hela hotskalan. Dessa förhållningssätt, metoder och rutiner måste kunna möta högt ställda krav på exempelvis operativt tempo, beslutsfattande, informationsdelning, sekretess, kriskommunikation, flexibilitet och robusthet. De ska dessutom vara väl kända och övade av både ordinarie personal och förstärkningspersonal. Höjd beredskap och krig innebär däremot förändringar av vissa aktörers roller, ansvar och mandat. Det betyder att samverkan och ledning kommer att fungera enligt samma förhållningssätt, metoder och rutiner, men avhandla andra frågor och i andra aktörssammanhang än i fredstid. Dessa förändringar behöver också vara väl förberedda och övade så att övergången kan ske så smidigt som möjligt.¹²

Under höjd beredskap är det i vissa avseenden nödvändigt med ökad styrning på olika nivåer för att tillgängliga resurser och flöden i samhället ska kunna disponeras för de gemensamma målen och nödvändig samordning säkerställas. Befogenheter tillförs myndigheterna genom att fullmakts- och beredskapsförfattningar sätts i tillämpning helt eller delvis. Under höjd beredskap sker övergripande samordning inom totalförsvaret på flera nivåer. På nationell nivå av regeringen med stöd av Försvarsmaktens högkvarter och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). På regional nivå av Länsstyrelsen och militärregionstabern och vid behov på lokal nivå mellan kommun och militärt förband som verkar i kommunen. Dessa aktörer har tillsammans ansvaret för att den militära och civila verksamheten inom deras gemensamma geografiska område blir samordnade och inriktade så att största möjliga effekt uppnås med hänsyn till det aktuella läget och bedömd händelseutveckling.¹³ Dessa frågor behandlas i Regional grundsynen för en sammanhängande planering av totalförsvaret i de fyra nordliga länen.

---

10 Prop. 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar ss. 104

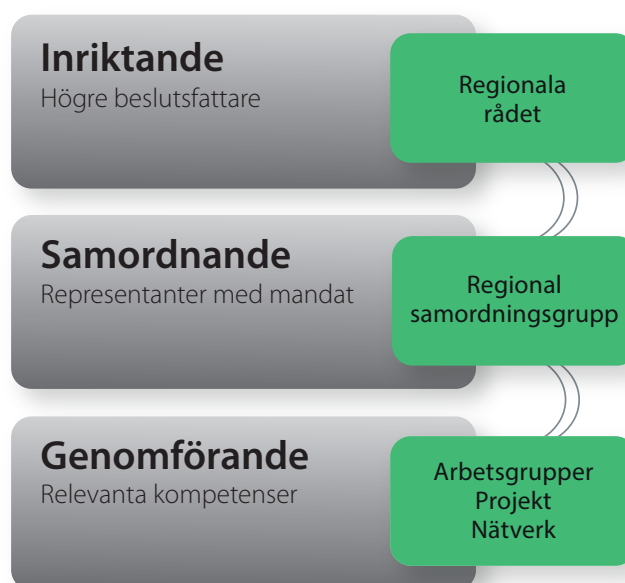
11 Prop. 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar ss. 105

12 Sverige kommer att möta utmaningarna, MSB2016-25 ss 8

13 Sverige kommer att möta utmaningarna, MSB2016-25 ss 8

4. Strukturer för samverkan i länet

De finns tre samverkansnivåer med olika former av representation i länet gällande det förberedande och förebyggande arbetet enligt den regionala överenskommelsen om samverkan vid samhällsstörning i Norrbottens län. Regionala rådet har en övergripande och en inriktande roll. Under det regionala rådet finns det en samordnande nivå, regional samordningsgrupp (RSG), som omsätter inriktningen till styrning för det gemensamma arbetet. Slutligen finns det en genomförande nivå där länets gemensamma arbete sker. Detta arbetet sker i olika arbetsgrupper, nätverk eller projekt utifrån olika samverkansområden.

4.1. Regionala rådet

Regionala rådet är ett samverkans- och inriktningsforum med syfte till samråd och samverkan inom området samhällsskydd och beredskap. Rådet ska främja åtgärder som syftar till att reducera risker, hot och sårbarheter samt öka förmågan att hantera samhällsstörningar. Det är regionala rådet som beslutar om de regionala formerna för samverkan inom ramen för denna strategi. Regionala rådets deltagare ska ha ett organisatoriskt övergripande mandat för sin aktör och för att arbetet i rådet ska fungera effektivt och tillfredsställande är det också viktigt att alla deltagare har jämförbara mandat för att arbetet i rådet ska fungera ändamålsenligt. Regionala rådet fastställer en årlig aktivitetsplan som styr arbetsuppgifter i de olika arbetsgrupperna och projekt.

Länsstyrelsen är sammankallande för regionala rådet och rådet leds av landshövdingen. Deltagande organisationer i regionala rådet, antalet träffar samt mötenas inriktning redovisas i bilaga 1.

4.2. Regional samordningsgrupp, RSG

Syftet med RSG är att delge information, utveckla former för samordning och ledning inom given ram samt informera aktörerna om sin verksamhet. RSG ansvarar för att omsätta inriktningarna från regionala rådet till verksamhet när det gäller utveckling, implementering och uppföljning av de regionala formerna för samverkan i länet, förvalta och revidera de regionala strategierna samt bereda ärenden till regionala rådet. Representanter inom RSG ska ha mandat att företräda den egna organisationen eller de aktörer som de företräder.

Det är även RSG som står för kontakten och uppdragsformuleringen mot de olika arbetsgrupperna, nätverken och projekten som genomförs i länet utifrån den aktivitetsplan som regionala rådet har fastställt. RSG används också som ett forum för utvärdering och erfarenhetsåterföring efter en samhällsstörning i länet. Länsstyrelsen är sammankallande för RSG. Deltagande organisationer i RSG, antalet träffar samt mötenas inriktning redovisas i bilaga 2.

4.3. Arbetsgrupper, projekt och nätverk utifrån samverkansområden

Den genomförande nivån har i uppgift att verkställa enligt uppdrag. För det förebyggande och förberedande arbetet handlar det om att i arbetsgrupper eller projekt löpande eller under en begränsad tid arbeta med frågor utifrån olika samverkansområden. Dessa samverkansområden är alla sammanbundna beståndsdelar för att uppnå en helhet i förberedelserna inför och vid en samhällsstörning. De olika arbetsgrupperna och projekten på den genomförande nivån bereder även beslutsunderlag till RSG. Kopplat till samverkansområdena finns även ett antal nätverk där Länsstyrelsen är sammankallande. Nätverkens syfte är att ge deltagarna möjlighet till inspiration, erfarenhetsutbyte, utbildning och övning. Genom nätverken kan även idéer väckas vilket kan leda till förslag till förändrings- och utvecklingsarbete inom arbetsgrupper samt nya projekt. Dessa arbetsgrupper, projekt och nätverk redovisas i bilaga 3 tillsammans med mer detaljerad förklaring i vad som ingår under respektive samverkansområde.

5. Före en samhällsstörning

5.1. Risk- och sårbarhetsanalyser, RSA

Alla bevakningsansvariga myndigheter, kommuner och landsting/regioner är skyldiga att göra risk- och sårbarhetsanalyser.¹⁴ Det är ett första steg i en kedja som syftar till att reducera risker, minska sårbarheter i samhället och att förbättra vår förmåga att förebygga, motstå och hantera samhällsstörningar. Kunskap om samhällets sårbarheter och de hot och risker vi ställs inför, påverkar inriktningen på krisberedskapsarbetet, hur övning och utbildning utformas, vilka åtgärder som genomförs och hur medel används. Det är Länsstyrelsen som gör en sammanställd RSA för länet, detta arbete görs vartannat år.

5.2. Riskkommunikation

Bra riskkommunikation sparar tid vid en samhällsstörning. Kortfattat innebär riskkommunikation att kommunicera om

- kända risker och hot, exempel gällande detta återfinns i de olika aktörernas RSA
- konsekvenserna som riskerna och hoten kan få för individen och samhället
- hur privatpersoner, ansvariga myndigheter och andra aktörer kan och bör förbereda sig för att minimera konsekvenserna av en samhällsstörning.

När en samhällsstörning inträffar blir tiden knapp och det gäller att snabbt kunna informera, vägleda och svara på frågor från både privatpersoner och medier. Om det då redan finns bra riskkommunikation att bygga vidare på sparar det både tid och arbete i en pressad situation. Informationen om hur människor bör agera och vart de ska vända sig kan nämligen enkelt anpassas och återanvändas vid en lokal eller regional samhällsstörning.

5.3. Vecko- och kvartalsvisa samverkansmöten

Varje vecka vid överenskommen tid genomförs ett veckomöte i Rakel för länets aktörer. Mötena genomförs utifrån särskilda rutiner och förbestämd agenda. Se bilaga 4. Mötena genomförs i syfte att underlätta informationsutbytet, skapa en samlad lägesbild samt upprätthålla god samverkansförmåga via Rakel. Flera av länets aktörer har fasta rapporteringspunkter bl.a. Länsstyrelsen som rapporterar från den nationella samverkanskonferensen som arrangeras av MSB. Kvartalsvis (om inget annat anges) utökas dessa möten till att omfatta en bredare grupp, i syfte att öva på att dela med sig information samt att få en bredare samlad lägesbild över länet. Dessa möten kan ske via olika sambandsmedel omfattar samtliga av länets aktörer. Länsstyrelsen ansvarar för att leda mötena, skriva anteckningar och lägga ut dessa i WIS.

---

¹⁴ Exempelvis riskanalys för olyckor, informationssäkerhetsanalys och säkerhetsskyddsanalys.

5.4. Utbildning

Det arrangeras utbildningar och föreläsningar för länets aktörer av bland annat Länsstyrelsen och MSB. Utbildningarna kan gälla specifika sakområden eller vara av mer allmän karaktär beroende på vem som deltar och varför. Utbildningsinsatser för regionala rådet, RSG eller de olika arbetsgrupperna och nätverken kan genomföras i samband med ordinarie möten via externa föreläsare eller genom interna föredrag från deltagande organisationer. Utbildningsinsatserna baseras på identifierade behov från bland annat risk- och sårbarhetsanalyser och utvärderingar från övningar eller skarpa händelser.

5.5. Övning

Regelbundet arrangeras övningar både på nationell, regional och lokal nivå i syfte att stärka vår förmåga att genom samverkan hantera olika typer av samhällsstörningar. Fokus på dessa övningar varierar och utgår oftast från regionala och nationella RSA. I länet finns för detta en aktörsgemensam flerårig utbildnings- och övningsplan i syfte att upprätthålla en regelbunden och systematisk övningsverksamhet som skapar förutsättningar för god förmåga till samverkan och ledning. Målgruppen för den fleråriga övningsplanen är aktörer i länet med ansvar för krisberedskap.

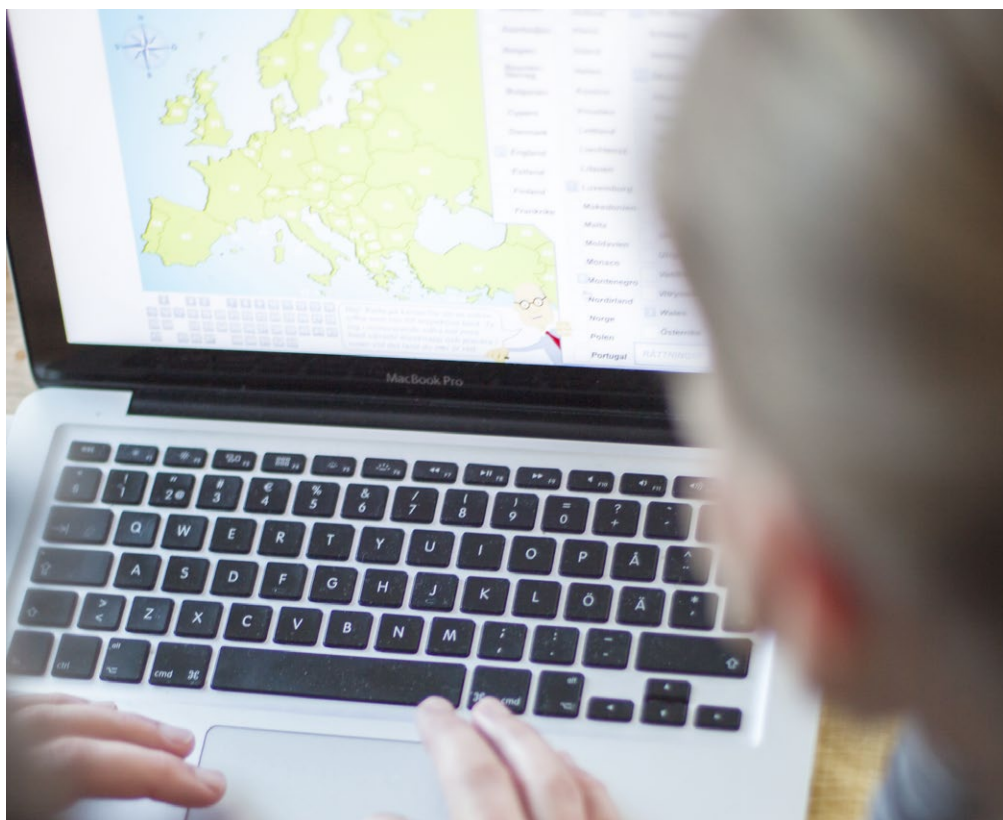

FOTO: CHRISTINA STREHLOW / JOHNÉR

6. Aktörsgemensamma former för samverkan vid en samhällsstörning

Alla aktörer som är med och hanterar samhällsstörningar måste enkelt kunna komma i kontakt med varandra och hitta effektiva sätt att träffa överenskommelser. Enhetliga och gemensamma samverkansformer, liksom ett gemensamt språkbruk, underlättar kontakter mellan aktörer och förståelsen för varandras roller. I gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar beskrivs de viktigaste former som behövs, dessa redovisas nedan.

6.1. Inriktnings- och samordningskontakt, ISK

En ISK är aktörens initiala kontaktpunkt (tex. tjänsteman i beredskap) gentemot andra aktörer vid en samhällsstörning. Rollen som ISK fyller en viktig funktion för att tidigt kunna agera och initiera åtgärder vid samhällsstörningar. En ISK ska ha hög tillgänglighet och mandat att agera. ISK tar emot och förmedlar information samt initierar och koordinerar det inledande arbetet vid en samhällsstörning¹⁵. Det är också ISK:s roll att ansvara för att vidareförmedla t ex inbjudan till regionala samverkans- och inriktningskonferenser till övriga berörda funktioner inom egen aktör (som t ex säkerhetssamordnare och kommunikatör). I Norrbotten består denna funktion av tjänsteman i beredskap vid Länsstyrelsen och motsvarande funktion hos länets aktörer. Vilka dessa motsvarande funktioner är beskrivs i bilaga 5.

6.2. Inriktning- och samordningsfunktion, ISF

Syftet med en inriktnings- och samordningsfunktion är att företrädare för olika aktörer ska mötas för att träffa överenskommelser om aktörsgemensam inriktning och samordning, inklusive gemensamma kommunikationsinsatser. Därför är det viktigt att medverkande aktörer har mandat att företräda sin organisation och att få träffa överenskommelser. I praktiken kan en ISF på nationell, regional respektive lokal nivå anta formen av konferenser och möten som är grunden för dialog och överenskommelser mellan aktörer vid en samhällsstörning. Värskapet för en ISF följer det geografiska områdesansvaret där Länsstyrelsen står som värd för funktionen på regional nivå och kommunerna på lokal nivå. Konferenserna genomförs utifrån särskilda rutiner och förbestämd agenda.

---

15 Inriktnings- och samordningskontakt (ISK) beskrivs närmare i Aktörsgemensamma former för inriktning och samordning vid samhällsstörningar, MSB1031 (2017), sida 9.

Arbetet i ISF ska utgå ifrån helhetsmetoden¹⁶ och beaktandet av samhällets skyddsvärden. Efter bedömning av samhällsstörningens karaktär och behovet utifrån detta kan en ISF aktiveras. Det är samhällsstörningens karaktär, omfattning och konsekvenser som avgör vilka aktörer som är berörda och som kan bidra till att hantera situationen. Kriskommunikation är en mycket viktig del i hantering av en samhällsstörning och därför är det nödvändigt att kommunikatör från respektive aktör deltar i samverkans- och inriktningskonferenserna.

6.3. Inriktning- och samordningsfunktion stöd, ISF-stöd

Det ska finnas en stödfunktion som förser ISF med underlag för de gemensamma överenskommelser som behöver träffas. Grunden till ISF-stödet på regional nivå utgörs av Länsstyrelsens organisation för samhällsstörning¹⁷ och på lokal nivå är det kommunens organisation för hantering av samhällsstörning. Sammansättningen och omfattningen av stödet vid en samhällsstörning avgörs av samhällsstörningens karaktär och vid behov kan stödet breddas med ytterligare kompetens från andra aktörer, t ex genom att aktivera en Regional Analysgrupp (RAG). ISF-stödet ska kunna bistå med information, kunskap, analys, expertis eller på annat lämpligt sätt stödja samverkans- och inriktningskonferenserna i att åstadkomma inriktning och samordning. Ett viktigt underlag som ISF-stödet bör ta fram är samlade lägesbilder, analys av händelseutvecklingen på kort och lång sikt, planering för potentiell händelseutveckling samt ge förslag till regional gemensam inriktning, mål, prioriterade åtgärder och huvudbudskap.

---

16 Helhetsmetoden redovisas i Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar, sida 87.

17 Länsstyrelsens geografiska områdesansvar – vägledning för utövande, Dnr 7701-17, SS 25.

7. Under en samhällsstörning

När något avviker från normalbilden men inte är en uppenbar samhällsstörning så är det länets aktörers grundläggande inställning att hellre vara proaktiva än reaktiva. Samtliga aktörer kan påkalla behovet av samverkan genom att kontakta Länsstyrelsens TiB. Larm, information eller initiativ som föranleder att Länsstyrelsen ska kalla till en initial regional samverkans- och inriktningsmöte för att göra en aktörsgemensam bedömning kan exempelvis komma via

- SOS Alarm till Länsstyrelsens Tjänsteman i beredskap (TiB)
- aktörer i länet
- andra myndigheter
- media
- allmänheten.

7.1. Regionalt bedömningsmöte

Vid en befarad eller inträffad samhällsstörning, eller annan händelse som kan föranleda behov av samordning inom länet kan Länsstyrelsen kalla aktörerna som utgör ISK till ett regionalt bedömningsmöte. Syftet med denna initiala kontakt är att så tidigt som möjligt bedöma behovet av regionala samverkans- och inriktningskonferenser för samordning och inriktning och vilka ytterligare aktörer som i så fall bör bjudas in till dessa samverkans- och inriktningskonferenser. Konferenserna genomförs utifrån särskilda rutiner och förbestämd agenda. Se bilaga 6.

7.2. Regional samverkans- och/eller inriktningskonferens

Beroende på samhällsstörningens karaktär, omfattning och konsekvenser och deltagarnas mandat för att hantera samhällsstörningen så kan det vara en gemensamt samverkans- och inriktningskonferens. Detta för att inte arrangera fler konferenser än nödvändigt.

7.2.1. Regional samverkanskonferens

Det är samhällsstörningens karaktär, omfattning och konsekvenser som avgör vilka aktörer som är berörda och som kan bidra till att hantera situationen. Detta påverkar sammansättningen av aktörer i en samverkanskonferens. Det är upp till varje aktör att göra en bedömning om sitt deltagande. Vid behov kallas även andra aktörer in till samverkanskonferensen för att skapa nödvändig samordning. Det kommunikativa perspektivet och aktörsgemensam hanteringen av resurser ska särskilt belysas under samverkanskonferensen. Vid behov kan specifika möten hållas i direkt anslutning till samverkanskonferensen för att avhandla olika frågor, exempelvis särskilda resursmöten eller kriskommunikationsmöten. Se bilaga 7.

Uppgifter som kan diskuteras och hanteras vid ett samverkanskonferensen för att uppnå samordning kan handla om

- gemensam tolkning av läget, den förväntade utvecklingen samt konsekvenser för länet
- vidtagna och planerade åtgärder som kan påverka andra aktörer, samordning av insatser och åtgärder i länet
- identifiering av ansvariga aktörer och övrigt samverkansbehov
- samordning av information till allmänhet och media
- identifiering, samordning och effektiv användning av resurser
- behov av att begära stöd nationellt och internationellt (exempelvis avseende resurser)
- delge aktuell information
- ta fram förslag till beslut gällande aktörgemensam inriktning.

7.2.2. Regional inriktningskonferens

När flera aktörer fungerar tillsammans finns det också en aktörgemensam inriktning. När en gemensam inriktning ska fastställas är det viktigt att medverkande aktörer har mandat att företräda sin organisation och får träffa överenskommelser för sin organisationsräkning. Det är fortfarande samhällsstörningens karaktär, omfattning och konsekvenser som avgör vilka aktörer som är berörda och som kan bidra till att hantera situationen. Detta påverkar även sammansättningen av aktörer i inriktningskonferensen. Se bilaga 8.

Processen för att skapa en samlad lägesbild beskrivs i bilaga 9.

7.3. Samverkansperson

Den övergripande rollen för en samverkansperson är att företräda den egna organisationen. Samverkanspersonen ska ha mandat att företräda egen organisation i aktuell situation, ha god kunskap om den egna aktören, krishanteringssystemet samt värdegrund och former för det länsgemensamma arbetet enligt den regionala strategin. Vid behov kan exempelvis Länsstyrelsen förstärka med samverkanspersoner hos annan aktör eller att samverkanspersoner ifrån andra aktörer förstärker Länsstyrelsens organisation. Syftet med samverkanspersoner är att åstadkomma effektiv inriktning och samordning genom överenskommelser samt informationsdelning och samverkan.

Samverkansperson kan exempelvis utses vid

- behov av inriktning och samordning
- behov av informationsdelning och samlad lägesbild
- behov av samordnad kommunikation
- behov av gemensamt utnyttjande av resurser

- situationer då egna resurser medverkar i annan aktörs verksamhet
- situationer då beslut hos den ena aktören får konsekvenser för en annan aktör
- behov av expertis från annan aktör.

7.4. Samverkansplats

Länsstyrelsen är generellt sett den ordinarie platsen för fysiska samverkanskonferenser. I de fall samhällsstörningens karaktär och/eller geografiska omständigheter gör det olämpligt att samverka hos Länsstyrelsen eller i de fall samverkan på annan plats underlättar hanteringen av samhällsstörningen kan samverkan ske på annan plats.

7.5. Resurssamverkan

Hur resurssamverkan ska fungera i länet beror på samhällsstörningens karaktär, behovet av stöd och varifrån resurserna kommer. Resurserna kan delas in i tre nivåer:

- lokala och regionala resurser
- nationella resurser
- statliga och internationella resurser.

7.5.1. Lokala och regionala resurser

Om en aktörs beredskap inte är tillräcklig inom exempelvis en kommun ska samverkan ske med exempelvis andra kommuner och privata aktörer. Om en aktörs resurser ändå inte räcker till ska de i första hand samverka inom länet eller enligt etablerade avtal/överenskommelser, i andra hand angränsande län, nationellt och internationellt. Länsstyrelsen har som geografiskt områdesansvarig aktör på regional nivå ett ansvar för att stödja och verka för samordning av kommuner och andra aktörer inom sitt område, exempelvis med inventering och koordinering av resurser. Lokala och regionala resurser kan vid behov samordnas och koordineras inom ramen för samverkan i länet.

7.5.2. Nationella resurser

När en samhällsstörning är så stor, komplex eller långdragen att resurserna inte räcker till, dvs. när kommunala och regionala resurser är uttömda, kan exempelvis MSB:s förstärkningsresurser nyttjas. MSB har resurser i form av utrustning samt inom vissa områden personal som kan stötta vid insatsen¹⁸. Länsstyrelsen tar kontakt med MSB:s TiB för att anmäla de behov som finns. Nationella förstärkningsresurser ska samordnas och koordineras inom ramen för samverkan i länet.

---

18 MSB:s förstärkningsresurser – ett stöd när regionens egna resurser inte räcker till, ISBN: 978-91-7383-711-8

7.5.3. Statliga, internationella resurser och värdlandsstöd

Länsstyrelsen kan efter regeringsbeslut få i uppdrag att prioritera och inrikta statliga och internationella resurser¹⁹. I de fall då flera aktörer i länet efterfrågar förstärkningsresurser samtidigt kan resurserna behöva inriktas och samordnas inom länet. Underlaget för en sådan prioritering kan tas inom ramen för samverkan i länet och utgår från samhällets skyddsvärden, skydd av samhällsviktig verksamhet samt länets värdegrund.

Vid förfrågan om internationellt stöd är det den aktör som begärt hjälpen som också ansvarar för att hantera den och ge värdlandsstöd. Inom Nordredavtalet, som är ett ramavtal om samarbete över landsgränserna mellan Danmark, Finland, Norge, Island och Sverige, så kan en räddningsledare vid räddningsinsats begära stöd direkt från en aktör i ett annat nordiskt land, utan att centrala myndigheter eller regeringar är inblandade. Det innebär då att det är räddningsledaren och den berörda kommunen som har ansvar för att samordna tillkommande resurser.

Ett viktigt samverkansavtal för Norrbottens län är Barentsavtalet, som utgörs av ett gränsöverskridande samarbete inom Barentsregionen i syfte att snabbt och effektivt stödja varandra vid stora räddningsinsatser. Länsstyrelsen ansvarar för att vid behov ställa förfrågan om aktivering av avtalet till MSB, som sedan hanterar frågan enligt nationell rutin. Länsstyrelsen, i nära samverkan med berörda aktörer ansvarar då för att samordna de tillkommande resurserna. Andra viktiga avtal inom området finns bland annat inom EU, FN och NATO.

MSB kan bistå med värdlandsstöd vid mottagande av internationella resurser. Värdlandsstöd innebär allt som behöver förberedas för att inkommande hjälp från andra länder ska kunna användas så snabbt, effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Länsstyrelsen roll är både att stödja MSB:s organisation för mottagning av utländskt stöd och samtidigt se till att inriktning och samordning med berörda aktörer kommer till stånd.

7.6. Kriskommunikation

Det är viktigt att kommunikatörer deltar vid de regionala samverkans- och inriktningskonferenser och/eller särskilt sammankallas för samverkan kring kriskommunikationen. Vid en samhällsstörning som föranleder ett samverkansbehov ansvarar berörd organisation initialt för att informera och/eller bjuda in kommunikatör som deltagare. Detta för att säkerställa att kommunikationsfrågorna hanteras i ett initialt skede av en händelse.

För mer information om arbetet med kriskommunikation och länets kriskommunikationsnätverk se Strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar i Norrbottens län.

---

19 Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap, §6

7.6.1. Kriskommunikation och informationssamordning

Informationssamordning innebär inte att någon aktör övertar någon annans informationsansvar utan varje organisation ansvarar för sin egen information. Syftet med informationssamordningen är att genom gemensamma budskap ge korrekt och samstämmig information och på så sätt underlätta hanteringen och konsekvenserna för berörda. Nedan beskrivs två viktiga exempel på hur arbetet med kriskommunikation och informationssamordning i länet genomförs i praktiken.

7.6.2. Budskapsplatta

I samband med stora samhällsstörningar som föranleder samverkan tar berörda kommunikatörer fram en gemensam budskapsplatta. Det kan genomföras under en samverkanskonferensen eller vid ett särskilt kriskommunikationsmöte. Budskapsplattan förankras därefter i respektive berörd organisation och/eller vid en regional samverkanskonferens. Varje aktör kompletterar sedan dessa budskap med egna budskap utifrån det egna informationsansvaret och lokala förhållanden.

Det gemensamma budskapet handlar inte så mycket om faktaförmedling som om den gemensamma hållningen och inriktningen. Ett första budskap kan därför formuleras i den egna organisationen i avvaktan på att samverkan har inletts.

Beståndsdelar i ett första budskap som inte har hunnit samordnas med övriga aktörer bör vara:

- Empati
- Ansvarstagande
- Värdegrunden för länets gemensamma krishantering

7.6.3. Presskonferens

För att underlätta arbetet med kriskommunikation kan berörda aktörer anordna gemensamma presskonferenser. Länsstyrelsen ansvarar för inbjudan och praktiska arrangemang, om ej andra lösningar är mer lämpliga beroende på samhällsstörningens karaktär och geografisk plats.

8. Tekniska stödsystem

För att länets aktörer ska kunna hantera samhällsstörningar när de inträffar behöver man, förutom att ha en fungerade organisation, vara utbildad och övad, ha fungerande metoder och tekniska stödsystem. Aktörernas möjlighet till samverkan och ledning måste fungera även under störda förhållanden där till exempel system för elektroniska kommunikationer är starkt negativt påverkade. Detta ställer krav på att de system som länets aktörer avser att använda är robusta och fungerar utan avbrott och att informationen hanteras på rätt sätt beaktande av sekretess²⁰.

8.1. UMS

UMS står för Unified Messaging Systems och används av Länsstyrelsen som inkallningsmetod till samverkans- och inriktningsskonferenserna. Vid aktivering av UMS skickas ett talmeddelande via telefon till en förutbestämd sändlista. Mottagarna får sedan besvara meddelandet om de kommer delta eller inte via en knapptryckning på telefonen. Bekräftelse skickas via SMS.

8.2. Telefon/kommunikationsverktyg

Telefon är det vanligaste kommunikationssättet mellan berörda aktörer vid en samhällsstörning. Andra kommunikationssätt kan användas såsom olika typer av videokonferens och radiosystem. Detta förutsätter dock att alla aktörer har tillgång till dessa system.

8.3. Webbaserat informationssystem, WIS

WIS är ett nationellt webbaserat informationssystem som tillhandahålls av MSB. Systemet är framtaget för att underlätta informationsdelning mellan aktörerna i det svenska krishanteringssystemet före, under och efter en samhällsstörning. Läs mer i Vägledning för gemensam WIS-användning i Norrbottens län.

8.4. Rakel

Rakel (RADIOkommunikation för Effektiv Ledning) är ett nationellt kommunikationssystem för samverkan och ledning. Det har byggts ut i hela Sverige för att stärka samhällets krishanteringsförmåga och underlätta den dagliga kommunikationen hos organisationer som arbetar med ordning, säkerhet eller hälsa. Rakel används under de veckovisa samverkansmötena samt vid händelser som får konsekvenser på telefon och/eller elnät.

---

20 För mer information MSB's vägledning för säker och robust samverkan, ISBN 978-91-7383-881-8

8.5. Signalskydd

Signalskydd är åtgärder som syftar till att förhindra obehörig insyn och påverkan av informationssystem med hjälp av kryptografiska funktioner och övriga signalskyddsåtgärder. Signalskyddssystem är främst framtagna för att skydda information som är hemlig med hänvisning till Sveriges säkerhet men kan också användas för att skydda annan skyddsvärd information.

8.6. Viktigt meddelande till allmänheten, VMA

VMA är det snabbaste och effektivaste sättet att nå ut med viktig information till många människor. VMA som varningssystem innefattar information i radio och tv, i vissa fall talmeddelande till fast telefoni inom ett drabbat område, sms till mobiltelefon om den är registrerad, eller används i ett drabbat område, samt i vissa fall genom utomhusvarningssystem med tyfoner (Hesa Fredrik). VMA systemets tyfoner fungerar även som beredskapslarm och flyglarm²¹. VMA kan vara varningsmeddelande eller informationsmeddelande. Ett varningsmeddelande sänds genast vid omedelbar risk för skada på liv, hälsa, egendom och miljön. Ett informationsmeddelande – sänds skyndsamt för att förebygga eller begränsa skador på liv, hälsa, egendom eller i miljön. Båda meddelande typerna bryter radiosändningarna i Sveriges radio FM-kanaler och i reklamradion samt sänds som skylt/text på flera TV-kanaler.

---

21 Beredskapslarm används vid fara för krig och består av 30 sekunders signal följt av 15 sekunders tystnad. Flyglarm tillämpas när berörda myndigheter bedömer det som att landet kommer attackeras från luften. Larmet består av korta tonstötter under en minut och är en signal om att man så snabbt som möjligt ska ta sig till närmaste skyddsrum.

9. Efter en samhällsstörning

De aktörer som hanterat en samhällsstörning har, beroende på uppgifter och förutsättningar, olika tidsperspektiv för när en samhällsstörning är över. För vissa aktörer är deras uppgifter gällande hanteringen av en samhällsstörning ganska fort avklarad och för en annan aktör så pågår hanteringen under en längre tid. En samhällsstörning är över när en verksamhet återgår till normalläge.

9.1. Utvärdering

Efter en samhällsstörning bör respektive aktör genomföra en utvärdering av den egna insatsen och hur samverkan med övriga aktörer har fungerat. Länsstyrelsen ansvarar för att berörda aktörer ges möjlighet att vid behov träffas för ett erfarenhetsutbyte gällande hur samverkan har fungerat utifrån länets strategi för samverkan inför och vid samhällsstörningar samt identifiera potentiella utvecklingsområden. Länsstyrelsen ansvarar för att sammanställa resultatet från uppföljningen av den regionala samverkan samt förmedla detta till övriga aktörer. Detta bör sedan ligga till underlag för fortsatt planering av utbildningar, övningar och andra åtgärder för att öka förmågan till att hantera olika typer av samhällsstörningar. Vid större samhällsstörningar i länet ska kunskapskonferenser/erfarenhetsseminarier genomföras med syfte att ta tillvara på erfarenheter och utveckla samverkan och samordningen i länet.

9.2. Uppdatering av planer och checklistor

Utifrån genomförd utvärdering bör aktörerna se över styrande och stödjande dokument. Respektive aktör bör kritiskt granska och vid behov revidera sina rutiner för att kunna förbättra hanteringen av framtida samhällsstörningar. Länsstyrelsen ansvarar för att vid behov initiera och samordna revideringen av länsgemensamma dokument.

Kontaktuppgifter

Enheten för samhällsskydd
Länsstyrelsen i Norrbottens län, 971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se

Rapportserie nr 5/2020
ISSN: 0283-9636

Omslagsfoto: Maskot bildbyrå via Johnér

Strategi för

Kriskommunikation vid samhälls- störningar i Norrbottens län

Länsstyrelsen
Norrbotten

Innehåll

---

1. Inledning	4
<hr/>	
2. Kommunikation i krishanteringssystemet	5
2.1. Riskkommunikation	5
2.2. Informationspåverkan	7
2.3. Psykologiskt försvar	8
<hr/>	
3. Kriskommunikationsnätverket	9
3.1. Bakgrund	9
3.2. Möten och inriktning för kriskommunikationsnätverket	10
3.3. Representanter i kriskommunikationsnätverket	11
<hr/>	
4. Kriskommunikation vid en samhällsstörning	12
4.1. Generella förutsättningar för informationssamordning	12
4.2. Budskap	13
4.3. Kommunikativt perspektiv i bedömnings- och inriktningsarbetet	14
<hr/>	
5. Målgrupper och kanaler	15
5.1. Målgrupper	15
5.2. Kanaler	15
5.3. Alternativa kanaler	18
<hr/>	
6. Samverkansmetoder	19
<hr/>	
7. Utbildning, övning och utvärdering	20

1. Inledning

Denna Strategi för kriskommunikation vid samhällsstörningar¹ beskriver länets former för samordning av kriskommunikation och information vid en samhällsstörning. Dokumentet innehåller även information om informationspåverkan, psykologiskt försvar och riskkommunikation, som är en grund för kriskommunikationen.

Strategin beskriver även kriskommunikationsnätverkets roll. Kriskommunikationsnätverket är ett forum för samverkan mellan aktörernas kommunikatörer.

Fastställande och revidering

Strategin ska årligen granskas och vid behov revideras av representanterna i kriskommunikationsnätverket. Länsstyrelsen ansvarar för att initiera granskning och samordning av eventuell revidering.

Planer och instruktioner

Strategin för kriskommunikation vid samhällsstörningar är en av länets två strategier för samverkan och är en tillämpning av den överenskommelse om samverkan som förankrats och undertecknats av organisationerna i Regionala rådet/kriskommunikationsnätverket och länets kommuner. I strategin för samverkan vid samhällsstörningar beskrivs formerna för samverkan mellan samtliga berörda aktörer före, under och efter en samhällsstörning. Båda strategierna grundar sig på lagar och förordningar för det svenska krishanteringssystemet och tillämpning av gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörning samt lag och förordning om totalförsvar och höjd beredskap.

Aktuella versioner av dokumenten finns tillgänglig hos respektive aktör samt hos Länsstyrelsen.

Överenskommelse om samverkan

Strategi för samverkan
vid samhällsstörningar i
Norrbottens län

Strategi för kriskommunikation
vid samhällsstörningar i
Norrbottens län

1 Tidigare kallad Strategi för informationssamordning vid stora olyckor och kriser i Norrbottens län

2. Kommunikation i krishanteringssystemet

Kriskommunikationen är en integrerad del av hanteringen av en samhällsstörning och utgår ifrån människors perspektiv. Ansvariga aktörer ska ge information och rekommendationer som gör att människor kan hantera sin egen situation på bästa sätt och även kunna stödja aktörerna i hanteringen.

Alla offentliga aktörer har ett kommunikationsansvar i relation till det egna uppdraget utifrån krishanteringssystemets tre principer. I många samhällsstörningar kan även gemensamma budskap behövas men specifika frågor kommuniceras av berörd aktör. Syftet med gemensamma budskap är inte att offentliga aktörer ska ta över varandras kommunikationsansvar eller att de ska svara på frågor inom sakområden där de saknar kompetens. Det handlar om att ansvariga aktörer ska stå enade i bekräftelsen av det inträffade, i den övergripande bedömningen av händelsen och i avgörande rekommendationer. Detta för att vara tydliga gentemot berörda individer och grupper och för att stödja hanteringen på bästa sätt.

Samhällsstörning för hela hotskalan berör allt från små samhällsstörningar som exempelvis vädervarningar till mycket stora störningar som höjd beredskap, vilket innebär antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap.

I relation till kriskommunikation innebär det geografiska områdesansvaret att

- kommunen på lokal nivå ska verka för att samordna informationen till allmänheten under en samhällsstörning
- länsstyrelsen vid en krissituation i länet ska verka för att samordna information till allmänhet och till företrädare för massmedier
- nationella myndigheter ska stödja samordningen av berörda myndigheters åtgärder vid en kris².

2.1. Riskkommunikation

Kortfattat innebär riskkommunikation att kommunicera om

- kända risker och hot
- konsekvenserna som riskerna och hoten kan få för individen och samhället
- hur privatpersoner, ansvariga myndigheter och andra aktörer kan förbereda sig för att minimera konsekvenserna av en samhällskris.

---

2 Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

Aktörernas riskkommunikation ska utgå från de hot och risker som finns med i risk- och sårbarhetsanalysen och ska hjälpa invånarna att förstå vilka kriser som skulle kunna inträffa samt informera om vad de själva kan förbereda och tänka på för att mildra konsekvenserna om något skulle hända.

Ett perspektiv vi i länet ska vara medvetna om i vår riskkommunikation är hur vi aktörer skapar aggregerad information³ genom att exempelvis publicera fullständiga risk- och sårbarhetsanalyser på webbplatserna. För gärna dialog med den lokala säkerhets- eller beredskapssamordnaren om vilken information från risk- och sårbarhetsanalysen som ska vara öppen.

Med stöd av riskkommunikationen ska invånarna kunna fatta självständiga beslut och bedöma vad de behöver göra. När en samhällskris inträffar blir tiden knapp och det gäller att snabbt kunna informera, vägleda och svara på frågor från både privatpersoner och medier. Om det finns bra riskkommunikation att bygga vidare på sparar det både tid och arbete i en pressad situation.

För de händelser du väljer att informera om behövs det råd och fakta om hur människor kan förbereda sig och agera. Råden ska vara anpassade efter områdesansvaret och vara så konkreta och detaljerade som det går. Informera till exempel om viktiga telefonnummer och ge adresser till värmestugor, informationstavlor, platser där man kan hämta vatten och så vidare.

När du arbetar med riskkommunikation är det viktigt att vara öppen och trovärdig. Invånarna ska känna sig trygga med att kommuner och ansvariga myndigheter hanterar lokala hot och risker. Om människor uppfattar att aktörerna tar sitt ansvar blir de också mer benägna att själva ta ansvar. Det betyder att informationen ska vara korrekt, saklig och tydlig, så att det inte råder några tvivel om vad som gäller eller vad ansvariga aktörer gör för att förebygga och hantera de samhällskriser som kan inträffa. Ge gärna konkreta exempel. Det är också viktigt att vara lyhörd, eftersom risker, hot och krisberedskap kan väcka frågor. Det gäller även att vara medveten om hur man hanterar sekretessbelagd information.

I Sverige tillämpas SEVESO-direktivet genom SEVESO-lagstiftningen⁴ som berör hantering av farliga ämnen. Via kommunens webbplats ska allmänheten hitta information om SEVESO-verksamheter som är lokaliserade i kommunen. Vilka upplysningar som informationen ska innehålla regleras i SEVESO-lagstiftningen.

För mer djupgående information om riskkommunikation finns MSB:s guide till riskkommunikation, som riktar sig till kommuner och regioner, att studera via deras webbplats.⁵

---

3 Aggregerad information betyder sammanslagning av data

4 SEVESO-lagstiftningen omfattar lagen (1999:381) förordningen (2015:236) och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, samt miljöbalken (1998:808), lagen om skydd mot olyckor (2003:778) och plan- och bygglagen (2010:900).

5 <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samlat-stod-till-kommuner/guide-till-riskkommunikation/>

2.2. Informationspåverkan

Det förändrade omvärldsläget aktualiserar behovet av att öka kunskapen om informationspåverkan som är ett begrepp för att beskriva en typ av säkerhetshot. Genom informationspåverkan kan främmande makt eller deras ombud utnyttja samhällets sårbarheter för att uppnå sina mål utan att behöva använda militära medel. Samhällets funktionalitet - våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter, samt ytterst liv och hälsa kan utmanas.

Informationspåverkan har ett fientligt syfte men definieras inte som krigshandlingar. Den betraktas som fientlig eftersom den riskerar att underminera medborgarnas förtroende för viktiga samhällsinstitutioner, isolera sårbara samhällsgrupper och bidra till social och politisk polarisering. Att möta informationspåverkan är att värna den fria debatten, fri opinionsbildning, yttrandefrihetens principer och det demokratiska samtalet. Effekten av informationspåverkan kan minimeras genom att fokusera på motåtgärder som bygger förtroende för organisationen. Transparens och kännedom om din organisations verksamhet förebygger spridningen av felaktiga uppgifter.

Genom att förbereda människor och etablera fungerande strukturer möjliggörs ett snabbt och effektivt bemötande i syfte att mildra effekterna av informationspåverkan.

Förberedelserna består av tre huvudsakliga delar:

- Att skapa medvetenhet om informationspåverkan.
- Att utveckla budskap, narrativ och en förståelse för på vilket sätt dina målgrupper och intressenter är sårbara för olika typer av informationspåverkan.
- Att genomföra en risk- och sårbarhetsanalys av din organisation i syfte att identifiera och förebygga informationspåverkan.

Fri debatt, åsiktsskillnader och lobbyverksamhet är viktiga delar i ett välfungerande demokratiskt samhälle. Det är när någon fabricerar bevis, använder falska experter eller argumenterar på ett avsiktligt missledande sätt som det rör sig om påverkan.

Genom att studera ett samhälle, dess motsättningar, kontroverser och utmaningar kan insatser riktas mot sårbarheter i syfte att öka splittringen i landet.

Länets kommunikatörer kan börja skapa medvetenhet kring informationspåverkan genom att

- föra dialog med ledning och kommunicera internt med kollegor i frågor kopplade till ämnet
- ge råd till chefer och kollegor om vilka åtgärder som bör vidtas i händelse av att organisationen utsätts för informationspåverkan
- identifiera behov av och möjligheter till utbildning
- använd kriskommunikationsnätverket för stöd och utbyte av erfarenheter.

2.3. Psykologiskt försvar

Inför och under höjd beredskap kan all genomtänkt samhällskommunikation betraktas som en del av det psykologiska försvaret. Samordningen av arbetet med psykologiskt försvar har hanterats som en civil myndighetsuppgift sedan 1950-talet. Syftet har ytterst varit att säkerställa den svenska befolkningens försvarsvilja och motståndskraft mot påtryckningar och desinformation från motståndaren, inom ramen för ett – så långt det är möjligt under dessa extrema förhållanden – demokratiskt, öppet samhälle, med åsiktsfrihet och fria medier. Ingen censur ska förekomma.

Utan ett tillräckligt psykologiskt försvar står våra uppfattningar oskyddade mot fientlig påverkan och då kan exempelvis vilseledning påverka vårt beteende. Detta riskerar i sin tur att undergräva både civila och militära ansträngningar för att värna landets säkerhet. Det psykologiska försvaret är därför ett grundläggande strategiskt område som angår hela totalförsvaret. Det psykologiska försvaret är lika centralt för det nya totalförsvaret som det var under kalla kriget.

Psykologiskt försvar innefattar tre viktiga delar:

- Att motverka vilseledning och desinformation, inklusive ryktesspridning, och propaganda.
- Att säkerställa att myndigheter kan få ut sitt budskap under en kris såväl som under höjd beredskap.
- Att bidra till befolkningens vilja att försvara landet, exempelvis genom att förstärka befolkningens motståndskraft mot främmande makts påverkan.

Vår strategi kring hur vi hanterar psykologiskt försvar i detta dokument är att i första hand ha kunskap och skapa medvetenhet om ämnet. I kommande revideringar kommer strategin att utvecklas.

3. Kriskommunikations- nätverket

3.1. Bakgrund

Kriskommunikationsnätverket består av kommunikatörer från länets samverkansaktörer. Nätverket utvecklar och förbättrar arbetet med kriskommunikation och informationssamordning vid samhällsstörningar som påverkar Norrbottens län. Syftet med nätverket är också att bistå varandra med stöd och hjälp när behovet uppstår.

Kriskommunikationen är en integrerad del i hanteringen av en samhällsstörning. Behovet av att samverka kring kriskommunikationen under en samhällsstörning har ökat i och med samhällets förändrade hotbild.

Förhållningssättet i nätverket är att vi ska vara proaktiva och erbjuda stöd till övriga aktörer när den möjligheten finns. Exempel på detta arbetssätt kan vara att vi under samverkanskonferens kommer överens om hur vi kan stödja varandra. Genom att samverka skapar vi lugn, stabilitet och förtroende hos de målgrupper som drabbats av samhällsstörningen.

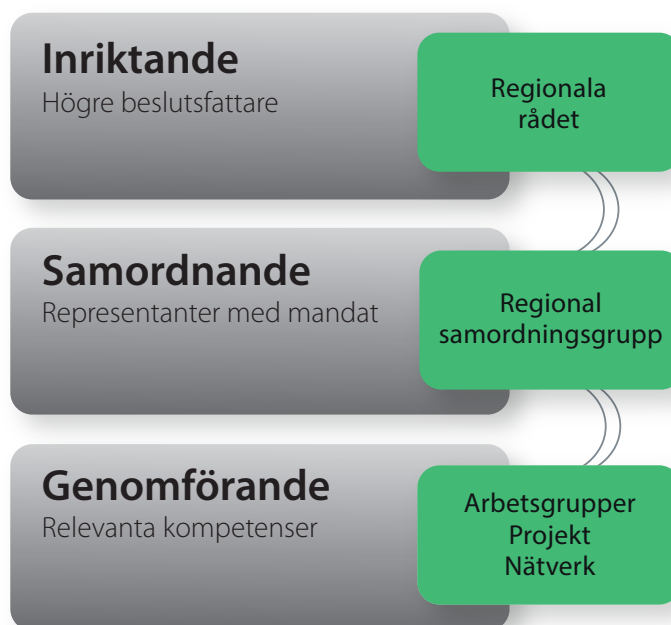
Under 2019 har det pågått en revidering av detta dokument. Faktorer som påverkat arbetet:

- Före detta regionala rådet som etablerades 2009 omstrukturerades till att vara en regional samordningsgrupp.
- Strategi för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län reviderades och strukturen i dokumentet omarbetades för att matcha arbetet före, under och efter en samhällsstörning.
- Kriskommunikation ska vara en integrerad del av hanteringen av en samhällsstörning.
- MSB:s kompletteringsdokument till gemensamma grunder, Kriskommunikation för ökad effekt vid hantering av samhällsstörningar.
- MSB:s handbok för kommunikatörer, Att möta informationspåverkan.
- MSB:s guide till riskkommunikation.
- Tillgänglighetsdirektivet, som har till syfte att öka tillgängligheten till information för alla användare.

Samverkansområden i länet

I länet finns det ett flertal samverkansområden, till det finns ett flertal arbetsgrupper, nätverk och projekt knutna. Dessa redovisas i Strategi för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län bilaga 1 tillsammans med mer detaljerad förklaring kring vilka uppdrag som ingår under respektive samverkansområde.

Förutsättningarna för inriktning, samordning och formerna för aktörsgemensamt agerande under en samhällsstörning behöver vara etablerade i det dagliga arbetet hos länets aktörer genom bland annat möten, planering, utbildning och övning.

3.2. Möten och inriktning för kriskommunikationsnätverket

Kriskommunikationsnätverket träffas två gånger per år där syftet är att öka kompetens samt nätverka och därigenom förenkla samverkan under en samhällsstörning. Länsstyrelsen ansvarar för att samordna mötesträffar, utbildningar och övningar för nätverket.

Mötena kan ha följande inriktning:

- Samverkan och informationsutbyte mellan parterna.
- Kunskaphöjande åtgärder- samordnas om möjligt med andra nätverk/ arbetsgrupper.
- Utveckla aktörskontakter, samverkansmetoder och processer för länets kriskommunikatörer.

- Utveckling/ändring av kriskommunikationsnätverket och gemensamma strategier. Behov av gemensamma ansökningar till regionala utvecklingsprojekt i samverkan med Regionala samordningsgruppen med utgångspunkt från identifierade behov i länets risk- och sårbarhetsanalys.
- Behov av samordning av utbildnings- och övningsfrågor i samverkan med Regionala samordningsgruppen och med utgångspunkt ifrån behovet av gemensamma utvecklingsprojekt.

3.3. Representanter i kriskommunikationsnätverket

Försvarmakten, Norrbottens Kommuner, Norrbottens 14 kommuner, Kustbevakningen, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Region Norrbotten, Polismyndigheten, Svenska kyrkan, Swedavia, Trafikverket, Vattenfall Eldistribution och Vattenfall Vattenkraft.

Inom nätverket kan specifika arbetsgrupper bildas utifrån behov.

FOTO: SCANDINAV VIA JOHNÉR

4. Kriskommunikation vid en samhällsstörning

4.1. Generella förutsättningar för informationssamordning

All kommunikation, var för sig och tillsammans, ska utgå från och genomsyras av den gemensamma värdegrunden. (Se Strategi för samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län). Varje organisation leder sitt eget informationsarbete internt och externt samt deltar i samverkan för ökad kvalitet och effektivitet ur ett helhetsperspektiv.

Kommunikationen ska syfta till att nå målen för samhällets krisberedskap, det vill säga att

- minska risken för och konsekvenserna av allvarliga störningar, kriser och olyckor
- trygga hälsan och den personliga säkerheten för människor samt
- hindra eller begränsa skador på egendom eller miljö.

Krisinformation ska vara

- snabb
- korrekt
- tydlig
- samstämmig.

Ansvarsprincipen och att hänvisa rätt

Varje aktör ansvarar för kommunikationen utifrån de tre grundprinciperna i kris-hanteringssystemet. Det innebär förenklat att den som ansvarar för en verksamhets kommunikation under normala förhållanden också ansvarar för den under en samhällsstörning.

En grundregel och förutsättning för samordning är att aktörerna i nätverket har goda kunskaper om vad länets samverkansaktörer ansvarar för, i syfte att så effektivt som möjligt kunna hänvisa media och allmänhet till rätt organisation. Ett syfte med samordningen är att förhindra att flera aktörer svarar på samma fråga och ger olika svar. Detta gäller framför allt faktafrågor och rekommendationer.

Ta kontakt tidigt – hellre en gång för mycket

Det är svårt att veta vilken händelse som är eller kommer att bli en samhällsstörning. Därför ska aktörerna i nätverket ta kontakt med varandra tidigt. Det är bättre att informera varandra en gång för mycket, än en gång för lite.

Den som ser minsta behov av samverkan eller utbyte av information kontakter Länsstyrelsen som vid behov kallar till en regional samverkanskonferens. Vid regional samverkanskonferens ska kommunikationsperspektivet alltid beröras, då det sällan/aldrig uppstår en händelse utan informationsbehov. Vid behov kan aktörerna även genomföra ett särskilt kriskommunikationsmöte, för att diskutera igenom och ta beslut om specifika kommunikationsåtgärder.

Informera snabbt initialt – men enligt värdegrund och principer

I en potentiell krissituation är det generellt sett viktigare att komma ut med lite information snabbt som kan kompletteras i efterhand, än att invänta mer information och en samlad lägesbild. Det är därför helt korrekt att berörda organisationer informerar allmänhet före samordning har hunnit ske. Det viktiga är då att kommunicera utifrån den gemensamma värdegrunden och kris- hanteringssystemets tre principer.

Var även medveten om att risken för informationspåverkan ökar under en samhällsstörning och att det därför är viktigt att bara kommunicera verifierad information från säkra källor.

4.2. Budskap

I samband med stora händelser som föranleder samverkan tar berörda kommunikatörer fram en gemensam budskapsplatta. Budskapsplattan förankras därefter i respektive berörd organisation och/eller vid en regional samverkanskonferens, alternativt kriskommunikationsmöte. Varje aktör kompletterar sedan dessa budskap med egna budskap utifrån det egna informationsansvaret och den egna verksamheten.

Det gemensamma budskapet handlar inte så mycket om faktaförmedling som den gemensamma hållningen och inriktningen. Ett första budskap kan därför formuleras i den egna organisationen i avvaktan på att de berörda aktörerna har hunnit samverka och fått fram en samlad lägesbild och gemensamma budskap.

Beståndsdelar i ett första budskap som inte har hunnit samordnas med övriga aktörer bör vara

- empati
- ansvarstagande
- värdegrunden för länets gemensamma hantering av samhällsstörningar ⁶.

---

6 Strategi för Samverkan vid samhällsstörningar i Norrbottens län, kapitel 2.

Efter det inledande budskapet tar de berörda aktörerna fram gemensamma budskap. De bör innehålla beståndsdelarna

- empati
- ansvarstagande
- värdegrunden för länets gemensamma hantering av samhällsstörningar
- bedömning av läget (som det uppfattas just nu)
- handlingskraft genom att indikera lösningar
- eventuella rekommendationer.

4.3. Kommunikativt perspektiv i bedömnings- och inriktningsarbetet

Aktörerna ska bidra med det kommunikativa perspektivet när de lämnar in sin aktörsspecifika lägesbild, inför den regionala samverkanskonferens som Länsstyrelsen kallat till. Säkerställ med din organisation att det kommunikativa perspektivet beaktas innan lägesbilden läggs in i WIS eller skickas till Länsstyrelsen. Förhållningssättet innebär att involverade funktioner förstår vikten av att väga in kommunikationsperspektivet i alla steg i hanteringen, och agerar i linje med det.

Ansvariga aktörer behöver säkerställa samordning av kriskommunikationsarbetet mot de kommunikationsbehov som är mest angelägna i hanteringen och i omvärlden.

Konkret innebär helhetssyn ur ett kommunikationsperspektiv att aktörerna

- hjälps åt att kommunicera avgörande budskap, utifrån vad som ska uppnås med hanteringen
- ger svar på de frågor som berör människor mest
- ger en samstämmig bild av vad som sker
- identifierar kommunikationsbehov som ingen enskild aktör har ett tydligt ansvar för.

För att kommunikationsperspektivet ska vara integrerat i bedömnings- och inriktningsarbetet ska bedömningen av situationen inkludera människors upplevelser, reaktioner, frågeställningar och behov samt mediers rapportering. Händelseutvecklingen påverkar människors kommunikationsbehov, samtidigt kan människors och mediers agerande ha påverkan på händelseutveckling. Om kommunikatörerna arbetar separat med att bedöma situationen, göra prioriteringar och sätta mål finns risk att samsyn kring de viktigaste frågorna uteblir, eller att aktörerna missar viktiga frågor i hanteringen.

5. Målgrupper och kanaler

5.1. Målgrupper

Gemensamma målgrupper i länet vid en samhällsstörning kan exempelvis vara

- allmänheten
- direkt berörda
- ev. anhöriga
- media
- myndigheter och andra organisationer.

Språk och tillgänglighet

Vid varje händelse måste en snabb analys genomföras av vilka språk informationen kan behöva spridas på och om det finns något annat som föranleder ett behov att säkra tillgänglighet av informationen till särskilda målgrupper.

I länet talas flera minoritetsspråk; finska, meänkieli och samiska. De aktörer som ingår i ett förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska har ett större ansvar gentemot dessa målgrupper⁷. Medier i länet sänder nyheter på dessa språk.

När det gäller att nå olika målgrupper med information behöver varje aktör ha god kännedom om vilka språk som förekommer bland människor i länet, vilka kanaler som ska användas för att nå dem samt hur man snabbt kommer i kontakt med översättare/tolkar. Något som måste beaktas är också att de med teckenspråk som sitt första språk kan ha svårare än andra att ta till sig skriven information.

Målgrupper med särskilda behov är oftast svårare att nå. Aktörerna rekommenderas att ha en plan för att nå människor med särskilda behov.

5.2. Kanaler

I händelse av en samhällsstörning kan alla tillgängliga kanaler för att nå de berörda målgrupperna komma att användas. Här nedan listas några av dessa.

VMA-systemet

VMA står för viktigt meddelande till allmänheten. Det är det snabbaste och effektivaste sättet att nå ut med viktig information till många människor. VMA kan vara varningsmeddelande eller informationsmeddelande. Ett varningsmeddelande sänds genast vid omedelbar risk för skada på liv, hälsa, egendom eller miljö.

Behöriga att begära ett varningsmeddelande är bland annat räddningsledare för kommunal och statlig räddningstjänst, smittskyddsläkare och polis.

---

⁷ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Ett informationsmeddelande sänds skyndsamt för att förebygga eller begränsa skador på liv, hälsa, egendom eller miljö. Båda meddelandetyperna bryter radiosändningarna i Sveriges radio FM-kanaler och i reklamradion samt sänds som skylt/text på flera tv-kanaler. Behöriga att begära ett informationsmeddelande är bland annat kommuner, regioner och alla myndigheter med ansvar för krishantering.⁸

Media

Media är en effektiv kanal för att snabbt nå ut med viktig information till allmänheten. Sveriges Radio har ett uttalat samhällsansvar och är därför en extra prioriterad kanal.

Presskonferens

Ett effektivt sätt att samordna information till medier och allmänhet är att genomföra gemensamma presskonferenser. Vid en samhällsstörning som föranleder regional samverkan ansvarar Länsstyrelsen för inbjudan och praktiska arrangemang. Länsstyrelsen kan även leda presskonferenserna, om inte organisationerna kommer överens om annat. Om en annan aktör än Länsstyrelsen ser behov av en gemensam presskonferens bör denne lyfta frågan med Länsstyrelsen.

Presscenter

Vid stort och långvarigt medietryck, inte minst från nationella och internationella medier kan ett presscenter underlätta för alla. Länsstyrelsen kan vid behov upprätta gemensamt presscenter eller kommer överens med annan aktör att denne gör det.

Webbplats

Webben är en prioriterad kanal vid en samhällsstörning. Varje organisation publicerar gemensamt budskap samt löpande information om händelsen på sin webbs första sida i enlighet med sitt verksamhetsansvar. På webben tydliggörs vilka frågor organisationen kan svara på samt när, var och hur mer information kommer att vara tillgänglig.

Alla inblandade aktörer publicerar även information om tid och plats för nästa gemensamma presskonferens. På webben publiceras även eventuellt bakgrundsmaterial för allmänhet och media. Varje organisation publicerar även direktlänk och hänvisning till övriga respektive berörda organisationers webbplatser samt till krisinformation.se och 113 13.

Krisinformation.se

Webbplatsen Krisinformation.se förmedlar information från myndigheter/organisationer om pågående kriser. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) driver webbplatsen och målgruppen är främst allmänhet och media. Under en samhällsstörning kan krisinformation.se ge bakgrundsinformation och generella fakta om händelsens art/orsak, sammanfatta läget utifrån respektive myndighets publicerade information, länka till exempelvis andra myndigheter och kommuners webbplatser samt informera om aktuella telefonnummer.

---

8 <https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhallet/vma-sa-varnas-allmanheten>

Gemensam FAQ

Krisinformation.se kan också användas som en gemensam plats för att svara på allmänhetens vanligaste frågor. Via webbverktyget Mina sidor erbjuder MSB och Krisinformation.se kommunikatörer på myndigheter möjligheten att lägga in frågor och svar. Här kan berörda aktörer arbeta tillsammans med att besvara gemensamma frågor innan de publiceras. När de berörda aktörerna är överens publiceras frågor och svar i en FAQ på krisinformation.se samt på andra myndigheters webbplatser.

Sociala medier

Alla organisationer använder de kanaler de har eller skapar i sociala medier utifrån egen policy och riktlinjer. Viktiga budskap i sociala medier är de gemensamma budskapen samt att hänvisa till respektive webbplatser för mer information. Varje organisation ansvarar för sin egen debatt. Sociala medier är en mycket viktig kanal, inte minst när det gäller att få information från allmänhet om såväl händelsen, läget, behov, frågor, resurser som åtgärdsförslag. Det är också ett viktigt verktyg för att genom information och rekommendationer skapa stabilitet i samhället. Det är därför viktigt att ha en god närvaro i sociala medier under en samhällsstörning.

Via sociala medier kan berörda aktörer få en bild av hur väl informationen som läggs ut hjälper medborgarna. I händelse av en samhällsstörning är det en bra idé att ta hjälp av varandra samt genom kontakter med andra organisationer i och utanför länet för att följa det som skrivs i sociala medier.

Kommunikation om händelsen sker inte alltid i myndighetskanalerna.

Upplysning/callcenter

Vid behov ska i första hand berörda aktörer förstärka sin egen växel för att kunna besvara frågor från allmänhet och media. Vid en omfattande händelse kan det finnas behov av att upprätta ett callcenter.

113 13

113 13 är ett nationellt nummer som SOS Alarm ansvarar för. Dit kan allmänheten ringa för att lämna och få information vid samhällsstörningar. All information som lämnas ut via 113 13 är verifierade av ansvariga aktörer såsom kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter och liknande. Vid en händelse bör berörda organisationer säkerställa att SOS Alarm har relevant information att lämna ut i ett tidigt skede.

Intern kommunikation

Det är viktigt att varje organisation löpande informerar de egna medarbetarna om hanteringen och arbetet med händelsen via interna kanaler såsom intranät. Den egna organisationens anställda kan vara effektiva kommunikatörer i sina nätverk om de får bra information om hur händelsen hanteras.

5.3. Alternativa kanaler

Alternativa kanaler är mer direkt, mellanmännisklig, kommunikation eller andra kommunikationsvägar som inte är internetbaserade, el- eller teknikberoende. Dessa kan vara informationscentra, informationsmöten, flygblad eller mer uppsökande verksamhet som dörrknackning. Exempel på alternativa kanalval:

- anslagstavlor
- skriftlig information för utdelning
- informationspunkter
- mobila uppsökande kommunikatörer
- megafoner och högtalarbilar
- tolkar i beredskap
- andra aktörers kanaler
- film på teckenspråk.

6. Samverkansmetoder

Kommunikationsverktyg

Telefon och Skype är primära samverkanskanaler mellan aktörer i kris-kommunikationsnätverket vid en händelse.

Rakel

Rakel (Radio Kommunikation för Effektiv Ledning) är ett nationellt kommunikationssystem för samverkan och ledning. Det har byggts ut i hela Sverige för att stärka samhällets krishanteringsförmåga och underlätta den dagliga kommunikationen hos organisationer som arbetar med ordning, säkerhet eller hälsa. Kommunikatörerna kan vid behov komma att använda Rakel för samverkan och bör därmed ha kunskap om användning av Rakelradio.

Webbaserat informationssystem (WIS)

WIS är ett nationellt webbaserat informationssystem som tillhandahålls av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). WIS underlättar informationsdelning mellan aktörerna i det svenska krishanteringssystemet före, under och efter en kris. Generellt sett gäller att respektive aktör ansvarar för att ha den nödvändiga kompetensen och organisationen som krävs för att ta del av och ge information, både i den vardagliga samverkan samt under och efter en samhällsstörning.

Vid förändringar på sidor som bevakas möjliggör WIS avisering via e-post. WIS kan användas för att delge budskap och planerade gemensamma kommunikationsinsatser som exempelvis presskonferenser. WIS utgör också en möjlighet för kommunikatörer att snabbare ta del av lägesbilder samt dela relevant information såsom till exempel påtryckningar från media eller annat relaterat till det kommunikativa perspektivet.

Samverkansplats

Större delen av samverkan sker på distans via olika kanaler och tekniska system. Länsstyrelsen är den ordinarie platsen för fysiska samverkanskonferenser. I de fall händelsens karaktär eller geografiska omständigheter gör det olämpligt att samverka hos Länsstyrelsen eller i de fall samverkan på annan plats underlättar hanteringen av händelsen ska samverkan ske på annan plats. Deltagare som inte har möjlighet att delta i fysiska samverkanskonferenser ska kunna delta på distans, givet att de tekniska och säkerhetsrelaterade förutsättningarna för detta fungerar.

7. Utbildning, övning och utvärdering

I länet finns en flerårig övningsplan i syfte att upprätthålla en regelbunden och systematisk övningsverksamhet som skapar förutsättningar för god krishanteringsförmåga och samverkan i länet. Målgruppen för den fleråriga övningsplanen är de samverkansaktörer som ingår i överenskommelsen om den regionala strategin för Norrbotten, inklusive samtliga av länets kommunikatörer.

Information/intern utbildning

Deltagare i kriskommunikationsnätverket samt övriga nätverk och arbets- och projektgrupper har ett ansvar för att i olika forum representera och informera om den regionala samverkan och kriskommunikationsnätverkets roll.

Utbildning

Utbildningsinsatser kan genomföras för nätverkets deltagare i samband med det ordinarie årliga mötet. Det kan vara i form av externa föreläsare eller genom interna föredrag från deltagande organisationer. Utbildningsinsatserna baseras på önskemål från kriskommunikationsnätverket representanter. Vid behov kan även särskilda utbildningar anordnas av och för kriskommunikationsnätverket. Utbildningar bör samordnas så att fler representanter för respektive organisation deltar.

Inom Nordsam, som är ett samarbete mellan de sex nordligaste länen, genomförs samverkan inom krisberedskap, kriskommunikation och höjd beredskap. Vid utbildningsinsatser, till exempel Skype-föreläsningar, är aktörerna från länet välkomna att delta. Respektive länsstyrelse skickar ut kallelser till föreläsningarna via mail till kommunikationsnätverkets kontaktpersoner.

Respektive aktör har ansvar för att kommunikatören har utbildning och kunskap i samverkan via Rakel.

Som bilaga till strategin för kriskommunikation finns en utbildningsplan. Planen är tänkt att skapa en struktur och en överblick över utbildningsbehovet bland länets kriskommunikatörer för att vi ska kunna uppnå de identifierade målen med nätverket. Vid nätverksträffarna revideras utbildningsplanen.

Övning

Kommunikatörer ska delta vid regionala övningar. Egna inspel och övningar kan också genomföras i nätverkets regi. Vid gemensamma övningar i nätverket och/eller andra regionala övningar bär respektive deltagare den egna organisationens kostnader.

Övnings- och utbildningsverksamhet kan också finansieras genom gemensamma regionala utvecklingsprojektet som fått medel från till exempel MSB.

Utvärdering

Exempel på utvärderingsinsatser som kan genomföras i nätverkets regi:

- Utvärdering vid händelser
Länsstyrelsen ansvarar för att följa upp den aktörsgemensamma hanteringen vid en samhällsstörning med påverkan på Norrbottens län, som föranlett regional samverkan. Uppföljning kan göras på enklaste sätt genom frågor via mail eller mer avancerat genom enkäter och/eller erfarenhetsseminarier. Resultat från uppföljningen ska fungera som underlag till fortsatt utveckling av länets samlade förmåga att hantera samhällsstörning. Detsamma gäller vid gemensamma utbildningar och övningar.
- Utvärdering av varandras övningar
Vid behov av utvärderare kan berörd organisation delge inbjudan via kriskommunikations nätverket eller till Länsstyrelsens kontaktperson för nätverket.

Kontaktuppgifter

Enheten för samhällsskydd
Länsstyrelsen i Norrbottens län, 971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se

Rapportserie nr 6/2020
ISSN: 0283-9636

Omslagsfoto: Maskot bildbyrå via Johnér

§16

Sammanträdesplan 2021

20KS586

SAMMANTRÄDESPLAN 2021 för beredningar, KSAPU, KS OCH KF

Sista datum för ärenden till beredning Senast kl 09.00	Tjänsteberedning fredag 8:30-9:30	Kommunalrådsberedning måndag 9:00-11:00 em 13:00-15:00	KSAPU 09:30-12:00 måndag	KS 13:00-måndag	KF 13:00-måndag
			15 december -20	11 januari	15 februari Information - Personligt
10 dec-20 7 jan 14 jan	11 dec- 20 8 jan 15 jan	15 dec-20 em 12 jan tis 18 jan	25 januari	8 mars	22 mars Allmänhetens frågestund med anledning av årsredovisning
21 jan 28 jan 4 feb 11 feb	22 jan 29 jan 5 feb 12 feb	25 jan 2 feb tis 8 feb 16 feb tis	1 mars		
18 feb 25 feb 4 mars 11 mars	19 feb 26 feb 5 mars 12 mars	22 feb 2 mars tis 9 mars tis 15 mars	23 mars tis	12 april	(10 maj ons, Gemensam årsstämmodag för bolagen med KF)
18 mars 25 mars 30 mars tis 8 april	19 mars 26 mars 31 mars ons 9 april	23 mars tis em 29 mars 6 april tis 13 april tis	19 april	3 maj	24 maj Unga i Piteå frågar (besök i skolor fm)
15 april 22 april 29 april 6 maj 11 maj tis 20 maj	16 april 23 april 30 april 7 maj 12 maj ons 21 maj	19 april em 26 april 4 maj tis 17 maj 25 maj tis	31 maj	7 juni (8 juni Temadag)	21 juni

Sista datum för ärenden till beredning Senast kl 09.00	Tjänsteberedning fredag 8:30-9:30	Kommunalråds beredning måndag 9:00-11:00 em 13:00-15:00	KSAPU 09:30-12:00 måndag	KS 13:00- måndag	KF 13:00- måndag
27 maj 3 juni 10 juni	28 maj 4 juni 11 juni	1 juni 9 juni ons 14 juni	22 juni	23 augusti	13 september
17 juni 5 aug	18 juni 6 aug	22 juni tis em 9 aug	16 augusti		
12 aug 19 aug 26 aug 2 sept 9 sept	13 aug 20 aug 27 aug 3 sept 10 sept	17 aug 24 aug tis 30 aug 6 sept em 14 sept tis	20 september	11 oktober	1 november
16 sept 23 sept 30 sept 7 okt	17 sept 24 sept 31 sept 8 okt	20 sept em 27 sept 4 okt 12 okt tis	18 oktober		
14 okt 21 okt 28 okt 4 nov	15 okt 22 okt 29 okt 5 nov	18 okt em 25 okt 3 nov ons 8 nov	15 november	2 november tis	29 november
11 nov 18 nov 25 nov 2 dec	12 nov 19 nov 26 nov 3 dec	16 nov tis 23 nov tis 30 nov tis 6 dec	14 december tis	22 november	13 december Avtackning förtroendevalda
9 dec 16 dec	10 dec 17 dec	14 dec tis em 20 dec	FÖRSTA KSAPU 2022	FÖRSTA KS 2022	

§17

**Val av ledamöter och
ersättare - Kommunala
tillgänglighetsrådet 2019-
2022**

I8KS704